שיבא זבינ
וכם שמו וחברו
במהרה יגלה

[illegible]בואה ה

היה השם חקוק בגוף המזבח אשר הזהב המפרש בטיבן׳ פי׳ פליגו בגוף ואמתי
אם יהיה השם חקוק עליו קוצץ את מקום השם וגונזו ואם היה חקוק
בכליו יחתוך ומוהר ואין הלכה ומאן הלכה כך הוא בין שהיה השם
חקוק בין שהיה כתוב אין המפרש בוטבן ושעכן צריך לחתוך מקום השם
וגונזו וכן אמרו ומפי זה אות הרב ומהדרך דל אפי׳ היה השם חקוק
נדרמעה לו טבילה של מצוה [illegible] חכמים טבילה בזמנה
מצוה בדל באותו הזמן שהיה דין זבה ויולדה ונדה אבל בזמן
הזה אין [illegible] של מצוה אלא באשה בלבד ואם לא מצא גוי
מסבב אחריו פי׳ מסבב אחרי הגוי עד שימצא ואם ושאר
[illegible] שאם כתב השם בבשרו ונדמנה לו טבילה של מצוה וכרך
[illegible] וטבל חאי מחק השם תשובה אמ׳ הל׳ כל דבר
שגורם
מוהר כגון שאמרו חכמ׳ כה״ל שכה בפ׳ רב בעניין דלקה פ׳ ו׳
[illegible] מוהר יכך אחות שגורם מחיקה מוהר הסותר אם אחת
בספר עבודה כהל׳ הסותר אבן מן העזרה או מן ההיכל אין בו
פדיון אלא נקבע׳ כתבי הקודש פי׳ תורה נביאים וכתובים
ופירושיהן פי׳ חבור ורשות ולקח ולמדרש ותרגום בבן׳ ובאורהן
פי׳ ספר מ״ל וספר ערוך ואגרון אסור לשרוף אותן או לאבדן
מיד פי׳ ובלבד שהיו בכתב אשורי ובלשון הקודש מניחן במקום
המות ויהן מתאבדין מאליהן כמו שיתבאר בספר זמנים כל השמות
האמורות בגבעה בנימין קדש פי׳ כספר שופטים בעניין פילגש
במיכה חול פי׳ כספר שפטים בנבות קדש פי׳ בספר מלכים משום
שם שהיה בנבות והבא אחאב מנבות ולא נתן לו בכל מקום שנ׳
יוד׳ הא ואו הא בכל מקום קדש הוא אבל אלו דאל עין יוד או אהים
יש מקום שהוא חול ויש מקום שהוא קדש האלו כך שלמה
פי׳ זה שלמה המלך המשיח כל שלמה האמור בשיר השירים
פי׳ בעניין שבועה הרי הוא כגון רחום ונאמן פרק ז׳
מוסדי הדה לידע שהל׳ מנהגו פי׳ שאפיקורוסין אומרין שאין

הנבואה כלל׳ ואין דעה האל מא[illegible] [illegible]ורס׳ ומפני זה אמר הנבה
מיסודי הדת לידע ה׳ ותח כותרין׳ מלה האוי אני העורוה הקדושות
והטהרוה של מלאכים׳ והנביה׳ נבואה כוני׳ ותלחה עליו רוח
יי׳ והתנביה עמם בספר שמואל׳ והמה מתנבאים׳ ספר שמואל׳
ועשהונוהיהן׳ יע אנדישה איר אושאן׳ מלש שהועהין׳ כלומ׳
מחשבותיו׳ מהטרפוה׳ מן יעוש שוואן׳ יא שכסהב שוואן׳
והודי בהגה מן׳ עזרה׳ דרבסהם׳ יא נה טאקה דאשהם׳
כמו הסולם שראה יעקב א״ע׳ פי׳ כמשה בר נחמן ז״ל פי׳ וירא
יעקב׳ אחז״ל בראה הקב״ה מלכות משלך ואבדך הראהו׳ הראהו
שר מלכות עולה ע׳ עוקים ויורד׳ עוקים׳ יע ואשנה׳ שר מל[illegible] עוקים
יון עולה מאה ושמונים ויורד׳ והראהו שר מלכות אדום שלא היה
יורד׳ אמ׳ יעקב אך אל שאול תורד׳ אמ״ל הקב״ה אם תגביה [illegible]ושר שעלה ונגע שע
אם בין כוכבים שים קנך משם׳ כי אם בית אלהים׳ והוא בית המקדש
שהוא שער למעלות משם התפלה והקרבנות עולים לשמים׳
ומקל שקד׳ עצא באדום׳ שראה ירמיה׳ פי׳ ראה שני פעמים
בשביל מה שראה סיר נפוח׳ מפני שעוה ישראל כסיר שנפוח׳
ומקל שקד׳ פי׳ מפני ששקדים ראש מכל אילן עושה פרי כלומ׳
שעונש מלכות הוא שראהו׳ אבל דברים אחרים משל׳ לא מקל
שקד׳ פי׳ רש״י השקד הזה ממהר להוציא פרח קודם לכל האילנות׳
אף אני ממהר דבר לעשות׳ וזה מקל שקד מלך דמות להבואה׳
סיר נפוח׳ פי׳ חהם׳ יע גוש זנאי׳ והמגלה אין דוגי׳ והאיפה אין
קפיצ׳ ומהבודדין הנרא שוואן׳ מלש ישב בדד ודום׳
ושובי לבי׳ כוש דל׳ ושובי לבי׳ בספר מלכים אספרא ויהי ככלות
נבל׳ ברכט׳ ונוף דף׳ וחלל ניי׳ וכנור עגב׳ לנגשו׳ רוח הקודש
פי׳ הקודש עגביהו׳ מכוון ומזומן׳ פי׳ כלומ׳ לא היו לא לא הרהור
ולא מחשבה זולת ריח רע׳ ולא בדבר מן הדברים שבעולם׳ מפני זה
מכוון ומזומן היה׳ מורה הנבוכים והפרש בין נבואה עיין הפרש בין נבואה לרוח הקודש

לרוח הקודש

לרוח הקודש· כי הנבואה הוא מעולם המלאכים· ורוח הקודש
מהשכל הפועל אשר הוא למטה ממנו· שהכל ברא לכבודו: ר״ל
כי השם ית׳ ברא את העולם שהוא כל להודיע כבודו לבחיריו· כמו
שנ׳ לכבודי בראתיו· ואומ׳ יוצר האדם· טעם לזה שברא את הכל
לכבודו· לא נודע כבודו בין השכל· כי אם על ידי אדם שהוא חי
מדבר משכיל· לא חזר לאהל הראשון· פי׳ לא חזר באהל אשתו
הראשון· כלומ׳ ואז זכו אהל· פי׳ [illegible] אהל מועד· הוא שיושב בו·
ומו[illegible] לה· פי׳ לא הביט באשתו· ולא היה קרי· ולא הביט
כאות [illegible] שלבטלו· פי׳ ובמות לרשע שנולדו בפרק אחד
ובמזל אחד· בן גלוי· המסכן ואונ׳ [illegible] ההוגגים· ולא כהה
[illegible] ובלהגבעות ההוגגה· שמוק· ולהגדמן· ועדהזר
[illegible] ומכון· ארא[illegible] שוה אומדה· ומזומן· ועדהזר אומד·
בג׳· באנדרון· הרגומטה בגו· דברים בגו· בעט כלומ׳ דברים יש
לומר· ולהקשוה בקושט גרפתן· יש חילה דרוש הסת· כי האדם
יראה לעינים וה׳ יראה ללבב· כמפרשמוא הוא·

פרק ח דומי שך· כלומ׳ דבה· להשקיע· בספר
בקרק כרדן· והעבלן קרק כרד אישרן· כמעין אולו·
פי׳ וישראל ששולח הקב״ה לכן· פי׳ וישראל· כמו אינגא·
ראיטה· דוליס אורא· הוא· פי׳ סייד משה ע״ה· בלאט
ורשוף· באפסון· זה בסתר ובאון· כמו שעשה אחאב בן קוליה
וצדקיה בן מעשיה· ושמעיהו הנחלמי· וחנניה בן עזור·

פרק ט ברור· רושן· יא החקיק·
נביא אקים· פי׳ ירמיה הוא· כמו שאמ׳ באפטרא דברי
ירמיה· כמו שאמ׳ האחרון שבהן הוא מלאכי· וכן נביא
שעבר על דבר עצמו· פי׳ כספר מלכים כגון עדוא הנביא
ששלחוהו לבית אל ירבעם בן נבט לנבואה שאמר הקב״ה

אז מס
סנהדר
נגמרה
דאמר
זמר רב
מזות
היו לו
בנו ובנ
דין ומד
לדוריה
ומהלך
הגויסו
בן נעלו
של רו

אתה ירבעם הורה עבדי לשלמה ואני נתתי לך מעלה גדולה ירבעם
מלכות שאתה שולט בי' שבטים ואתה עשית עגלים והשיב
לעדו הנביא אתה שב ואכל ולא שתה ולא אמר עדו אין אני רשאי
לאכול ולשתות עד שאני מלפניו וישב לפני נביא השקר ואכל לחם
בא מלאך לפני הקב"ה ואמר לעדו על הלכי לשלום לביתך שמרה
מפיך ואכלת לפני נביא השקר [illegible] מלכים והכובש את
גירא והכובש את נבואתו כגון יונה בן אמתי ששלח הקב"ה
לנינוה לעשות נבואה ולא הלך מפני שאומות העולם קרובים לתשובה
ויש להן קורטוס לתשובה אבל ישראל קשה עורף הם ואם נתנבא
להם יחזרו אומות העולם ולא יחזרו ישראל כמו שאמר האחרון
של נביא האחרון שהוא מלאכי זכרו תורת מלאכי בין קלוה
של מלאך קלוה ולמטה חמורות של מלאך כרת ולמעלה
ירושלם נבחרה שנאמר בה בחר ה' אלהיך אלא המקריב בחוץ
לעולם בין בפנים בין שלא בפנים של בין בחשובן בין בחרבנו
המקריב בחוץ חייב כרת

פרק י

או
באורה אלהיו ואישעו של שהן יחיו מהם כמלאכות ה' יע
ברסול מלאכי דר ספר חצי אין כלומר מגוחד ואם באו דברין
כולן של בין דבר קטן בין דבר גדול וידע כל ישראל מדין גם של
בספר שמואל של כל נבואה שבאה עליו על כל עליו שהוא אמר עליו
כולן באה עליו וידעו כל ישראל שהוא נביא והלא והן המעוננים
אין אומר דבר כנושן עמדו [illegible] ספר ישעיה הוברי השמים
ומסתכלים כוכבים מודיעים לחדשים [illegible] יהולל באסטרל
כוכב נשאן האור דרוג זמן ושוה גירשון [illegible] כונדי ספר
ישעיה ספר מלכים דע ואפשר [illegible] יפול מדבר ה' ארצה אשר
דבר ה' על בית אחאב וה' עשה את אשר דבר ביד עבדו אליהו
ויך יהוא את כל הנשארים לבית אחאב ביזרעאל וכל גדוליו

ומיודעיו

ומונדיון וכהנין עד כלהי העזירה לו שרוד · ספר מלכים · אפי
ערבי יחיד · פי׳ בספר שמואל והאבדנה האתנות לקיש אבי
3 שאול ויאמר קיש אל שאול בנו קח נא אתך אחד מן הנערים
וקום לך בקש את האתנות ויעבור בהר אפרים ויעבור בארץ
שלישה ולא מצאו וכול׳ ויי׳ גלה את אזן שמואל יום אחד לפני בוא
שאול לאמר כעת מחר אשלח אליך איש מארץ בנימן ומשחתו
לנגיד על עמי ישראל והושיע את עמי מיד פלשתים · כי ראיתי את
עמי כי באה צעקתו אלי · ושמואל ראה את שאול ויי׳ ענהו הנה
האיש אשר אמרתי אליך זה יעצור בעמי · ויגש שמואל את שאול
בתוך השער ויאמר הגידה נא לי אי זה בית הרואה · ויען שמואל את
שאול ויאמר אנכי הרואה עלה לפני הבמה ואכלתם עמי היום
ושלחתיך בבקר וכל אשר בלבבך אגיד לך · ולאתנות האובדות
לך היום שלשת הימים אל תשים לבך להם כי נמצאו ולמי כל חמדת
ישראל הלוא לך ולכל בית אביך וכול׳ ויהי בבואך שם העיר ופגעת
חבל הנביאים יורדים מהבמה ולפניהם נבל ותוף וכנור וחליל
והמה מתנבאים · וצלחה עליך רוח יי׳ והתנבית עמם ונהפכת לאיש
אחר · והנה חבל הנביאים לקראתו ותצלח עליו רוח אלהים ויתנבא
בתוכם · זהו נבואת יחיד · או שהלה להן כחזקיהו · פי׳ כגון
כיון שמלך יחזקיה חלה · ואותו היום שחלה הלך ישעיהו לבקרו ·
כיון שהלך וישב לפניו ואמ׳ לו כה אמר יי׳ מת אתה ולא תחיה · כלו׳ מת
אתה בעולם הזה · ואין לך עולם הבא · שאין לך אשה עד שיהיה לך
בנים · ונקיים מצות פריה ורביה · אמ׳ לו אלה ראיתי בנבואה שאין
בנים הגונים יוצאים ממני · תן לי בתך שמא בזכותך יהיו לי בנים
הגונים · ונתן לו בתו וילדה שני בנים · רבשקה ומנשה בנו · והוסיף
הקב״ה טו׳ שנה לחזקיהו · ספר מלכים · אמ׳ המאר איש חוזר
שלא תראו אמ׳ הקב״ה אם עשו תשובה אני נותן להם שכר ואעפ

עני׳ מלה אחר ... הח

שני רבש ומנשה היו ובני הין

ועשו מצוה· הקב"ה אינו חוזר על הטוב שגזר· ובחן· אומה הען

שיודי· הוא שדרשוהו אות בתשובתו לחנניה בן עזור· פי' ירמיה

אומר לישראל לכו לפני נבוכדנצר בבקשה ואל תמרו מצותו· וחנניה

בן עזור אומ' כה אמר יי' אלהי ישראל שברתי את עול מלך בבל עוד

שנתים ימים אני משיב אל המקום הזה את כל כלי בית יי' אשר

לקח נבוכדנצר מלך בבל מן המ[illegible] ויאמר ירמיה הנביא אמן

כן יעשה יי' יקם את דבריך אשר נבאת וגו' ויקח חנניה הנביא את

המוטה מעל צואר ירמיה הנביא וישברהו· ויאמר חנניה לעיני כל

העם לאמר· כה אמר יי' ככה אשבור את עול נבוכדנצר מלך בבל·

כה אמר יי' הנני משלחך מעל פני האדמה השנה אתה מת·

בספר ירמיה· ומת חנניה בסוף שנה אחת במוצאי ראש השנה היה

ואמ' לבניו אל תקברוני בזה היום עד בקר· עד שיאמרו ישראל שנבואת

ירמיה שקר היה· וידעו כל ישראל שאמת אמ' ירמיה אף שמע כך

ירמיה· כלומ' אם עשה נביא נבואה שיבוא רעה ולא באה אינו נביא

שקר· שהקב"ה ארך אפים וניחם על הרעה· והאמינו כל ישראל קודם

שיעשה אות· מה אות עשה· פי' בקע נהר ירדן ועבר את ישראל·

ואות אחר עמד השמש ועשה מלחמה עם אמורי וכנען שנ'

שמש בגבעון דום· וירח בעמק אילון· אפטרא והיה כי הבנין·

והאמינו בו· פי' האמינו ביהושע ואמרו כי נביא הוא בהוכס· ספר

יחזקא'·

הלכות דעות · פרק א׳

מסגף· רעבונו· הרגום לנעה נפש· לסגפן בנפשו· מהולל·

מלכרה כנוא· ואאפקה כוא· ואונן אנדוהג שווא· וכולי בכלל·

ושוע· סכי· בספר ישעיה· ולשוע לא יאמר שוע· אוהב כסף לא ישבע

כסף· פי' אוהב תורה לא ישבע תורה· אבל כאן משלהו· וכן לבב·

פי' כגון שרואה מלחמה ויירא ממנו או רואה חרב· ויש בין כל

דעה ודעה הרחוקה ממנה בקצה האחר· פי' שלש דעות הן·

דעה ראשון ודעה בינונית ודעה האחרון· דרך ראשון הוא הנקרא
כילי שהוא קוצץ ידו· ודרך האמצעי נקרא נדיב· ודרך האחרון הנקרא
שוע· שהוא מפזר ממונו· נוח· דר חל· שפנה· כי מרדאלהה שד·
שם המקיואק כונו· ומשער מקדאר כונו· בינונית ואמצעית·
מתאוה בוהגאן· מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד· פי' יש דעות
שמטין בדרך ראשון ויש דעות שמטין בדרך אחרון· יע וקה כאשר
כי מיול באוול כונד· וקה כאשר כי מיול באלר כונד· זין כי יגד מר
פרמאויד· כיצד מי שהרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון פי'
דעה ראשון גבה לב· ודעה אחרון שפל רוח· ודעה בינונית ענו·
והיה בדעה בינונית ונטה מעט בדעה אחרון שהיא שפל רוח
הנקרא חסיד· למען הביאו על אברהם את אשר דבר עליו· והיכן
דבר· פי' ונברכו בו כל גויי הארץ· אמרו חכמים הוי שפל רוח מאוד
שכי רסיוי ושפלראה· שתקות אנוש רמה· פי' סוף אדם לחיה
ותקותו רמה·

פרק שני

חולי הגוף טועמים מתאוה

פי' חולי הגוף דבר מר בפיו מתוק· ודבר מתוק בפיו מר· ועוד
במאכלות ואינו מתאוה למאכלים טובים· ודבר טוב לפניו רע·
ודבר רע לפניו טוב הוא· ודבר זה משל הוא של באנשים הרעים שאינן
הולכים בדרך טובה· הפחתים אנשים או· העוזבים ארחות יושר
משלי· הוכה יזדה אוודה· וקולי נגדין כרדה אוודה· שעין
כונן הגדירה והמשרכה בקרקע· בלוי סחבות· פי' כמו מה שרש כשידה
סחבי הבגדים שנסחבו בקרקע אן באשפה· בלויי כוהנה גאמו·
סחבות כשידה גשן· ועלכן· יא שרח יא מקדאר· יא קאנון· יא
כוהאר· אם רחק בקצה האחר ורחוק עצמו מן פי' כגון מי
שהיה כילי· שהוא לחוק מן קצה שוע· ורחיק עצמו מדרך כילי
וינהוג עצמו זמן מחבה· עד שיחזור בדרך בינונית· מאוד
הוי שפל רוח מאוד שעמש· פי' שתקות אנוש רמה· דרמשה קיבל

ויש
ועוד בשמתא אמרך דאית ביה גסות הרוח ואפי׳ פי׳ שם מורה׳
אומרין שממה תוהו עליך׳ ואפי׳ מקצתה׳ מעיין שכל הנעשה׳ יו׳ כלגבה אור
לב׳ כלומ׳ ואפי׳ מקצתה׳ פרנס׳ מהרר׳ אחהל כל הכועס כאן עובד ע״ז׳ י
מעיין שכל לא יהיה לך אל זר׳ ולא תשתחוה לאל נכר׳ כל שיש דברים אחרין
לאל זר׳ פי׳ יצר הרע׳ פי׳ ואמ׳ כל הכועס כאן עובד ע״ז׳ פי׳ ממעיין שכל
בע״ז ולא הביא המעבה אל טהור׳ ואמ׳ בכועס המעבה׳ יו׳ כלגבה לב׳
מה להלן המעבה אף כאן המעבה׳ אם חכם הוא חכמתו מסתלקת
פי׳ מעיין אליאב אחי דוד׳ פי׳ ממרעה דכתיב ויקצף משה על פקודי
החיל שרי האלפים וגו׳ ואמר בתריה ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא ה
דמשה נעלם ממנה׳ אם נביא הוא נבואתו מסתלקת מעיין׳ פי׳
לאלישע לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם
אראך וכתוב ועתה קחו לי מנגן והיה כמנגן המנגן ותהי עליו רוח
אלהים׳ עושין מאהבה׳ פי׳ עושין מצוה מאהבת הקב״ה׳ ואוהבין
כצאת השמש בגבורתו׳ בספר ערוך ערך אהבה׳ פי׳ התלמידי חכמי׳
עתידין להיות כצאת השמש בגבורתו׳ גבורתו העתיד להיות
שמ״ג חלקין יתרון על אורו המאיר עכשיו׳ כך מתרגמי׳ ואור החמה
יהיה שבעתים על חד תלת מאה וארבעים ותלת׳ פי׳ שבעתים
ז׳ פעמים ז׳ הרי מ״ט ׳ ערוך להוסיף בכליים באורו על מה שהוא
עכשיו׳ ספר ישעיה׳ והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה
יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבוש ה׳ את שבר עמו
ומחץ מכתו ירפא׳ הא טעד כאן לימות המשיח׳ וכאן לעולם הבא׳
ובדברי החכמה׳ פי׳ מידת עולם ומידת כוכבים׳ לעולם ישנה
אדם לתלמידו דרך קצרה׳ פי׳ מעיין ושלש מן התורה שמנה הכתוב עוף לעלם ואדם מידו קצרה
טמא מפני שעוף טהור הרבה מאד׳ ועוד מנה הכתוב בהמה טהורה
מפני שבהמה טמאה הרבה הן׳ כלומ׳ ישנה אדם עניין הדבר לא שימנה
דברים הרבה ועניינם מעט׳ וישנה׳ דרך דקד׳ כי בא בחלום׳

קהלת

לרת

קהלת׳ ואסור לגנב דעת הבריות׳ פי׳ דעת ישראל שהוא בן ברית׳
יפרב׳ נאכלים באשר׳ מלשון הרבים ויואן וסריב׳ לפהורן׳ וי׳ 5
בפריאעך אורט׳ לא ימכור לגוי בשר נבלה׳ פי׳ בזמן שהגוי שוא
ואינו מבחין שזה בשר שחוטה׳ טרפה או שחוטה לא ימכור לו׳ אבל אם
לא שאל הגוי ומכר לו מותר׳ ולא מנעל של מתה במקום נ״ל מעין
שאסור זה לנשות׳ פי׳ משום שני דברים׳ אחד משום שכיון בהמה
ומתה הם שולט בו ומת׳ וכיון שבני אדם עושין בו מנעל ברגלם׳ הסם
שולט בו ואחד מפני המנעל מתה אין בו חזק׳ ואין בגערה בקצר ימין
קורע׳ ומפסיד ממון של אדם׳ חלקות׳ מונאפיקר׳ יא כרמר׳
ופתי׳ וכוין׳ כחוץ׳ בי שרס׳ נבהל׳ אוש האוב׳ עין טובה׳ קאנט׳
כך אמרו חכמי הקנאה נ״ל הקנאה פי׳ שיש לאדם על חבירו מעין
רקב עצמות קנאה׳ והתאוה׳ פי׳ שהולך אחר תאוה לבו׳ והכבוד׳ פי׳
שהשררה מקברת את בעלה׳ מוציאין את האדם מן העולם׳ פי׳ יותר
בקוצר ימין מעט עסק׳ פי׳ מעט ועשה מלאכה׳

פרק ג

אפרוש׳ יע׳ גודאי׳ אל תהי צדיק׳ קהלת׳ אל תהי צדיק הרבה׳ פי׳
כגון שאול שאמר שאינו הולך במלחמות פלשתים׳ והלך והרג פה
כהנים בחנם׳ אל תחכם יותר׳ כגון שלמה׳ והעולשין׳ כאשין׳
כאב׳ דרדין׳ ואמ׳ אלנוק הראוי בהעמדת הבריאות שתהיה
שהשיבה תחלה ואחריה האכילה והשתיה ואחריה השינה ואחריה
התשגל׳ ואמ׳ השינה בערב מביאה את הגוף לידי בריות׳ ספר
עווך ערך טען פי׳ לאחר אכילתו מהלך קודם שיישן ולא יישן
לאלתר הרג והטומנם בפשתי העץ ואשמרתם בטעות׳ כהנא׳
וכשתבחיל המזון להאכל במעיו׳ פי׳ בספר ערוך ערך אכל׳

פרק ד

המכרים׳ אין בן רוסה דיראגן׳ המחליפין
אין קוות דהיאן׳ או להסיך את רגליו׳ פי׳ בספר מהלל בשרש סוך
כינוי מי רגלים הוא׳ ר״ל להפנות לנקבים גדולים׳ והיגע׳ מייד׳ רואילדה

פי׳ מן השמיש המטה של איש אחר ישגלנה׳

ענגווזה ׃ והכלהק ובטרינות ונו זהרויק ובוזהבדוק
ומעי מאשלגין גרס כותאן ואגסים ... מעי הקישואים
הטלפפוטה׃ פי׳ ספר ערוך ערך מעי הם הפעמי שבו כלות אחר
הרבה מתהפך במועין ואין יכול לנוח פי׳ אם אכל הרבה יקוזדון
שלשול ויבא להאוחרי מן השירה כארואן מאמצין ועספר
כנואון הרכפ לחזונו פיוסרה לשון ערבי עקב וקרוסמוגן
עולמה החומץ סרכה וראוי לאדם שלא למרכן לעולם פי׳ בין
בימות החמה בין בימות הגשמים שנדף כי דמיד ויין מגרו
יין נה רסידהאו כוריג והספיר אן מאש שנעש כי סרשתה אומד
והבשיל שערף פי׳ עבדה לו כד׳ שעור כהבם אהבה החמועים
אן הרושאן מלוחים סוריאן סמסיר פי׳ הוא העשב שנ הקוטפים
מלוח עלי עשב כם מכלל כשרש מלח מלוח המרון העשבים הקשים
והרעים ולא ותמחן פי׳ אם במקום קשה דומה למלחמה מה שלה
אבגושאנדה השטוף אן אסרים כואי לתאוה טוב ושיני וס
וועדה החלה חולי פי׳ בין משום אכילה שאינן אוכל בזמנו בין משום
אויר שהוא במקום אחר ערבי פתאום דבר זבו אומן חבאס
ודהקן וגבאי פי׳ שנים אדם הם שלוקחין צדקה מאנשים ונותנין לעניים
וגבורה אבחיו עשם והסרוענה בספר ערוך ערך בדק שיער וקר
החלה חולי פי׳ מי שמתוק לאוכל רק אם יחזור לאכול בשר יבין מתעוררה נגי כונד היעד נא הי
עדר חולי גופו רע בהחלה בוראה פי׳ היה אחד מאחרין כואב
מחלתו בהחלת חליו או גופו כואב בהחלת בוראתו ספר עבודה
הלי מארה המקדש נא וכס שאסור לכהן להכנס במקדש מלפני עמ שכור
השכרה כך אסור לבאודם בין כהן בין ישראל להורות כם הוא שתוי הדין אמ
אפי׳ אכל תמרים או שתה חלב ונשהבשה דעתו מעט אל יורה שנ׳ נגדרין
ולהורות את בני ישראל ואם הורה בדבר שהוא מפורש בתורה
עד שידעוהו הצדוקים מותר גוזן שההבמה שהשרץ טמא והוא יר משום ואה הורה כן
והדם אסור וכיוצא כהן ונעבר לשכור ללמוד תורה ואפי׳ הלכות

ומדרשות

ומדרשנו והוא שלא יורה ואם היה חכם קבוע להוריה לא ילמד שלמוד

— הוריה ... פרק ח ... ובכלבול ברגברדץ גרגרן פי' כור

בקבלה פי' בנביאים שהוא נביא אחרון מלאכי ונודרה אפשאנס —

— פרוש סרגין אבל ושתה כורדן והגדיל לו ספר ישעיה כי כל שולחנות

מלאו קיא צואה פי' מפני שדבר מיאוס הוא בלי מקום פי' שאין

מוסרין את השם בשולחנות ומקום הוא שם השם כמו שאמ' הנה מקום אתי

לשנות בכלסאורדץ אלא מתוך שבה לכל עבר ... הלא אשר סבב

והוא כל שבה ואין נזהרין אלא מיין שלאחר המזון פי' שנהרין מיין

נהרים של אחר המזון אבל בכל ער' כדי לשרות המזון מותר ולא

— ינבל נה כאורי כוסי כי עשה נבלה בישראל בקבלה בנביאים בהושע

ובישנים ... ולא יקנה ממין פי' מאה כתרה יע ברור

בסיואר ... עמו שלא יתנה ... של מימין שדה למו ומפני שק חבה לפה ומפני שחוזרו

בה קשבה שלהפילין ומפני שמראה בה טעמי תורה תנ' הדן

אהחבורו לכף זכות ומעשה באדם אחד מגליל העליון שהיה שכיר

ג' שנים אצל בעל הבית אחד בדרום ... שהגיע ערב הרגל אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון

את אשתי ואת בני אמר לו אין לי מעות אמר לו תן לי בהמה אמר לו אין

לי אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי אמר לו תן לי כרים וכסתות אמר לו אין

לי הפשיל כליו לאחוריו והלך בבית בפחי נפש לאחר הרגל נטל

בעל הבית שכרו בידו גמל ערון משוי חמורים אחד של מאכל

... של משקה ... של מיני מגדים לאחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו

אמר לו כשאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי לך אין לי מעות במה חשדתני

אמר לו אמרתי פרקמטיא מצא בזול ... והיה נלקח בהם וכשאמרת לך

תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי במה חשדתני אמרתי שמא מחכורה

בידי אחרים וכשאמרת לי תן לי פירות ואמרתי לך אין לי במה

חשדתני אמרתי שמא ... וכשאמרת לי תן לי כרים

וכסתות ואמרתי לך אין לי במה חשדתני אמרתי שמא הקדישו לשמים

יע' פח גודא שח

שר סחורה

יע' אספורדה אסה

אמ׳ להן העבודה כך היה. שהקדישו כל נכסי לשמים. בשביל הורקנוס
בני שלא עסק בתורה. וכשבאתי אצל חבירי שבדרום התירו לי את
נדרי. ואתם שדנתוני לכף זכות. הקב״ה ידין אתכם לכף זכות. ת״ר
פעם אחת הוצרך דבר לתלמידי חכמים אצל מטרונה אחת שכל גדולי רומי
מצויין אצלה. אמרו מי ילך אצלה. אמ׳ להן ר׳ יהושע בן חנניה אני אלך
הלך הוא ותלמידיו. כיון שהגיע לביתה חלץ תפילין ברחוק בארבע
אמות ונכנס. ונכנס ונעל הדלת אחריו. וכשיצא טבל ועלה ושנה
לתלמידיו. אמ׳ להן כשחלצתי את התפילין ברחוק ד׳ אמות במה חשדתוני
אמרו לו קא שמא יסבור רבינו שאסור ליכנס בדבר הקדושה במקום
הטנופת. וכשנעלתי הדלת בפניהם במה חשדתוני. אמרו לו שמא
דבר מלכות בינו לבינה. וכשיצאתי וטבלתי ושניתי לכם במה
חשדתוני. אמרו לו שמא נתזה צינורה מפיה על רבינו. אמ׳ להן
העבודה כך היה. ואתם שדנתוני לכף זכות כך המקום ידין אתכם
לכף זכות. העבודה כך. פי׳ נשבע בהקב״ה שכן היה. ת״ר
מעשה בחסיד אחד שפדה ריבא אחת בת ישראל ולמלון
השכיבה תחת מרגלותיו. למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו. אמ׳
להן בשעה שהשכבתיה אצלי במה חשדתוני. אמרו לו שמא
יש בינו תלמיד שאינו בדוק לרבי. ובשעה שירדתי וטבלתי במה
חשדתוני. אמרו לו שמא מתוך טורח הדרך ראה רבי קרי.
אמ׳ להן העבודה כך היה. ואתם שדנתוני לזכות המקום ידין
אתכם לזכות. לא יתבונן פי׳ [illegible] ויעשה דברים בעיניו
ויש אומ׳ יש חורמה. לשו׳ נגה לאוהד דאשתק כי יצר נבוך כר
בואר שוחד טש כלהן. א״ר הונא כל היודע בחבירו שרגיל
ליתן לו שלום יקדים לו שלום. שנ׳ בקש שלום ורדפהו. ג״מ
ברכות. תנינא. א״ר עקיבא פעם אחת נכנסתי אחר ר׳ יהושע
לבית הכסא ולמדתי ממנו ג׳ דברים. ולמדתי ממנו שלא יפרע

עד שיושב· ולמדבר שלא יפנה מהמזרח וממערב· אלא צפון ודרום·
ולמדבר שאין מקנחין אלא בשמאל· אות לו בין עיניו עד כאן הערה
פנים אמר לו הורה הוא וללמוד אינו צריך:· כדי שלא יראה חברו פרשן·
של כלומר שאין חברו רואהו מכוון· אלא שרואהו מדבר· כך נוהג
בעלה· פי' כמה אחורי הגדר עומד בעלה· להפנה שחרית וערבית של
בספר ערוך ערך חשך· למד עצמך· מהא רגיל להקדים בשחרית יעו
להפנה עד שבני אדם ישנים· וכן נמי חשך לערב וכן בשעה
שאין בני אדם מצויין חוזה שאם לא יעשה כן יצטרך להרחיק מבני אדם·
עד כדי שלא יראו פרועך. וכשאתה מקדים ומחשיך הוכחת
להפנה כאו זה מקום שתרצה· ולא עוד אלא דברו בנחת עם כל
הבריות מניין· שדברי חכמים בנחת נש'· וכשידבר בנחת יזהר
פי' שלא יהיה הרבה שפלרוח ואינו מדבר כלל· שבראה כמו גבה לב·
ומקדים לשלום כל אדם· פי' אפי' גוי· ודן את כל העולם לכף זכות·
פי' שלא יחשוד בבני אדם· מסכת אבות פרק לרבנן עיניו
כשיהיה אדם שלא הדע צדיק עם רשע הוא· ותראהו שיעשה מצוה
או שיאמר עליו דבר· שאם הפרשנה· ועל דרך אחת יהיה טוב· ואם
על דרך אחרת יהיה רע· קחאותו על הטוב· ולא תחשוב בו רע·
פי' דגמ' אות ולא הצטרך להרחק על כל ששמעת עליו אמור שבתניין
לטובה· עד שתדע בברור· שאינו עושה כן· שאם אתה עושה כך
דנין אותך מן השמים· לא ירצה את חברו בשעת כעסו· ולא
ישאלנו על נדרו· פי' בספר ערוך ערך אלף מניין אתה למד ממשה
בשעה שעשו ישראל את העגל בעת הכבה ואמר למשה לך רד· אות
משסרבות של עולם שעה של כעס היא· אינו צריך לדבר עכשיו·
ירד מן ההר ודנס· ונדקן בני בדיקות· שלוישמוד משה וגו' כל מי
שהיה עדים והתראה נהרג· וכל מי שלא היה עדים ולא התראה
נהרג של ... וירא משה את העם וגו' אין כתיב אלא ערבה·

ישׁרע גוגורר

עז שלנשלכי נמעשה העגל

שנ' והצרוע אשר בו הנגע וג' בתורה שעה אומ' משה לישראל אתם
חטאתם חטאה גדולה ויחל משה לפני הקב"ה ואומ' לפניו אנא
מבקש לעשות בהם. כבר עשו בהם דין ואו' לפניו אם תשא
חטאתם: כמפורש שם. ואחר שהמתין כל כך וג' שב להקב"ה והרצה
לו. ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו. מניין אתה למד זה
מהקב"ה. כשגלו ישראל לבבל. כביכול היה כאן מתאבל שנ' ויקרא
וי' א' צב' בהוא בקינות המלאכים לנחמו. השיבן אל תאיצו לנחמני.
אין לו נחומין. אלא מאוחין לפניהם. ואל תשאל לו על נדרו. פי'
אל תשאל להתיר נדרו בשעה שנדר. מניין ממשה כשאמ' לישראל
שמעו נא המורים. נשבע הקב"ה ונגזר שלא יכנס לארץ. שנ' לכן
לא תביאו את הק' ומניין שלכן לשון שבועה הוא. שנ' ולכן נשבעתי
לבית עלי. אמ' משה שעה שבועה היא אינו מדבר עכשיו. המתין
משנה ואחר כך התחיל להתחנן לפניו שנ' ואתחנן אל ה' וג' אמ'
לו הקב"ה שהמתנתה עד ראש הפסגה: ולא יראה לחבירו בשעת
קלקלתו מניין מאדם הראשון כשאכל מן האילן ונתקלקל שנ'
וידעו כי ערומים הם וג' בתורה שעה לא נגלה עליהן הקב"ה. אלא
ויתפרו עלה תאנה. ואחר כך וישמעו את קול ה' ט' ויכך שם רגל
ולא יספר עם אשה בשוק מאי טעמא. פי' אור חסדא ואפי' עם
אשתו. תניא נמי הכי אל יספר אדם עם האשה בשוק אפי' הוא
אשתו ביתה אחותו. לפי שאין אחרים בקיאין בקרובותיו. ולא
ישנה בדיבור ולא יוסיף ולא ירבה אלא בדברי שלום וכיוצא בהן
כללו של דבר אינו מדבר אלא בגמילות חסדים או בדברי חכמה
בספר נזיקים בה"ג גזלה ואבדה: פי' דברי חכמה. פי' כיצד
היה עוסק במסכת נדה ואומ' פי' מסכת מקוות במקוות אינו עונה
כדי שלא תשאל אותו בעניין נדה: או שיושב במטתו ואמ' לו
של מטה זה אינו יושב שמא יש קרי: או גמילות חסדים. פי' או

שנבאתה

שבהאורח אצל שמעון ואומר ואצל ראובן אני מהאורח כדי שאין
תלונותיו בדברי שלום פי' או שהביא שלום בין אדם לחבירו
והוסיף ורע כדי לחבבן זה לזה הרי זה מותר אין ג' הלכה כאן הלכה
שונה דרך דהא' ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים ברפהנדי
אלר' שהגאון גררון ופורמה כשידהאין עפרון הלוך וטפוף תלכנה
ובר' [illegible] רוא ורקץ כונא רפהנדי וכמוי אושין זהר אלגנד נדי
וא קייטא ופגנדמי שעקם בספר ושעיה' תעכסנה בם מכלל שרש
עכס הקשקשנה בעכסים ברגליהם' והוא מ"ל שמקשקש ומשמיע
אותן הנשים בתנועתם וגם כן נקרא הכבל עכס לפי שהוא מקשקש
כמו כן וכעכס אל מוסר אויל' הכבל וע' קייד' פרק שכבר'
ומים במ' מק יומא' ויאמר יי' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות
כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה ומשקרות עינים
דהוו מליין עיניהן כוחלא רמיזאי הלוך וטפוף תלכנה שהיו מ
מהלכות עקב בצד גודל וברגליהם תעכסנה א"ר יצחק בר ל' אמר
מלמד שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליהן עד שהיו מגיעות
אצל בחורי ישראל ובועטות בן וקע בהן ומכניסות בהן יצר הרע
כארס בכעכס' הלוך וטפוף תלכנה יש' ספר מכלל שרש טפף.
כלומ' שהיו הולכות בשווקים ובדרכים מטפפות ומרקדות בחפזה
כמו הקטנים שאין להם דעה בושה והולכו בסיפוק ובריקוד במע
הכל [illegible] יהיה [illegible] וטפוף רץ הוא הגוף ברגו כלומ' ילכו
בשווקים מהופפות בידיהן ומכניסות ברגליהן וזהו טפף וטוף
הין מרקדות בהליכתן [illegible] לענות כמעורה שוות' בחפזה [illegible] רוי
אלא בשבת [illegible] אם להחליף [illegible] מותר לשלשל טליתו
כלפי למטה שיראו ארוכים והוא מידה חסידות שיושבים בבורות
ואינן צריכין לסלק [illegible] הארץ [illegible] ולבוד שבה הוא. ולמן
ושלשל טליתו [illegible] שלרבן [illegible] לא היו מקלפין [illegible] שלהן

יע' זהב
יע' [illegible]
יע' בו שרוני

מפני שהיה לבן להחליף· אר' הונא יש לו להחליף יחליף· אין לו להחליף
משלשל בבגדים· חטורה: כהון פושר: כלומ' לא ורבה קומתו כפוף
אלא מעט· כמו שעומד בהגלה· כאדם שהוא טרוד בעסקיו· פי' ונחר:
כאן מי שהולך בדרך ועושה חשבון לעצמו בלבו· והולך בשובה
כהס· נוקטוהיי כמו פי' כהס מלשון טיפה שלדם הוא· מדין
דוראעהירען· בלש' ערבי קמיץ· מלבוש הלב' חכמי מלבוש נאה
מעין של הדורה אדם לבושו· נאה· מהוגה· ונקי אמפיד· ומגיד·
אסרין· ולא ושלשל נהפיל· ונהפך כשד· פי' לא יקפל שולו·
מקופלין· וע' נה פיזר גאומה או כפי' להגאון· מטולאין פורה
זלהאין· טלאי על גבי טלאי· פי' זה טלאי בגד הוא· ואם יהיה זה
טלאי עור מוהר· שלאי פורה· והנלחנו· ציעבאן· יאו כאר און·
פי' כפי אומנתו וכפי מלאכתו· בדרכי ארץ· בפרק מדב·
ולא ימריח עצמו והר מדאר· פי' אל יאמר שיעשה מלאכה הרבה
וכלכל והר מדאר· מגמתו· [illegible]
ויהדוד לבל דרכיו מושכל ספר שמואל· ולא ליהנות מעט· פי' לא יעשה
ממון הפקר או קדש· עד שהוא יתה לפי שעה· שיאמרו אחרים
פלוני עשה כל ממון הפקר או קדש· להרבאות בכובה אומדה·
או ליהנות מעט ויפ' הרבה· פי' שלא יהא אוכל כורש [illegible] כל ממונו
בדברי ירק ובשר וכיוצא בו· עד שיפסיד כל ממונו ואותו זמן הנאה
לידי נברא לארצו וכו' מכאן אר' אלעזר בן עזריה מי שיש לו מנה
יקח לפתו ליטרא ירק· עשרה מנה יקח לפתו ליטרא דגים· חמשים
מנה יקח לפתו ליטרא בשר· מאה מנה ישפות לו קדרה בכל יום
הנך אומרה· אר' רפא מערב שבת לערב שבת: ליטרא לא משקל·
לפתו· פי' קדירה כלומ' לא יאכל בשר חזיר שלא טעם· ודוקא
בדורות הראשונים· אבל עכשיו שהן חלשים לזה ואוכלו להחזיק
עצמו כר' יוחנן וכר' נחוני· באמת· ומונה· פי' באמת במשקל ומתון·

מתני' תנן וע' [illegible] שלא יקר [illegible] רסתו לפוש [illegible] נשוד פי' [illegible] בכפו אות [illegible] בכל יהודה [illegible] זל·

ומונה

ואמונה פי' אומנות לאו לאו ועלהון היין בהרשאה וע' ונוכ'
לא ערב ולא קבלן פי' ספר משפטים הל' לוה ומלוה ואיזה ערב
ואיזה קבלן אומר לו תן לו ואני נותן לך זהו קבלן שיש למלוה להפרע באיזה שירצה
ממנו תחלה אבל שלא פירש ולא אמר על מנת שאפרע ממי שארצה
אבל אם אמר הלוהו ואני ערב הלוהו ואני קבלן תן לו ואני פורע
קבלן ואני חייב כולן לשון ערבנות הן ואין הגבעון תחלה ולא נפרע ממנו
במקום שיש נכסים ללוה עד שיפרוש ויאמר ממי שארצה אפרע.
ספר ערוך ערך הר' ולא ירד לאומנות חברו פי' והאשה רעהו לא
טמא שלא ירד לתוך אומנות חבירו פי' כגון אדם יחיד בעיר
במלאכה אחת ומתפרנס בה וקופץ באחד אדם אחר ומתעסק באותה
אומנות וממעט פרנסתו של ראשון שהיורד לאומנות חבירו כאלו
נזקק לאשת איש ואשה בנדה וכ' פי' שלא נהנה מקופה של צדקה
פי' שכשם שנדה אסורה לאדם כך אסור למי שאין צריך ליהנות מן הצדקה
שהוא גוזל חבירו פי' סנהדרין פרק סורר ומורה ויאמר לו עבדי אתה

פרק ששי

רצון יעדוסהינאו כמו זמנין זה
פי' זמנין ל' משה ולחוחים בקלעהא ואסורלאהא פרקמטיא
פי' ספר ערוך ערך פרקמטיא מהרהרין על פרקמטיא ואפי' בשבת
פי' אם הולך לסחורה מבקשין עליהן רחמים ואפי' בשבת בסוף המפקיד
בגמ' המפקיד משנה הר' לעולם ישליש אדם מעותיו שליש בקרקע שליש בפרקמטיא. ספר שופטים
הל' מל' ומל' פר' ז' נתעברה מביאה ראשונה הולד גר ואינו בא לדבר מן
הדברים מפני שהוא מן גויה אלא כיה דין מבטלין אותו על דעתם והאמר
מביאה ראשונה שלא יפה האד היתה אבל אבשלום נולד מאחר הנישואין
נמצאת המר אחות אבשלום מאמו ומותרת להנשא לאמנון וכן היא
אומרת דבר נא אל המלך כי לא ימנעני ממך. פסוק מספר שמואל
אהבת הגר פי' גר שבא לישראל הוא הנק' גר צדק ולא הנבר דבר אבשלום
בספר שמואל תמר אחות אבשלום מאמו ומותרת להנשא. ספר ערוך ערך עוב אסיקנא

שכנגד ... ואמון ... שמן ... פר ... לבן ... שרוך ... ונגד ... בכנגד ...

יש שו
בראי ישראל

עד האמור ...
מותרת להנשא
לאמנון כמו
שאמר בקבלה

בר אומד ...
סוכן ...

עישנא קמא דר' שמעון. נכרתו על כל אחד ואחד מישראל מ"ח בריתות:
להרג' מנות: שאם יעבור על אחת מהן ויראה חבירו ולא יקח הדין ממנו
ילקה בעון אחר. נמצא כל ישראל ערבין זה לזה. ולשני דתני' ר' יוסי בר
ערבא דערבא. כלומ' אם השומע שפלוני עבר עבירה ורואה פלוני ולא מיחה
בו אותה מחוייב כדרך ערבנות הדין גם מזה ליקח הערב ש ראהו
ולא מיחה בו. ואם לא תעשה כך תהיה נתפש בעונם. כל שאפשר
למחות ביד ואינו ממחה. פי' כל שאפשר למחות באנשי ביתו ואינו
ממחה נתפש על אנשי ביתו באנשי עירו ולא על כל העולם כולו.
המלבין: מן סורק סוני. נתפש פי' נענש. המלבין פני חבירו
אין לו חלק לעולם הבא. פי' בספר נזקים הלחובל ומזיק פר' שלישי
של חכמה הראשונים שכל המלבין פני אדם כשר מישראל ברבים אין לו
חלק לעו' הבא. ספר אגרון ערבי ערק לבן המלבין פני חבירו פי'
ירדו בה א' מגבל שאחכה לאנו אדא באל וכזי דהב ל רס אל
קרמיזי ומן מא ובאקיל באין והדה מהל קלה ולא עתה כמן יחורו.
וכן תמיד חייב להוכיח עד שיכהו החוטא. פי' בספר עונ' בע כח
עד היכן תוכחה רב אומ' עד הכאה ושמואל אומ' עד קללה ור' יוחנן אומ' עד
שיפה. ושלשתן מק' אחד דרשו ומל והלכה אומ' עד הכאה מניין
שנ' בשאול ויטל יהונתן את שאול אבין ויאמר אלין למה יומת מה עשה
ויטל שאול את החנית עליו להכותו. כלומ' מניין משאול שנטל החנית
להכות את יונתן. ומו שעשו כל הנביאים. של קנון זכריה ומיכה
וירמיה וישעיה ואוריה וכיוצא בהן. או שהיה דעתן משובשת.
פי' דעת החוטא משובשת וכסיל הוא. המשמרה: אין כין נזה
דאשרף. כל ומקניטן: אין רתאן ואיראושאן. המכבדים
אין כשם אנדיישאן. מכאתב דוד מן כתד. רדה: מוסלט.
מלש ורדו בכם. נעין פראדר ספיה שוואן. ויהלם: ברוייד
אישאן רא. של אהנהלה לגטרי תרג' אדבדי ט יר יריב ריבם ולא קנ

כי רודא.

כי הלאי גנא כנגד באו גנג כונאוי אישאן וכרבאייר חר רבאישן אישאן
— גאן לאתונס במורין אישאן. להיסמך ביארדאוין אישאן
— ולהטעו במדד דאורין אישאן. לענין זה בענין עינוי. כמ"ש מציאה בגמ'
מתניתא ש' זה היא אבידה הוכח תוכיח אין לי אלא הרב לתלמיד. תלמיד לרב
מניין ת"ל הוכח תוכיח מכל מקום. גרסי' בפ' במה בהמה וז"ל. כל שאפשר לו
למחות על אנשי עירו ואינו מוחה הוא נתפש בעון שלו. גרסי' בעירובין
— ת"ר לא תשנא את אחיך בלבבך. יכול לא יכנו ולא יסטרנו ולא יקללנו.
ת"ל בלבבך בשנאה שבלב הכתוב מדבר. ומניין לרואה דבר מגונה
מחבירו שחייב להוכיחו ת"ל הוכח תוכיח. ולא קיבל מניין שחוזר והוכיחו
ת"ל תוכיח אפי' פניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא. תניא א"ר טרפון
תמיהני אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה אם אמ' לו טול קיסם
מבין שיניך אמ' לו טול קורה מבין עיניך. א"ר אלעזר בן עזריה תמיה אני
אם יש בדור הזה מי שיוכל להוכיח. א"ר עקיבה תמיה אני אם יש בדור
הזה מי שיודע להוכיח. א"ר יוחנן בן נורי מעיד אני עלי את השמים
ואת הארץ שהרבה פעמים לקה עקיבה בן יוסף על ידי שהייתי קובל
עליו את רבן גמליאל בר' וכל שכן שהוסיף בי אהבה לקיים של הוכח לחכם
איתיביה ... דרב חמא ר' דוסתאי
נא נחייס ויאהבך. גרסי' בפ' שני דיומא גדולה את אביו הוי ... ורבנן דוחמר
דאשתכח ברעותא לאו שהר
עם בני מתאתא משום דלא מוכחלהון במילי דשמיא. וכפ' הבא על
יבמתו אומרי' א"ר אלעזר משום ר' יהודה בר' ישמעאל כשם שמצוה
לומר דבר הנשמע. כך [מצוה] שלא לומר דבר שאינו נשמע. ר'
ר' אבהו אומ' חובה. שנא' אל תוכח לץ. עד היכן היא תוכחה. ר' אומ'
ווגער בן אבין הר ונזיף עד הכאה. ושמואל אומ' עד קללה. בן עזאי אומ' עד נזיפה. א"ר נחמן
ושלשתן מקרא אחד דרשו של ויחר אף שאול ביהונתן וגו' ויטל
שאול את החנית. מאן דאמ' עד הכאה דכתי' להכותו ומאן דאמ' עד
נזיפה דכתי' ויחר אף שאול ביהונתן ומאן דאמ' עד קללה דכתי' לבשתך
כי איך דוסתי זיאדרי ולמאן דאמ' עד נזיפה הוא כרב הכאה וקללה שאני התם דאיו חביבותא
יתירתא

דהוה ליה לאהדורי בדוד מסר נפשיה פתוחי עד היכן אין ישנה אדם ונמד
מאוכנסיא שלו — פרק שביעי — רחל מול וורלהא׳

מספר שמואל שאול ומעשה דואג ואחימלך ודוד ושאול של ימי׳ רל
שקלתם׳ חלקות מוציא׳ אבל האומר שקר ומוציא שם רע נקרא
רשע׳ פי׳ את שקר זה ואיש מוציא שם רע נקרא רשע׳ ולשון הרע
כנגד כולם׳ פי׳ מסכת אבות לר׳ משה ז״ל פ״א ולשון המשכב
לא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע׳ ד״ל על עון
המרגלים׳ אשר נשאו להן וירעשו דבה הגי׳ וג׳ ואתה ומה אם אי לן
שלא הוציאו שם רע אלא על העצים ועל האבנים הרחיבו מן העונש׳
ומי שידבר בגנות חבירו על אחת כמה וכמה׳ ולשון המפה׳ ג׳ דברים
נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא עכו״ם וגלוי עריות ושפיכות דמים׳
ולשון הרע כנגד כולן׳ מני׳ פי׳ את בתלמוד כתיב בע״ז לשון גדולה׳
שאומרו חטא החגי׳ ובגלוי עריות בא ג״כ לשון גדולה׳ והוא אמרו ואיך
אעשה הרעה הגד׳ ובשפיכות דמים בא ג״כ לשון גדולה והוא אמרו גדול עוני׳
ובלשון הרע בא לשון גמורה והוא אמרו יכרת ה׳ כל שפתי חלקות׳ גדול
לשון זכר׳ וגדולה לשון נקבה׳ וגדולות לשון רבים׳ נגביר׳ ג׳ב׳ר שורש׳
חדו׳ כוד אונד׳ זה שאמר לפי שהיה כמו שהוא אמר והיה כל
כמו שהוא עתה׳ [illegible] כס כר במאנד׳ האומר פי׳ דואג׳ והמקבל
פי׳ שאול׳ וזה שאומרין עליו פי׳ אחימלך׳ [illegible] מברך
רעהו׳ קהלה׳ משלי׳ [illegible]
מורא [illegible] מה טעם שמקבלו יתר מן האומר׳ פי׳ מני׳ מיעקב
אבינו יוסף עשה לשון הרע [illegible] לפני אבינו [illegible] שנה נחבש בבית
האסורים׳ ויעקב שקבל כ״ב שנה ~~[illegible]~~
שאמר [illegible] ולא נחתם גזר דין [illegible] על עון
מרגלים אשר נשאו להן וירעשו דבה הארץ׳ [illegible] בדאי [illegible]
בדאי בתלמוד חכם [illegible] [illegible] פי׳ את דוד׳ [illegible]

עי׳ למה המקבלו יתר מ׳ האומר

עשיית רע לשולחו· סולח כנואשתו פי׳ אם גמלה שולחו ר׳ נ׳ ז׳ל·
ספר מכלל שרש שלם· אם גמלה שולחו רע· כלום כשעושה בשעת
עמדו· אומאם גמלה רע· אבל לתלות מי שהיה עוכר רחמנים· כנ״ש
שלא גמלה רבו רע·

הלכות תלמוד תורה פרק א

ועבדים פי׳ עבד כנעני שמל וטבל לשם עבדות ובא למצוה החייבין
כו חייבין לכבד מלמדיו ויודעיו· מלמדיו פי׳ בעלי תורה שלומדין
כג ומלמדין את אחרים· ויודעיו פי׳ בעלי תורה שקוראין ואף אין מלמדין
שנ ממה לרבדן שלמפום· שיבה תקום וכו׳· זקן זה שקנה חכמה· ויצאו
בני הנביאים· ספר מלכים· ויהי בהעלות יי׳ את אליהו בסערה השמים
וילך אליהו ואלישע מן הגלגל· ויאמר אליהו אל אלישע שב נא פה כי יי׳
שלחני עד בית אל ויאמר אלישע חי יי׳ וחי נפשך אם אעזבך וירדו בית
אל· ויצאו בני הנביאים אשר בבית אל אל אלישע ויאמרו אליו הידעת
כי היום יי׳ לוקח את אדוניך מעל ראשך וגו׳ ספר מלכים· מלמד
מועלם· בכל מקום פי׳ בכל תורה היה הוא ללמוד תורה· ויש לו
בן ללמוד תורה· פי׳ אין לו ממון הרבה עד שיהיה שכר שניהם· ובלבד
שניהם עד שעניין קורין אלא שכר עצמו הוא קודם לבנו· מניין שהוא
כי בר קודש פרשו הרקה קודם לבנו פי׳ אמרו חכמ׳ מצוה דגופיה עדיף ואם היה בנו משכיל
יהיה מאבין בנו קודם· ואבין מקבץ מזונו· ואע״פ כן לא יבטל אביו·
עדיף צייודה· חלש העודסה· מפניכוה היתוך מרחלה מן ויקרא
פי׳ אחר כל ספר ויקרא נקרא תורת כהנים· צריך מי שהוא עובד מעון שיקראו
והינוקות עדיין לא עשו עון· מפני זה קוראין אמר ריש לקיש משום ר׳ יהודה נשיאה
יהודה נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות
של בית רבן· אמר ליה ר׳ פפא לאביי דידי ודידך מאי· אמ׳ מן ורת שויה
אמ׳ ליה אינו דומה הבל מי שיש בו חטא להבל מי שאין בו חטא· כמה
אין יוצין ר׳ חמשה· למדתי· אומלכתם· למדתי· אומלכתי· כשהלמדו
שנין כו כו ישמנו[illegible]·

ולמד בישמוע׳ שילמדון כי בישמועאתו אורש׳ בדור חכמי האשונים
טו שקיה הולך לפני חכם ושימש שילמדן תורה או הלכה אומ׳ לו רבי
שכך בסוגיה שאנו מבטלים עברכי׳ גדולי החכמי׳ מהן חוטבי עצי׳
של כגון ר׳ קרואו ר׳ עקיבה ור׳ שישי פני נבורא׳ מעתיקי׳ יצחק
כוהאן׳ הוא שוכח יע עלם פראמוש שוא׳ וחייב לשלשה זמן
למודין מעין זה ושנהם שהקרא ושנותם שלו ושלשהם׳ קבלה
של נביאים׳ וחזינה בפר דאלהי׳ מצווה פרוחה אומדה׳ מפע
שלו נדעותיה פי׳ ולמדהם אותם אה בניכם ולא בנותיכם׳
הבלור יע מישרה נסבור׳ פי׳ שב נא אמה קע׳ פי׳ הודא הודאה
על דברי תורה אל המכול פי׳ בתנם למד לאחרים׳

פרק שני

מחרימין׳ חרם גרדאנש׳ מחרובין כראב
כוהאן׳ מה המפרש׳ פי׳ מכמים מחרובין אורכא שיד מחרובין
ב כר שיוד׳ ובכלפק נלך בספר ערוך ערך פלך כגון שבעקא
שמונה עירות שכן מקובצות במקום אחד קורין והיינו פלך׳ יעג
בנדר׳ כלקבל ארגוב הרגן כל ניה פלך טרכהא׳ בשן טוס׳ יעג
תמגיעתא׳ וכימים טובים עניין שלושמחה בחג׳ אבל בשבת
אין קוראין לכתחלה׳ שר׳ אין קוראין במדרא׳ יע אבן טובמיאד
נבונד׳ שונין דרך כוהאן כלומר מה שקראין חוזרין ושונין׳ ואין
מבטלין התינוקות ואפי׳ בבנין בית המקדש׳ פי׳ בספר עבודה
זבהל בית הבחורה ה״א ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין ואין
בנין בית המקדש דוחה יום טוב׳ כגון שבונין בית המקדש אנשים
ונשים כולן חייבין חוץ מתינוקות של בית רבן שאין מבטלין מתלמוד
תורה׳ אור עושה בספר זרעים אור עושה מלאכה וכו׳ מר זה
במלחמה הכופרים באה שכלמר שימנע עצמו מן הכופרים וירא
שינחד באור הוא׳ ועוד שכלמר שאינו קורא בתלמידים או
מהרש לאו מניחו והולך הוזה בכל עושה מלאכה וזה רמיה׳

כגון שהיו כתובים שופטים בהל' מל' ומל' בבל' ג'. בעלי יראה. פי' בעלי
יראת חטא. אמרו חכמ' לא ילמוד רווק סופרים. למדים. שמוציאין
בניהן בבוא. שהוא קוריין מוחסם. אפי' באותה שעה שהאבי באותה שעה
מקצר נהר לנהר. אין מוליכין את הקטן ממלמד למלמד אחר. אלא אם כן
יהיה בנין ברוא. בנין שאינו נופל במהרה מוליכין את הקטן מעיר לעיר אחרה
לנהר באותה העיר. ואם בנין שאינו חזק אין מוליכין. אבל עיר בעיר
אין מוליכין התינוקות ללמוד כלל. אחד מבני מבוי שבקש לעשות
ספר קנין הל' שכנים פ"ו אחד מבני מבוי שאינו מפולש שבקש לעשות
רופא או אומן או גרדי או מלמד התינוקות של גוים. בני מבוי מעכבין
מפני שמרבין עליהן הנכנסין והיוצאין וכן מי שיש לו בית בחצר השותפין
לא ישכירנו לא לרופא ולא לאומן ולא לגרדי ולא לסופר יהודי ולא לסופר
ולא למלמד גוים. חנוני שבחצר יכולין השכנים למחות בידו ולומר לו
אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסין והיוצאין אלא עושה מלאכתו בחנותו
ומוכר בשוק. אבל אינן יכולין למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול
הפטיש או מקול הרחיים שהרי החזיק. וכן מי שלמד התינוקות
של ישראל ללמוד תורה בתוך ביתו אין השותפין יכולין למחות בידו ולומר
לו אין אנו יכולין לישן מקול התינוקות של בית רבן. ה' חפץ. ספר
ישעיה. למען צדקו. פי' למען צדקות ישראל. יגדיל. לשון גדולה
ועושה גבורה. בשלשה כתרים. פי' ג'

פרק ג

כתרים נתן הקב"ה בישראל. נרבו לעולם. בי מלכים. בי שרים.
שנשבן במשלי. אח"כ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.
פי' בכבוד שמפני כבוד כבר תורה אבל ביחוס כהן ורב חלוי וישראל.
של קודשים. אין לך מצוה. פי' אין בתורה מצוה שהיא שקולה כנגד
התורה. אלא תלמוד תורה כנגד כולן. בכל מקום. פי' בכל התורה.
הבעבע פסוק שנאמר וע' כי מורא דבר. התחלת דינו של אדם אינו נידון אלא על
תלמוד תורה. מעין תוכו מים. ראשית מדין. פי' כלומר מנחה דברי תורה

שעושין לשמם ועוסק בהבל הזמן הטיולים כזה עדין אין מוסיף
תורה שכוונו כל זמנו לכן לומים ישעיה עד האנשים דאמרינן בגמ'
הקורא תורה שלא לשמה חסרון הוא מעלה השמים הוא שא"כ מאוד מעל
שמים חסדך. הא כיצד פי' כאן בעושין בשמה וכאן בעושין שלא
לשמה ר' יהודה אומר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא
לשמה שמתוך שלא לשמה בא לידי שמה. לא עליך כל המלאכה
לגמור פי' מסכת אבות להרמב"ם פ"ב פי' חביריך הם מקיימין
המצוה עליך והם יקבלו שכרם ואתה תשאר ערום מן המצוה
ולא אתה בן חורין ליבטל פי' כלומר למי קבלו אבותיך בשבועה
בכל הבאים אחריהם כדכתי' כי את אשר ישנו פה עמנו היום. אם
למדת הרבה כפי העמל נותנין לך שכר הרבה ואומר הוא בעל מלאכתך
הקב"ה שכתוב בכל מצוה ומצוה אני ה'. אני ה' שמשלם שכר פעולת
האדם. ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא [illegible]
עטרה של תורה לעולם פי' אתה שלא לשמה אין אתה זוכה
לקרות אלא עשה תורתך קבע פי' במסכת אבות להרמב"ם פ"א
התורה תהיה לך בקביעות והמלאכה עראי פי' במיעוט המלאכה
ובדברי תורה דאי עשה תורתך קבע קבע לך באיזה שעה ביום
ובמקום קבוע שכל מי שקובע מקום לתורתו אויביו נופלים תחתיו
שנ' ושמתי מקום לעמי [illegible] ושכן תחתיו [illegible] פי' סנהדרין
פרק החולק [illegible] לעתיד לבוא. על דברי תורה פי'
שלא עסק בתורה לא כל המרבה סחורה מחכים פי' מסכת אבות
רמב"ם פ"ב פי' התורה לא ימצא באנשי הגאוה והגסות
ולא להולכים בארצות רחוקות ופמכון זה הפסוק על צד המליצה
והוא אומר לא בשמים ולא מעבר לים היא [illegible]. רשב"ל אומר פי'
הרוצה להחכים ירבה בישיבה ושוב ואמרו הוי ממעט בעסק פי'
מסכת אבות פי' שיעסוק [illegible] במיעוט [illegible] בעסק תורה

שלא עשה תורתך קבע כח ושאינו [illegible] קבע

שלא הרוצה להחכים ירבה בישיבה

ונקנה בקדושים· הוי כל דבריו ספר ושעיה· הוי מודריכין
לכן ברוך· מדרון מכה שיבי· נחלין כושן שוואין אשבורן
לכן מלין כלומר· אל העוסק עטרה· פי' מספר אבות לרבנו
אל העוסק לדברי תורה עטרה להתגדל בהם· שהוא לבני אדם כבוד
בשביל התורה· ואין קדוש למעלה כהן· פי' אל האומר לבני אדם
בעל תורה ועשה לא תאכלו ומטעמים אשר לו שמחה· אוהב
את המקום· כדאמרינן משלו נבלה בשוקא ולא ההדר במילה
ושקול אגרא· ושונא את הרבנות· לפי שמקברה את בעליה כדאמרי
מפני מה ונסתפקו קודם אחין· מפני שנהג ברבנות· שחלו הוייך קדם
וקיים· ועל באש מסכין וקבול כאן אדבהא בזיוני· מתלסטים·
דוכי סמן· עדון הגואם· ההבטה קוסרו כרדי· ההרפיה אותו
שמוח כל המרפא את עצמו מדברי תורה אין יכול לעמוד ביום צרה
שנ' התרפית ביום צרה צר כוחכה· א"ר יאשיה ואפי' מצוה קלה שם ההרפיה
על בכל מקום· צר· חצר באשר· בית כנורה· אם בנין חכמים
הראשונים כשהן מתפללין בבית הכנסת והיו הולכין בבית וקוראין בתורה
כיון שמגיע תינוק אחד ולא אהבתי מעון ביתך· מיד הבית שבמקום
שמתפללין הוא המקום שקוראין בתורה· ותקנו חכמי שבמקום שהין
מתפללין היו באותו מקום קוראין שטוני אהבתי מעון ביתך· כלומר
זה מקום כבית כנורה הוא· אש אוכלתו· פי' אור לעולם כל בית
שאין דברי תורה נשמעין בו בלילה אש אוכלתו· פי' כלחשך טמון
לבנין תאכלהו אש לא נפסקו· ערוכה בכל ושמורה· אפטרא
ונברכוד ספר שמואל· בכל בכל אברי בני אדם שהוא רמ"ח אברי
אפי' אחת מהן פי' אחת מלולה לא נאבד· השגיח לתפארת כונד ושנה·
מגרע בורך· שקראו אפי' קרא הגדה ושנה· פי' שנה חיבור
דרך קאד· כגון ובלילה שירה עמי· פי' ובלילה נוהג שירה למעלה
שמו למטה· שאף דוד לא היה מתעסק כל הלילה בשירה הסוף כל הלילה
מתעסק בשירות והשבחות ותורה· חוט של חסד פי' נותן חיין

יו' ב'
דר ב'
שירה
דר סו'
וכסף

של ערלה
בכל ושמוה

שינה הסוף

שנה נכסי · ממעשר

בעוני הבריות· וכמה שינת הסוף שיתן נשתרי· חוטא שלחסר·
פי׳ השבה עתן חוטא חסד בעוני הבריות· כל המבטל את התורה
מעושר· פי׳ מסכת אבות פי׳ הולך אחר סחורתו ואבד קניניו
את שדותיו וכרמיו כל היום ואינו עוסק בתורה סופו לבטלה בעוני
ומחזר אחר מזונותיו· ונתבטלה מעוני· כלומר שלא היה יכול
לקנות· וכל המקיים התורה מעוני סופה לקיים מעושר· פי׳ אוכל
פרנסה נשורה מאחוריה שלוחיה של מקום· ועוסק כל היום בתורה סופו
בתורה
להתעשר· פי׳ רמז לכל המקיים את התורה מעוני שהעוסק
והוא עני ומשפיל ומצער נפשו לעסוק בה· שיעסוק בה מעושר·
ואשר לא יהיה לו שיטרידוהו מן הקריאה· רצ׳ לומר שלא יעסוק מרוב
הממון להתעסק במאכל ובמשתה ובמנוחה· לסוף ירוש יעזר
לו הזמן עד שתהיה סבל ביתו מן הקריאה טרדו בלחם למאכלו·
ואכלתו· קורא אותו·

במרגמה · כצרור אבן

פרק ד

המכיר כשאט [illegible] בנו בעצור והוה [illegible] שואו· ויצא [illegible] כונגר
אביו [illegible] ראש [illegible] המזון שנה [illegible] היה סוף [illegible]
נעשה עיצה [illegible] תורה· שם כבוד [illegible] [illegible] [illegible] אבשאום
בבוה· גאוי· בקער [illegible] הגה· כצרור אבן במרגמה· כלומר בבגד
רקמה· [illegible] בסתר סוג ברגאמהר [illegible] נעשה [illegible] המזון נעשה [illegible] בעצה
נאדאן דאשבן· וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה פי׳ כגון
אלישע בן אבויה· הר׳ מעשה באחד שהיה רוכב על הסוס בשבת
בשבה
והיה ר׳ מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו· כשהגיע בתחום
התחום
אמר לו ר׳ מאיר חזור לאחוריך שכבר שיערתי בעקבי הסוס ועד כאן
שבת· אמר לו ואף אתה חזור בך· אמר לו כבר שמעתי מאחורי
הפרגוד· [illegible] פרדה· שובו בנים שובבים חוץ מאחר· ושילוהו לבי מדרשא
אמר לינוקא [illegible] פסוקך אמר לו אין שלום [illegible]· הר׳ מרמור
גמליאל
ר׳ ועד רבן גמליאל הזקן היו לומדין תורה מעומד· [illegible] רבן
הזקן ירד חולי לעולם· והיו לומדין תורה מיושב· והיינו דתנן בירו

התן

ישב נפי׳ · ונד רגמה · בגרפה אווירא ובבורד

והביא

רבן גמליאל בטל כבוד התורה. ספר ערוך ערך כבוד ומקודם חרבן
פי' וכשאומ' נהג רבן גמליאל הזקן פי' מגלה ל' חושיע ז"ל פרק הקורא
את המגלה מעומד. תנא מה שאין כן בתורה שלא ארבה פה עמד עומדי
משין לרב שלא ישב על המטה והתלמיד על גבי קרקע ושינה של תורה
עמוד עומדי כלומ' התלמיד כמו הרב. ת"ר מימות משה ועד רבן גמליאל
היו לומדין תורה מעומד. משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם
והתחילו לישב ולשנות. והיינו דתנן במסכת סוטה משמת רבן גמליאל בטל
כבוד התורה. כתב אחד אומ' ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים. מלמד
שעומד קשה מיושב. ולא יגביה הרב קולו יותר מן המתרגם מניין
שנ' משה ידבר והאל' יע' בקול. אמר רב להורגמן כך אמ' לי רבי יצחק
אמר לי אבא מארי. כשאומ' התורגמן שום דברים לעם אומרין פיר'
משנה שם אבין. כגון מר בר רב אשי שאומ' הלכה של אבין אומ' שם
אבין כלומ' רב אשי שלא משנה ואומ' אומר כך אמ' לי אורבי כך אומ' לי
והורגמן איני משנה שם אבין של חכם אנשים רבו של חכם.
שהורגמן לאומר חובה היא לכבד אבין של חכם שלא אומרין בשם החכם
בלא מה הורגמן אומ' להתלמידים שהרב אומ' זה הלכה כך אומ' לך יהודה
או שמעון וכיוצא בו. אומרין בשם החכם יע' הרגומאן [illegible]
[illegible] בהתלמידאן [illegible] אמרו חכמים הראשונים פיר' הלל
הזקן כמו שכ' במסכת אבות בפ"ב. לא הביישן למד פיר' [illegible]
שנ' ובוש' [illegible] ולא הקפדן. מי שהקפיד על כל דבר וכועס [illegible]
את הביישן מלהתלמיד חכמים שאינן שוא לרבו אפי' דבר קל מחמת
בושה. שאומ' כלבו שני אינו תלמיד והם סוברין כי שני חכם. [illegible]
שאל מרבו [illegible] … אל משה לאמר [illegible] לעולם.
ולא הקפדן מלמד שראש הרב קפדן אינו מלמד היטב מפסיח דערן
אלא צריך להסביר להם פעם כמו שצוה הקב"ה למשה מ' משה הסבר
להם פנים לשרש כאשר הסבירן שבלבי. צריך מורה בהתלמידים.

ויש אוסרים [illegible]

ספר ערוך ערך זרוק · פי' הטיל אימתך עליהן · כלומ' צוה ר' הקדוש
בנו' ועוד בספר ערוך ערך דמים בסוף פרק העושה · אומ' נהוג
נשיאותך בדמים · פירש גאון טעם הדבר שלא תראה כמורץ אחר השררה
אלא כאדם שמקחו גדול בעיניו ואינו מוכרו אלא בדמים יקרים · פי'
מן האם ההוא מהן דמים · אעפ"כ לא הגדל נשיאותך · פי' נשיאותך הלכה
בדמים · כלומ' כאדם שקנה בדמים · פי' נהוג נשיאותך בדמים
ברוש · לא הגדל נשיאותך שלא נהוג בהן כיד רמה · ואחר זה דבר אמ'
זחק מזה בתלמודים · ואין שונין שנים כאחד פי' שנים שונין
בשתי הלכות אחד שונה מספר אהבה · וא' שונה מספר מדע · ובלבד
שלא שניהן בענין אחד מוהר' · ויש לרב להטעות את התלמידים
בשאלותיהן · פי' לומר כהן הלכה · ובזמן ששונין בן כמין הראשון אומ'
לידע שהן זוכרין מה שלמדו או אין זוכרין · ובמעשה שעושה
פי' הל' ברברי היל' טריפות ההוא ספק דרוסה דאתא לרבא הוא
בדיק ליה מתוברא' · אמ' ליה אביי והא מר הוא דאמר ושט אין לו
בדיקה מבחוץ אלא בפנים · אפקיה ובדקיה ואשכח ביה תרי קורטי דמיא פיה ·
ורבא במעמ לההדורו לאביי הוי דבעי · ההוא פסוקת הגרגרת
דאתיא לקמיה דרב' יהיב ובדיק ליה ברוב עביה · אמרו ליה ר' כהנא לרב
למדנו רבינו ברוב חללה · שדריה לקמיה דרבא בר חמא · בדקה
ברוב חללה ואשכחה זמן מינה בשרא בהלכר פשוט · זהו עשה ומעשה
שעשה · שקקין ואגב שואלין · מעשה ושאינו מעשה · פי'
הלכה אסור ומותר הוא · אלא מעשה אמרו הלכה למעשה בראשון · ועי'
הלכה למעשה בפרש הרהאנר · ושאינו מעשה · פי' לא אמ' בראשון הלכה
למעשה · פי' מעשה · פי' עמליה · פי' אסור ומותר · ושאינו מעשה
פי' באקי' קצאיה נלסהו עמל חאטר · מסל חייב ופטור · וטמא וטהור
ועוחהי · הלכה · פי' ל' פקה גמיעה · ומדרשי · פי' ל' בהרם ול' פקה
מסל ספרא וספרי ונוחה · והגדה ל' קצא ול' אכבאר ול' קויר מתעלקה

מדרש

מדרש תורה ונביאים· שהבאר כבר במאמר כשאר· קל וחומר· פי׳
אחכ״ל ומה אם נזיר שלא פירש אלא מן היין צריך כפרה· המעטב עצמו
מכל דבר על אחת כמה וכמה· ועוד דבר שהוא מדב׳ סוף אסור לעשות
ביום טוב· כגון שלא עלבנו המים או להלוך באילן מדב׳ סופ וחייב העושה·
קל וחומר שיעשה מלאכה ביום טוב· כגון עשייה שופר או לולב וסוכה
על אחת כמה וכמה· גזרה שוה· פי׳ כגון שמנה כלו העשה שלא יאכל
ערל תרומה· והוא הדין לשאר קדשים ודברוה למוד הכתוב מן הפסח
בגזרה שוה ואין בפירוש מן התורה· וע׳ צוה קרבן הפסח בערל אסור שנ׳
וכל ערל לא יאכל בו· כך דין כל קדשים שלא יאכל ערל· שע׳ הלבונ׳
סר׳ שבהלכה למעשה· נעשיה קרעים קרעים· פי׳ מעט יודע ומעט
אינו יודע· המהנמנמים· וע׳ נס כאב שואלין· סמר ערוך ערך כבוד
כבוד תלמידך וכ׳ פי׳ מניין כבוד תלמידך ממשה׳ ל׳ יהושע תלמידו
שאמ׳ בחר לנו אנשים וג׳ ולא אמ׳ בחר לי· לא עשאו כמוהו· כשם שאדם
מצווה בכבוד אביו ובראתו· פי׳ בספר שופטים הל׳ ממרים כוי·

פרק ה׳ ראה אבידת אביו ואבידת רבו· של רבו קודמת·
פי׳ בזמן שלא היה לו אבידה· אבל אם ראה אבידה שלו ושל אביו שלו
אבידה קודמת לכל אבידת אביו· כמו שיתבא׳ בספר נזיקים בהל׳
גזילה ואבידה בפ׳ יב׳· מי שאבדה לו אבידה· ופגע באבידתו ואבידת
חבירו אם יכול להחזיר שניהן חייב להחזיר אבידת חבירו עם אבידתו
ואם אינו יכול להחזיר אלא אחת מהן אבידתו קודמת· ואפי׳ לאבידת
אביו או רבו שלו קודמת לכל אדם· פי׳ ראה אבידת אביו ואבידת רבו
פי׳ בזמן שאינו יכול להחזיר שניהן אלא אחד· אביו ורבו שבויים·
פי׳ אין לו כסף לפדות מהן אלא דבר אחד· פודה את רבו· שאה׳
שהל׳ תל׳ תורה פ״ה ובן אם היה אביו חכם· ואע״פ שאינו שקול כנגד רבו
משיב אבידתו· ואחר כך משיב אבידת רבו· ספר נזיקים הל׳ גזלה
ואבידה פ׳ יב׳ אות ס׳ אע״פ באבידת רבו עם אבידת אביו· אם היה אביו
שקול כנגד רבו·

של אביו קודמת. ואם לאו של רבו קודמת. והוא שיהיה רבו מובהק
שאין בחכמתו של תורה למד ממנו. פי' שלא מצא כה אחרת למד
ממנו. מה הפרש בינהן. בספר נזיקים אומ' אם היה אביו שקול
כנגד רבו. והפך מדע אות תנא שאינו כנגד רבו. השו
זה של בספר נזיקים רבו מובהק הוא שרוב חכמתו למד ממנו.
לקוח לספר נזיקים והוא שיהיה רבו מובהק. אבל זה שאומ' בספר
מדע רבו שאינו מובהק הוא. שאמרו חכמ' מורא רבך כמורא שמים.
מנין. פי' ספר ערוך ערך כבוד מיהושע שאמר אדני משה כלאם.
שקלו כנגד השכינה. דלא שאמר אהרן הכהן בי אדני. שקלו כנגד
שכינה. ואסור לאדם להורות בפני רבו לעולם. פי' בין בפני רבו
בין שלא בפני רבו אסור להורות. וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה.
פי' חייב מיתה בידי שמים. כמ' שופטים הל' סנהדרין פר' ב'.
והתלמיד לא יורה הלכה בפני רבו. אלא אם היה רחוק ממנו ג' פרסאות
כנגד מחנה ישראל שהוא י"ב מיל. וכל ארבעה מילין פרסה אחת הוא.
ולא כל הלכה וכל להורות אלא אם שאל אדם דבר הלכה. מותר להשיב
ולהפריש מן האיסור אפי' בפני רבו. מותר להורות. משל למן כיצד
מי גוייד. חולקין בכבש כוואן. קיים זנדה הרג חרקיים.
וכן תלמיד שהגיע להוראה. פי' בספר שופטים הל' סנהדרין פר' ב'
כי רבים חללים הפילה. זה התלמיד שלא הגיע להוראה ומורה. הפילה
לשון נפל שלא מלאו ימיו. רבים חללים. פי' רובן נערים.
ועצומים מהעצמים ומהרושים ומהמופקין להוראה דורן.
ועצומים כל הרוגיה. זה שהגיע להוראה ואינו מורה. והוא שיהיה
הדור צריך לו. אבל אם ידע שיש שם ראוי להוראה ומונע עצמו
מן ההוראה הרי זה משובח. וכל המונע עצמו מן הדין מונע ממנו
איבה וגזל ושבועת שוא. והגס לבו בהוראה שוטה רשע וגס רוח.
ותלמיד לא יורה הלכה בפני רבו אא"כ היה רחוק ממנו ג' פרסאות.

סו... היה
וכ... ארבע
מילין פרסה
אחת הוא

כיצד

הנגד מחנה ישראל· כי רבים חללים הפילה· פי' מפני מה אמר הפילה
לשון נפל אלא לפי לשון המימרא· ותשוב שכל מי שלא מלאו ימיו
נפל שמו· כך התלמיד שלא הגיע להוראה ומורה נפל שמו· פי' שוטה הוא
נופל· כי רבים חללים הפילה· פי' באשה זרה משתעי· סובב מימרא והתלמיד שאינו
שהגיע להוראה· קרי ליה נמי הכי· הפילה לשון נפל שלא כלו חדשיו·
ועצומים· לשון ועונים· שסובבין מהם ואינן מורים לעולם הוראה·
וקופצין ויושבין בראש· פי' במקום גבוה ויושב למעלה מכל העם· שאין ושונה
שם אחרים· כלומר אם יהיה שם רבו כשם אחרים· כיון שמזכיר שם
אחרים בין בפניו בין שלא בפניו ישנה את שמם· פי' שם רבו כראובן
או שמעון הוא אותו לאחרים כלו ראובן או שמעון· והוא שיהיה השם
פלא· פי' שם רבו פלא· השומע יודע שהוא פלא· פי' ידוע שהוא רבו·
אבל השמות שקוראין בהם כגון אברהם ויצחק ויעקב משה ואהרן
ומוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו ואין בכך
כלום· בכל זמן· פי' בין לאחר מותו בין בחייו· ישוב· הכיה זכר·
ולא יחוץ נה מולכונך· ולא יסהור· נה ואזינדי· ולא יכנס עם רבו
למרחץ· פי' הלא איסור בשה פי' כל שום ואם היה צריך התלמיד מותר
שימש עמו· לא אחורי רבו ולא כנגד רבו· פי' אמר עד הפלה השחר
רבו האוהל פירש ישלא והכל כנגד רבו· שבמקום שהוא רואהו לאחר
כחוצפא זה וההבא ממנו· אני מזה כיחיד· לאורח מרעא שיהא התלמיד — יע' ני' בי שרס מסה
יושב ומשמש או נזדמן דבר צורך עושהו· ולא יעמוד כנגדו והתפלל·
אבל בדיבור כולן מותרין· ולא אחורי רבו· פי' דלא ליעכבי כד מסיים
מפני שאסור לעבור כנגד המתפללין· ולא ישב במקום רבו· פי'
במקום המיוחד לרבו אסור לתלמיד לישב במקום הוא· ולא יעמוד
במקומו· פי' במקום המיוחד לאביו לעמוד שם בסוד זקנים עם חבירו
[illegible] ולא מכריען· פי' במקום אם היה אביו וחכם אחר חולק בדבר הלכה
נחלקו את [illegible] דברי פלוני· — יש שכתב מו

פי' הא' קדושין פ"א ולא יקרוב הדבר: פי' רבו ואחרים. חולקין בהלכה
לא יאמר הלכה כמו אחריהם: ולא יסתור הדברין: פי' הרב ואחרים
חולקין בהלכה לא יאמר הלכה לא כמו הרב. ולא יעמוד מלפניו
עד שיאמר לו רבו. וחייב לעמוד לפני רבו משיראנו מרחוק מלא עיניו
עד שיתכסה ממנו מעין של והביטו אחרי משה עד בואו. מסכת
קידושין פ"א אל' יאמר כל תלמיד חכם שאינו עומד בפני רבו נקרא רשע
ואינו מאריך ימים ותלמודו משכחה של וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך
ימים כצל אשר אינו ירא מלפני אלהים. ספר ערוך ערך תלמיד
כל תלמיד חכם שאינו עומד בפני רבו נקרא רשע. ואפי' לאחר מיתה.
פי' אחר מיתת אביו או רבו. בלי עמאייב: יא מוש כו'. של והוא
סבי אפטרא נשאו: ספר שופטים הל' ממרים. כן ולא במיון ולא כמורק
אלא אומר אבא מארי היה שם אבי או רבו כשם אחרים ושנה את
שמם. יראה לי שאין נוהרין כך אלא בשם שהוא פלאי. שאין הכל
דשין בו. הרי זה תלמיד חבר. פי' זה שלמד מרבו מועט: הרי זה עם
רבו במקום תלמיד הוא: ובמקום חבר חבר הוא: וחייב אדם להקביל
פני רבו ברגלים ולבד שיהא רבו בעיר אחרת. אבל אם היו שניהם
בעיר אחת חייב להלוך ולהקביל פני רבו בכל שבת ושבת ומועד.
וכל המונע תלמידו מלשמשו מונע ממנו חסד. ופורק גולגו כונא.
עד שיזכיר שם אומר פי' עד שיזכיר מתי שלמד ממנו: אמרו כל
המזכיר הלכה בשם אומרה מביא גאולה לעולם. של והאמר אסתר
למלך בשם. וכל תלמיד חכם שאין דעתו מכוונת וכו' פי' אחרים עומדין
מזה חלק שדעותיו מכוונות. ואם מה קורין עליו כגד אשפה שלא
למד כלום. אין נועלין מנעלו פי' כיון שזה מגושל לרגל רבו:
ולא חולצו פי' אל' חולץ מנעל לרגל רבו בדבר במקום שאין מכירין
התלמיד וחש שמא יאמרו עבד הוא. לקרבן פי' מקרב אותו
להורה ולמצוות. כל מקרבן לבני עצמו.

ומהלמוד

ומתלמידי יותר מכולם פי' יותר מחברי ומרבותי וחש באף

הג' ר"ש השונה מדוע אף הולכה אמנם לא היה יודע שכל עסקי הבן

הלכה הולכה בכל דבחדש ושבת מרגלי לה למיזל ואקשו כגון

והא את רגל קאמרי ומתרי' לא קשיא הא דמקרב הא דמרחק רחוק

ואקשי' והא ברגל אומר ואמרי' אם רבו שרוי במקום קרוב חייב להקביל

בחדש ושבת ואם היה במקום רחוק חייב להקביל ברגל הרב

שמחל על כבודו מחול פי' כענין המלך שמחל על כבודו אין כבודו

מחול כל תלמיד חכמים וכו' פי' אפי' נער או ילד ואעפ"י שאינו רבו

אין בעלי אומנות חייבין לעמוד פי' לא בפני [illegible] שכן שעושין

מלאכה בממון אחרים בתחרות שכר [illegible] והן בטלים

ממלאכתן ומפסידין לבעלי הממון לפי אין רשאין לעמוד לפני תלמידי

חכמים׃ פרק ששי בבתי עוברי מקום שבע

אדם עומד ערומים דלאו מקום הידור הוא אבל בבתי קבעי

מקום שהן עומדין לבושין דהתם מקום הידור הוא קימה שיש

בה הידור יעבר לאו משום [illegible] כי חורמה שאיסור באשר

ויראת מאלהיך הא כל דבר שהוא מסור ללב פי' ללבו של עושה ההדר

הוא יודע אם ראהו אם לאו לפי שיכול להשמט מעיני הבריות שלא

יחזיקוהו ברשע שידונוהו בכף זכות ויאמר לא ראהו לכך נאמר

ויראת מאלהיך שכל העולם שהיא גלויה לו יודע בך שזה ונבטל

מצוה בהכונה רוכב הרי הוא כמהלך פי' [illegible] והרב בין תלמידי חכמי

שהוא רוכב חייב לעמוד לפניו מפני שהוא הוא כמהלך

שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע [illegible] גדול מימינו קטן משמאלו

מניין פי' אמר רב שלשה שהולכין בדרך הרב באמצע גדול מימינו

קטן משמאלו כענין מעון במלאכי השרת [illegible] אברהם מיכאל

באמצע [illegible] תלמיד אחד הולך

אחר הרב שאין רשאי לילך בצדו [illegible] לאחר רבו

ישראל שורש

ענ' המלאכים שהיו אצל אברהם

כמו שכתבנו וזקן לאו אב בית דין פי' סנהדרין עם הנשיא
אחד הגדול והוא הנקרא נשיא בכל מקום והוא העומד תחת [illegible]
והגדול שבשבעים הנקרא אב בית דין והנשיא שמחל על כבודו
כבודו מחול פי' האב והרב והנשיא שמחלו על כבודם מחול אבל
מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול שנא' שום תשים עליך מלך
כמו שיהא בו בספ' שופ' כהל' [illegible] בפ' שני בעלחכמים ותלמי' חכמי'
פי' אלו ואלו בחורים הן ולא זקנים אלא יושבין על הקרקע ולמידים
לפני רבן בזמן שהרבים צריכין להן פי' שיודעין להקשות ולהלך
בבית המדרש מקפצין על ראשי העם מפסיעין יוצאים
ויצא לצורך חוזר למקומו פי' יצא להיפנות ולהשתין מיד
אם יש בהן דעת לשמוע פי' כלומ' נכנסין ויושבין אחרי אביהן
ופניהן כלפי העם עד שיהיה אחד הבן לאחר האב ודורש לעם
פנו כלפי העם מפני כבודם ואחוריהן כלפי אביהן תלמיד שהוא
יושב לפני רבו [illegible] אינו רשאי לעמוד מפניו אלא שחרית וערבית
פי' כלומ' שהרי פני [illegible] אינו מקביל אלא שחר וערב הילכך שעומד
מפני רבו שחרית אינו רשאי לעמוד מפניו אלא ערבית ויש מפרשין
דווקא בבית המדרש ובמקום הצנע אבל במקום שהוא גלוי
להתגרות אם לא יהיו עומדין מפניו חייבין לעמוד [illegible] שהוא
זקן מופלג בהוראה פי' כלומ' הוא מחכמי דורו וגדול מהן בחכמה
פי' החכם מופלג כלומ' שעברו פ' שנה והוא גדול בגבורות והפלג עד
קרוב ק' שנה מזקן הרבה והוא דמופלג בחכמה והוא דמופלג
בזקנה פי' שאין לו מעלה ממנו למעלה בהוראה כרדן אין
התלמידי חכמים [illegible] לעמוד [illegible] בספר קנין הל' שכינים
פר' ב' כל הדברים שצריכין לשורת העיר לוקחין מכל אנשי העיר
ואפי' מן היתומים חוץ מתלמי' חכמי' לפי שאין החכמים שמירה
התורה שומרתן אבל לתיקון הדרכים והרחובות אף בין החכמים

אם כל העם

ואם כל העם יוצאין ומרקדין ברגליהן לא יצאו תלמי׳ חכמי׳ עמהן שאין
דרך תלמי׳ חכמי׳ להולל כמו עמי הארץ׳ גם כי יתנו בגוים ערבה
אהבתם׳ ואית שולא זה הפסוק בלשון אחר נאמ׳ כלות הרגים ושע יהיו
דברי ושנותם׳ והתרגומין׳ רבינו׳ והם קשמאם כולן ישע התורה
והעוסקין בה אהבתם מגלותם׳ ואם לאו יחלו המעט שמתעסקין בתורה
כלומ׳ ופדוס ויהיוס ממשא מלך שרים׳ ויחלו דר איסתדני׳
יהיו דרס דהא׳ ערבה אהבתם של אהבתם מגלותן אם יתנו כולן
בגוים מיד יבא משיח׳ ויחלו המעט׳ פי׳ המעט שמתעסקין
בתורה יהיו פטורין ממשא מלך ושרים׳ ואין מחויבין אותן ליתן
המס מיני שהחרות היא ע׳ הן חרות לא חירות׳ במשורה בהנפקה
מקדימין אותם ומושיבין אותן של אם יהיה אחרים מקדימין אותן
מקדימין תלמי׳ חכמי׳ ועוד מושיבין ספר שופטים הלסנהדרין של
אחד תלמי׳ חכמי׳ ועם הארץ באו לדין מושיבין את החכם היו לפני הדיין
באלו דיינין הרבה מקדימין את דין היתום לדין האלמנה שנ׳ שפטו יתום
וריבו אלמנה ודין האלמנה קודם לדין עם הארץ ודין אשה קודם לדין האיש׳
שבושת האשה מרובה׳ והיו מלעיבים יש אפלגו כוונתן
ומתעתעים אפסוק כוונתן במלאכי האלהים ישר׳ כנביאים וחכמים׳
לנדות עם הארץ בית לבין עצמו ואינו צריך לילך לפני חכמים׳
המבזה אותו יש לנדו׳ עם הארץ שעשה וכן כשאומרין כלומ׳
חכם בעצמו עשה נדוי בעם הארץ ואעפ״י כדין לא הלך׳ וקונסין
אותו ליטרא זהב בכל מקום של בספר מוקים בהל׳ חובל פ״ג כבר
נפסק הדין שכל המבייש תלמי׳ חכמי׳ אפי׳ בדברים מנדין אותו וקונסין
אותו מובן א׳ ורק משקל לה ד״ב מן הזהב שהוא משקל של סלעים
פחות רביע׳ וקבלה היא בידינו שנוהגין קנס זה בכל מקום בין בארץ
ישראל בין בחוצה לארץ׳ מעשים היו אצלינו תמיד בכך בספרד׳ ויש תלמי׳
חכמים שהן מוחלין עלבונם וכך יאה להן ויש שתובעים ועושין פשרה

על המבייש תלמיד חכם

על ליטרא של זהב

בועקן· אבל הין אומרין למבחוש חייב אלא לעולם לא יטרח זהב·
סלע כ"ד דינר· כאן יש קושיא· שאין הלכה מנודה לאחרת אינו מנודה לעירו·
שאלה מנין שמנודה לעירו מנודה לעיר אחרת· ומנודה לעיר אחרת
אינו מנודה לעירו· תשובה כדאי' משקין פרק ואלו מגלחין· הכי
מנודה לעירו מנודה לעיר אחרת· פי' לא עוד בשביל שעשה איסור
אלא לכבודו· ומנודה לעיר אחרת פי' שעשה לכבודו אינו מנודה
לעירו· פי' רשב"ל דלא נהגו חכמי כח לבש אדם שאין יודעין במקומו של
זה כלבך לאסור אותו על בני עירו המכירין אותו· ודי למבין· עד
שירצה זה· פי' תלמיד חכמים· וקן החכם עצמו מנודה לכבודו· פי'
יש רשות לתלמיד חכם לנדות על כ"ד דברים מנין ע"ג א המבזה
את החכם· שנאמר· אלהיך תירא לרבות חכמים· ב המבזה
שליח בית דין· זה מנוה ברמז כא שנאמר מרוז אמר מלאך· וכל המבזה
שלוחי בית דין בכלל זה הוא· ג הקורא לחבירו עבד מנדין אותו· פי'
ישראל עם קדוש הוא ועבד עם ארור הוא· ואם שונה שמהם חייב
נידוי· ד' המזלזל בדבר אחד מדברי סופרים· פי' ישראל שאם לא היה
עושה נטילת ידים של החקדשים ונוטל בהן· ה' מי ששלחו
ו' מושבו קיבל עליו את הקדין· שנים של לא המור מן הדבר· ז' מי
שיש ברשותו דבר המזיק כגון כלב רע או סולם רעוע ונותן בהן
של ולא תשים דמים בביתך· ח' המוכר קרקע לגוי שלא אשר לא
טוב עשה בתוך עמיו· ט' המעיד על ישראל בערכאות של גוים
של ואלה המשפטים אשר· י' טבח כהן שאינו נותן לכהן אחר
של ונתן לכהן הזרוע· י"א· י"ב· י"ג· המעטר שם שמים לבטלה·
של ולא תשבעו בשמי· י"ד המביא את הרבים לידי חילול השם·
פי' כגון שהיה אדם כשר· ועושה מעשה שלא כהוגן ורואין אחרים
ולומדין ממעשיו· ואומרין לבזות הדבר של ולא תחללו את שם קדשי·
טו המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ· פי' כגון שעושה

שה

שם לפסח · ואמר רב שוחט בית לבין עצמו ואוכל ומאכיל את העור

לך מן הנבלה · יז · המחשב שעם של כו מנין החוץ תורה ותמ׳ ·

יט · להמרמיו לשה העור של לפני עור לא תתן מכשול · יח · המערב את

הרבים מלעשות תשובה · יט · טבח שיצאה טרפה מתחת ידו ·

כ · טבח שלא בדק סכינו · ובשעהם ואמר טרפה לא אכלו · כא · המקשה

עצמו לדעת של שוחטי הולדים תחת סעפי הסלעים · כב · מי

שגירש את אשתו בגט של נכתב לה ספר כריתות · להזקק פיר׳

שלא עשו ויחוד זה לזה · ועשו משא ומתן או שותפות · נשמא עשו בעולה ·

להזקק · יג · בושאב כרבן · יא לאדם כרבן · ויש להתלמיד להתיר הנדר

או החרם אפי׳ במקום הרב · פי׳ ספר הנהגה בהל׳ שבועות כפל ז

אבל אם נקט וחזר חכם מהורלו ואין אדם יכול להתיר שבועת עצמו ·

ואין אדם רשאי להתיר שבועה או נדר במקום שיש בן גדול ממנו

בחכמה ובמקום שיש בן רבו אסור לו להתיר במקום שיש בן רבו ·

שרי לך ומחול לך מפרביה דין עולמא שרי לך ומחול לך מפרביה

דין יתהאה שרי לך מפי מיטטרון שרא רבא · ומחול לך מפי מיכאל

מלאכא · כדכתי׳ ונסלח לכל עדת וג׳ · שרי לך · פי׳ פתוח לך · בספר

ערוך ער שר שרי שקך ועשו לביה נהורא · פי׳ פתח פיך ואכול לחם ·

וערה הנה פההחביך היום · תרג׳ שריתך · שסרק · יש טו לפנא כרו ·

ובשלה היום יהושע · הככד · עניין בודה ·

פרק ז

ארור · יש ארור בו נדוי בו שבועה בו קללה · פי׳ הלשונות הללו משמש

וצריך לפרשו ממנו · אם ואמר חכם אחר בלשון נדוי נדוי הוא · אם

אומר אדם לחברו לשם שבועה וקבלו עליו שבועה הוא · והמקלל

חברו בלשון ארור · אחד הוא נקרא · ושרא ואלו משמתו חתן ·

דתניא ארור בו נדוי בו שבועה בו קללה בו · שנ׳ אורו מרוז אמר מלאך י״י ·

אמ׳ עולא בד׳ מאה שמתיה ברק למרוז · איכא דאמרי גברא הוה ·

ואיכא דאמרי כוכבא הוה · כדכתי׳ מן שמים נלחמו וג׳ · קללה של

ואלה ושמתו על הקללה בהר עיבל ארור האיש אשר יעשה פסל וגו'
בן שבועה דכתי' ויואל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם
וגו' ונדוי ויהונתן לא שמע בהשביע אביו את העם. לספר בהגאומה
כרכין מלוין בדקה כונאין בשורא. פי' שם מורה הבא לך.
לא שממה ובואו לך. ואין מהנפסקין פי' ואפי' שלום. שלשה
שנדו והלכו להן. פי' ג' נדוהו לאחד משום שעבר על דבר שחייב
נדוי וחזר המנודה בתשובה צריך לשלשה אחרים או אותן שלשה להתירו.
נדור על תנאי אפי' עצמו פי' ר' יהודה בר' נתן כגון יהודה שאמר
וחטאתי לאבי כל הימים ואפי' על תנאי ותנאים לא אביננו איך. אפי'
הכי צריך הפרה דהא יהודה אע"פ נתנדה מפי אחרים אלא מפי עצמו
וקיים התנאי ונענש מדקאמרי רבנן עיול למערבה דרקיע ואצטריך
לה למשה לבקש עליו רחמים להביא לעצמו מכלל דמנודה היה.
ואע"פ שהביא את בנימין לפני אביו ואפי' הכי נעשה נם עצמותיו מגולגלין
פי' שהיו איברין מתפרקין. המנחם שנדה עצמו בנדוי בפני
חבירו ואמ' שאם של גברן שאין אתה חוזה להתיר נדוי אתה מתיר.
יש רשות לחכם להפר לעצמו אע"פ שלא את חבירו שיתיר.
ושלא ברשות חבירו התיר. שאלה מי שנדוהו בחלום ושרי ליה
בחלומיה כשיעור צריך להתירא לאו את לה רב בריה דרבא לר'
אשי שמתיה ושריה בחלמיה מאי. תשובה אמר ליה כשם
שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים.
וחייב לשרו כשיעור כפני עשרה. נדהו בחלומו ומפרשה צריך
עשרה להתירו ודברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. תשובה על דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין
מן פי' ר' יהודה ז"ל נדהו בפני אין מתירין אלא בפניו מאי טעמא.
פי' ר' גשר אותו אדם שנתחייב נדוי ונדהו בפניו אין מתירין לו
אלא בפניו שבזיונו בפניו וכבודו בפניו. כי' יוצא מיותן וקם אם
ראו בית דין לאחרים לזה להתחלה פי' בתחלה כלומ' הלכה עליון אומר.

מושעב

מושושב בעדו לויס ולא בקש להכירו מנדין אותו׳ אבל זה שהלכה
אותם ראו בבא דין להחרים בתחלה ראשה בידו׳ נדוי לשם הרחק חנו׳
תרגום נדה ורחקא׳ ופרעו רבה כונגד׳ גם לכל הדברים׳ קהלה׳

הלכות ע״ז וחוקות הגוים

פרק ראשון

כם שולהאומד׳ ואנש עצמו מן התועים ביה מניין שט ולשהגם ונבערה הגו
יולד בן והגשגשא הלבינו׳ הירגלו גמבדלהא׳ ובערו כם עקל שולנד׳
ואותה מגשוואראסה׳ שמדמין כי פנדארנד׳ והקריבו נזיר בורר
באו׳ ונסכו גוסאריש כרדנד׳ מפר אותה בדים׳ כוזבים׳ יע
דווג זיאן׳ נשתקע פרו נשסתה אומד׳ היקום׳ מהבוקר׳ שגמל׳
כי שיר באוגרפתה אומד׳ אוקן יע אצבאין שט והאיתנים מוג׳
כגון אברהם אבינו. תמוה עגב מאנאי׳ משוטט׳ טוופ זנאי קן
קאעין מהגאר׳ תלמד מועלם׳ מושקע פרו נשסתה׳ ובן מ׳ שנה׳
פי׳ יע גהאב דר פיקשבה בוד׳ הא מ׳ סאל כי בואפה׳ מדמין׳
פנדאראן׳ המלך׳ פי׳ נמרוד ספרים׳ פי׳ ספרים שלידעה הקב״ה׳
ושעה לו נס׳ פי׳ שיעו לשלום מעש שהפילאוהו נמרנד׳ מחונה׳
גומאשתה׳ קט׳ פי׳ האוגראנמשין והו אקלמן מועט. כגון פחות מן
מועט׳ עשה׳ ועודאוורד׳ וכמעט קט׳ ספר יחזקאל קט הסה׳

פרק שני

טובד פרסתאי הבראי אפרינשה׳ השוטי
טוופ זנאי׳ המנהיגין אן רוויינאמין׳ שחלק יו׳ אותם לכל העמים׳
פי׳ ועהשבה הר כוכב והר מלאך גומאשתה כרדה אסת בקוומי׳
להיותם חיים׳ יעאין ורבאין מלאך נדה הסהר׳ והגוים ונפסדים יע
אן קוס ... לין רסם עולם׳ להיפנות בחיי כרדן׳ והגו׳
ואויסה׳ וכל הכפנה אחרוה כדרך שהם עושה ׳פי׳ אם נמהבל אוי׳
בעז׳ כמו שהוא עושה מעשה בעז ונקה׳ מוגהרינאט׳ ... ולא תהורן
נסיח ורמזים׳ ולא כל הדעות׳ יכולה להשיג פי׳ אין דעה בנעארם

עז״מ שלך
חלק יו״ נא
אותם לכל
העמים

שיוכל לדעת ולהשיג הייחוד מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור׳
ויחבר׳ כי ראה שעוד׳ ומפני מה אמרו שלא יאמר אדם מה למעלה׳
משל למי שהיה שותה יין כשמשתמר מתוך הקנקן ונמצא יין זה
תלוי באויר׳ כך הקב״ה ברא את העולם׳ והאויר ברוח׳ שנ׳ כי הנה יוצר הרים
ובורא רוח׳ אפשר לא ברא הקב״ה בעולמו אלא רוח בלבד׳ והלא את הכל ברא׳
שנ׳ כי יוצר הרים הוא׳ מה הת׳ כי הנה יוצר הרים ובורא רוח׳ אלא כך אמר
הקב״ה לאדם זה בא [?] לידע בעולמי היאך עומד׳ צא ולמד מרוחך
ומגופך׳ שכל זמן שהרוח בגוף הוא סובלו׳ יצא הרוח מן הגוף אחרים
סובלין אותו׳ שנ׳ תצא רוחו ישוב לא׳׳ לכך לא יאמר אדם מה למעלה׳
ומפני מה לא יאמר מה למטה׳ משל למלך שהיה לו טבריין של
מים׳ ובנה על גבן פלטורין זו אלא שהוא עומד על גבי טבריין של מים׳
נמצא מבזה פלטורין של מלך׳ כך ברא הקב״ה את העולם על המים שנ׳ לרוקע
הארץ על המים׳ למטה מן המים אין אתה יודע מה הוא׳ ודבר שאי אפשר
יודע מהן אי אתה רשאי לדרשו ולחקרו לכך לא יאמר אדם מה למטה׳
ומפני מה לא יאמר אדם מה לפנים ר׳ שמעון בן לקיש אומ׳ משל
למלך שבנה פלטורין ושכללה והיא מקומה לשעבר מקום אשפות
וגלל בנים׳ משבנה המלך פלטורין ושכללה אינו רוצה שיזכירו לפנין
תחלה פלטורין לשעבר כך היה העולם מתחלה תהו ובהו שנ׳ והארץ
היתה תהו ובהו׳ משברא הקב״ה את עולמו ושכללו אינו רוצה שיזכירו
לפנין תחלת ברייתו של עולם׳ לכך לא יאמר אדם מה לפנים׳
ומפני מה לא יאמר אדם מה לאחור׳ משל למלך בשר ודם שחשב בלבו
דבר׳ ואינו רוצה שידעו בו אחרים׳ [illegible] ואומר אדם לחבירו יודע אני
מה בלבו של מלך׳ אין שבחו של מלך בכך כך ברא הקב״ה ונתן
בלבו שנ׳ כי יום נקם בלבי וגו׳ אין יאמר אדם לחבירו יודע אני הדין
אימתי יבא הקץ׳ אימתי משיח יבוא אימתי גאולה באה מיד נתרקבו
ימיו שכבר ביקשו אחרים לשמוע על הקץ ונענשו לכך לא יאמר אדם מה לאחור׳

ניחה

אחרי לבבכם · זו מינות · אחרי עיניכם · פי׳ דומבאל דנושיט גמ׳ מינות זו אחרי
לבבכם המנשנה ונשנה · אחרי עיניכם זה זנות · יש הרבה פי׳ דומבאל
לשם רוח אחר זנות אסה׳ · הכופר · אנבאר כנוי · משומד בעבד
פי׳ הוא בעז יכול ישראל שעובד בעז אומ ישראל משומד שמן · בין
שעבד עז בין שהודה בעז · הרי זה משומד לכל התורה כולה · פי׳ שעבר
לכל המצות שבתורה · ההרים · אין בורא שווים · שאמרנו · יש
אין מקום מה למעלה וכו׳ · כל באיה לא ישובון פי׳ לעולם לא יחזרו
בתשובה · ואם לא יחזרו לא ישיגו ארחות חיים · פי׳ שלא שבו
מהיכן ישיגו אחלים לא שבו לא ישיגו ארחות חיים · גופי תורה
אזהרה תורה לפני הולך עובד עז · פי׳ כיון שעסק מחויב ומת חונן
יורש בעז עד לולב · בין עובד עז בין המגדף · ואוש עין מקברין אותו ·
ספר שופטים הל׳ סנהדרין פר׳ טו׳ מצות עשה לתלות המגדף
ושבדעז · נאמר תלוי הוא מגדף · והאיש נתלה · ולא האשה נתלה שנ׳ והיה באיש
חטא משפט מות והומת ותלית · אין המגדף חייב סקילה · עד שיפרש
ויאמר שברוך שדי יהיה בצבאות או באלהים · או לשדי · או לאלי
או לה׳ · או לאלוה יהיה · או שיאמר שברוך יוד הא ואו הא לאלהים ·
או לצבאות · או לשדי · או לאל חייב סקילה · אבל אמר ברוך למד
יהוא או שיאמר ברוך יוד הא לצבאות · אינו חייב סקילה · עד שיפרש
ויאמר שברוך אלף דלת נון יוד לויד או יוד הא ואו הא לאלהים או לאלוה
או לשדי · או לצבאות · הרי זה חייב · למה נתכלה שם בנחי · לפי שכל
אזהרות אין עיקרן ותולדותיהן שוין · שלא עיקרה אחד ותולדותיה ק׳
ובי׳ עיקרה שנים ותולדותיה עשרה · וגילוי עיקרה שלשה ותולדותיה פ׳
וכן שאר אזהרות · חוץ מיום עיקרן ותולדותן לא · רשעה ותולדותיה ד׳ · נמן עיקרה
ששה ותולדותיה ו׳ · סמך עיקרה ק׳ ותולדותיה ק׳ · נמצאו ויוסי עיקרה
ותולדותיה שוין כאן בשאר אזהרות · בכלום דין אזהרה עדים בכער · יבי יוסי
אזהרה פי׳ בער בר׳ גמ׳ אמ׳ רב אחא בר יעקב אינו חייב עד שיברך שם בשם ...

תכלה
אזהרה

שלא

שמפסיק בין שתי אותיות דלאו וכלל כל השמות קדושים ביניהם השם
שם:
וקוראות וימחק לפי שיוסיף ד' אותיות וג' אותיות מהן הן אותיות של
לפירוש כתוב את השם במקום שהוא ד' אותיות לאפוקי בין שתי אותיות
כגון אלהיך כמו אותיות שלא יוסף באות כן וכן השם לא יו באיזן
כנגד מעין יוסף וכה באה בשם מלך ומלך ראוי קולי ארבעה
דברים שבתוך כדי דיבור אינו יכול לחזור ואלו הן מגדף ועובד ע"ז
ומקדש ומגרש אלקים ושבנא בספר מלכים אמר ספר שופ'
הל' אבל פרק ט' ומניין שקורעין על ברכת השם שנ' ויבא אליקים בן
חלקיה אשר על הבית ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיה
קרועי בגדים אחד השומע ואחד השומע מפי השומע חייבין
לקרוע כשיעיד בבית דין והעדים אין חייבין לקרוע כשיעידו
בבית דין שכבר קרעו בשעה ששמעו. ספר הפלאה הל' שבועות
פר' ב' מי שנשבע וחזר בתוך כדי דיבור והוא כדי שיאמר תלמיד לרב
שלום עליך רבי.

פרק ג

כל העובד ברצון פי'
בלא אונס בזדון פי' בלא שוגג ואם עבר בשגגה פי' ידע שהוא
אסור ואינו יודע מהו עונשו. בספר קרבנות הל' שגגות פ"א כל עבירה
שחייבין על זדונה כרת חייבין על שגגתה חטאת חוץ מג' עבירות
מגדף ומבטל מילה וקרבן פסח. הפסח והמילה מפני שהן מצות עשה
ואין מביאין חטאת אלא על שגגת לא תעשה שלאחר מכל מצות י"י אשר לא
תעשינה. והמגדף מפני שאין בו מעשה. ונאמר לעושה בשגגה יצא
מגדף שאין בו מעשה. לפי' [illegible] בלוה [illegible] שהוא חייב כרת
והיה מזיד נסקל אם [illegible] פטור מן הקרבן לפי שלא עשה
מעשה. ונאמ' בעשותה אחת [illegible] ספר קרבנות הל' שגגות פר' ט'
ומה הוא הקרבן שמביא השוגג באחת מאלו. אם בעון שגג מביא
עז בת שנתה לחטאת. ומיון האמורה בעבר שלו [illegible] שהיה העושה
הדיוט או מלך או כהן או משוח מלחמה הכל שוין בשגגת [illegible]

אם נשגג

אם שגג משעיר. השתים וארבעים. אם היה הדיוט מביא שעירת עזים
או נקבה מן הכשבים. וזו חטאת של אחד מעם הארץ האמורה בפרשה
ויקרא. ואם המלך הוא ששוגג באחת מהן מביא שעיר עזים לחטאת
ואם כהן משוח הוא מביא פר בן בקר לחטאת והוא נשרף כמו
שנתפרש. שם תוכ' פי' צורת האדם. עלם. פי' כל דבר ודבר.
פעור. פי' שעובדין קדרה של תרק ומאכל של בני מעיה. והולכים לפנים
פעור שהוא אבנים הרבה. מקובץ הם. כמו גל ועושין מרגלים וקבין
ואחר כך פוער עצמו לאותן אבנים. זהו ביאור של פעור. שעובדין
כי עבודה כואין. לשם פי' לשם הקבה. מעור. פאך כואין.
ספר. אלשאשר יא כארעד. לשון סכן על זבחיכם. פי' האכילה
עואה. שיבד לפסח חייב ונאסרה פי' מקל נאסרה ואסור בהנאה.
עי' שעובדין אותה במקל. פי' המקשקש שיס לפניה מקל. זרק מקל לפניה
פי' כנגע המקל בפניה חייב. והמקל אינה נאסרה. וכן אם שחט לה
בהמה מחוסרת אבר פטור. פי' לפי שאין בני נח מקריבין בהמה חסר
אבר לעז. ואם היה בעל מום בעינה או בשינה ובאזנה. בין שהיתה
דרך עבודתה בכך בין שאינה דרך עבודה בכך אם שחט חייב.
לפי שבני נח מקריבין בעלי מום לעבודה. הגביה לבנה. פי' שלא
הגביה מן הקרקע אלא זקף על צדו חייב. העובד עליה כדרכה
אפי' שדרך בזיון חייב. פי' חייב מיתה. ואם היה שוגג מביא
קרבן על שגגתו. המגפף. שנ' אגיש גיפא. תרגום ויחבק וגפיף.
והמכבד. שנ' [illegible]. והמרחיץ. שנ' [illegible]. והמרחיץ. שנ'
שוריא. והסך [illegible] מאלו. והמלביש. שנ' לבאם [illegible].
עי' [illegible] פי' כר [illegible] אדם חלול ונכנס מן
המים מאחוריו להוכו. [illegible] דרך [illegible]. העושה עי' פי' קוה בין
ואמו [illegible] בסתר. שופטים הל. סנהדרין פ"ח מי שלקה בכיה דין
של יסוד פרק נזקה [illegible] שלאום ככה עצמו. כמו [illegible]

[illegible]

נקה עליו ואכל חלב פעם שניה ולקה עליו גם אכל פעם שלישית אין
מלקין עליו אלא מכניסין אותו לכיפה והוא מקום צר כפי מדת האדם יכול
לשכבו ונותנין לחם צר ומים לחץ עד שיצר מעיו ויחלה ואחר כך
מאכילין אותו שעורים עד שכרסו נבקעת · בולמוס · מונבט ·
והטבלניות אין טובקהאי · משוקעה ארפידה שדה יש פרו ורפה ·
שרוקמין כי פתן דני כנואשין · טבלה איגשורין חדשים · נקש ·
שהנחתם · כותן מוהר כרדה שוא · ודשאים · יש קבלי האי ·

פרק ד' · מדותיו בי ראה גרדואשין · יהיו

המורחין ממאה ועד רובן של שבטו שר לקוואדונין והביץ עמוד
העולם והוהזל פור של הלכה כך הוא · עיר שיש בה ק' אנשים
ורובן עבדו ע"ז נעשית עיר הנדחת שאין עיר הנדחת פחות מק' אבל
ממאה ולמעלה כל שעבדו ע"ז כולן או רובן ויש ברוב זה מאה אנשים
נעשית עיר זה עיר הנדחת עד שתגיע עיר זה לחצי השבט דינן כך
הוא כל זמן שנדחו כולן או רובן · אבל יותר מחצי השבט אם נדחו רוב
השבט דינן בסקילה ואין בהן דין של הנדחת · הגוף הדבר כן הוא
כל זמן שנדחו רוב העיר ואינן רובו של שבט יש בעיר זה דין
עיר הנדחת · וכל זמן שנדחו רוב העיר ואינן מאה אין בהן דין עיר
הנדחת · כי כל אם נדחו רוב העיר הריהן רובן של שבט ואין דין עיר
הנדחת ברוב של שבט כי ויש לאותן רובה אין דין עיר הנדחת שאמ'
חכמים עד שיהא רובן ושתפשו לרבנן · שכל זמן שיש בעיר
מאה אנשים או רובן של שבט · ונין באותה העיר דין עיר הנדחת
בשריפה וכשאר הדברים · שכל זמן שעבדו רובן ע"ז · אבל אם היה
בעיר פחות מק' אנשים הרי זו נקראת כפר · ואם היה בעיר רובן
של שבט · הרי הוא כרך · כי שעבדו ע"ז דנין אותן כיחידים · אחד
קטן ואחד מועטין · שהורה אותה · יש בו אנשים · לא כפר קטן · ולא
כרך גדול · ואין עושין עיר הנדחת בספר של גבול לחוץ ...

עד איזה הן כפר ומי הן כרך

תרגום

תרגום זבולון על ספר ימא· כלומ׳ אין עושין עיר הנדחת בסוף עיר ישראל.
לא סמוך לים· ולא סמוך למדבר· ולא סמוך לעובדי גוים· לפי שצוה הקב״ה
לשרוף את עיר הנדחת באש· שלא תבנה עוד· וכהן ושרפה· ואם יעשו
כן בעיר שהוא סמוכה לכפרים· או לים או למדברה· וישמעו הגוים
ויבאו ויחריבו את הארץ שפרצה קורא לגנב· ולפי שנינו במשנתינו·
ואין עושין עיר הנדחת בספר· ואין בית דין עושה שני עיירות הנדחות
זו בצד זו· פי׳ אין אותו בית דין יכולין לעשות בזמן שעושה שתים
הנדחות של באחת שעריך· כלומ׳ באחת עריך· כלומ׳ באחת אחד הוא·
ערוך אחד הוא· אבל אותו בית דין שעשה שתים ומה· ימנו בית דין
אחר לעשות אותה עיר הנדחת שלישי שהיה בצד אותה השתים
שעשה בית דין ראשון בלשון רבים ואמת להן נלך ונעבוד אלהים
ונזבח מפני של נלכה ונעבדה אלא· דורשין וחוקרין מפני שלא דרשו וחקרו
או באחת מעבודות· פי׳ אפי׳ שלא כדרך עבודתן חייב בכ״ג·
נחמן לבני· פי׳ תנו למעשה שהיה עושה אדם ואנשי דורן ועובדין
עז· שוכבת כחמש שולה אידי· אם נשרפין נשרפין בכללה.
פי׳ כיון שבאו לבית דין ונתערב בכלל ממון העיר נשרפין עמה·
בהמה שחבירה לעיר הנדחת בו פי׳ אסורה להנות· ומפני שכר
איבריה ויוצאים זה מזה ושד שהבהמה בחייה אסורה עד שנשחטה
שחיטתה כשרה· אבל של פאה נכרית· פי׳ בספר ערוך ערך פאה
אשה שאין לה רוב שער לוקחות שער מנשים אחרות ומשים על
ראשה שנראה כמו שהוא שערה· פאה גיסו· פירוש דקלים· פי׳
פירות מחוברין שבדקלים· קדשי מזבח ימותו פי׳ שעושין כל
בבית ופעמים דלהוא· ואין נותנין למיתן עשבים יום עד שימותו·
קדשי בדק הבית יפדו· פי׳ יש בספיד מונחין לבית דין יפה אורך
בכסף שמונחה לפניו ואחר כך שורפה את הבהמה· הבכור של
כל הבכור אשר יולד לך· המעשר· של וכל מעשר בקר וצאן לך

ונתנו לכהן של מדינה אחרת: פי' ואבל אותן שמותר לו · אם הגיע
עד כאן ירקבו · פי' מניחן בבית עד שירקבו · וכסף מעשר שני
פי' דמי מעשר שני כלומ' בזמן שהדרך רחוק הוא מוכרין את
המעשר ולוקחין דמיו עד שמביאין במקדש ואוכלין אותו בטהרה
ובקדושה · כבבי הקדש · פי' תורה ונביאים וכתובים · שנה
ראשונה ושנה נוהגין מעשר שני ובשלשה מפריש מעשר עני · החת
מעשר שני · ששי מפריש מעשר עני · שנה שביעית שמטה היא ·
פרק ה · המסירה את פריבטונו · המוסר את
פריפרב שולח את יחידים · פי' המוסר הרבה ולא אין רוב העיר
והנוחים הרי הן כיחידים · ואין כאנשי עיר הנדחת · פי' לא כמו עיר
הנדחת שנו שיכולין שהודחו רוב אנשי העיר מכין את כל הטף והנשים
שלעובדין לפי חרב · אלא הרי הן כיחידים שעבדו ע"ז סוקלין כל מי
שעבד ומעונשם לגרשיהן כשאר הוא ביה דין · המענים
גורבוזי במאזני ואחילה כונאמן · מפתנין כמין מאזנין · נענח
רהו כונס · חובה כתוי · אם לא עבדהו · אע"פ שקבלו ממש
ואומעהן אינו נסקל פי' ראוק אחד אינו נסקל עד שיעבוד ואפי' את
היין · אבל המקיף בכל פנים נסקל בין עבדאוהו בין לא עבדאוהו ·
אבה מוראד שדי · ולא הוסיף ולא גרע · שלא הוסיף בדברי תורה
ולא גרע · מסיה כריבאעדי · אחד היה באמה שלא שמע
במחזה הנבואה · פי' כגון · שעשה נבואה במראה הנבואה
במעשה מרכבה · או שמע דברי · בשם חבירו · כגון חנניה בן
עזור שהיה מתנבא מגבה שמע מפי ירמיה והוא היה אומר שזה
דבר אמר לי הקב"ה · שדבר שלא נאמר לו · פי' נאום בראותי במעשר
או · ואחד הנשבע לא נתבמן · פי' לא יהיה לו דין שישבע · אלא
הוא נשבע מעצמו · ואחד הנשבע לגוי · על לא היו בין ישראל ובין
גוי דין מקח וממכר · ונשא ונתן תורה · ישראל שנשבע בשמו ונתפייס ואמר שעון עני סוגנר לר
לא ישבע

לא וישבע וישקר בחוש על שאותן גוים שקר אומר של ושם לאחרים
לא הי׳ לך ועל׳ לא יאמר לחבירו שמור לי בצד על פלוני ער׳ בן יאמר
אדם לחבירו המתן לי ועמוד לי בצד על פלוני עד נשבע אלהי׳ עד שמונא
מזכיר שם על׳ ואות באזכרה הוא׳ פעור׳ ובל ונבו׳ וגד׳ כולם שמות
של ע״ז הם׳ כמו שאמ׳ בספר ישעיה הוא אומ׳ כרע בל קורס נבו היו
עצביהם לע״ז לגרום לאחרים פי׳ בישראל. ושאין ממן׳ פוונגד לורדנד
תרג׳ השבע קיים׳

פרק שלישי העושה אוב

פי׳ עוזר לפני האלהים עושה זה מעשה שהלכה אומר. שרבותו מוכ״ן יאדסהיי
מודד׳ כמוך׳ מאזן ומנחש בם. עד שיושנו השואל שהוא בגל׳
בלאט׳ באפסון ספר חלל שרש ידע׳ הוא עוף ששמו ידוע׳
ספר עוף ערך זכר׳ ת״ר אחד המעלה בזכורו ואחד המעלה בגולגלת
מה בין מעלה בזכורו לנשאל בגולגלת מעלה בזכורו אינו עולה כדרכו
ואינו עולה בשבת נשאל בגולגלת עולה כדרכו ועולה בשבת׳ בגולגלת
מעשה אוב הוא׳ בזכורו מעשה ידעוני הוא׳ תרגו׳ ידעוני בזכורו׳
ת״ר ג׳ דברים נאמ׳ במעלה בזכורו המעלה רואהו ולא שומע קולו שצריך לו
שומע ואינו רואהו שאותו שאין צריך לו לא שומע ולא רואהו׳ כך שמואל
אשה שהעלתה ראתהו ולא שמעה הקול׳ שאול שצריך לו שמע קולו
ולא ראהו׳ אבנר ועמשא שאינן צריכין לו לא שמעו ולא ראוהו׳
ומעביר אותו ברגלו׳ פי׳ ברגלו חברתו׳ כלומ׳ עניין הלכה שאמ׳ רמב״ל
עכאה שהתינוק הולך ברגלו בתוך השלהבת אבל חכמי׳ אומ׳ כמו המדורה
שעושין בפורים׳ כגון מדורה גדולה ותינוק בינתיים׳ וקופצים בני אדם
ועוברין מצד זה לצד האחר בתוך המדורה על ידי האש׳ וזהו העברה
של מזרעו נתן למולך׳ פי׳ מקצת זרעו ולא כולו׳ כיצד אבי שהיה לו
ג׳ או ד׳ בנים׳ אינו רשאי להעביר כל בניו למולך אלא אחד׳ של
מזרעו׳ ואומ׳ מיהו של׳ ... אבל אם העביר כל
בניו פטור׳ לשם׳ פי׳ לשר הקבלה ... שהוא משתחוים עליה

כתב׳ שמות׳ בשי׳ רב׳ ז״ל

על׳ לא יעביר למולך כיצד הוא כתב׳ שמות׳ בשי׳ רש״ל

בנסי׳ פי׳ על האבן כלומ׳ שפושט על האבן. המתגלגל׳ אין
תראשו להגאין. הפרוצה אין סנג אבגנאין ובספר מכלל שרש רפי
טרמוסה אבנים עניינם הגדה אבנים בקרקע׳. אכסדראות אין
עומה׳. והסכהות אין פסירה. ויקרני פי׳ יום למקדש כלומ׳
כיון שממין המקדש כל שכל אדם לעשות נמי למקדש עושה
אותו נמי ויחפון כמו שהיה בא בספר עבודה בהלכות הבחירה. ומן
ומתפין אות פי׳ אבל בענין אין אין לוקצין אין למקדש בין ל
פרק בין אין מאכל׳ שלא תטע לך אשרה כל עץ פי׳ מפני שזה היה
דרך ע״ז כוטעין אילנות אצל מזבח שלה וכדר׳ יעקב בן שם העם׳

פרק ז׳ את כל המקומות׳ פי׳ בין בארץ
ישראל בין בחוץ לארץ. נקרעה נסורה אין. וטלפים קומבהאי
אין משפלין אבן כי תראשי גוירא׳ ומיבוש׳ מטרקה׳ אין
בן שוה פרוטה. פי׳ אין בן שכר כל עיקר׳ מפני זה. שכר ע״ז מותר׳
כל שאין שוה פרוטה אינו ממון. שוה׳ קיימת. פרוטה׳ חבה׳
גרוטאות שכספה הגיהא׳ בספר ערוך ערך גרט׳ פי׳ מסמרות שברים
ושברי ברזל אשר והאספן ויתקבצו ילשון יוון הוא׳ ושאות כל מיני
מתכות השבורים בין כסף בין זהב. ומצא בהן ע״ז פי׳ זה. שבן
עבודות גויי ויקודש שיתכן אותם הגויים בכלל הגרוטאות ראה
אותם ישראל שהן הגוים עובדין אותם. וכיון שקבע מיד הכי זה אסור׳
וכן גוי וגר שירשו את אביהן גוי פי׳ בזמן שלא חלקו ימשה אביהן
יכול הוא הגר לומר לגוי טול אתה ע״ז ואני מעות׳ אתה יין נסך ואני
פירות שעדיין הירושה בעיקן הוא. ואם משבאו לרשות הגר אסור׳
פי׳ בזמן שחלקו ונפלו ע״ז אצל נסך בחלק הגר׳ אינו יכול לומ׳
לגוי טול אתה ע״ז וכן על מיינות מפני שכיון שבאו ברשות הגר
נאסר׳ ואינו יכול להחליף עם הגוי. ספר משפטים הלכות
נחלות פר׳ ו׳ והגר איש וירש את אביו הגר לא מדבריהן הקטנין

שיורש

שירש כשהיה שמא יחזירו למרדן · והיה בית הצורה מקל
או צפור או כדור · מקל פי' שרודה את עצמו תחת כל העולם כולו
כמקל · צפור פי' שתופס את עצמו תחת כל העולם · פי' כל העולם
לשון גוזמי הוא · כלומ' שרודה כל העולם · צלמים המוצאים מושלכים
בשווקים או בתוך הגרוטאות של גוים מותרין · פי' הצלמים זה
עון הוא · אבל לא ראה ישראל שעובדין אותם ולא ידעו שעבדום
או לא עבדום · ומפני שהיה בתוך הגרוטאות מותר · שהלכה אומ'
עד שידע בודאי שזה צלמים מין הצורה הנעבדת הוא · ואחר כך יהיה
אסור · אבל אם ראה ישראל שעובדין אותם מותר · אין צריך לומר
שברי צלמים שמותר מעין פי' ספק עבדום ספק לא עבדום ·
ואם הניחו לזה עבדום אותם בשלום · לבוב · יע' דלבאו כרדה פי'
אין עור לבוב כל שהקורע כנגד הלב שכן דרך עכו"ם להוציא אותו דרך
הקרע הלב משום מקויים · וקרוע קורע בנקב עגול · פעם היה מנהגן
של עובדי עכו"ם לוקח בהמה בריא · והיה קורעין העור מכנגד לבו · ולוקחין
הדם לזרוק לעכו"ם · יש עליו קורט דם [illegible] בידוע כי מחיים עשה ·
שבשופשיטין מורע לו · לא היה עליו קורט דם מותר אלא שלא מלבן
אותן · שהמלח העבור את הדם ממנו · ולפיכך אסור · שאינו אות כי
שרוי · ורוקן · של צורה נחש הוא · ולפיכך הכלים המלח · פי'
בין לים המלח בין של ימים ונהרות עד שישליך בדבר הנעבדה
אסור לו לעבור התחנה · פי' [illegible] לעבור החנה קומתה ·
עם הקרקע שאותה נאסרה · פי' קרקע שאותה נאסרה
בפיס · בנויאל · תרגו' כנוביסין · כרכר לשון ערבי צבלא ·
ספר עתיק ערך כרכד · פי' יש לאורגים עץ · ועצה שראשו חד ·
ונקרא כרכד · ודומה למחט של שקאים · ומעבירו של הארג כשהוא
מתוח לפניו בארגה · נשזבט בין החוטין המבדילין בין שע החוטין · יע' דוב זנא
העליונים והתחתונים · ומד נוחים להבדלק העליונים מן התחתונים

כסבזירה׳
שנבלה׳ כי כוח אנדאלה אורהי׳ פטמה מרומר׳ בכרשני׳
שהיכונס׳ כיאראסרה כנד אישאן ראי׳ שלא בטובה׳ על
אותאלו עשה בכומרים ומהר׳ שלא יהנה שלא במרחק׳ ואם עשה
להן טובה אסור׳ מפני שאומרין מותר לו טובה׳ ונשאלו שלא
ברצון כומרין הולכין לאינה׳ הביב׳ אב דוחק׳ בהמה מסורבה׳
של כל שהעמידין אותו ואינו עומדה׳ אפי׳ שאוכל מאכל הבריאים׳
הל׳ מאכלות אסורות׳ וכן אסר׳ להחוך בה בשר׳ של אסור לנקב
הבשר בסכין ע״ז ואם חתך דרך הפסד והשחרה כטורי׳ פד׳
מאימתי נפסלה הבהמה או העוף משום מוקצה משיעשו בהן
הכומרים מעשה׳ כגון שיגזזו אותה או יעבדו בה לשם ע״ז אבל
איני
מדברים נעשה מוקצה שאין הקדש לע״ז וכו׳ המשתחוה לבר
המשתחוה
אעפ״י שהוא מותר בהנאה׳ הרי אלו אסורין למזבח׳ וכן
למעיין הנובע בארץ׳ הרי מימיו פסולין לנסך׳ אשרה שבטלה
אין מביאין ממנה עץ למערכה׳ וכן המשתחוה לבהמה׳ כשר
פסולין
שנפסלה למזבח׳ כך אם שהוא פסול לבגדי כהונה׳ וקרניה
לחצוצרות ושוקיה לחלילין׳ ובני מעיה לנימין הכל פסולה׳ כל שיש
בו שם ע״ז לא יעשה למלאכה הקודש׳ אעפ״י שהוא מותר בהנאה׳

פרק ח

ומותר לאכול הפירות שנעבדו
במקום גדילתן פי׳ ארק זה בזמן שהן מחוברין עבדו אותן ואחר
כך הניחו כשנתלשו׳ כמו שאמר הלכה בזה פרק׳ כל זמן שהוא יע׳ דהא כרדנד
עובד׳ הרי אלו אסורין בהנאה׳ אבל אם נעבד׳ ואחר כך הניחו אותן
מותר הפירות׳ ואם שנה תלושין הם ונעבדו אסורין בהנאה׳ מפני
שלא במקום גדילתן הם׳ ואפי׳ אחר כך הניחו׳ שהוקצה כי גדא
כרדהאונד׳ שהקצה שיגודא כרדנד׳ הנוכרין אין עבידה
שוואשן שאין אדם אוסר דבר שאין שלו׳ פי׳ שאין ישראל
אוסר דבר שאינו שלו׳ אבל משומד הוא גוף ואוסרין דבר שאינו שלו

ועוד ישראל

ועוד ישנה שיש בה שוהפוה אוסר׳ כיצד כגון ששחט פירות ערלה
פי׳ בין קנה בין ושט כלומר ששחט אחד מהן פירות שמו׳ ואסור
לשמוט פירות לגם בין קנה בין ושט׳ קל וחומר שניהן׳ וכל דבר שהוא
טמון הוא נקרא מיליי׳ וכן תלויי חליפין עד כמה פעמים חליפין הוא
פי׳ ג׳ פעמים׳ אבנהר שנולד בו פי׳ כשנקרו׳ הגל׳ אן חוזר
אב׳ שיחין זהו צורתו׳ [illegible] מערות׳ זהו צורתו [illegible]
כמו יד לחצי הנעבד׳ פי׳ אם עובדין דבר וחצבו והן חצי׳ זה
שחצבו אסורה ודאי׳ וזה שנשאר אסורה מספק׳ וגדעו׳ שכסה
אורגא׳ יא שאק׳ בריד אורגא׳ מלשון תגדעון׳ היה אילן נטוע׳ פי׳
משום פירות נטוע׳ הבריך׳ בלע׳ באנר׳ פי׳ עשה כרחה הארץ
עד שיצמח׳ שורגים׳ שאבהא׳ וכן המשתחוה לאילן׳ פי׳ גם
זה משום פירות נטוע׳ וסייד׳ גץ כאור כד אורתו׳ שחצבה
כי הראשו׳ אורגא׳ עוד׳ צורה כבד׳ מי שהיה ביתו סמוך לבית ע״ז
פי׳ שהיה אחד מהבנין בצד בית ע״ז׳ ונפל פי׳ ונפלאותו הכותל׳
אסור לבנותו׳ פי׳ אסור משום שבונה כותל לע״ז הוא׳ כיצד הוא
עושה פי׳ ומהדר׳ כונס לתוך קרקע שלו ד׳ אמות ובונה׳ ואותו
הרוח ממלאו קוצים או צואה׳ היה הכותל שלו ושל ע״ז פי׳ שבמקום
עובר הכותל חציו שלו וחציו של ע״ז ידון מחצה למחצה׳ פי׳ אותו
חלק של ע״ז אינו עולה בכסה אחת ב׳ אמות אלא חלקו ואילך׳ שאם היה עבין בקשה׳
שד׳ אמות מודד עוד ג׳ אמות ונכנס לתוך שלו׳ מחצה שלו מותר בהנאה׳
פי׳ אותה הארץ שמקום כותל הוא מותר דהא יאבל אבנין ועצים
ועפרו שלאותו הכותל שבישראל אסורין בהנאה׳ ומטמאין
כשרץ ואפי׳ חלק לפי שאין בונה באי זה חלק שהיה מותר׳ ולפי
כולם מדרי׳ שרץ לשון שקץ הוא׳ שתוק סאבין׳ וזורה באדרין דהא
לשון אותה בגוי ס׳ עבודת׳ כושלגיר אושא׳ ואין ישראל בדבר
ע״ז אמר ברווק הגוי׳ פי׳ אפי׳ נתן הגוי רשות לישראל שיבטל

אין ביטול מועיל כלום · בעל כרחו פי' אומר לגוי בדיבור שיבטל
ע"ז · אעפ"י שאינםן · פי' אפי' אם לגוי בדיבור קשה ובכח · קטעה
— בוזיז · פחתה · יע' כופה לכוד · פי' מועכה במעך כלומ' נטל קדוס
— והלכה במנה · גוררה · פי' גוררה בטיט · לשון סחוב והשליך · לא
— פוגה · נה כולא כרר · והדיוט יכול להחזיר · פי' שאינו אומן צריך
אלא מעט · וודע צריך שיבטל כל פרק ופרק · ואם אומן צריך הוא אינו
— צריך לבטלה · אלא אם ביטל פרק אחד מותר בהנאה · פרק מוהדה ·
— קרסם · שכסה · זורד · שאף בזריד · פי' זרדים לחים שבה ·
— שפה · כי סאכד · אן שפיה שלא לצרכה · פי' לא לצורך האילן
אלא כדי ליטול העלה והעצים · שפה לצורכה · פי' לצורך האילן
כדי לתקנו האילן ·

פרק השיני

שנאה
ימים לפני אידיהן · פי' איד של גוי שעובדין ע"ז אסור · אבל מים יגל
— ושמעאל אינו אסורין · שמתכנסין כי גמנע שוואין · ולגזורה ·
— בקרן מדין · והלוקח בקרן דאלא אושאן · ולמרען בגוארדן
אושאן · ולפרע בגוארדה אומה · דורון הדייה · יא תוספתה ·
— שבה · יע' הלכה · להעמיד לקן מלך · פי' יום שממנין להן מלך ·
— ומקריבין · פי' מקריבין קרבן לע"ז · ומקלסין מדח גוואשן בלגוריתן ·
— כאכולאו · לבונה · להאן זבה · פי' לבן · וכלבים קיידהאן ושלשלאות
זנגירהא · יהוישראל שכונים בין הגוים וכרתו להן ברית · פי' בזמן
שקבלו ז' מצות מותר לכרות להן ברית · אבל אם לא קיבלו ז' מצות
אסור לכרות להן ברית · ב"ה בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום ·
פי' בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום שאין דרך יוצאה מאותה
העיר לעיר אחרת · ודרך הכיבוש מיוחדת לאותה העיר לבדה אסור
לילך שם מפני שנראה כמהלך לעבודה · ואם דרך מסלול הולך
גם לעיר אחרת · דהוויא אות למקום אחר הוא הולך · כימה ·
— מאך · ישקובה · לכרחלה · באונ · בערלאות · במערכה ·

ברא"ש כתוב
בהע' ואנ'
ומנ'

יע'
געדה

וחכב'

פי' לפי שהוא חלוק · הולכין לדיר · פי' שוק ודוש ומיוחדת לע"ז הוא
ומוכרין שם ונותנין מכס לע"ז · מכס תומקא · נושר פרסותיה מן הארכובה
ולמטה · פי' במקום שלא תיטרף הבהמה · אבל עיקור שהטריף הבהמה
אסור לעשות בו ידים בבהמה · ושעה שהיא אסורה בהנאה ירקבן ·
פי' יניח בבית ויסגור דלת עד שירקבו · לא מעלין · פי' לא מעלין
אותו מידי מיתה · ולא מורידין · פי' ולא מורידין אותו למיתה ·
ומסוכה · מגלם · הילד · קא בלשון כוכד · אבל מילדת הייא
בשכר משום איבה · פי' בשבת אסור אפי' באיבה · ברשותה
בכנענית · או לתרמות · פי' לשון גנאי הוא · שנ' ורחל לקחה את הת'

פרק עשירי

שנעשה · כי בכתים · אבל מוסר
ישראל · פי' ספר נזיקים הלכות חובל ומזיק פ"ח אסור למסור ישראל
ביד גוים בין בגופו בין בממונו · ואפי' היה רשע ובעל עבירות ואפי'
היה מיצר לו ומצערו · וכל המוסר ישראל ביד גוי · בין בגופו בין בממונו
אין לו חלק לעולם הבא · מותר להרוג המוסר בכל מקום ואפי' בזמן
הזה שאין דנין דיני נפשות · ומותר להרגו קודם שימסור · אלא
כשאומר הריני מוסר פלוני בגופו או בממונו · ואפי' ממון קל · הרי התיר
עצמו למיתה ומתרין בו ואומרין לו אל תמסור עצמך · ואם
העיז פניו ואמר לא כי אלא · ימסרנו מצוה להרגו · וכל הקודם להרגו
זכה · עשה המוסר אשר זמם ומסר · יראה לי שאסור להרגו · אלא
אם הוחזק למסור · הרי זה יהרג שמא ימסור אחרים · ומעשים
בכל זמן בערי המערב להרוג את המוסרים · שהם מוחזקים
למסור ממון ישראל · ולמסור המוסרים ביד הגוים להרגן ולהכותן
ולאסרן כפי רשעם · וכן כל המיצר לצבור ומצער אותם מותר
למסרן ביד הגוים להכותן ולאסרן ולקנסן · אבל מפני שצער יחיד
אסור למסרו ביד גוים · ואסור לאבד ממונו של מוסר · ואע"פ
שמותר לאבד גופו · שהרי ממונו ראוי ליורשיו · והאפיקורסין

סבע חרף אומן

שנ' אונש ישראל ביד גוי היה אותו ישראל רשעים אין להם חלק לעולם הבא

כגון אפיקורוסין ומינים עד

והמוסר פי׳ בספר נזיקים הל׳ רוצח ושמירת נפש פ״ד ׳ המוסר
והם עובדי ע״ז מישראל או העושה עבירות להכעיס אפי׳ אכל
נבלה או לבש שעטנז להכעיס הרי זה מין והאפיקורסין והן
שכופרים בתורה ובנבואה מישראל מצוה להרגן אם יש בידו
כדי להרגן בסיף בפרהסיא הורגו ואם לאו יבוא עליהן בעלילות עד
שיסבב הריגתן כיצד ראה אחד מהן שנפל לבור והסולם בבור
קודם שיסלק הסולם ואו׳ לא הריני טרוד להוריד בני מן הגג ואחזירנו
לך וכיוצא בדברים אלו ואחר מצוה להחיותן מעייני של גר
ותושב וחי עמך [illegible] חיה מסבין [illegible]
[illegible] משיקין [illegible] בבורך ואין כופלין להן שלום
לעולם פי׳ אל יאמר שלומו עליכם [illegible] ויאמר שלום עליך שלום
עליך גר תושב פי׳ אם קיבל ז׳ מצות [illegible] לישב ביניו
[illegible] הל׳ [illegible] על שלשה דברים נצטווה אדם הראשון
על ע״ז ועל ברכת השם ועל שפיכות דמים ועל גלוי ערוה ועל הגזל
ועל הדינין אע״פ שכולן קבלה הן בידינו ממשה ר׳ והדעת נוטה להן
מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטוו הוסיף לנח אבר מן החי
שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו [illegible]

פרק יא

הפרזי גיסו הילוה גומכדרה ומחרוב הא׳ גוי שהיה מספר
לישראל כלו ישראל שהיה מגלח ראשו לפני גוי מספר [illegible]
כרחה שוא׳ לבלורית [illegible] הנחוש [illegible] נשך
[illegible] סבר מכלל שרש בן ד׳ אותיות בהוספות שרש מד׳
ועניין הנפנוף בעופות כעניין הדיבור באדם וכל העושה מעשה
[illegible] מדברים פי׳ [illegible] שהיה מהלך במלחמה [illegible]
ונדר [illegible] עצה [illegible] מן המלחמה [illegible] שיבא [illegible]
החי מקריב להקב״ה [illegible] לקראתו [illegible]
והקריב לפני הקב״ה עבד ולא עשה טוב [illegible] ארוסתה [illegible]

פרוז שווה

שיעוס

שושוס׳ פרומגין שוור׳ ממשמש וע׳ זולמאסק׳ שגוהר יע׳ כו
לו׳ אופהאר׳ מלוש וינקר עלון׳ במראק אימה׳ ונשען הבוה רנאי׳
ומהבן פיל מכה במקל עמו בעצו ושאל מרעשר דר הושע׳
באצבעותיו׳ וע׳ באום הורלאב׳ ממהון עגאייב׳ מפהח וע׳ כלרה׳
סלני׳ דרס שאלה שעשה ל׳ חד זל טל ושעיה הנגיד זצ׳ל וכן האוחז בכלל
את העינים ומדמה כמו הרואים שעשה מעשה והוא לא עשה הרוצה
מעונן ולוקה׳ וכן האומר כך בכלל מכשף אבל האוחז את העינים
והוא שיראה שעשה והוא לא עשה לוקה מכה מרדות׳ מה הפרש ביניהן
שאחד במלקות׳ ואחד מכת מרדות׳ ואין ביניהן שינוי הלכה׳
תשובה ל׳ ישעיה העושה מעשה מכשף בסקילה׳ כלומ׳ העושה
מעשה מכשף ולא האוחז את העינים׳ אבל מראה לבריות כאלו
שעושה ואינו כלום׳ פיר׳ שנים מלקטים קשואים במכשפות לפניו
אחד מהן לוקט חייב׳ ואחד מהן ליקט ופטור׳ כיצד העושה מעשה
קשואים ונקטה במכשפים מהן חייב׳ האוחז את העינים הראה לבן
נתקבצו כולן במקום אחד׳ והקשואים לא זזו ממקומם פטור׳ פיר׳
פטור ממלקות׳ אבל מכין אותו מכת מרדות׳ לא ירעו וגם היטיב
אין אתם׳ סנר ורמיה׳ תעלה׳ וע׳ נפש׳ מן סורי׳ ואן פאוידהיו׳
ונטשו׳ פרו גודאשהבהדש׳ וכלמו שניתן לאזהרות שלא ויעשה
כן שמתרחות עלו מורה ביה דין אין לוקין אפי׳ לא התרו בו למורה׳
והתרו בו למלקות דהשתא לא מתקטיל ואפי׳ הכי לא לקי לאזהרות
מורה ביה דין נינהו ולא למלקות׳ פרק יב
ידעוני׳ וע׳ בוצשאן׳ תרג לקהך יהעיך׳ לפי המגלח ב׳ צדעין
בבת אחת לוקה שתים על לוקה על כל פאה ופאה׳ ואם נטלו כולן
לוקה חמש׳ טעמא שלוקה על כל פאה ופאה ואם גילח כולן לוקה חמש׳ תשובה
כמו שאמר ואהלה תשקע מן הלוע שעורים וארבעה מוע עוף
טמא הוא׳

ענ׳ ההלה
וכי צד מרג׳ין
אותו בהל
סנהדרי
בפר׳ יב׳

ולוקה על כל אחת ואחת כלומר לאו אחד הוא ויוצא מגופו כגון מלקיות
וכגון שאמר הכה טרפה לא תאכלו ושבעים טרפות יוצא מגופו וכלן במלקות
וכמותן הרבה במקרא. וזהו של פיאה כמותן הואיל שלאו אחד הוא ויוצא.
שני בל תקיף ובל תשחית עיין בהלכה. ועיין בל יטמא מעיין
של אמור אל הכהנים בני אהרן וגו'. וכל מצות עשה שהזמן גרמן לשמן
פי' כגון שופר וסוכה ולולב. ועוד כגון מילת בנו ופדיון בנו ושל רגלים
ועוד אמר רמב"ל בס' זמנים בה' שופר וסוכה וגו' בפ"ב אבל נשים ועבדים
וקטנים פטורין וגו'. ועוד רמב"ל בה' שופר בראש פרק ו' נשים ועבדים
וקטנים פטורין מן הסוכה וגו'. ועוד בה' שופר בפ"ז כל שחייב בשופר
וסוכה חייב בנטילת לולב. וכל הפטור משופר וסוכה פטור מן הלולב.
גם זה ראיה שהנשים פטורות מלולב. ועוד כגון מילת בנו. כמו שאמר
רמב"ל בספר אהבה בה' מילה בפ"א. ומצוה על האב למול את בנו. ולא על
האם. גם זה ראיה שהנשים פטורות ממילת הבן. ועוד כגון פדיון בן
כמו שאמר רמב"ל בה' ברכות בפי"א כגון מילת בנו ופדיון בנו מוכן ראיה
שהנשים פטורות מפדיון הבן. חוץ מקידוש היום. פי' שבת הוא.
מעין שמקדשין בשבת שנאמר את יום השבת לקדשו. והקהל.
פי' בספר קרבנות הל' חגיגה פ"ג מצות עשה להקהיל את כל ישראל
אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמטה כשעולין לרגל ולקרות באזניהם
מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת
האמת של מקץ שבע שנים וגו'. הקהל את העם הא' והנ' והטף וגו'
כל הפטור מן הראייה פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף
והערל אבל הטומטום פטור ממצות הקהל שלא בכלל ישראל וגו'. וזה
אינו ראוי לביאה. והדבר ברור שהטומטום ואנדרוגינס חייבין
שהרי הנשים חייבות. אומרים היו קוראין במוצאי יום טוב הראשון
של חג הסוכות שהוא תחלת חולו של מועד של שנה שמינית.

והמבין

והמלך הוא שיקרא באזניהם· ובעזרת הנשים היו קוראין· וקורא כשהוא
יושב· ואם קרא מעומד הרי זה משובח· ומהיכן הוא קורא מתחלת
חומש אלה הדברים עד סוף פרשת שמע· ומדלג לעשר תעשר· וקורא
מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הברית אשר
פוסק· יום הקהל שחל להיות בשבת מאחרין לאחר השבת מפני
התקיעה והחצוצרות וההתחנות שאינן דוחין את השבת· ושמחה
של בספר קרבנות הל' חגיגה פי' השמחה האמורה ברגלים הוא שיקריב
שלמים יתר על שלמי חגיגה· ואלו הן הנקראין שלמי חגיגה של ובמתו
שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך· ונשים חייבות במצוה זו·
טומטום ואנדרוגינוס הרי הן ספק נותנין עליהן חומרי האיש וחומרי
הנשים·
האשה בכל מקום פי' לכל דיני ישראל כגון שראה זבה טמאה
ואם ראה זב טמא הוא כאנשים· וחייב בכל השחתה ובכל הקף·
ובל יטמא כאנשים· ואינו לובש בגדי צבעוני נשים· ולא יגלח הראש
כאיש· וחייבין בכל עבי' כמו אנשים וכמו נשים בכל דבר·
ואינו חייב עד שיגלחן בתער. הר' ופאת זקנם לא יגלחו· יכול גלח במספרים
יהא חייב· הכלל תשחית את פאת זקנך· אלא השחתה· יכול לקטו
במלקט ורהיטני יהא חייב· הל' לא יגלחו· הא כיצד גילוח שיש בו
השחתה· הוי אומר זה תער· במלקט בלשון ערבי מנקש· ורהיטני
יע' פארה ואהן כי פרש אונדרר כוהל הוקה שנרנדה רוי גרמן
ושמענו מזקנינו שאין מניחין פסוק ממה שנוהגין פי' את חכמי שענשו
ארבעים כמו כל שמגלח אחת משתי הלחיות חייב שתי הלקוחות ארבעים השני שנאמרה שערים
השנה· יע' סבי· במספרים בכל מקום של בין מקום שיש בו
מנהג· בין מקום שאין בו מנהג· העברה גולראנדי· כוכבי·
כותה גור· שרינן זריט· איש שעדה עדי אשה· אשה שעדה עדי איש·
לא יהיה כלי גבר ולא ילבש גבר שמלת אשה השכר שהיה מתבן שוכבי עד
כמו שביארנו במשנין לא הנשה אשר שלה הבה קעקע

היטב
האמורה לו שיכהוב הכוהב ויחותו או יסתרו ויהיו ערכין באר
התשובה כך קבלנו מרבותינו ורבינו יהודה ז"ל שורשם על בשרן [illegible]
ידועה שורשתן לפני ע"ז וכאן הוא עובד ועבור לה ומורשם לעבודה
ופבע ערך קיבקיב מהגהותם שמשרטין בבשרן ומהבין שם עז
וכן הספור משנה לרמב"ם ז"ל הכותב כתובת קעקע [illegible] שמעון אומ'
לעולם אינו חייב עד שיכתוב [illegible] שם [illegible] על בשרו [illegible] פירש
שהוא [illegible] כי נהגו להקדיש [illegible] כמשפטים ספר
מלבוש [illegible] אסור גלוח בית השחי ובית הערוה משום
לא יהיה כלי גבר על אשה [illegible] כל המגלח בין בזמן הזה
שהיו האנשים אומרים עליהם שמגלח בית השחי ובית הערוה
כי הלא הוא עד למאוד [illegible] היו חושבין אותו מכלל האנשים
כי [illegible] עצמן בתקון נשים והידוע [illegible] שמגלח
כאדם מיאוס עד למאד ומגונה ולפי ההוראה הגאונים:

הלכות תשובה פרק א

קן [illegible] כל עבירה [illegible] בשוגג [illegible] בזדון
עונה [illegible] לכתחלה [illegible] לשון התורה [illegible] שגגה
ואין זדון [illegible] כרת [illegible] ועריות [illegible] בחן
משנה לרמב"ם ז"ל [illegible] דכוב [illegible] כל [illegible]
וחטאת [illegible] כל [illegible] האפר [illegible]
[illegible] כל רמב"ם [illegible] פרק [illegible]
בחילול שבת וע"ז [illegible]
קרבן על שגגתם [illegible] ההלכה הל' שבועות פ"א
שבועות הפקדון כיצד [illegible] ממון חבירו בידו או פקדון
בין מלוה או שגזל או עושק [illegible] אבדה [illegible] החזירה [illegible]
בהן ונשבע ממנו ממון [illegible] עובר [illegible] שלא [illegible]
זו אזהרה לכפירה ממון [illegible] ואם נשבע [illegible] על שקר

הל' שבועות ה"ב
הפקדון כיצד
הוא

על ממון

על ממון שכפר בו והרי זה עובר בלאו אחד ועל זה נאמר ולא תשקרו
באזהרה לנשבע על כפירת ממון. ושבועה זו היא הנקראת שבועת
הפקדון ומה חייב על שבועת הפקדון ששקר בה משלם הקרן שכפר בו עם תוספת
חומש. ומקריב אשם ודאי בין שהיה מזיד בין שהיה שוגג שנ' וכחש
בעמיתו בפקדון או בת"יד. או מצא אבדה וגו' והיה כי יחטא ואשם וגו'
ולא נאמר בו ונעלם לחייב שוגג כמזיד. ובלבד שיכפור בפקדון או בממון
שהוא חייב בו. וידע בו בשעת שבועה. אבל אם שגג ושכח שיש
אצלו ממון וכפר ונשבע ואחר כך ידע הרי זה אנוס ופטור. מה שלמדו
ואם לא ידע שאסור לישבע לשקר על כפירת ממון הרי זה אנוס ופטור
אם כן היאך הוא שגגת הפקדון שבועה [illegible] שנעלם ממנו אם חייבין
עליה קרבן או לאו. וידע שהוא אסורה [illegible] לו אצלו ממון הרי זה שגגה
וזדונה שחייבין עליה קרבן. ושבועת העדות כיצד. כגון שידעו עדות (שבועת העדות)
ממון ותבעם בעל העדות להעיד לו וכפרו בעדותן ולא העידו ונשבעו
לו שאינן יודעין לו עדות. וזה הוא הנקראת שבועת העדות. וחייבין
על שבועה זה קרבן עולה ויורד. בין שהיו מזידין בין שהיו שוגגין
ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וגו'. ולא נאמר בה ונעלם לחייב על הזדון
כשגגה. כיצד שגגת שבועת העדות כגון שיודעים ממון שחייבין
עליה קרבן. ונודע שבועה זו אסורה. ושהיא שקר. וזדונה שידע שחייבין
עליה קרבן. אבל אם לא ידע שהיא אסורה או ששכחו העדות ונשבעו.
ואחר כך נודע שהן יודעין לו עדות ונשבעו על שקר הרי אלו אנוסין
ונפטרין מן הקרבן [illegible] בין שהודיעו לו בין לא הודיעו. ספר קרבנות
הל' שגגות פרק [illegible] [illegible] גוזל אם [illegible] לא אם שגג בדבר זה
או לא שגג הרי זה כמתכוון להקריבה [illegible] ולא ידע ואשם וג' והכהן
(שב' שאשם תלוי) איל תמים מן הצאן [illegible] כהן גדול [illegible] על לשון כל
ושאר [illegible] חטאתם [illegible] פשעיהם [illegible] ושעיר המשתלח כל קרבן הוא
(שב' שעיר המשתלח) ושמו שעיר המשתלח. ולמה לא נקראת קרבן כל באותו לשון

שקרא תורה כך את הלכה שקרא תורה שנ' ושלח את השעיר כלומ'
לשון שלוח במדבר היא לפיכך נק' שעיר המשתלח. שעיר המשתלח
מכפר על כל עבירות שבתורה בין קלות וכו' בין עבירות שבין אדם
לחבירו כמו שמתבאר בפ"ב מה' תשובה ויום הכפורים מכפר על
עבירות שבין אדם למקום. גם פי' במה כפרים שעיר המשתלח
שערים [illegible] עמו [illegible] פי' שעיר המשתלח [illegible] שלח.
את השעיר [illegible] בבהמה משמאל מתודים. ונשער הרשע
וכשלכם יתנקה. אין שם פי' אין קרבן. עבר אדם על מצות עשה
שאין בה כרת. אם ישא השונא או זה מצות עשה שחייבין עליה כרת
פי' שעם מצות עשה הוא שמתחייבין עליה כרת ב' מילה וקרבן פסח
אם עברו על אלה ולא יעשו [illegible] שבמו [illegible] ישראל [illegible] מצוה
ובפסח [illegible] ביום הבא [illegible]
שובו בנים שובבים בספר ירמיה. שובבים [illegible] ארפא משובותיכם
כונס' משובותיכם [illegible] ולעולם אין מתכפר אפי'
יום הכפורים ועמד בתשובה אין מתכפר עד שיבואו עליו
יסורין. ונלה באזני [illegible] ישעיה
המורה
אם יכופר העון. פי' כי [illegible] תהיה להן [illegible] או הדין אחד
וכן [illegible] שיש בידו חלול השם אין כח בתשובה לתלות ולא
ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק [illegible] ומורה
מתכפרת שנ' אם יכופר העון הזה [illegible] שנה
אם אמר אלהי [illegible] אלהי זהב. תשן מספר יום הכפור
וצריך לפרש החטא שנ' ויעשו להם אלהי זהב דברי ר' יהודה בן בבא
ר' עקיבא אומר אינו צריך לפרש [illegible] מקיים ויעשו להם אלהי
כדר' ינאי [illegible] משה לפני הקב"ה רבונו של עולם בשביל כסף
וזהב שהשפעת להן לישראל עד שאמרו די הן גרמו לעשות
אלהי זהב. כי אחרי שובי נחמתי פי' אחר ששברתי [illegible]

עד חילול השם

פי' [illegible] כרתן

[illegible]

כי [illegible] דאחדי

שחמתי

סוף שאחרי שובי נחמתי [illegible]

נחמתי על אותן עבירות שעשיתי · ואחרי הודעי ספקתי על ירך ·
פי׳ אחרי שהכה הקב״ה [illegible] ר״ל הכרתי מעשי הרעים שעשיתי · נחמתי וספקתי על ירך ·

פרק שני

ומדינה שעבר · פי׳ באותו מקום שעבר · וכן כל מקום אשר יהיה כאותו הוא · תנ״ל
יהודה באותו פרק ובאותו מקום ובאותה אשה · פרק י״א ב״ר נאור ·
מעולה · וע׳ כמעולה · פי׳ כלומר שאינה מעולה · מעולה [illegible] דהאי ·
עד אשר לא [illegible] · [illegible] וחמס וגנבה
וכשלה אסורה · ואיש אין מחשב [illegible] · פי׳ [illegible] ורעה והחרוה ואיבה ולשון
הרע · כי אחרי שובי נחמתי · ולא יאמר עוד [illegible] הנשבר · שובה
שובה אלהיך · פי׳ זה חלק הוא · וע׳ [illegible] · ועוד [illegible]
מדרכי התשובה · פי׳ הדברים בשערי צדקה צעקה · שינוי השם
ושינוי מעשים ושינוי מקום · ומשנה שמו מעין לשרה · לא תקרא
שרי אלא שרה · ומשנה מעשיו מעין [illegible] לך לך [illegible]
מסכת [illegible] · ותשובה היא [illegible] · פי׳
חסד הקב״ה [illegible] מגלה עון ומכלתי לי · אשרי נשוי פשע כסוי
חטאה פי׳ אשרי מי שנשא האל פשעיו [illegible] בתשובה
[illegible] ובעונש [illegible] בעולם הזה כי אין [illegible] העון
[illegible] על עון
ואשרי מי [illegible] · דרשו [illegible] · ישעיה ·
עבירה שהתודה עליהן ביום הכפורים זה חוזר ומתודה עליהן
ביום הכפורים אחר · פי׳ [illegible] חוזר ומתודה ככלב שהוא
חוזר לקיאו · [illegible] ביום הכפורים אחר של
פשעי [illegible] · ועוד [illegible] הקב״ה [illegible]
צריך לרצות [illegible] אברהם
[illegible] אברהם ·
[illegible] יע׳
[illegible]

יעד
דר
יש

אפפ
מוצא חן
[illegible]

שלא תחטא
צריך
בעל תשו

שלא אשר
נשוי פשע
כסוי חטאה

וע׳
[illegible]

ספר תהלל שרש פגע ואל הפגע בי׳ ופגעו נאו׳ צבאות אל

ולפושעים יפגיע׳ ענין התפילה ובקשה׳ לא נתרצה להם׳ מביא

שניה ושלישית מענין שמביא ג׳ פעמים׳ שהם אומ׳ שא נא׳ אל

ועתה שא נא׳ מרעיון של התוכחה והבטחותם לא תכני ישראל׳

ספר שמות׳ ועכשיו שמדה נצח׳ מה הנ״ל שמות׳ נצח המושה׳

ינחם עברה הדין ויהודה׳ פי׳ ינחם לפני בית הדין עד שיבוא אלה

פרק ג׳ שלהב עונך׳ ספר ירמיה׳ יען

נמצא בו ספר מלכים׳ פי׳ סנהדרין׳ פי׳ נמצא דין׳ יען כי

נמצא בו דבר טוב׳ פי׳ שביטל פרדיסאות שהושיב אבות באבות

בן ירבעם כתוב׳ וחוטא אחד׳ קהלת׳ צדקה הצדיק׳ ספר

יחזקאל הוהה׳ פשיתאן שדי׳ אם בהבה על הראשונות׳ פי׳

מתחרט על כל הצדקות הראשונות אשר עשה׳ כשם ששוקלין הנאמן ואדם

עונות האדם וזכיותיו ׳פי׳ בשעה שבא לאדם עם מותו׳ והוא

איש רוצה לבקש נפש ואומ׳ לא נהגתי עוני מיד המלאך מביא

סהדא׳ וכו׳ נאמר׳ כלות שטר שיש בו עונות וזכיות ושוקלין עונותיו

וזכיותיו׳ כיון שראה שעונותיו מרובין׳ נותן לו נפש בעל כרחו׳

והיטיבו דרכיכם פי׳ ילך דרך הישרה׳ והיא מדה בינונית׳ עונו

הקיצוני שבהם בלאר שוויד׳ ושנים דר לואב שלה הגאון

מתנדרים כס׳ וכו׳ אוגרין לואב שונאך׳ ותעלנכם׳ וכו׳ אז

כדאמרינן שוחד׳ מעבירין ראשון ראשון ובסוף עון על ראש

פי׳ ושמעאל מעביר ראשון ראשון׳ וקורא המדה של

אדם ישר תמים בדרכיו׳ אם נכשל בחטא׳ ועדיין לא בא׳ חטאו

בידו׳ מעידין אותו חטאו׳ אין הקב״ה כותביהן עליו אלא מעבירן

וכך היא מדתו של הקב״ה שלא לחייבו מתחילה כדכתי׳ הן כל אלה

יפעל אל פעמים׳ אמר רבא ונתן עצמו איש נמחק׳ כלומ׳ הבור

הוא נשומר על שעה מיהבן אם נמצאו זכיותיו מרובין על עונותיו׳

עבון

עברו ראשונות והלכו להן ויהיה במחצית של צדיקים ואם רוב עונה
מתחשבים הראשונות הללו ועומד בכלל העונה שעושה אחר כך.
ובודאי ועוד עצמו אינו נמחק בלתי הללו הן ועוד שעה ... אם נמצאו
זכותיו מרובין על עונותיו עברו ראשון ראשון והלכו להן ויהיה במחצית
של צדיקים ואם רוב עונה מתחשב גם הראשון הללו ועומד בכלל
העונה שעושה אחר כך. הן כל אלה איוב. על שלשה פשעי ישראל.
תרגום ... וישב ויעקב עמוס. לא אשיבנו נה ... בנים אורץ.
הבינונים אם היה בכלל מחצה על מחצה שלא הניח תפילין פי'
זהו הבינונים שהגיע יום הכפורים ולא עשה תשובה ונחתם למיתה
אם לא הניח תפילין מעולם ומבואר אותו האיש בצאתם ונותנין אותו
... אחר כן יש חלק לעולם הבא שכל ישראל יש לו חלק לעולם
הבא שנ' ועמך כולם צדיקים וגו'. ואם הניח תפילין מימין ... שנחתם
למיתה ... תפילין שמונה מדינה של גיהנם ועמך כולם צדיקים ספר ישעיה.
וכן חסידי אומות העולם. ספר ... הל' ... פח. כל
המקבל שבע מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לעולם הבא.
והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה
רבינו ... מקודם נצטוו בהן. אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת ---
אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם אלא מחכמיהם. פי'
סנהדרין פרק היו בודקין. והמושך ערלתו פי' מושך את עור
... עד שמכסה בה ... את ראש האבר כדי שלא יראה
מהול. והמושך ערלתו פי' שמושך העור לכסות את הפריעה המילה
כל שעשה מילה ואחר כך מושך אותו עור שתהא העטרה עד
שיגדילו. אפי' היתה מן הקצרה ... מלאו ונלקו. ... הוא
הבגד כלאים צמר ופשתים ... במילה המורכבת משלש
תיבות שונות ... כל אחד מהם ... משום כלאים.
שנו' לשון שעטנז תרגום ... שעטנז ...

עי' ... הנח תפי' מעולם ידוע

... נאצארר

טבא בנא אמה כלות אמה

... שעטנז ישחאוז בפי' הורה רש"י כפסוק ובגד כלאים וג'

והוא שצובעין צמר ופשתים יחדו ועושין מהן לבדין שקורין כלנז
פלטרי. טווי. בטורפין צמר ופשתים. וטווין אותו כאחד.
או טווין צמר לבדו ומוזרין ושוזרין שני החוטין. ע"ג בארוג
הצמר עם הפשתים או הכיפה במחט. ומן התורה אינו אסור
עד שיהיו שלשתן כאחד. שוע. טווי. ונוז. ספר זרעים
הלכות כלאים פרק עשירי. כיון שנתחבר הצמר עם הפשתים
עד חיבור בעולם הרי זה כלאים מן התורה. טרף צמר ופשתים
שטרפן זה עם זה. ושוע אותן ועשה מהן לבדים. הרי אלו כלאים
שרפן וטווה אותן כאחד. וארג בו בגד מטווי. הרי זה כלאים.
התופר בגד של צמר משל פשתן אסור התפרן במשי. או שהתפר
בגדי צמר בחוטי פשתן או גדלן. אפי' נתן צמר ופשתים
בשק או בקופה וכרכן הרי אלו כלאים. ואפי' קשר גדיל של צמר
בגדיל של פשתן. אעפ' שהרצועה באמצע. וכן אם קפל בגדי
צמר ופשתן וקשרן הרי אלו כלאים של צמר ופשתים יחדו. ישרה
מכל מקום כיון שנתחבר נאסר. והוא שיעשה להכעים ואוסר
כמו כונך בלשטעזז. והמכחיש מגידיה של הכחיש
תורה שבעל פה שהיא הגדה. שעם הם המוסרים. של
עניין המוסרים מפורש בספר עיקרים הל' חובל ומזיק פ"ח.
ועוד בהל' עו' פרק עשירי כהכנן עיונו. מטיל אימה
על הצבור של בספר שופטים בהל' סנהדרין פרק כ"ה. אסור
לדיין לנהוג בשררה על הצבור ובגסות רוח אלא בענוה וביראה
וכל המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים נענש
ואין לו בן הלמד חכם שנ' לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב.
— והוזה. תוספת ראש. מנהג ורחץ בהם שוארכם. של —
— בחזקה בדושנאס. וע' בס"ב ודושנאס ספר יחזקאל. אפטרא
מס בחזקה. ובחזקה רדיתם אותם ובפרך. של עשרים
וארבעה

וארבעה דברים שמעתי. פי' כך קבלנו מאדונינו ורבינו עמוד העולם
ר' יהודה ז"ל ארבע עשרה בין שעשה תשובה בין שלא עשה תשובה
אין לו חלק לעולם הבא. חמשה הן מינים. שלשה הן אפיקורסין
ג' הן הכופרים בתורה. והכופרים בתחיית המתים. והכופרים בביאת
הגואל. ושופכי דמים. והשאר אם עשה תשובה יש לו חלק לעולם
הבא. והמלבין פני חבירו ברבים. פי' בספר עיקרים הל' חובל
ומזיק פ"ג ואמרו חכמים הראשונים שכל המלבין פני אדם כשר
מישראל ברבים אין לו חלק לעולם הבא. ספר אגרון ערבי
שרך לבן פלב' פי' ירידו בה ל' מבגל צאחבה לגדה אדא כגל
וכזי דהב לדם ל' קדמיה מן וגה ובקי ל' ביאץ והדא מהל קולה
ולא ערה פני יחורו. כמשמעוה יש כנהאן אמרי. שלום שלום
לרחוק ולקרוב. פי' פרק הבונה אמ' שלמא והעביד לצדיקיא
דינטרו אורחי מלקדמין. שלמא ותעביד לחטאין דהבו לאורחי
קרוב אמר יי' ואשבוק להון כלמקרוב לו בעל התשובה. ורחוק צדיקים
כל הרשעים. פי' אינן שעברו מלא תעשה שחייבין לו מלקות. ש"ל
העובר מלאו הערה שמו רשע. שנ' והיה אם בן הכות הרשע.
והמשעם. פי' אלו המוסרין או הפורש מדרכי הצבור. אומר שחוזר
לדרכי גוים. או המחלל את השבת. מקבלין אותן בתשובה פי'
שאומרין אותו בעדה והקהל. וכל דבר שצריך עשרה ושלשה שיתחלל
ויהר דברי יהויקים והעבורתיו אשר עשה והנמצא עליו מה
אשר עשה. אמ' יוחנן בא על חמותו ועל כלתו ועל אשת אחיו ועל
אשת אחי אביו. ואף בפרח שיצא בן ונכנס. ומהו והנמצא עליו
תלתין שמושך את הערלה. ולבש כלאים. וכהב קעקע על בשרו וחוטא
אחד ומבקר טובה. גה' יהויקים. הר' כל המבזה את הרבים אין מפסיקין לו
בידו לעבור עבירה כדי שלא יהיו תלמידין נוחלין את העולם הבא.
והוא יורד לגיהנם. שנ' כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חל"ש.

פי' ברכה זימון

וי"א שנוהר דברי יהויקים והועבורתיו אשר עשה

מלשון הלוה יש העלום הורא

וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה שלא יהיו
תלמידיו יורדין לגיהנם והוא נוחל העולם הבא שנ׳ אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס כו׳

פרק ד׳ מערבין׳ מה מצ׳ כו׳ [illegible] ז״ל

חטא ויחטיא׳ ואח״כ׳: אין הקב״ה מספיק בידו לעשות תשובה פי׳ אין הקב״ה
עוזר שיחזור׳ מספיק׳ כמו כפירה כו׳ והמטה אין מ״ל כו׳ מלש׳
מטה משפטו׳ האומר אחטא ויום הכפורים מכפר ועצמו של יום הכפ׳
מכפר על השבים שנ׳ כי ביום הזה יכפר עליכם׳ והמלעיג׳ י״א אין
אפסוג כו׳ מלמד׳ מועלם יא אמונא׳ כישוע׳ פי׳ תלמיד של
ר׳ יהושע בן פרחיה היה׳ כמו שנ׳ במעשה ושוע׳ גיחזי תלמיד אלישע
היה ואמ׳ שקר לאלישע׳ כמו שאמ׳ בספר מלכים׳ ויאמר גיחזי נער
אלישע איש האלהים הנה וירא נעמן רץ אחריו ויפל מעל המרכבה
לקראתו ואמר השלום׳ ויאמר שלום אדוני שלחני לאמר הנה עתה
זה באו אלי שני נערים מהר אפרים מבני הנביאים תנה נא להם
ככר כסף ושתי חליפות בגדים׳ ובמקום אחר הוא אומ׳ שקרא את
אלישע בשמו׳ ולא קרא בשם כבוד׳ מה שקוראין לרבו׳ ויאמר
גיחזי אדוני המלך זה אשר החיה אלישע׳ ועוד בשביל בנה של
שונמית שהחיה׳ ושיגר מטה ביד גחזי שיניחנו בבטן הנער׳
ולא האמין גחזי את אלישע׳ ודבר עם כל שהגיע לו׳ ועוד הניח מקלו
של אלישע עם כלב מת וחיה והלך לו׳ ובכמה מקומות ביזה את
אלישע׳ מדעת׳ כי קשה בשנאתם׳ ספר ישעיה׳ קראי
מודיעין׳ אלא הגנב גונב דברים פי׳ בין גוים׳ והמוצא אבדה
ואינו מכריז עליה׳ פי׳ בדור ראשון כיון מי שראה אבדה היה מכריז
בשוק ממועד למועד ועד ג׳ מועדות׳ בזמן הזה שישראל וגוים
מעורבין כשיראה אדם אבדה׳ מכריז עליה בבית הכנסת׳
שהדבר יש לו רגלים׳ פי׳ אם הורה בית דין הלכה שלא כדת בעיר
זה׳ ושמעו עיר אחרת ועשו כמותן׳ ואחר כך שמעו עיר אחרת

הנגלי שלך בני היה [illegible]

ע״ג׳ שהדבר יש לו רגלים

מעיר זה

מעיר זה ועשו כך ונתפרסם הדבר בכל הארץ ובכל עיר שאין סוף
בדבר שיהיו הכל עושין כן שור עניים והורים שאינן משור
יתומים ואיוב המספקה אין כפאיהבנין ומחרישה סחר מלשון
שחורשין בשדה בזה ונט בעלרה פי׳ כלומ׳ עשירה בעולה או
קרבנות כלומ׳ עשירות חיבוק ונישוק הל׳ בראשונה כלומ׳ שמועת
אבדה היה עולה לרגל ומכריז עליה ג׳ רגלים ואחר רגל האחרון ז׳ ימים
כדי שילך לביתו שלש ~~ויחזור לירושלים~~ [illegible] ויכריז יום אחד
משחרב בית המקדש שבונה במהרה בימינו התקינו שיהיו מכריזין
בבתי כנסיות ובבתי מדרשות משרבו האנסין פי׳ דאמרי
אבדתא למלכא התקינו שיהא מודיע לקרוביו ולשכיניו ומיודעין
ודיין הל׳ לוה ומלוה פי׳ הגוזלן ומלוה ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן
כדי לפתוח דרך לתשובה וכל המקבל מהן אין דרך חכמים נוחה הימנו
ואם היתה גזלה קיימת והדבר דבר מקויים והרי הוא בעצמו מקבלין
מהן פרק ה׳ מי שלחידו פי׳ שמא ישלחידו בין החיים
ואכל וחי לעולם ורוב גלמי ישראל פי׳ כל מתכונת קודם שנשלמה לכל
יתרונותיו ובן קראו אדם הלך גולם גלמי עשאני שוב סטי
—סלי בכלל במפר ישעיה ונכיוב לא אמר שוב שיכפהו ויצ׳ כי
—לאום כרדאורא שלון ועצלי ולקוננים יצ׳ במוויה כרדין
—ונמלה רעה פי׳ בוחלה רעה על עצמו יצ׳ באז תולה נתאונן
אנדוהאין שד בחפשה בגויים ונתקורה יצ׳ הפתאק כונס
—הוברי שמים יצ׳ כגריש כונאשן אסמאן שבודל׳ יצ׳ בירונא וואראשן
כלומ׳ שבודקין מלבן ני יעשה בעון בהמה הפה כלאער חכן
רעלים מידכס ושעיה גם המה ישעיה דעה זה לשון יש במשב
חוץ ממנו ויצ׳ בירון אזו כולו יראנ האדם וחי פי׳ ולא כל חי
כלומ׳ אפי׳ כל המלאכים אין בהן כח להשיג ולמצוא דעת של הקב״ה
כי לא מחשבותי ישעיה מדברי החכמה פי׳ כלומ׳ דברי החכמה

יצ׳ גאיה רונאמן

יצ׳ כם שקל

אחת לאותו המעשר ניטה שמוטטלכויפה שלא זרע הולך ושומר לפני הקב״ה ואומר לפני רבונו של עולם טיפה זו מה תהא עליה או נקבה או זכר חכם או טפש עשיר או עני גבור או חלש ... בן או כושר או ... ו... הדברים ... עדיקו או רשע ... ואומר ... והנולד ... הורה ...

שהוא שלמה כלו' ולא מפני קבלת הדין בלבד נדע שאותה תורה
ראה נתתי לפניכם היום את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע
כי את כל את מעשה קהלת: לקח טוב פר' ויגש אלין כי גדולים יש
ונורא מאד ומי יכילנו שבזמן שהקב"ה מביא את האדם במשפט על
כל נעלם אם טוב ואם רע יביאם על הנעלמות יביא אותו בדין מה יעשה
הגלויות אמרו ז"ל מאי על כל נעלם זה העושה מצוה לחבירו ולא
עשאה בצנעה והעני מתבייש שבכך שהוא עושה טוב יביאנו במשפט
לפי שלא עשאה כהוגן שהרי הכלימו והזיק לכך ויש אומרים רע
זה שהרג כינה בפני חבירו או הזורק רוק בפני חבירו

חלק ז ויעלה בר מאורך הדע' כשנאמר' פרשה ישגה

פרשה חמישית קטני ישראל שהן מתים הן באין לעולם הבא
לו מאימתי משידעו לענות אמן שכן כתוב פתחו שערים
ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן ויש אומרים משעה שימולו שנ' עני
אני וגוע מנוער נשאתי אימיך אפונה ואומר מילה והלכה כדברי הן
לשקבה אומ' קטני רשעי בני ישראל אע"פ שאבותיהם רשעים הן באין
לחיי העולם הבא שנ' שומר פתאים ה' אבל קטני אומות העולם אע"פ
שאינן יודעין להרע ולהיטיב אותן אינן באין לחיי העולם הבא:

גמ' ע"ז אמר ר' יהודה אמר רב שתים עשרה שעות הוי היום שלש
ראשונות יושב הקב"ה ועוסק בתורה שניות דן את כל העולם כולו
כיון שרואה שנתחייב כל העולם כולו כלייה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים ג' יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים ועד ביצי
כנים רביעי מאי עביד יושב ומלמד תינוקות של בית רבן שנא' את מי
יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים למי יורה
דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב פי' שמתו כשהן קטנים
ולעתיקי משדים ...
מיטטרון או בעית הא והא עביד ולעתיקי משדים ...

כלה

כלומר ירמיה ושדים מגמר פיר' תלמד' מפרקי ר' אליעזר פרק ה'
והנה דבר שאת הנפש החטאת היא תמות בן לא ישא בעון האב אלא
כל גזרה שנגזרה על האבות ועדיין לא נולדו הבנים או שנולדו ועדיין לא
עמדו הבנים או שעמדו ועדיין לא הגדילו ועמדו על פרקן עד שלא נגזרה
הגזרה אינן עמהן ראייה לדבר אדם הראשון שנגזרה עליו גזרה מיתה כל
העולמין ממנו הריקן בכללן וכל המתחייבין מיתה בידי שמים ביניהן
הרי הוא אומר ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכך

ומה ביקש מלפניו משה מה יש צדיק וטוב לו יש צדיק ורע לו יש
רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו אמ' לו צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק
אבותיו זכו לו חיי העולם הזה והוא זכה לעצמו חיי העולם הבא
ראייה לדבר יצחק בן אברהם שלא היה אחר אברהם וגו'
זכה לו חיי עולם הזה והוא זכה לעצמו חיי העו' הבא צדיק ורע לו
צדיק בן רשע אע"פ שהוא זכה לעצמו לחיי עולם הבא אבל אבותיו
לא זכו לו חיי העולם הזה ראייה לדבר יחזקיהו בן אחז אמרו מימיו לא
ראה יחזקיה סימן יפה בגופו אלא שהיה אוכל החולי קשה מן הכל
ומיגרש לו חוכהו שלא אבותיו גרמה לו ונהיה מה אדבר ואמר לי והוא עשה
מה אות על חולי ואבר עשה לו כל זאת הרי אני אלך כל שנותי במר
נפשי רשע וטוב לו רשע בן צדיק אע"פ שלא זכה לו חיי העולם
הבא אבל אבותיו זכו לו לחיי העולם הזה ראייה לדבר מנשה בן חזקיה
שהאריך לו הקב"ה כל אותן השנים שכך זכו לו אבותיו רשע ורע לו
רשע בן רשע לא זכה לעצמו לחיי העולם הבא ואבותיו לא זכו לו חיי העולם
הזה ראייה לדבר אמון שאין לו במה יתלה גדולה הצדקה בנים
שעבודה יותר מהצדקה הגדולה לבנים שהאבות אין מועלין את הבנים
מן היסורין שבעולם הזה בלבד זוכין להם את העושר ומצילין
אותן מן העוני זוכין להם הבנים ומצילין אותן מן העניה זוכין להם
הבנים ואין מצילין אותן מן התשובה אבל עונש דין אין מצילין להעיל

אותן ומדינה של גויהם· שלא ואין תוך מצלו· לאברהם מצילה
וישמעאל ולא יצחק מציל את עשו· אבל הבנים מצילין את האבות·
מדינה של גויהם· בין קטנים· בין גדולים· גדולים כיצד גדולים
מצילים אותם במעשיהם הטובים· והקטנים באסיפתן כשהם קטנים·
גדולה הצלת הקטנים מהצלת הגדולים· שהצלת הגדולים פעמים
שהיא משהה עד ד' דורות· אבל הצלת הקטנים מכפרה מיד·
ויש חטא שהדין כך· פי' רבי יצחק בן גיאת ז"ל הלכות אבל
ותניא מפני מה בנין ובנות של אדם מתים כשהם קטנים מפני
שלא בכה· והתאבל על אדם כשר ובוכה על אדם כשר מוחלין
לו כל עונותיו בשביל כבוד שעשה· הפרעון אין מצילה ראי
השמן· ואדעתן אסה· ויהיו מלשטים· דברי הימים· מעבר
עונה
האלהים פי' תלמידי חכמים· עיקר דאלה אומר· וכן סיחון לפי
פי' שון המס היה ביום המלך היה עושה לכל צבא וצבאים היו עושין
זה עם זה· כי מאה בספר ושניה· וכן המנעים לפי עונותיהם
פי' וכן ישראל במראליהן· פי' לעבדו על ובית ראשון היה· ואחה
הסבות ספר מלכים· לפשוטו· באסתאר כרדין יא בעאני שולין
ולא על ישראל לעבור בדור אחת· לעזרם· ביאור דאלין אושאן
באמונאן מרא· כלומר תנית רוחי פי' שלא אעשה חטאו· שלא רוחי
תנוח חטאו· לעשות חסדיו· פי' בשביל חפץ השכה· שלא בשביל
חפץ רוח· יורה באמונאי· ידרך ראה נשאוד· בא לטהר
מסייעין אותו פי' מפתח פתח· השמים· מעין של כי ברם לבבך
עשיה זאת· כלומר אם בהם לבבך עשיה זאת· אף אני סייעתי לך
ואחשוך גם אנכי אותך· לטהר· בפירוש שולין נערי ואראי דאלין
הזונה שלא בראה שווא· המעירין יש אין חמור דהאלין· שלא הודיענו·
פי' הודיעו לאברהם שלא· ודבר אמר כל היאך ידע הקב"ה על הדברים
ומעשיהם· בא לטמא פותחין לו תלויים שאם רצה הוא ויבין·

על בא לטהר מסייעין אותו

פי' הא בעצמן

פי' הוא בעצמו וליע' כלומ' אין מספיקין אותו מן השמים כא לטהר
מסייעין אותו פי' שנ' ולעולם יתן חן טל' וסייעוהו מן השמים'
ונשים עוסקות במסכת שבת פי' חכמ' ז"ל בגדים לבנים פי' ר' יהודה
פרק שני פרקא שמהרך נקייה וטהרה' חלק ז
ולענור יוצ' בגאון באותן' כמ' שבוג בפ' ה' בכל עת יהיו בגדיך לבנים'
פי' בכל עת יהיו גופיך נקי מחטא' ושמן על ראשך פי' שמן ייהא על
ממך מצוה ומעשים טובים' ויעזב רשע דרכו' ספר ישעיה'
אמרו חכמ' מקום שבעלי התשובה עומדין אין צדיקים גמ' יכולין
שלום שלום לרחוק ולקרוב' שובה ישראל עד וג' שובו עדי תשובי
אפטרא והיה עקב' אם תשוב ישראל' ספר ירמיה' אם החוזר
כהם שווד
בתשובה בר תעבק' כלומ' תהיו בלהיהן כהן עד לא תהחתם גזירתך'
שער יוצ' דנשמת דאשתא' כא מקרב' פי' בואותו לשון עדי ישר'
באו גדודיך אשר מן' תשוב' באו גדודיו' והיה במקום אשר יאמ'
הנשע ונאום ביכעה ברשעתו' כתבו' ירמיה' כתבו את האיש פי'
עוה הקב"ה לנביאים שכתבו' את קנך' יוצ' גוססה כונס הורא'
חוהם' יוצ' אוגושתבין' ביום ההוא' תרי עשר' וכיון ששב מעון
אותו
כלומ' שעשה תשובה' ואם יאמר אדם ששב בימיו האי טועה הוא
בירושלם'
אדם' שהוא היה בבבל אצל מדורו בן נבוכדנצר ולא שב
ארוחת
ונשם מה כתוב של בסוף ספר מלכים ובסוף ספר ירמיהו' וארוחתו
תמיד ולא כל ימי חייו' ועוד נאמר בספק ירמיהו הבו לה לעד כי לא
ישוב' פי' זהו יכניה' ועוד ויש לך הוינם אמרה בספר יחזקאל'
כשנגלה
והכרחתי עץ יבש' פי' ש רשול ואחר' ספר יחזקאל זה יהויכין
בלא בנים' ונולד בבבל את זרובבל' והוא היה פחות יהודה לגשול'
פחת' יוצ' אומיר' ולמה נקרא זרובבל שנזרע בבבל' מלך
בבירה יהודה' שנזרעה' צוקן מרדיכי' ספר ישעיה' גם כי הרבו
כלסה
בסיוטר כשיל' נטורפין' באו זנאמון' כמוס חנירי' נאי
ברכן מוזן סראיי ומן' ולנוהככם' ספו על זבחיכם' פי' תעשן

שלוחים לקרבן שלמים. כבר נפנד כרד. בכל אונאות דברים:
פי' בספר קנין הל' מכירה פר' י"ד כיצד היה בעל תשובה לא יאמר לו
זכור מעשיך הראשונים. ואם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשיך
ומעשי אבותיך. היה קורא תורה לא יאמר לו פה שאכל נבלה וטרפה
יבוא וילמוד תורה שניתנה מפי הגבורה. היו חולין וייסורין באין עליו
או שהיה מקבר את בניו לא יאמר לו כדרך שאמרו חבריו איוב לאיוב
הלא יראתך כסלתך זכר נא מי הוא נקי אבד. פרק ח
ג' בעטרה שעטרה לו אמו. פי' במכלל שרשים דרך מליצה הוא אומר
שלאם שלמה. ועל דרך המשל שלמה הוא הקב"ה ואמו הוא ישראל.
כלומ' אומרו בגמ' בעטרה פי' דשה ואמו פי' הוא גוף מפורש
בב' משה בר נחמן כפר' וירא חיי שרה של ר' שמעון בן יוחאי מהל'
יוסי שמעת את אביך מהו העטרה שעטרה לו אמו. אמ' לו הין. אמ'
לו היאך. אמ' לו למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי
והיה קורא אותה בתי. לא זז מחבבה עד שקרא אותה אחותי. כך בחבה
חבב הקב"ה את ישראל וקראן בתי הה"ד שמעי בת וראי והטי:
ולא זז מחבבן עד שקראן אחותי של פתחו לי אחותי רעיתי. ולא זז
מחבבן עד שקראן אמי. של הקשיבו אלי עמי ולאומי. לאמי כתי'
עמד ר' שמעון בן יוחאי ונשקו על ראשו. אמ' לו אילו לא באתי בן
אלא לשמוע הטעם הזה מפיך דיי. ושמחת עולם. פי' ישעיה:
הדעות הנפרדות פי' מלאכים. ושאר המעשים פי' הכוכבים
וגלגלים. והיתה נפש יודע באור שמו. תפה"ק פי' ראש גיהנם.
שלבישעיה כי ערוך מאתמול תפתה. שן בספר מכלל שרשים
פי' והוא שן הפיל שעושין ממנו מטה ולן קרנושין. מה רב
טובך וכו' ספר מכלל שרשים מה יוש להפנות דבר ומעלתו הגדולה. מה
רב טובך אשר צפנת כי מה טובו ומה יפיו. מה טובו דודך מיין מה
יקרו רעיך אל. ראשונה מהרבן כנעשק יו' מה יקר חסדך אלהים.
והחטים להם יש להפוך זה לגרשון הדבר ופחיתתו. מה אנוש כי

תזכרנו

ונשמות

ש / ד / שלמה / הקב"ה / המשל / עמו / המעיני / הלוי / נחוק / המלך / שהשלום / שלו

הזכרנו ואהרן מה הוא והדומים להם. כמה שאשך שד׳ תהלים.
פרק גיהנם הב הב. א״ר עזר שבר כהונה שלמעלה חבלה עומדים
בשער גיהנם ואומרים הב הב איתי איתי. ולמה נק׳ שמה גיהנם שלמה שמו
בא. שקול שימהר הולכה מסופה עד סופו. ולמה נק׳ שמו תפתה.
שכל הנכנסים זה בעבור יצר הרע. לולא האמנתי מעין שנקוד לולא לולא האמנתי נקוד
הוא בלולא. א״ר אמר דוד אני יודע בודאי שיש טובה לעולם הבא.
אבל איני יודע בוודאי שאזכה באותה טובה או שלא אזכה. מכאן
לולא האמנתי נקוד על לולא. א״ר ומר אמ׳ הקב״ה רבונו של עולם יודע דוד נפנה
אני בך שאתה עתיד ליתן שכר לצדיקים לעתיד לבוא. אבל איני יודע
אם יש לי ביניהם אם לאו. שמא יגרום החטא. פרק

השיעי. ושאר כל הדברים כבר. פי׳ כגון שיבוא
מטר או לא יבוא. או שיבוא דבר אוכרד וכיוצא בהן. סי״ע.
יש אן יארי דהא. מרגוע. אמורש. כלומ׳ כל אדם מבקש מלך
המשיח משום אטלה נשריה ועידון ולא חכמים ונביאים מבקשין
מלך משיח מהנעלמה ובינה ולימוד דלעסוק בתורה ובמצוה כהגן ומפני זה והאיון.
פי׳ מפני שכל מי שעוסק במצוה בעולם הזה לעולם הבא והאיון מספר
כל ישראל ימות המשיח טמאה. ולא ילמדו והסירות. שנשרן
ישעיה. קרוב ממשה. נזדיק כדרגאה מרעה. כלומ׳ משיח מעלה
פסוה ממשהל. לשמעון במוטיעאו. והיה באחרית. ישעיה.
ונשא בולנחר באשדאו זגאל הא. ונהרו גמע שומד. חזקו.
פאדיאוונד כרדד. פרק יזקשורה. אין עשה האמת.
פי׳ רהטל ידע שהאמת הם המעלות השכלות. ומפני שהן ומורינה
לו ושהגו שעם הם המדה מעלה השכלה. וסוף הטוב לבוא
בכלל. פי׳ כלומ׳ שכל מי שקורא תורה בין לשמה בין שלא לשמה
ושלו שכבן אבל אם קורא בלשמה יעהנין לו שכבן יותר בכלל אוהבי.
שלא לשמה שקראו הקב״ה אוהב. פי׳ הקב״ה קרא אברהם

במצותיו. תלים׳ אשרי אוטו ב׳ח׳מ׳ פי׳ אשרי איש ולא אשרי
אשה כלומ׳ שניהן. א׳ר׳ עמרם אמ׳ רב אשרי מי שיתגבר על יצרו
כשהוא איש. ר׳ יהושע בן לוי אומ׳ אשרי מי שעושה תשובה כשהוא
איש. במצותיו חפץ מאד. ולא בשכר מצותיו שעובד אה׳ יתבר׳
אלא מאהבה שמו. ולאהבת מצותיו ולא חשוב קבול שכר כלומ׳
על מנת שלא לקבל שכר. יהא לבך עמו לומ׳ אפי׳ אין סופו לקבל
שכר. אוהב אני בוראי וחפץ במצותיו. בספר ערוך ערך צדק
שנין צדיקי. בר׳ גמ׳ דחלק תנא דבי ר׳ אליה צדיקים שעתיד הקב״ה
להחיות שוב אין חוזרין לעפרן. שנ׳ והיה הנשאר בציון וג׳ ואומ׳
אלף שנים שעתיד הקב״ה לחדש עולמו. עושה להן כנפים כנשרים
ושטין על המים במים שנ׳ על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט
הרים בלב ימים. ושמא תאמר יש להן צער. ת״ל וקוי יי׳ יחליפו כח
יעלו אבר כנשרים וכו׳:

תמה

בעזרת אל נורא בסוד קדשים רבה
אתחיל לכתוב
פירוש ספר אהבה

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי

פי׳ לדוד קמחי ז״ל מפרש אשרי תמימי דרך. ח״ל מה. מאד.
כלומ׳ מאד אהבתי תורתך שכל היום היא שיחתי. מה בגימ׳ מאד
שאל. למה נקרא ספר אהבה. תשו׳ בשביל שכל מצות אהבה
השם כולל בו. שאל מה שאמרו רבן הל׳ קריאת שמע מצות עשה
אחת והוא לקרות קריאת שמע פעמים ביום. תשו׳ פי׳ שאם
קרא בשחרית ולא קרא בערבית עבר מצות עשה. כלומ׳ שניהן מצות
עשה. שאל מפני שראש הפרק אומ׳ פעמים בכל יום קורין
והלכה שניה אומ׳ ומה הוא קורא. תשו׳ זה שאמ׳ פעמים בכל יום
קורין קריאת שמע. ולא פירש איזהו קריאת שמע. ומהו קורא שמע.

בשביל

בשבילך שמההלכה ומהו קורא ג' פרשיות שכן שמע והיה אם שמוע
ויאמר ושלמא לרבנן שאלה למה אמ' והיה אם שמוע באחד וי"ן
ויאמר בשני וי"ן תשובה מפני שיש בו זכירה כל המצות
שאלה מפני מה שהקורא בפסוק ראשון שהוא שמע בקול רם וברוך
שם כבודו בלחש תשו' בשביל שלא הוסיף עליו ולא הג' מה' שאלה
איזהו זמן קריית שמע בלילה תשו' ר' בג' ולאחר משעת צאת ה
הכוכבים דהיינו זמן התחלת הלילה ועד זמן שכיבה והרי פסק ר' האיי
ומלהו רשואהא אותם בורוש תנ' הקורא קודם לכאן לא יצא ידי חובתו
אם כן למה קורין אותה בבית הכנסת א"ר יוסי אין קורין אותה בבית
הכנסת בשביל לצאת ידי חובתן אלא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי
התורה
ואמר שרירא אומ' צמח הקורא קריית שמע ערבית דאית ג'
כוכבים במקיף לא יצא חובתו יחזור ויקרא ויתפלל ואם טעה ולא [illegible]
יצא ויחזור ונשאל מר' האיי ז"ל לענין צבור שמתפללין
תפלת ערבית וקורין קריית שמע קודם צאת הכוכבים ולא איכפת לן לערובין
שאלה איזהו זמנה ביום תשו' [illegible] כריה הלוי ז"ל משיכיר
מימרה קורין קריית שמע שחרית וכל [illegible] בקומך [illegible] ולבן
בין תכלת ללבן לכרתי [illegible] תכלה שבציצית
שבה לכרתי [illegible] כוראה [illegible] אחר תכלת
וכרתי קרובין הן מראיהן להיות שוין ולא יוכל להכיר זה מזה עד
שיזרח האור בין זאב לכלבים פי' שבריותן דומה [illegible] מרוות
אלא באור המנוחתן ירוש' מאימתי קורין אם ברגיל אפי'
רחוק כמה חכים ליה אם כשאינו רגיל אפי' לגביה ולא חכים ליה
ולא כן אנן קיימין ברגיל ובשאינו רגיל בההוא דאזיל לאכנשייה
ואוה לקוטים ירוש' [illegible] קורא בתורה ר' אבהו בר [illegible]
הנותן תפילין בלילה עובר בלאו מה טעם שנ' ושמרת את החקה הזאת
ימים ולא לילה א"ר זעירא מהאי קרא ויראוך עם שמש [illegible]

מכיר מו כרה

נ"א גיבר

נ"א המניח תפילין בלילה

ריב״ז״ל מאימתי קורין את שמע בערבין אחרים אומרים כדי
שיראה את חבירו ברחוק ד׳ אמות ויכירנו · אמר רב הלכה כאחרים ·
ובחש׳ הדא דאחרים · אם ברגיל אפי׳ רחוק מיכה חיים לה
אלא אנן קיימינן ברגיל ושאינו רגיל בה · הוא דאזל לה לאכסנאי · ואיכא
דקדקין אמ׳ אביי להתפלין כאחרים · לקריית שמע כותיקין · שהיו
גומרין אותה עם הנץ החמה · כדי שהוא סומך גאולה לתפלה ונמצא
מתפלל ביום · נקראה הראשון · זה זמן מצוה · והקורא לאחר שעלה
עמוד השחר יצא · שהרי אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצאו · מפני
שאנשי משמר מקדימין ואנשי מעמד מאחרין ונהל׳ שעל כולה
עד סוף ג׳ שעות · וכספר ריב״ג ז״ל ועד מתי זמן קריאתה · ר׳ יהושע
אומ׳ עד ג׳ שעות · שכן דרך בני מלכים לעמוד בג׳ שעות · אחר ג׳ שעות
מאי · ריב״ג ז״ל אומ׳ מיכן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה ·
ומאי לא הפסיד · פי׳ בברכות · אלא מברך שתים לפניה ואחת לאחריה ·
ואמר האי״ז״ל זמן קריית שמע עד ג׳ שעות · והקורא מיכן ואילך
לא הפסיד · כאדם שהוא קורא בתורה · אלמא קריית שמע עדיפא
מעוסק בתורה · ואפ׳ כל שעה רביעית · ועדיפא שאיתה עונתה · מברך
שתים לפניה ואחריה · שמעינן מהאי דקתני מיכן ואילך לא הפסיד
דקא בשעה רביעית זמן תפלת השחר עד ד׳ שעות · אבל הקורא לאחר
שעה רביעית מיכן ואילך כקורא בתורה · אלא שהפסיד ברכות · ואם
בירך עובר משום לא תשא · ור׳ [illegible] אמ׳ לא הפסיד ברכות · דאעג
דפוש שתי שעות קרייה לא אתבעי לה לשיעור לה מקריית שמע ·
באגמרי אמ׳ הקורא מיכן ואילך לא הפסיד כלום · יחשב
שקורא בתורה · מכלל דקריית שמע בעונתה עדיפא ·

פרק שני

הקורא קריית שמע ולא כיון
לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל · ברה״בג פי׳
שמע ישראל · עד כאן צריך כוונת הלב · דברי ר׳ מאיר וחכמ׳

חוזי

יש׳ ונעדה

[illegible] כנ׳ שי ... ומר ואנשי ... מד אומ׳ ... הלשבי ההי ... טוב במה ... לי זכיר ... צלהה

אמ' רבא אומ' הלכה כר' מאיר. פסוק ראשון צריך כוונה. מיכן ואילך
קורא בלא כוונה. שאם קרא ולא נתכוון יצא. והני פסוק כולהו בראשונה
במסכתא תאני היה קורא בתורה והגיע זמן קריאה שמע
אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא. ת"ר שמע ישראל עד כאן צריכה
כוונה הלב דברי ר' מאיר. אומ' רבא הלכה כר' מאיר. פי'
ר' זכריה אגמתי. היה קורא בתורה. פי' הת"ל בפר' משנה
היה קורא בפרשה ומחתן. והגיע זמן קריאה שמע. אם כיון לבו יצא.
ואם לאו לא יצא. או מגיה הפרשיות. כמ' ערוך ערך גה' כב' גמ' דפ' ראה
קורא בתורה. בקורא להגיה. פי' בקורא להגיה שאינו קורא המלה
במקרא אלא בכתיבתה. כגון מקרא קורה חסר יוד כענין זה
הקורא להגיה שצריך להגיה אותה לכן. מגיה. יש דוחה כוונה מלשון מוגה.
בין עומדין מהלכין בין שוכבין. בספר' יצחק. ובמסכתא. ובאגדות.
כולן אחד הן. בית שמאי אומ' בערב כל אדם ישן ויקראו ובבקר יעמדו
שנ' בשכבך ובקומך. ובית הלל אומ' כל אדם קורין כדרכן שנ'
ובלכתך בדרך. ורב' אומ' הלכה כב' הלל. והעושה כבית שמאי לא עשה כלום.
מדשרין אותן ומעורין אותן. יש נוסחת ההוד אורא ובדאר כונן אורא.
האומנין. כמ' אמר' האומנין קורין וכל טר' נדבך של בניין כדכת'
נדבכין די אבן גלל נג' יש אומרים ערבאי. יש סר דספרי.
במסכתא מתני' האומנין קורין בראש האילן ובראש הנדבך
מה שאינן רשאין לעשות כן בתפלה. גמ' ת"ר האומנין קורין בראש
האילן ובראש הנדבך ומתפללין בראש הזית ובראש התאנה. ובשאר
כל האילנות יורדין למטה ומתפללין. ובעל הבית בין כך ובין כך יורד
למטה ומתפלל. לפי שאין דעתו מיושבת עליו. שאלה יורש
אמ' למה לי בראש הזית ובראש התאנה. תשו' ר' אבא ור' סימון
תרוייהון אומרין מפני שטרחתן מרובה. ולא יכלי לאחיה מנהון
בהקפותו. יש דלא כדין. ולא ממי המשרה. בם אגמתי.

יש גורס כהאלין

יש ברוך מוחדין

לא במים הרעים· פי' מים סרוחים· מי' [ע]שרה· פי' מים
שעורה בהן את הפשתן ומסריחין· ולא במי המשרה פבֹע בע"ר
פי' שרית הפשתן וכבוסת בגדים· וי"א אב סמין כוסאנדן·
מים צלולין· וי"א אב דאהן· מים עכורין וי"א אב קלואן· לא
ירמוז נה רמז כונד· ולא יקרוץ נה גמזה כונד· ולא יראה·
נה נמאייד· כיצד מקיימין במס' ה"א· קרא ולא דקדק באותיותיה
וכו' א"ר טאבי א"ר יאשיה הלכה כדברי שניהם להקל· שאם לא
השמיע לאזנו יצא· ואם לא דקדק באותיותיה יצא· ה"א ר' עמרם
קמי דרבא ולמדתם· כדי שיתן ריוח בין הדבקים· כגון בכל
לבבך· על לבבך· בכל לבבכם· עשב בשדך· ואבדתם מהרה· על
לבבכם· הכנף פתיל· אותם וזכרתם· תזכרו ועשיתם· אתכם מארץ·
והן עשרה· כנגד עשרה הדברות· שאלה למה צריך לבאר ב"ין
שלהטבו· תשובה בשביל שלא יאמר מסכרו· הסכרו מה לשון
הוא· לשון סגר· וע' בספר שולין של ויסכרו מעינות תהום כ"י
שלא יחטף· באגדה רמוס וצריך שלא יחטף באל"ף· כדי שלא
יאמר אחדות· שלא יחטף יע' נה רבאייד· שיבוש· וע' מושמש·
במפרש· וע' כס"א פ"ש· סרוגין בספר ערוך ערך סרג· פי' אחד
...אחד· כגון קורא פסוק ומניח פסוק· וקורא פסוק שלישי· וחוזר
וקורא פסוק שני שהניח· וי"א ואבורלה· מהחמנס וי"א עם כאוב·
ער' וע' בודאר· ורדס· וי"א כאב פוסרה כנשוב· שאלה
מפני מה אמ' הלכה ספק קרא ק"ש ספק לא קרא קורא ק"ש
חוזר· אבל ברכה אינו חוזר והבאר לנו· תשובה פי' כלומ'
שק"ש מדברי תורה הוא· וברכה מדב' סופרים ושלמא
דרבנן· שאלה למה אמ' הלכה ספק קרא ק"ש ספק לא
קרא· ורן הוא אומ' שלם ממתין בין פרשה לפרשה מהו ענין ספק
וענין נעלם· והבאר לנו· תשו' ומהו מענה לשון כלומ' זה ...

כמ"ה עשרה ברור

על סירוגין באגדה דמגלה

נעלם

שלם ממש יודע ... רא קריאה שמע ואינו יודע פרשה שהשלים.
כגון כגון שקרא וקשרהם שצריך והיו לכון בין עונו ואינו יודע אי
זו פרשה השלים כגון פי׳ שמע לפרשה וזה אם שמע ואין בזה קושיא
ושמא דרבנן הוא הרבל לשונו יע גלדיר זבאין או אנם יע חר כנא.

פרק ג . מקנח ידיו בעפר. שאלה למה אמ׳
מקנחידין בעפר או בצרור או בקורה וכונתו בהן. תשובה שכל
ארתו בקיץ כפי מה פיר בכל דבר דמנקי יע בהר לין כו פאך מרכוך.
מקנח יע פאך כוך. צרור יע כלוג. בקורה יע כורה לוק.
טינופת פיר דם ומים ומאים יע סלדי. כיצד יע לקבל הא.
צואת האדם וצואת הכלבים וצואת החזירים בזמן שיש בהן שורה.
מפני מה אמרו ... תשו מפני שבשעה שמעבדין עורות מניחין בהן
צואת האדם וצואת הכלבים וצואת החזירים בשעה עיבודן מפני מה
אמרו. מרטיבין היד כגון לחים יע הר כוראשן שווה יע הונדבאר
נתוך יע סרה שיב. רוקק יע כלראנדאוד. נטישת צואה יע
צבהיי צואה. גרף של רעי בער גמן דכונן צואה של קטן גרף של
רעי הוא יע קצרי ועביט של מימי רגלים במפר ערו בער עבט
ואפי׳ עביט של מימי רגלים יפר פעמים שורחצו ומעביר טינופת
באשפה. במפר ערו ערך אשפ פי׳ מאימתי מוציאין את הזבלים
לאשפתה: כמו אשפה גל מאשפות ירים אביון יע כאך רז. מחיצה
יע מחאגבה. מטלית יע ברהנה: כטליהו במפ ערו בער טליה
פי׳ ר׳ מנוח טליה הוא רדיד. ולמה נק שמו טליה שהוא למעלה
מכל הבגדים יע דסראר יק. עד אימתי הם קטנים לענין זה
עד שיהיה הזכר בן שתים עשרה שנה ויום אחד והנקבה בת
אחת עשרה שנה ויום אחד של יום אחד בשנה חשוב כשנה.

פרק ד׳ נשים ועבדים פטורין מקריאת שמע.
שאלה למה אומ בזה הפרק פטורין. ועוד בהל תפל בפן אומ.

נשים ועבדים וקטנים חייבין בתפלה וכו׳ ... פטור מקרייה
שמע פטור מן התפלה מפני מה אמרו׳ תשובה [illegible]
שקריית שמע יהר מן התפלה׳ כמו שאמ׳ בפ״ב ספק קרא קריית שמע
חוזר׳ אבל ספק ברכה אינו חוזר׳ לחנכן׳ פי׳ לרגל כדכ׳ ג׳
חנוך לנער׳ טרוד ונחפז׳ פי׳ אשפרה ומונבזס׳ חתן שנשא
בתולה פטור מקריית שמע וכו׳ בלומ׳ יום׳ רביעי בשבת נשאי
ימתין עד מוצאי שבת׳ בשביל דין חכמים ש׳ שבו בזום חמישי
וביום שני בשבת וכו׳ מקררה׳ פי׳ קראר גרפה׳ ולבן גם בה׳
בספר ערוך ערך גם פי׳ ולבן קרוב לה׳ פי׳ דלאו חרס בורך כאן׳
מסכת הכ׳ אין מוציאין את המת לקברו סמוך לקריית
שמע׳ ואם התחילו אין מפסיקין וכול׳ מטה׳ פי׳ האבורה׳
חילופיהן׳ וחילופי חילופיהן׳ למה אמ׳ בקריית שמע חייבין ובתפלה
פטורין׳ תשובה מפני שקריית שמע יהר׳ כמו שכו׳ בראשון
נשמטין׳ פי׳ גוסילבה שולנד׳ שורה פי׳ צפ׳ מבוהל פי׳
מושווש׳ ותמיה׳ מוהתיור׳ דין הקרי והנה בהל׳ התפלה נפד׳

הלכות תפלה ובזכות כהנים

פרק ראשון

ואין מעמד התפלה הזאת וכו׳ ההורה׳ הרג משנה׳ עתשגן׳ כלומ׳
פתשגן הכתב׳ פי׳ נוסח׳ גרמה׳ פי׳ קבב כוחו׳ כיון שגלו׳
פי׳ נתנו כי וורדה אופהאלטר׳ כמו אבות׳ פי׳ און אצל העלמים׳
פי׳ עגמיאסן׳ הצחי׳ פיתס׳ מתאוזלין׳ פי׳ חפוס שוואסן פאל סוזאאסן
שאלה למה אמ׳ בזה פרק סמוך לשקיעת החמה׳ כפ׳ גאמ כדי
שיתפלל אותה סמוך לשקיעת החמה׳. תשובה כלומ׳ יגמור
את הנעילה עם שקיעת החמה׳ ואין קושיא אחר בזה׳ ותמן הברכה׳
בספר ערוך בער׳ עיין כלומ׳ מחר החותם׳ והרבה תמן׳ ועאן לעולם׳
אין ברכה׳ פי׳ באב אין ברכה׳

פרק ב׳ מעריכין׳ וחוזר

[illegible]

דהמאן

ודחאגן ... אעודלנר ילוה מוסף כגון נראה בספר
קוראי
מדבר בהכנש · וקבען יש מנועין כנגד אורעין · שאלה מפני מה
מעלה ונבוא בעבודתו על העסקין בקודשה · למה אמר כך · תשון
בשביל שהכה עבד ולא יהיה עוד המן ומלכותו · והוא שואל בעבודה
ערבית · שאלה שבת שחלה להיות במערב ובכורים מעשר על
העסקין ולעולם לא יהיה שבת ופורים · מעשה אמר כך · תשון
דבר עבד הוא · מלמד שהדבר הזה קודם קידוש ומתוך לא היה
ולא בשביל בזמן הזה את נמצא בספר ומתים בהל עירובין בכל לו
יום הכפורים שחל להיות ערב שבת או לאחר שבת בזמן שמקדשין
על הראייה ובל מקדש כי פרסמו בזמן שמקדשין על הראיה ·
בימי התענית אף יחיד שהתענה מוסיף בשומע תפלה עננו
ופסוקים שאין כאן יחיד ולא שליח צבור עננו בשומע תפלה כי אנו צריכין לקדם קוראים
פרק ג · שאלה · בשביל מה את זמן תפלה עד
שעה ד' · וזמן קריאת שמע עד ג' שעות למי שעבר ואיחר ·
תשון · מלמד שקריאת שמע יהיה זמן התפלה וכל ושדואם
מצוה
שבשם מצות תפלה · זמן התורה שנ' ולעבדו בכל לבבכם · כך
מדבריהם · כלום בעונה · שאלה · מה טעם שמחה גדולה
משש שעות ומחצה · תשובה · פיר לות בקרבן פסח למד
לנו שבערב הפסח שחל להיות בשבת שוחטין את הפסח שלנין
ומהם
הערבים שעה ששית · והוא חצי היום כמו שאמר בהלחמין
הדור · וש דאיתא · פרק ד' · חמשה דברים
מעכבין את התפלה · כנגד ה' דברים שמפסידין את השחיטה כלות ושר
שהוא בה' דברים · ועושה הפלה במנה · וגם יודעה דברים
ונשרש ואחרכך ושחוט · ולו הין · פאר כנגד דברים ונפשר לך
ערוה · ונפאר כנגד ... נפה גמאו · ולא ... והדאשון אושא
ואוספה כנגד ל' · עד הפרק · שאלה · עד היכן הוא הפרק

סיל להלל וראה את עצמו כאן עומד לפני השכינה ואין ... כאן דמות ושלה לדמות בני
למה אמרו · תשובה · יתן לך אורייה כמו שאמר דוד עלה בה' ונסוכין זה כנגד זה
לדוד בשערים ה' אברכה את ה' ונו' ברכה נ' נפשי ... דרשתי את ה' ... הרי לך
ארבעה פסוקים · ונשלו ד' הזכרות כנגד ד' אותיות של שם · ולגוה ... ונשתחוה כנגד
ולא האחד לששמן עצמן ועצמן שמוני · והמבין יבין סוד העניין

בתפלתו
ריב"ג ז"ל אומ' המגהק והמפהק

באונסו [illegible] מגסי הרוח במסכתא המשמיע
מנביאי
קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה. והמגביה קולו בתפלתו הרי זה
השקר. גיהק ופיהק לרצונו הרי זה מגסי הרוח. אבל שלא לרצונו אין בכך
כלום וכו'. ועוד ריב"ג ז"ל אומ' המגביה קולו בתפלה הרי הוא כנביאי שקר.

ופיהק בספ' ערוך בער' פהק. בפ"ט בנדה מהפקה. והמעטש פי'
בפר' מי שמתו בגמ' היה עומד. גיהק ופיהק בפ"ג דב' ר' אליעזר אומ'
אם לא כן פלינן בשפהק ומה פי' פותח פיו בכל כוחו ובלעז [illegible] ויש
אומ' אושטרקבי. וע' דהאי ואבה כונד. והמתעטש מלמטה סימן
רע לו. ויש אומ' ניכר שהוא עוברו. אבל המתעטש מלמעלה סימן יפה
לו. כשם כשהעשן או נחת רוח מלמטה כך עשן נחת רוח מלמעלה.
עומד
והרוק בתפלתו כאילו רק בפני המלך. אבל אם נזדמנה לו הרוק שהוא
בתפלה מבליעו בטליתו. ואם היה טליתו נאה מבליעו באפקרסיתו
אסור להתעטף ולהעביר על סנטרו שהוא עומד בתפלה וכו' אפקרסיתו.
פי' לבוש התחתון והוא פהוה בפתיפין. סנטרו. בספ' ערוך בער' סנטר. פי'
שמרגו
כבלין. וע' פורשת מאזן או. והמעטש. בספר עה' ער' עטש. בפ' מי
בגמ' היה עומד. עטושא עיטוש. לא קשיא הא מלמטה הא מלמעלה
עיטוש
פי' מלמעלה יפה והוא כגון זה. דגרסי' בסוף חלומות בפ' הרואה.
יפה לחולה. דכתי' עטישותיו תהל אור. והוא מתחתמו ובבין [illegible]
והר כיון יצחק עד ימי יעקב היה אדם עוטש ומת. הדע לכל
שכן אדם עוטש והן אומרין לו חיים טובים מכלל שהיה מת
מבלוע.
עמד יעקב וביקש על עצמו. עטושיה. וע' עבסה בכד.
וע' פרו בורך. וא ביורד. ביקש. וע' הקאלא [illegible] המשרין
וע' אב מש כונו. התקרר. וע' קראר אגרד. שכור אל יתפלל
ואם התפלל תפלתו תועבה. ריב"ג ז"ל אומ' שכור לא יתפלל. ואם
תועבה.
התפלל כאילו עובד עז. יין ושכר אל תשת: כלומ' תפלה שכר רוגזא.
שתוי. וע' סר כלשי. גדודי חיה. וע' אונק חיה. לבסטים ידועי. וע' ל

על הרוק בתפלתו כאילו רק בפני המלך

מל' כי כסה מלאו נקיה

פרק ח

והשווה ... וכלל ... במחזור ...

מעיין של"ו וחנה היא מדברת על לבה ר"ש נ"ל ז"ל וג' היו ... שב
וג' פומיו ומי שאינו יכול לכוין לא יכוין את לבו כנגד השכינה
ויתפלל וג' מעיין של"ו והתפלל אל ה' אלהיכם ועיין אחר מלא כל הב'
כפורין בספר עה"ח בעל כפה טל קשורין כדכתי' לגן אהרן כנוא יקו מכ' ר' יק
כלות קשורין יע' בספר האזין בספר מכלל שרש הדר עיין התנאות
והליפות והראות בספר פנים יפות יע' בהגה' באטנדרין בספר יע' כוש שכל'
הרבה
עה"ח בעל אפודא טל לבוש שהוא חלוק קטן ויש בו מקומות
תפורין ונותנין שם דבר המאורע להן ורמז לאות הוא בגד דק
שלובשין תחת כל הבגדים מפנים זיעה כדי שלא יהיה הבגד מלוכלך
כלות הבגד הזיעה הדבוק בבשר ויעמס הן שיוון מגלה יע'
בהגה' מעות אליה שדרס קבין יש רטל כלות ד' לוגין
כמו שמבואר בספר זמנים בהל' עירובין נמוך יע' נשיב מוקף
מחיצה יע' אנדר גבלה מחאגבה המשוף רבולה שד'
כרועה מעיין אפשו את הולדות יצחק כי ממזרח שמש ועד מבואו
גדול שמי בגוים ובכל מקום מקולס טבגש בא"י כלעת ארבע
הזכרות השם בזה הפסוק כנגד ד' כריעות תרגום אור ממדנח שמשא
ועד מעלי רב שמי בינ עממיא ובכל דאתון עבדין רעותי אנא מקבל
צלותכון ושמי רבא מתקדש על ידיכון וקורבן דכי קדמי ואנו
רב שמי בינ עממיא אמר יי צבאות עיין ברועה שאלה
כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם ובמודים ברוך הוא אין
ואם תמה שהוא ברוך מה טעם שמודים ברוך הוא תשובה
אמרו חכמים טעם מהורה הוא של נפלה אלה של הנאנש תרגום יהא
מודין ומברכין עליכן ונשא ידו ויברכו כלומר מודים ברכה הוא
שאלה מה טעם שמודים ברוך הוא ויורע רבינו תשו'
אחז"ל כשהמנה מודים בגות יהיה מאה מלמד שמודים כנגד
שמנה
הכל שאלה מפני מה באו חמש כריעות ונגד כריעות מפני זה ל

תשובה

ובהודאה שלברכה המזון הרי זה מגונה
[illegible] וכל [illegible] ואי רמחה א"ר אלכסנדרי א"ר יהושע [illegible]
ג' פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום לימינו ואחר כך לשמאלו : שנ'
מימינו אשדת למו ואומ' יפול מצדך אלף ורבבה מימינך לשבי דהוה
קא יהיב שהוא לימינה בריש' אמ' נה מי סברה לימין דרך שמאלו
דרך שהוא מימינו שלהקב"ה וכול' באגמרה א"ר זכריה הלוי
המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה פי'
פקפוק זוהי פקפוק דקי' לן פרומא כדגר' פוקק החלון ופקפוק
כלגרם' מפקפק ונעשה אחת מבוטרם וכשכורע אדם ונוטף
חשורע ונראות כי מפתחות החליות מבחוץ מאחורין ומסרבצהות מ'
מבפנים ודומא לדבר מקישרי אצבעותיו עד שיראה איסר כנגד לבו
פי' ויש מי שאומ' שיכפף אדם עצמו מהקפל טיבוח בתוך מועין
הפסוק והוא עגר נפש שבשולי החזה באמצעיתן בולט והוא
איסר ויש מי שאומ' עד שיכוף קומתו ויראה איסר מוטל בארץ
כנגד לבו מפני שהאיסר מטבע קטן ואם לא ישוח ויעיין אינו
מביטו בארץ בעת שהוא מכוון ומוטל כנגד לבו ל' נחוניא
כיון שנענע בראשו פי' כיון שהרכין ראשו ומהחזה כבורע דיי
וקיימ' לן כוותיה מיהו מאן דמרח וכרע טפי עליה דהא ל' ששה
כי כרע כי חיזרא שהוא דק ונכפף הרבה וכי זקיף זקיף כי חיוייא
שמקמהה כתמרי' שותפקפק כל חליות שבשדרה ומהחזה ונמורהן
סרבות ונקפקף ודומא לדבר קישרי אצבעות כשהן כשוטות
ויש בהן גומות וכשנכפפות מתפקקות עד שיראה איסר כנגד לבו
הרי פי' מפרשין חד הכהון אמרין בשמתפקקין כל חליות שבשדרה
צריך למהח אה אוברין עד שמתפקקה גמא שהוא כאיסר והוא
מאחורין כנגד לבו ונעלה ואין אותו מקום עד שאדם נכפף ומהמתח
בל כחו ואיכא מאן דמקש אחרין שרושה דלא קמא חזין בולם
גומא כאיסר שעאיר ומהדרי הכך מיקא חזין בקוקב [illegible]

והפנים

גרפרנב
ושפסה

...הו מעלה ומקשו לה עד שיראה
קא אמרינן ולא עד שתהא כנראה ונר׳ אתרינא כשאדם עומד
וקומתו זקופה וראשו מוצב ואינו כפוף אינו רואה בארץ המקום שהוא
כנגד לבו עד שישוח כמעט ויכוף את צוארו ואז יראה לו איסר
אם מוטל בארץ כנגד לבו וקאמר שולא לא דוקא שיתחצה קומתו
לשני חלקים וכשיכוף שהוא מוצב אלא יכוף את צוארו כדי שיהא
ראשו למטה וישוח בשאר קומתו כמעט וזהו עד שיראה איסר
כנגד לבו ופירש דבר הלכה כאגמון ראשו דשמעתין מילתא
זהו מנהג וכשכורע צואר דשוחח עד שיראה איסר שבארץ כנגד
לבו נראה ככפיפה אגמון ור׳ חנינא סבר לא צריך כולי האי
אלא כיון שנענע ראשו שוב צריך לבוס דפריש׳ רבא אמר והוא
דמיצער נפשיה ומחזי כמאן דקא כרע כי חזרו וכי זקיף זקיף
כי חויא עד הנה דברי ר׳ האיי ז״ל ברכות שלו. חויא כם ענו של חורי
חורי שמריחין את הארץ מלא שמעיין את הארץ כחויא של
עמא בספר ריב״ג ז״ל אלו ברכות שאדם שוחה בהן באבות
בתחלה ובסוף ובהודאה בתחלה ובסוף בא לשחות בסוף כל ברכה
וברכה מלמדין אותו שלא ישחה הדיוט כמו שאמרנו כהן גדול
בתחלה כל ברכה וסוף כל ברכה וברכה מלך כיון ששוחה שוב אינו
זוקף של קם מלפני מזבחי׳ מכרוע על ברכיו. הכורע בהודאה
דתפלה הרי זה משובח בהודו׳ ובהלל ובגדה של דבברכת המזון הרי
זה מגונה ובירוש׳ ובלבד שלא ישוח יותר לאחר׳ ובמעשה
באחד ששח יותר מדאי והעבירו רבי׳ נושאות לא שוח יותר מדאי
ואם שחה גורעין בו א״ר ירמיה דלא עביד בהדין אלא כל
האמרה יוי [illegible] כמוך [illegible] המהלל כשבא כורע כורע בברוך ושהוא שמר
זוקף זוקף [illegible] דכלי ומפני שמי [illegible] קודם שיגמור
[illegible] המהלל [illegible] עד שיתבקבקן כל

לשון כריעה כרעה
בברכה הללויה
ובברכה התמון
הרי זה מגונה

כהדי) חרדונה
יעני אין מאר

ודר כריעה
בסוא׳ כס שיד)
ג נזק צא) דמרר
יכי אנכי
במיפתר
בסומ
סף

חוליה שבשדרה· ועולא אמ' עד שיראה כנגד [illegible]
אמ' כיון שנענע ראשו שוב אינו צריך· רבא אמ' והוא דמקיף קיפ
כחיזרא· או' מאיר כדרב נחשון כיון שנענע בראשו שוב אינו
צריך· והמהדרין צריך שיראה איסר שכנגד לבו· והמהדרין
מן המהדרין עד שיתפקפקו כל חוליה שבשדרה· ומנהג ישיבה
בחורים כורעים הרבה. זקנים מעט· ופי' ר' האיי עד שיתפקפקו חוליה שבשדרה
כיון שכורע עד שסמוך נכפפה הוי כן נרתחות ואוחרין נסרחות
ונפקקות וטעם לדבר בשתי אצבעות שאין פשוטות ויש בהן גומות
וכשנכפפות מתפקקות· ופי' כדי שיראה איסר כנגד לבו· צריך
לנהוח אוברין עד שמתפקפקת גומא. שהיא כאיסר· והוא כמו מדמיהם
מאחורין כנגד לבו ונגלה· ואיצוהו מקום נגלה עד שנכפף ונתגלה
בכל מתן· פי' כשאדם עומד זקוף נקומתו וראשו מוצב ואינו
כפוף אינו רואה בארץ המקום שכנגד לבו עד שישוח למעט וישוח
את צוארו· ואז יראה לו איסר אם יתנו בארץ כנגד לבו· וקאמ'
שלא דוקא שיתלה את קומתו לשני חלקים ויכפה כשהוא מוצבה
אלא שיכוף את צוארו כדי שיהא ראשו למטה· וישוח בשאר
קומתו כמעט דשמעת מינה· זהו מנהג כרועה· ורחנינא אמ' כיון
שנענע ראשו שוב אינו צריך· והוא מצטער נפשיה ומיחזי דקא
כרע והלכה הכי ומשן דמחמר אנפשיה עדיף כדר' ששת· ועוד
או' האור צריך לכפוף את ראשו כאגמון כפוף· וחוזרה גופיה
אחד מימות הקוצים מעני· וקורין לו בערבי אחור· ואשר אומ'
עד שיתפקפקו חליות מן יכרע עד שיתפקפקו האחרות· ולא
שיחבה את עצמו· אלא שיגע ראשו כחיזרא· וכל החליות מתפקקות·
והמקיל שבכולן אמ' כיון שנענע בראשו שוב אינו צריך· ולו אפסיקא
הלכתא· וודאי דרבנן היא ודעבד לקולא נביד מהן· הגה' ר' כורעין
עד שיראה איסר כנגד לבו· ודוקא כי [illegible]

[illegible] וכורע קומתו נמצאת כפופה עומד׳
ואין סוברין [illegible] עד שיתפקקו. פי׳ חרוך. מלשון פקק החלון
שהוא דבר שסותמין אותו אלא לא יפתח. וכן אומרי׳ הכם עד שיתפקק׳
כלומ׳ יפתח הספוס׳ ויראה חבל הכסף. וכך דרך הלשון לאחוז עניו
העיקרים והפעולים מן השתנו. וחמתו לדבר ושרשו מארץ חיים סלה.
מלשון שורש. כלומ׳ יעקור השרשים. הכא נמי יתפקקו פקק החליות
ויתפתחו וירפו הסתומין. בידוע הוא כשאדם כורע החליות מתפתחות
ויוצאות ממון הולכת מין ראשו עד שיתפקקו כל חוליה מחמיר הוא למאד
כי צריך לשוח הרבה הרבה. עד שיתפתחו כולן ואי אתה מוצא כאן
אלא הכופף את ראשו ולא כמתחלה את קומתו. ושלא דאמ׳ כדי שיראה
איסר כנגד לבו מקלו כיון אם אינו צריך לכוף ולשוח עד שיתפקקו
כל החליות אלא כופף את ראשו ואת צוארו ומביט כלפי לבו וכשהוא
רואה איסר כנגד לבו ואינו צריך יותר. וקראו איסר דבר מסוים
בעולם שבנו מעט. ואינו נראה בלבד עד שיסתכל בין ונחה שמראה
הטבעות בידו לדעת השובים או רעים. כך הכופף ראשו מסתכל
הרבה כנגד לבו. כאן מסתכל באיסר. נר׳ חנינה הקל בדבר. ואינו
צריך לכוף את צוארו: ונראות איסר כנגד לבו אלא בכפיפה ראשו
דייך כוף ראשו כאדם המתהלך. ונראה כאו הוא כורע. לא שיהא
נענוע וראש זקוף אלא שיכופף כבורע. נר׳ ששה היה מחמיר
וכורע כמזרא שואשה כפוף לצד הארץ. וזהו מקיפה החליות כולן.
והשתא זוקף זוקף את ביגעו כאני כשהוא מתהר לעומד ולזקוף
קומתו. זהו דבריהם שקיבלנו מפי חכמינו וזקנינו ז״ל הכל שוחין עם
שליח צבור בהודאה: ואומ׳ מודים אנחנו לך יי׳ אלהינו וכו׳
ענין נפילת פנים. מה בהלכה בספר אהבה בה׳ תפלה בב׳ חמישי
מנהג פשוט בכל ישראל שאין עושין נפילת פנים בשבתות ובמועדים.
[illegible] ובראשי חדשים ובחנוכה ובפורים.

ענין נפילת פנים

ולא במנחה של ערבי שבהוה ויוים [illegible]

ויוס וכו' ר"ב אומ' בפסח וכן בערב הפורים [illegible]

במנחה אין נופלין ונראה בין י"ד בין ט"ו אין נופלין שבאדר ראשון ואחד

שני אין נופלין על פניהן והוא אין לנפול בתענית [illegible] באדר במנחה

כדרך שנופלין בשחרית ובערבי חדשים נופלים. פרק ז'

ותשלוף בספר ערוך בער' עלף פי' לשון יוונית כמו על ראש וונה

ותשלף יש באמירה שר' יא טעף כונד. הספר בתב ערו ער' ספר

בס' כשטעיתי של ספר גלב' יש חגאס' הזוג' כלומ' מזוגין תרג'

שש עגלות צב' שית עגלן מזוגין יש שושקיר דלאבאין לבורסקי'

יש בדבאקי כדן מעפרה פרש בער' מעפרה בר"גמ' דשברה

משויח מעפרה של ספרים בין ברכו' פי' בגדי צמר שמהעטפין בן

בארץ פלשתים. ויש אומ' סודר שמתעטף בו ראשו. וכשמגלח

מניחו על ברכיו שיפלו שם שערו' יש אומר האירא' ומספאח דאין

או' קימעא' פי' כלומ' מעט יש אומר' נשים ועבדים וקטנים

חייבין בתפלה וכו' שאלה נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת

שמע. ובכאן אומ' בתפלה חייבין ובמקום אחר פטורין מקריאת

שמע ומתפלה אמר. ואין קושיא אחר בזה מפני מה אמר כאן

תשו' מלמד שקריאת שמע [illegible] רק התפלה מצוה היא ואין

קושיא אחר בזה. פרק ה' לא כלום שוכב שכור

מה לשון הוא בספר ערו' בער' סכור בר"גמ' דף [illegible] ולקיש

וכו' והרגל שכור [illegible] בגמ' מקום ברומי קורין

להרגל ההוא שכורא [illegible] יש לרוק [illegible] יחף

יש פי' ברקנה [illegible] כדי שיסמוך גאולה

לתפלה בספר ר"יב"ג [illegible] הכף לגאולה

תפלה [illegible] וסמיך ליה [illegible] צרה

הכף [illegible]

ברכה

[illegible]

ברכנו את ה׳ אלהינו פרק ח

...שאלה ציבור מה הוא· תשו׳ י׳ צדיקים·
נ׳ ערכה· ב׳ צבור והמלך· ג׳ עשרה ימי המעשר· ד׳ רחמנים·
שאלה שיעור שני פתחים מה הוא· תשובה כלומ׳ אויר של
פתח· כלומ׳ שיעור אחד פתח יכנס לפנים ממנו שיעור פתח אחר
ויתפלל· כדי שיוכל להפסיק ג׳ פסיעות לאחוריו· ובני חורים·
בספר מכלול פירש חור בן חורים· ואת כל חורי יהודה וירושלם·
וארובה את החורים· זאת כי השרים והגדולים· יבנו בלשון ישמעאל
יע׳ אהל אזאראין· פורס על שמע· בספר ערוך· כשר פרס כש׳ הקורא
את המגלה עומד אין פורסין על שמע וכול׳ עד שלא ראה מאורות
מימיו לא יפרוס על שמע· מיהו שמעינן שלא יפרוס על שמע· פי׳
לא יברך ברכה יוצר אור· כי הוא יברך הזבח· הרב׳ אורי הוא יפרוס
כספרא· ועיקר הדבר על כן· אין פורסין על שמע פחות מעשרה·
ופרקי׳ לכמין נריכה בהדא דהני פורסין על שמע פחות מעשרה·
הרמב״ם בו והלכו להן מקצתן גומרין· וכן פוק השעיין במשנה
כינא כהן ולפסקן הוא אות׳ ועוברין יכין· עהד בעל ערוך· פי׳ פורס
על שמע· פי׳ ברכה· תרג׳ כי הוא יברך הזבח· טרם נסכהו· פי׳
לשון חצי הדיבור· וג׳ הלא פרס לרעב לחמך· פי׳ פרים פריקה
מלמהר· כלו׳ של דבר זהו ברכה של קריאת שמע· וכיצד דינן יקרא
עד שיגיע בה׳ ישראל· ואחר ישמוד ויתפלל מוח ברכות· אם
יהיה חול או יהיה בשבת וימיה טובים ז׳ ברכות כמו שאמ׳ הרב בהלכ׳
אין ממשין שליח צבור וג׳ אבל פורס הוא על שמע· ולמה כל מי שלא
שנו נהמי לא זקני· אין ממנין לעשות שליח צבור· לפי שכל אחד
ואחד קורין התפלה בפני עצמו· ואיש שליח ציבור חוזר וקורא בקולם·
לפי מוהר וגו׳ וגו׳ ברכה כמו בך שמע· תוספ׳ כלומ׳ מפריש·
ועגול... ... זוהי יע׳ בוני׳ צואה· לשון מיאוס הוא·

עני׳ שוער פתחים

פי׳ שנולד מאמו והוא עור היה

ענ׳ ושוזבי יג׳ רבן

עני׳ הלא פרוס לרעב לחמך

אין ממתינין יע׳ נה גומרנגר׳ ומשביחה [illegible]

יע׳ עקריישן ... פרק ט ... סדר [illegible] הרדב׳

והן עונין אמן׳ בספר ערוך בער׳ אמן׳ לא יענה אמן יתומה׳ ולא
אמן חטופה ולא אמן קטופה ורז״ל והן עונין אחר כל ברכה וברכה
שמברך היה ממונה מהם בסודרין ועונין אמן׳ ובהלכות ירוש׳ בס׳
כל אלו דברים׳ איזו היא אמן יתומה ר׳ הונא אמ׳ הן דחייב למברכה
ולא ידע מהו עונה׳ ר׳ כהן צדק אמ׳ חייבין הצבור לשתוק ולשמוע כל
ברכה וברכה מפי החזן׳ ואחר כך יענו אמן׳ כי העונה ולא שמע היא
אמן יתומה׳ אמן חטופה׳ שחוטף ואומ׳ אמן קודם שתכלה
הברכה מפי המברך׳ אמן קטופה׳ שפוסק אמן לשנים׳ עהד
בעולם׳ במסכת ירוש׳ בכל אין עומדין להתפלל׳ העונה
שלא שמע׳ והעובר לפני התיבה׳ והנושא את כפיו׳ והקורא בתורה׳
והמפטיר בנביא׳ והמברך על אחת מכל מצות האמורות בתורה׳
לא יענה אמן אחר עצמו׳ ואם ענה אמן הרי זה בור׳ הכל
אין עונין לא אמן חטופה׳ ולא אמן קטופה׳ ולא אמן יתומה׳ ולא
אמן קצרה׳ ולא יזרוק ברכה מפיו׳ בן עזאי אומ׳ כל העונה אמן
יתומה יהיו בניו יתומים׳ חטופה׳ יתחטפו ימיו׳ קטופה׳ יתקטפו
ימיו׳ קצרה׳ יתקצרו ימיו׳ וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו
ושנותיו׳ ירוש׳ איזהו אמן יתומה ר׳ הונא ההוא דמחייב לברוכי
והוא עני ולא ידע מה דעני׳ רב ושמואל הוו יתבי בסעודה וכו׳
עד מסכתא׳ חטופה׳ בספ׳ מכלל שרש חטף׳ החטיפה הוא
עניין לקיחת הדבר בכח ובמהירות׳ קטופה׳ בספ׳ מכ׳ בש׳ קטף
עניינו ענין כריתה׳ אגודה ירוש׳ איזהו אמן יתומה׳
ר׳ הונא אמ׳ ההוא דמחייב למברכה׳ ועונה ולא ידע מה הוא עונה
כלומ׳ ולא שמע ברכה׳ חטופה׳ פי׳ שחוטף אותו במהרה׳
קטופה׳ שיחלקנה חלקים׳ כגון שאומ׳ א׳ ה׳ ואחזור ואומר מ״ן

שלא אמן יתומה

מ״ד רבן

...יגוני אומ׳ לא יוחק ברכה מפיך פי׳
לא ...ותי במהירות יזהר הדיוט · עכ״ד אגודה ז״ל
בספר מכלל שרש אמן · אמן כלומ׳ אומר׳ כלומ׳ אנו מאמינים ·
עניין אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כוחו · למסכה ברכות אמ׳
קורעין לו גזר דינו של ע׳ שנה שנ׳ בפרוע פרעות בישראל מה טעם
משום דברכו את ה׳ · שונין מעט · בספר ערוך ערך שח׳ בר׳
גמ׳ דישבה כדרכו הלכה כאגמון ראשון יע׳ דולא שור אנדרו ·
וכל האומר מודים מודים משתקין אותו · פי׳ כלומ׳ כמו שאמ׳
שמע שמע משתקין אותו · דמתחזי כמאן דעביד לשתי רשויות
וג׳ עניין נבילה פנים פי׳ כב״ה · ש ניחס׳ יע׳ שפקה בורד׳

פרק ו׳ אסור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה
שהציבור מתפללין וג׳ בספר ריב״ב ז״ל כל המתפלל אחורי
בית הכנסת נקרא רשע וג׳ דאמרי׳ אחורי בית אדר׳ ולא אחורי אשה
אחורי אשה ולא אחורי ע״ז · אחורי ע״ז ולא אחורי בית הכנסת בשעה
שהציבור מתפללין וג׳ טורח הציבור · יע׳ זחרות גמ׳ ...
ונבה׳ יע׳ מוהזם שור׳ קרבן׳ בספ׳ ערו׳ בער׳ קרב׳ בפאן עומדי׳
ולא יהא השע סרבן פי׳ ממשין ולא יעריך שופעון בו חבירין
מאוד הרג וימאן · נסריב׳ יע׳ טרחאום׳ שאלה מאי טעמא
אף לאסים לא יעבור · תשו׳ מפרשי׳ במ׳ חיישי׳ שמא מיתה
נזדקק לו · כלומ׳ כומרים תלמידי ישו נזרי מקשרין אף
יחפלא ועבור מאי טעמא פי׳ כלומ׳ אף יחפה שהוא מהרצה בו ·
לעבור אין מניחין אותו לעבור · דחיישי׳ שמא מנוה נזדקק
שהוא דרך המינים · מי שטעה ברוח הגשמים עניין מוריד
הגשם · שאלה מכש מה אם מוריד בג׳ בברכה מחיה המתים ·
ולא בברכה השנים · ולא בברכה אחרת · אלא במחיה המתים ·
ורועדו · תשו׳ באמצע מזכירין גבורות גשמים וכול׳

עני׳ אמן שמיה רבא מברך

ש׳ מיודע שר

מזכיר גבורת גשמים בתחיית המתים [illegible] וכו' [illegible]
שהוא שקולה כתחיית המתים חיים לעולם [illegible]
חיים לעולם. ומזכירין גבורות גשמים. פי' מזכירין
לשון בקשה. אלא לשון הזכרה. ושואלין את הגשמים. פי'
שאומרין ותן טל ומטר. שהוא לשון בקשה ושאלה. שלה
ושואלין גשמים בברכת השנים מאי טעמא. תשובה א"ר
יוסף מתוך שהיא פרנסה. קבעוהו בברכת השנים. ר' פינחס ז"ל
העומד בגשם והזכיר את הטל אין מחזירין אותו. [illegible] והזכיר
של גשם מחזירין אותו. שלה והבדלה בחונן הדעת מאי
טעמא. תשובה א"ר יוסף מתוך שהיא חול לפי קבועה
הבדלה בברכת חול. [illegible] הבדלה [illegible] חונן בחול נאמרת. וכל
טעה במקבלה [illegible] המתפלל וטעה סימן רע לו. ואם
שליח ציבור הוא סימן רע לשולחיו. ששלוחו של אדם כמותו.
אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה
חי וזה מת. אמרו לו מניין אתה יודע אמר להם אם סדורה תפלתי
בפי יודע אני שהוא מקובל. ואם לאו יודע אני שהוא מטורף.
א[illegible] מתני' המתפלל וטעה סימן רע לו. אי הכי.
פי' [illegible] מהו. פי' אם שגורה תפלתי בפי [illegible]
בלא [illegible] שהוא מלש' טורפין לו תפלתו בפניו. רש"י ז"ל פי' אם
שגורה תפלתי בפי אם סדורה תפלתי בפי כמרוצה ואיני נכשל
[illegible] כלמה שאני חכם להאריך ברחמים יודע
אני שמטורף. פי' שמטורף החולה. לשון טורפין לו תפלתו לפניו.
[illegible] התפלה שהתפלל עליו מטורפת דסימן רע לו. [illegible]
[illegible] בימה. [illegible]
[illegible] ולא נאמרין [illegible] עושין לו בימה של
עץ [illegible] והוא יושב עליה. [illegible]

[illegible]

41

...ר׳ פי׳ מגדל עץ ונכונ

...משה אל הבימה להרגן

של ... מנבר׳ דברי כיבושין כלומ׳ דברי מעשה

ומדרש׳ אבל בעל ערוך׳ פי׳ יוסף בר חנינא אמ׳ נושא עון כלומ׳

נשאות גז יכבוש עונותינו׳ הבה׳ מקום שמשימין בו ספר תורה׳

שורה פי׳ ערוגה׳ יע׳ ... מכבדין אותו ומרביצין אותו׳ מכבדין

בספר ערוך בער׳ כבד׳ פי׳ משטטין אותו היה אומ׳ ...

אלא בשביל שלשון פרענות הוא לכך אומ׳ מכבדין׳ יע׳ גארון זנגר׳

ומרביצין אותו׳ בספר ערוך בער׳ רבץ׳ בפ״ג במכשירין

המרבץ ביתו׳ פי׳ הזורק מים בתוך ביתו׳ וכן בעניין שבה

עשה חמה מרבצה בתוך בשבה׳ יע׳ פרושי כונגד׳ ובארץ

הצבי כלומ׳ ארץ ישראל שלא למה אמ׳ ארץ צבי ארץ ישראל

מפני מה אמרו׳ השובה בשביל איש אשר ... הצבי

... העור עד ויצאו כל הבשר שלו׳ ועוד הכל מניחין

באמצע׳ בשביל זה נקרא ארץ צבי׳ כלומ׳ בימי המשיח כל ישראל

ילכו לארץ ישראל לא יהיה המקום להם צר׳ ... ועוד אמ׳ קל

רגל יש בצבי׳ כלומ׳ פירות של ארץ ישראל קודם פירות כל העולם

נגמרין׳ ... מעלום שד כי גאור כי ארץ צבי גופת ארץ ישראל ...

עששיות׳ בספר ערו׳ על עששית׳ ... דברים עששית

שהיתה דולק ... יע׳ קנדיל׳

ולה עושה בקרקעין מחצלאות׳ בספ׳ ערו׳ בער׳ מחצלה׳ בפ״ג בסוכה מחצלה׳

מחצלת קנים נכתב בער׳ ... היא מכין

יע׳ דר זנגר במגין בוריא ... ואין ... יע׳ נה סייר ...׳

ועבה ... ואין עושין בהן יע׳ נה ... קופה

של צדקה׳ בספ׳ ערו׳ בער׳ קפה׳ פי׳ קופה שיש בה מעות של צדקה

ידוע סכום של אחד ואחד כמה יתן׳ אבל בחילוק צריכין לחלק ולשוין

לפי העניין כל אחד כראוי לו׳ ואינה נגבית אלא מערב שבת

לערב שבת לבני העיר· בלא נאו...
אסה בידך מספרהא ווישרהא מי נה ה... במבחר תקון
דראן מיאן מי כונד הר כסי כי זר נדר ונדבה ...
מייאוורד ודראן צנדוק מי אנדאזד· ופדיון שבויים ואלכריד...
וורדהגאן ואין מספידין יע נה שיון כונד· במקום עמאיאן·
מעלו· יע נעלמאן· אפונדהו· יע עם הן או· כבר פיר בפל ה
בעניין תיקון המלבוש· והעור· יע ביאר שוודכאטר אושאן
וישהדלו· יע אהה כונד· אין סוכרין נה ואזונגד· מטפחות·
יע סר פוש האי· תיק· בספר ערוך בערך· בפרק כהבי מגולין התיק
הספר עם הספר· בפון בכלים היק בכלים וג׳ שלם ויצא מגוה שלו
ונפק תיק היקא· במוהביהן· יע בכאקרי אושאן· ונן אס גבי בספ
עם בעגב· עד מהר אחה מגבב ומביא עלינו· פר מקבון· יע בר
ציליכד· יא בסהלנד· התע· יע שרט כרדנד· טובי העיר במעמד
אנשי העיר· יע בזורגאן שהר במגלס שהר· אין שוכרין
יע נה מווד דהנד· ולא ממשכנין· הרג עראבון משכנין· יע נה
גרוו כונד· לדלותה· יע קרין דאדן· ומעמדות· יע מגלס הא·
מכלאוהם· יע בר האבאיר אושאן

פרק יב

שאלה למה ב׳ בשבת וה׳ בשבת קורין ג׳ אנשים · לא שני ולא ד׳
אלא שלשה· ומפני מה אמרו כן· תשובה כנגד כהנים לוים וישראלים·
ועוד כנגד יברכך ה׳ וישמרך· ועוד כנגד תורה ונביאים וכתובים·
ועוד כנגד אברהם יצ׳ ויע׳· שאלה למה אמרו שקורין ג׳ אנשים
י׳ פסוקין לא ט׳ ולא ו׳· תשובה כנגד הללויה הללו אל בקדשו
וג׳ עד סופה· ועוד כנגד עשרה דברות ועוד כנגד עשרה בני
אדם שקוראין בתורה· שאלה המפטיר בנביא לא יקרא בפחות
מכ״א פסוקין למה· תשובה כנגד ז׳ בני אדם שקוראין כל א׳
פסוקין ג׳ פסוק בבני אדם אחד· עניין יח׳ ברכות שאמר
בפ״ב בספר ריבג״ל ובלא מרבל יח׳ ברכות ודרכה המתיחה
יט׳

ובשבתות

שבע׳
[illegible] מהכפורים ובראשי חדשים מתפלל
[illegible] היום באמצע׳ בראש השנה מתפלל
כ״ד׳
[illegible] ג׳ אחרונות ומלכיות וזכרונות ושופרות
י״ח שבכל יום׳ ומוסיפין עליהן עוד שש׳ ולעולם אומ׳ הבדלה בחונן
הדעת השאלה וברכת השנים׳ ושואל צרכיו בשומע תפלה ומעין המאורע׳
בראשחדש וחול המועד בעבודה ופורים בהודאה׳ ובתענית שליח
צבור בין גואל לרופא׳ י״ח שבכל יום כנגד מי׳ יש אומ׳ כנגד י״ח
האזכרות שבקריאת שמע׳ וברכת המינים אחד׳ ואית דאמרי כנגד י״ח
האזכרות שאמ׳ בהבו ליי׳ בני אלים׳ וברכת המינים כנגד אל הכבוד
הרעים׳ ואומרים כנגד י״ח חליות שבשדרה׳ ומנין ש ולמה י״ח
ברכות׳ ר׳ יהושע בן לוי אומ׳ כנגד י״ח מזמורות שמראש תהלים עד
יענך יי׳ ואם האמר לך י״ט הן׳ אומ׳ לו למה רגשו לית הוא מהון מיכאן
אמרו המתפלל ואינו נענה צריך תענית׳ א״ר מנא רמז לתכתו הוא בך
שאדם צריך לומ׳ לרבון השמע תפלתך׳ ובדרש הלכן או׳ שמעון
[illegible] מזמורות שמראש הספר עד כאן׳ כנגד י״ח ברכות
של תפלה׳ כשם שאדם מתפלל י״ח ברכות ואין אומרין לו [illegible] עלורך
כד אחר י״ח [illegible] אמרו לו לדוד יענך יי׳ ביום צרה׳ וההם
[illegible] כנגד י״ח פעמים שאבות כתובין בתורה אברהם יצ׳ ויע׳
והעניו׳ נסב [illegible] דאמרי כנגד י״ח
שכתובין בפרשת משכן שני׳ ובלמוד [illegible] אהליאב בן אחיסמך
עד סוף הספר כאשר צוה יי׳ שבאלה פקודי המשכן׳ ויש אומ׳ כנגד
לך יי׳ הממלכה שאמ׳ דוד׳ והדר אמ׳ מודים אנחנו לך׳ ומהללים לשם
תפארתך׳ [illegible] י״ח ברכות שבעשלשבת כנגד ז׳ קולות שאמ׳
חנה׳
חד על המים׳ [illegible] על ראש השנה׳ כנגד ט׳ הזכרות שבפרשה
ובסופה כתיב יי׳ ידין אפסי ארץ׳ כ״ד של תענית כנגד כ״ד פעמים
שכתוב בפרשה שלמה רנה ותפלה ותחנה׳ רבן גמליאל אומ׳ בכל יום
מתפלל אדם י״ח ר׳ יהושע אומ׳ י״ח רב אמ׳ מעין כל ברכה וברכה׳

על המתפלל ואינו נענה צריך תענית

על י״ח פעמים שאבות כתובים בתורה

וכנגד אומ׳ גופה

ושמואל אמ' הביננו' ברוש אינו היא ונבלא [illegible] מקום
ברכה וברכה' ושמואל אמ' ראש כל ברכה [illegible]
שבע מעין י"ח' ואית דעי תני י"ח מעין י"ח' ומאן דאמ' [illegible]
י"ח מסייע לשמואל' ומאן דאמ' י"ח מעין י"ח לרב מסייע' ר' זעירא
שלח ליה לר' נחום גבי ר' ינאי בר ישמעאל' מהו אינו היא שבע
מעין י"ח דשמואל' אמ' ליה הביננו' עכ"ל ר' יצחק' ד"א שבע ברכות
שבשבת קורין מאי טעמא' סיר כנגד ז' האזכרות שבמזמור
שיר ליום השבת' ד"א כנגד שבע ביום הללתיך' כל הגולל'
יעגמלה אין פינו' . והדקו יש תרגמו' להגעשו ישבנה ארץ
אוירא' פגוס' יש ספוגו' פרק יג ד"ע
ט לעולם פרשה זו קודם פסח קורין' ופרשת במדבר קודם עצרת'
ופרשת אלה נצבים קודם ראש השנה' ואתחנן אחר ט' באב'
וזהו סימנם' פקדו פסחו' מלולו עצורו'
צומו צלו' קומו תקעו' כך קורין לעולם וכול תפוארת'
בהלכה' כל מעונה לקרות בתורה פותח בדבר טוב וחותם בדבר
טוב' אבל בפרשת האזינו סימן הזי"ו ל"ך' ומפני מה קורין אותה
בסימן הזי"ו ל"ך' מפני שהוא דברי תוכחה' כדי שיחזרו העם
בתשובה' כמו שאמ' בהלכה נ"ג' ומשמע יש מקצוד או' הורת
כהנים' ד"ע כי בראשית נקרא ספר הישר' ואלה שמות נק' ספר
הבריה' ויקרא נקרא ספר תורת כהנים' במדבר סיני נק' ספר חומש
הפקודים' ואלה הדברים נקרא משנה תורה' ביום טוב ראשון
של פסח משכן וכול והיינו משך תורא' אקדש בכספא'
פסל במדברא' עלך בנורא' בתורה' ויאב הגוי'
כמו שאמ' בספר זה בהל' תענית. [illegible] ור' מפורש במחזור'
פרק יד דוקן בספר עזרא [illegible]
[illegible] וגו' דמגלה והלוים בדוכנם [illegible] לשון ישמעאל' [illegible]
[illegible] דוכן והלוים עומדים עליה' [illegible] יחמור [illegible] ואי איפשא [illegible]

ארבעין

ומסייעין לה׳ פי׳ ממונה החזן
[illegible] מנכין לרב משכרתם כדי אותן רישׁ ע׳ סרך מנחה
ודונה[illegible] ומסייעין לה׳ פי׳ ממונה החזן ומסייע לו ללמוד הנערים׳
מותא׳ כלו׳ הציבור שוכרין אותו׳ החשד׳ ע׳ רוהומה׳ יחפין
פי׳ ברה הגאון שאו׳ חכמי המשנה רגלך מיחף׳ למעלה מן הציץ
בספר מכלל שורש צץ׳ ועשׂ ועשית ציץ זהב נזר הקדש׳ והוא טס של
זהב ע׳ הענ׳ הגון ע׳ לאייק׳ משהדלין ע׳ גהה כונוד׳

פרק טו עקוותה ע׳ פידלה׳ עקושוה בהם צפידה׳
בקנוה ע׳ בהך זלה׳ ריח׳ ע׳ כר און ואם היה דש בעיני
בספר ערוך בער׳ דש ׳בפ׳ הקורא את המגלה בגמ׳ סומא ההוא דש בעירן
הוא פי׳ יודע ומפורסם׳ ע׳ משהר׳ אומטיט בספר ערוך בער׳
אסטס פי׳ איסטיס אינקט׳ ובל׳ ערבי ניל׳ פא קרטמין בפ׳ ערוך
בער׳ טריעה דקורטמי׳ כלו׳ מבשלין הכורכום במים דשומשמין
שמבשלין השומשמין במים ואוכלין ואח״כ פא הוא ורד שקורין
לו שם אחר בלשו׳ הקודש חלות חריע׳ ובלש׳ ארמי מוריקא׳ ובלשון ערבי
עצפר׳ ושובעין בו בגדי פשתן ובגדי צמר גפנא להלות בבדה חוחין
ע׳ נילי מוריקא כלו׳ ירקא ע׳ זרד׳ פואה׳ בספר ערוך בע׳ פאה׳
בג״אל עקיבה איספיק נפואה כדי לצבוע בהן בגד קטן כשבכה׳
בנ״ה בשבועית פאה שלערוה עד עורים בפיאה של צלעור׳
פי׳ מקוותה׳ יחש׳ פאה פיטרא׳ ע׳ רופק׳ שהוקשה ע׳
נסבה ברדה אנד׳ שמושמין ע׳ אנדאה מי ארננד׳ מרננין ע׳
השעשנעתא׳ ולמי הן מברכין לאחיהם ׳בצפון ושבדרום ושאות מזרח ומערב׳ ע׳ תשובה׳ בשביל כהן שעלה לדוכן כשמחזירין פניהם
הכהנים את פניהם לציבור ומברכין כל איש שאחורי הכהנים יעמוד
אינו בכלל הברכה׳ ועומדים פניהם בכלל ברכה הן׳ וצפון ודרום׳ כלו׳ ימין ושמאל׳
צריך רחמנא לסייען

הלכות תפלין
וספר תורה

קלף. עיין בערוך דוכסוסטוס. וע׳ ריק׳ שהו מעשהו הדין העשוי מע
דולה׳ שמנים׳ ותרוה בשרף האילן וע׳ עמק ערבי׳ ושעוה׳ מוס׳
ונותנין בסרישר׳ ומחזין וע׳ בכובד׳ יא באייכד׳ רקיק׳ וע׳
תוגף׳ ומייבשין וע׳ בטשאנד׳ ומצניעין וע׳ בנהנד׳ שורהו וע׳
ברלמשאנד׳ עפצא׳ בספר ערוך בערך עפץ׳ כל שכותב הדיוקן בתחלה
מאה עפצא דקיימא בשירה שיתה׳ פי׳ הינו עפץ שפי׳ וע׳ מאטו׳
וקלקנתום׳ בספר ערוך בערך קלקנתום׳ פי׳ בלע׳ ביטריאול׳ וע׳ זאג׳
ואם כתב שלשתן כלומר הגויל ומזוזה וספר תורה׳ שאלה למה אם
מעשה הדין׳ מקבצין העשוי של שמנים׳ או של ... ויש עוה וכותש
בהן׳ ומבלין אותו בשרף האילן ומעט דבש׳ ולוחצין אותו הרבה ודקין
כתיבה
אותו׳ עד שיהיה רקיקין׳ ומייבשין אותו ומצניעין אותו׳ ובשעה
שרוצה לכתוב עפצא וכותש בו ונכתב׳ שאם המחקו לא ומחק׳ וזהו
הדין שמצוין המובחר לכתוב בו ספרים תפלין ומזוזה׳ ועל בשעת הדחק׳ ואם כתב בהן עפצא
וקלקנתום שאינו נמחק כשרים׳ תשובה כשבילי שבעים ...
האדום והירק וכותב בהן׳ שאם כתב בספרים והתפלין ומזוזה׳ אפי׳
או השחור כשאר מיני צבעונים׳ או מי מדי הזהב׳ הריאלו כשולין׳
דין׳ בספר ערוך בערך דין׳ ... הבונה כתב בדיו׳ גורדין׳ וע׳ מדיד׳
דוכסוסטוס בס׳ ע׳ בערך דוכסוסטוס כל המוצא ייך במה קלף וכו׳
המוצא לה ... שהיא רבי דוכסוסטוס הרי הוא קלף ... עד דוכסוסטוס
כותבין עליו המזוזה׳ פי׳ ר׳ האי ... מעבדין׳ מיירי מגילתא דמעבדא
בהמור וקמחא דשערי ומנח ליה עד דיבש׳ וקלף דמגילתא מכלפי
בשר עה׳ עד היהור הרי טסף׳ ונשהר שלא יקב קלף לתהיר׳ ומעביד
ביה לקלף׳ דהוא אפי׳ מגילתא מכלפי בשר׳ הוב בעצמה לשמה׳
וכתיב פרשיותיו על מקום בשר׳ ההוא גיסא אחרינא דאיקלף מיעה

ושלבה

הזמן

[illegible] שיוה' ומנח ליה בקבעא דהוא
[illegible] הטנהוא וקאמר רב כי הכי דכותבין תפילין
[illegible] הקלף שהוא שפא דמגלה' הכי נמי כותב המזוזה על דוכסוסטוס
דאיקליף מיקלף ואם כתב עליה כשר ומורינן ליה הלכה למשה מסיני
תפילין על הקלף מזוזה על דוכסוסטוס במקום שער ומפרק רב שאם
כתב על הדוכסוסטוס ידי' מיהו על הקלף מצוה ומורינן שינוי בזה
ובזה פסול ומפרקי בשבבה לעניין מזוזה ובמנחות לעניין תפילין
ואפי' דמעלבא דהוא גיסא דמוקרי קלף הוא מקום שער הוא כדאמרי
ומן גואי דילה כתבינן ודקאמרי במזוזה כותבין על דוכסוסטוס יש
במקום שער לאו במקום שער ממש דאי סל' דע' דמעלבא הוא
מרושם בהדיא הלכה למשה מסיני תפילין מן הקלף והוא יצא
ממקום שער [illegible] הקלף [illegible] מקום שער הוא מקום שקלף
הקלף משום שנמצא כנגד מקום שער ונמצא קלף העומד לבדו
ומקום שער העיקר [illegible] כותבים [illegible] דוכסוסטוס עומד לבדו
והמקום שיהיה דבוק על בשר בהמה אין כותבין עליו מזוזה מאותו הפנים
אלא מן הפנים האחרה דק' יש הנוק' עבה יש סהמר'
שרטוט במה עון בעי שרטוט בקב גמ' דפ' כל גדול מיסק חדא מציאה
ושייל שרטוט בפ' החולץ בגמ' מצוה בגדול מר זוטרא משרטט
ונחו הייט קראי ובפ' גמ' דפ' מצוה חליצה מר זוטרא משרטט ורב
כל הפרשה כולה מתקיף ליה מר בר רב אשי והא לא אמרי' בני כתובי
והל' כמר זוטרא בר גמ' דקידושין וכתב ליה בלא שרטוט ואמר כותבין
יצחק שנים כותבין ג' אין כותבין במתני' תנא ד' אין כותבין ג'
פי' סרבל יש מסטר גורסין יש דרך מר כונגד מוסר בגו' עון
בעי' מפר' בגמ' דבבא קמא ובר' גמ' דכריוהו למעוטי מוגל ומסיר
פי' המוסר חבירו לגוים [illegible] עליהן או מסר ממון חבירו לגוים [illegible] חייב לשלם
יש אספטארא יא מגזיר' הגרד' יש הראשידה' המתק' מחוו כורה

בכתב אשורי · בפ' ערן בער' ... מקני
לשון הקודש ומזוזה אין נכתבות אלא אשורית ...
הקדשים בפ' הל"א ואחד שהעיר על התורה שבכתב אשורית ·
ובסנהדרין בפ' כהן גדול בגמ' וכותב לו ספר תורה · ובתוספתא סנהדרין
אמאי נקרא שמו אשורי שמאושר בכתבו · יע' בלבט מודוור ·
בוני · בפ' ערן בער' יון בפ"א דמגלה · אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית
גה"א אמ' קרא יפת אלהים ליפת · מיופיהן של יפת · כלומ' מובחר בנין ·
והוא כתיבת יון שהוא מחוברת · יהו באהלי שם · שכן בני ישראל
יע' פרנגי · נשקע' בר אופתאד · ונשתבש · יע' מושוש שד' שלשתן
כלומ' הבי' נתון נספר תו' · מקיף · יע' גירד גירא · לפי צריך להגהר
באותה האותיות · שלא ידמה היוד לוו ולא וו ליוד · ולא בית לכאף ·
ולא כאף לבית · ולא דלת לריש · ולא ריש לדלת · בפ' ערן בער' ר'
בוין רב פר' אם אתה עושה ריש דלת אתה מחריב את כל העולם
כולו · כגון לא תשתחוה לאל אחר · ואם עשית דלת ריש אתה
מחריב את כל העו' כולו · כגון ה' אחד · וכן אם עשית כאף בית · בה'
כאף · אתה מחריב את הכל ·

פרק ב

דפי' בכפ' ער' בער' ...
ושבין דף לדף · בגמ' דפ' הבונה הק' בפ' טון בכלים · כלכל ע"ן
עור טהר כמין מנעלים שודה · וכן עושין לתן בהן כלים או ספרים ·
וכן עושים המחייטים שלהם · יע' הכרה · טטפה · לטוטפות · שבפרשה
והתחן שבשבע בשנויין · בפ' ערן בער' טט · בגמ' דסנהדרין
טט בגדפי שתים · פת באפריקי שתים · כנגד ד' בתים של תפילין ·
הגוף · בפ' ערן בער' הג' ויש כהר מלכות בר' · הרג ישוע האמר
דמלכתא ברושיה · יע' האג' · מאה קציצה בפ' ערן בער' ...
בט' יח בכלים התלה ד' כלים ההיר קציצה ראשונה והקצה ...
טומאה מה נכן שויה וכן שלשה וכל פי' יש לה פנים של ראש
ד' ומוכנים ליתן ד' פרשיות שמע והיה אם שמוע קדש לי

והיה

...רוזה· לפי שהוא קצוצה מחברתה·
...שבנה ...פא הוא בין של יד בין של ראש· יע
המוניא
עגידה· וא פארה· עכוס לכתים· בספ׳ ערן בעל עכה· בפ׳
המוני מעין עכוס או כרופה מוגמה· בגל׳ ישמעאל או ועשה אדם
כרחנה· אבל מניחין עכוס· כמו שלתשולו לה מן העכוס·
יע פיזדה פיזדה· ואגופה גוטה· פא ואם לקחו התיכן עכוס·
פי׳ של ראש ושל יד קושרין יחד· כלומ׳ עושין עכוס זוג זוג כן
ועשין קצוצה אחד הוא· יע גופה שחמיין יע פונש אושאן
·פרק ג̇ ולכסונן· יע גוש האי אישאן ושירכוך·
יע כביזל· במטלה· יע בדסתאר לה· הכר שלה· בספ׳ ערן בע
הכר· ואת האזן קורין תופרה מלש׳ תפרה· יע דרזאן· חריצין
בספ׳ ערן בעל חרין· פי׳ כגון כור עגול שיח· ארוך חריץ· רחב
מלמעלה וצר מלמטה· פגמין צר מלמטה ורחב מלמעלה·
מערה מרובעת· ומסוככת· כא׳ ומסוכסכת· וכפ׳ הקומץ רב
רגהד פרשיות ואם אין חריץ ניכר פסולה· פי׳ המפסקין וצריך
שיהא חריץ למקום ההפר· אותו חריץ שבין ביתלבית· וההפר
הוא הגשרי· יע גוד· כדי שיעשה לו ד׳ ראשים כגון זה ⊔⊔⊔⊔
כנד·
ומרשיבין יע הל׳ כנד· ומכמשין יע בוגמוחה כנד· חוץ· יעבר
האמוס פי׳ בע מנעל· יע קאלב· הכ׳· יע דרז· מעוברה· יע
גודר גאהי רסוב יע נרס יא הר· וחוט· יע רשתה· משיחה· יע
[illegible] רצועה· יע תסמה· טבור· יע נאף· זהב· יע באהן·
נואי·
ותוהה· יע בכשד· נזכרוך· יע בפיוד· גואי· יע עיוב·
[illegible] מעה· יע פוסה· כדאסי· חפן יע פושה· פרק ד̇
שמונה של הינק רחפפ בן [illegible] ב[illegible] הן יבורה·
מלשקבר יע באמו· יע גורכה גושה· איטר· יע [illegible] יע עפר·
אין מורין [illegible] דהני· סודר יע דסארהי· בחורים· יע האי סוראן·

[illegible]

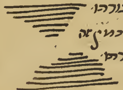
עצוצות וי"א צרצור· נוהגות· ויש

[illegible] מחתור מקון פנה שוואין· עפר הוחח· בספר ערוך בער

שאינו בהולה אלא כגון ארץ חרושה שעפרה מדבקת ברגליו
וכשמניח רגלו עליה עושה גומות כמהלך על החול כדאמרינן
אין מי רגלים כלים אלא בישיבה· ובעפר תיחוח אפי' בעמידה·
וי"א צאת כנדה· מדרון וי"א פרה שיבי· עמוד ראשון· כלות
יואק· עסקנות· וי"א משגגת· משפחות וי"א דסהארנה· כליין
וי"א גופילזה שודה· כר וי"א בלושה· להשתדל וי"א גהרה· כונד·

פרק ה

כזנב או עגול או כמו קובה· מזוזה
שלא וכתוב כמו זנב זהו צורתו· כמו עגול· שיר·
שלא וכתוב בעיגול וזהו כמו זה
או כמו קובה· וזהו צורתו·

זנב· בספערן

בער' זנב· בהקומץ רבא בגמ' ב' פרשיות לא ועשה כזנב· פי'
רחבה מלמעלה וקצרה מלמטה· עגול· בספערן בערך· עגל·
פי' סגלגל· ככבשן שאין לו פינות· קובה· בספערן בער' קבה· בפר'
הקומץ רבה בגמ' ב' פרשיות לא ועשה כקובה פי' קצרה מלמעלה
ורחבה מלמטה כאהל· שבלה· וי"א כוהנה שדי· הגלעון· ועחישיות
כיתוב· בשרטוטו וי"א מסמר· קמיעא להעיות· עצמן· בספערוך
בער' קמיע· בס' גמ' דפאין מעמידין· ובבכורות ובדגמ' דם עד כמה·
מעשה באשה אחת שנשאה לחבר· והיתה קובעת לו תפילין על
ידו· נישאת לעם הארץ והיתה קושרת לו קושרי מכס על ידו· וי"א
הייכל בפאירה גרפתן כודיי או· כשכונתן וי"א צנאן כי דונא· כונד'
גולנין וי"א בפי צנד· בשפופרת של קנה· וי"א פוסה אצאח אני· במחמר
וי"א מיקי· כמו נגר· בספערון בע' נגר· בפ' הקומץ רבה בגמ' ב' פרשיות
שעשה כמין נגר כמוה· פי' נגר שמשים אחורי הדלת בורחב ונקרא

נגר

וי"א מודוור וגירד

...קמהדלה: יע׳ בלונדשן. וויש
...הדלה בנקב שבאסקופה יע׳ נגאר׳ ...
...בוה גדה׳ בפונדק׳ בסה״ע ערך בער׳ פנדק׳ פי׳ חנות בלש
ישמעאל פונדק׳ בית אשה זונה׳ תרגום פונדקיתא׳ מפי החירות׳ תרג
מפונדקי חירותא׳ יע׳ כארוואן סראי׳

פרק נ

משקוף בסה״מ כל שרש שקף׳ ורש״ב בע״ז פי׳ כי המשקוף הוא החלון
שעושין על הפתח׳ ישקיפו ממנו כשאדם קורא בשער לראות מי הקורא
וזה ידוע בארץ ישמעאל שעושין מלונות על הפתחים להשקיף משם׳ יע׳
אסקאנה׳ מזוזה׳ יע׳ אסקאנה׳ תיקרא׳ יע׳ הירה לוק׳ יא טאוק׳
אכסדרה׳ בסה״ע ערך בער׳ אכסדרה׳ תבנה אולם׳ בגמ׳ דשבועה קנים
בפ׳ הקומץ רבא׳ אומ׳ אכסדרה בבקעה׳ סוכך על גבי אכסדרה שיש
לה פצימין׳ בס״פ כל גגות העיר אכסדרה דבי רב אכסדרה למירא
באורה היא דאין חולקין׳ ובר׳ גמ׳ דויש נוחלין׳ ובר׳ גמ׳ דהקומץ רבא
פי׳ אכסדרה הוא אספנדה בלשון התלמוד׳ והוא בית שיש לו ג׳ דפנות
ודופן רביעי שמשמשין בה לצד אינה מגופפת כל עיקר׳ אלא בכתובן
של בית כולו׳ ופעמים שעושין לה אמה אחת כפין מיכן ואו פסין
מיכן׳ הין חסר הין יתר׳ כדק אמ׳ בהקומץ רבא אוק׳ פצימין חיצונין
להקרה הוא דעבידי ולא מיקרי ליה ופטור מן המזוזה וכו׳ יע׳ צופה׳
פצימין׳ בסה״ע ערך בער׳ פצם׳ בס״ גמ׳ דפ״א דסוכה׳ סיכך על גבי אכסדרה
שיש לה פצימין׳ פי׳ גאון לחיים׳ בפ׳ הקומץ רבה בגמ׳ ב׳ פרשיות
בית שאין לו אלא פצימין׳ א״ר מאיר מחוייב במזוזה וחכמ׳ פוטרין׳
מאי טעמא דרבנן דבעי׳ מזוזה וכו׳ ונראין הדברים כי הלחיים
והמזוזות והמספרים בשבילן נקראו פצימין בשביל שהן משוין ומיושרין׳ יע׳
כונג׳ הין׳ כיפה׳ בסה״ע ערך בער׳ כף׳ ובפ״א דיומא בגמ׳ פרהדרין׳ כיפה
ר׳ מאיר מחייב במזוזה׳ פי׳ זו הכיפה האמורה כאן פתוחה עד כתותבה
אלא מסבבתא כבופה כמוקשה ועומד על ד׳ רגלים׳ ר׳ מאיר מחייב
במזוזה׳

גרדא
אצם

מאומ שהוא כמו ביה וראוי[illegible]
לדירה ושוין שאם יש ברגלה ד' טפחים [illegible] מקום
ראויה לדירה וחייבת במזוזה· אלא אבי הכל מודים [illegible]
דאכיפה רחבה ד' אמות ואין ברגלה ג' ולא כלום· דכל פחות מג'
כלבוד דאמר ואפי' אויר לרא· הכא יש ברגלה ג' ואין רחבה ד' טפחי'
ולא כלום· דכל פחות וגו' ולא הוי מקום [illegible]· יע' כר מושרה· זהו
ערהו· שהאורחין יע' מקומאת בשכבה· ומי הפרשה·
כלומ' ומי המלאים· בית המשמרות יע' כלינה· ורפת בקר·
בפי' ערו בער רפה בגמ' דפ"א דפסחים ורפת ולול ומהבן פיר מקום
דירה לבהמות יע' גואסתאן ומרפסת בפי' ערו בער מרפסה
בפ' כיד מסובב נבו פתח פתוח ובאותה האויר מסובב קורות
יש בהם בתים פתוחים בו· ומעלות עלות במעלות· אין אומרין
יתרן לכל הבית ד' אמות בחצר· אלא נותנין לפתח המרפסת ד'
אמות בלבד· יע' מיזאן סרא· והגנה· יע' בוסתאן והדיר· אגל
גאוני מבואות יע' כוצה הא· בית הבורסקי· יע' דבאק כלאנה·
סוכת שלוחי[illegible] יע' [illegible] עלייה· יע' קורפה·
חדר· יע' חגרה· היער· בפי' ערו בער [illegible]· בפ"ג דמשקין· הציר
והצינור והקורה והמנעול בפ' בבלים והפותח שהוא הציר·
בסי' המוצא תפילין מחזירין ציר התחתון במקדש ובגל עד אסור·
פי' נוקבין הדלת וקובעין בו עץ אחד כדי להכנס בארץ לחזור
לכאן ולכאן ואם יצא מן הדלת מחזירין אותו בשבת ועיקרו שהי
ידוע תרג' תרגין ציריך ופי' הצינור הוא החור שבאדן יע' נשטה·
שותפין יע' המבאשין· פרק ז' שהעתק· בגדשה אוירא·
ולהתגיה· יע' גמלה אן דרוסה כוה· הדיוט· יע' עואמי· גבעין·
כלינקיר אן או מוסב לעני מסיבה· יע' מגלס· ניזהר באותיות הגדולות
והאותיות הקטנות ובאותיות הנקודות· ובאותיות שמרובין משונות

כגון

קומות וכולן כולם מפורש בספר
[illegible] שגור ומטב מה עושין כן המלופפים
[illegible] הדין העקומות יש כאן הענין שבין ויהי בנסוע
הארון ובין ויהי העם. כמתאוננים

פרק ח

מלמד שצורת הפתוחות בשני צורות פתוחה כגון זה = ועוד כגון
זה = פרשה סתומה כגון זה — פנוי — ועוד כגון זה — פנוי —
מניח ומתחיל ועוד הפרשיות והפתוחות והסתומות והמילות
שהן בראש השטה ושהן בסוף השטה ושירת הים ושירת האזינו וכולן מפורש
בהלכה מעין כל הפתוחות כל התורה [illegible] ומעין הסתומות
[illegible] הכל [illegible] ושירת האזינו כותבין אותה בשבעים שטות
[illegible] ועורתו מפו בהלכה [illegible] דברים פוסלין את התורה כמו שיתבאר
בפ'

פרק ט

גודל שאמרו חכמי הקוטן בו גרת"ו
שיעור בגובה [illegible] גודל
קמיצה זו אמה זו גודל דע כי הגודל הוא האצבע הגדול גליון בספר
תורה בערך גליון [illegible] בכתבי הקדש הגליונים של מעלה ושל מטה
וכל סיר של מעלה ושל מטה כדף שבתחלה ושבסוף קודם שמתחיל
בראשית ושאחר ולכל היד החזקה [illegible] מהודק [illegible]
ומודד בחוט של השני שלה [illegible] את הספר
בחוט של השני ולא חוט פשתן או שער או צמר וכולי תשו מפני
שהצמר שימתח יהיה ארוך והשני לא יאריך ולא יקצר [illegible] ימדוד
במקומו כנה בספר [illegible] רבינא
בפרכנא כנא [illegible] אנדואני
ויקוץ השאר כמו הקצץ לשון קציצה וכריתה שאין עמדו [illegible]
כלומר עמדתו

פרק עשירי

[illegible] דבר שיפסול את
הספר כ' דברים לא פחות ולא יתר וכולן [illegible] בהלכה בדמיון [illegible]
בהאמאן שבלה [illegible] משפחות [illegible] בכרי כן
כסף [illegible] אבל הבמות וכולי

כספר עור כעל כמות בסו ... המחבר מקום
והבמות אין בהן קדושה· פי' הלוחות ...
עמודין של עץ שעושין לספר תורה· פי' החלק של העטרה ...
מטה פניס ואחור· במות הן נקראו ריוח שבין עמוד לעמוד של
ספר תורה. הן הלוחות· יע' הכתהאי לנואי· יע' בנשף· יא כובי·
הקמועין יע' הייכלי· לא ידוק· יע' נה תנג אידי·

בריך רחמנא דסייען.

הלכות ציצית פרק א

ענף יע' שאף· ויקחני בציצית ראשי· ספר יחזקאל· ארבע ציצות
מעכבות זו את זו· מצוה· פי' אם לא עשה בכנף אחד פסול·
שאלה מי זו היא סוף הארוג וכמהו קשר אורך הגודל· ואם
תלויין הלבן מותר לפסוק ראשי החוטין או לאו· תשובה
מרשב"ל יש שמודדין אותה לכל חוטי והיא לכל דהוא שנכפלין
הו זרת· ואחר כך תלויין ואחר כך פוסק לראשי חוטין שלהן
פסולה שצריך לפסוק· שאלה הלכות ציצית פר' א· ענף
שעושין על הכנף הבגד ממין הבגד והוא הנקרא ציצית· וכול
ואחר כך את ולוקחין חוט צמר שנצבע כעין הרקיע· וכורכין אותו
על הענף· וחוט זה נקרא תכלת וכול· נמצאו במצוה זו שני צוויות
שיעשה על הכנף ענף יוצא ממנה· ושיכרוך על הכנף חוט תכלת
עד ויעשו להם ציצית· ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת· כיצד יעשה
שיהיו חוטין שמונה· ויהיו עמהם תכלת ולא יהיו לא ז' חוטין ולא
ט' חוטין· ויהיה בכלל השמונה חוט אחד תכלת· תשובה
בתחלה כשיטווה החוט בארכו לשם ציצית· ישוה אותו כשיעור
שיהיה צריך לכנף אחת· ויכרוך שני שלישי החוט בבגד או במרטוט
שלא יצבע· ושליש אחר מן החוט הנשאר יצבע בתכלת ויניח
עד שייבש· ואחר כך יפתח ויוציא מן הבגד ויכפלנו אותו בחוטין·

ויביא

[...]ל הלבה בכלל ויכרוך עליהם
[...] ומינ׳ מטעה לשון
[...] בענין ציצית ויאמר ה׳ אל משה וג׳ ועשו להם ציצית וג׳
באנשים
דבר אל בני ישראל וג׳ ולא אל בנות ישראל פי׳ מצוה ציצית נוהגות
ולא בנשים וה״ל אחז״ל לעולם לא תהיה מצוה ציצית קלה בעיניך
שכל דברי תורה כוללין בו׳ לפי שד׳ כנפות יש לה לבגד׳ וכל כנף וכנף יש
לה ח׳ חוטין חוטין שהן ל״ב כנגד תורה׳ שראשה ב׳ בראשית׳ וסופה
ל׳ לעיני כל ישראל׳ ועשו להם׳ כלומר ט׳ בידם היו עושים׳ ולא ע״ד ז״ר
פי׳ להם׳ פי׳ משלהם׳ ולא משל גזל׳ על כנפי בגדיהם׳ אמ׳ רמז״ל
למה צוה הק׳ הציצית על כנפי הבגד׳ כדי שיזכרו הטובה שעשה להם
הקב״ה בזמן שהוציאם ממצרים על כנפי נשרים שנ׳ ואשא אתכם
על כנ׳ אר׳ מאיר ז״ל למה נק׳ שמו ציצית׳ על שם שהציץ המקום בה — שנ׳ ולמה נקרא שמו ציצית
על ברית אבותינו׳ וגם לעתיד לבוא הוא מציץ לברית אבותינו ישראל
המתעטפין בציצית׳ ולמה טלית של ד׳ כנפים׳ שזה כנגד ד׳ גאולות
שנגאלו ממצרים שנ׳ והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי׳ פי׳ כנגד
ד׳ כוסות וכנגד ד׳ דפנות׳ כנגד ד׳ אמהות׳ כנגד ד׳ פרבים׳
פי׳ כנגד ד׳ תקופות׳ פי׳ ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת׳ אמ׳ רמז״ל
למה היה הציצית של ח׳ חוטין משל לבן ולא משל תכלת תכלת
לפי שהתכלת היה כנגד מכת בכורות שהיתה בלילה׳ כשם שהתכלת — שנ׳ [...] תכלת [...]
שחור׳ כך הלילה חשוכה היא ולפי שאותה מכה היתה של שיכול
בנים׳ ואבידת בנים נקרא שיכול שנ׳ ואנכי האיש שכל וג׳ פי׳
ולמה תכלת׳ לפי שהביא הקב״ה תכלית וכליה למצרים׳ ועשה
להם לישראל נס׳ והמית את בכורי מצרים׳ לכך צוה לעשות תכלת׳
כלומ׳ לזכור התכלית שהביא על המצריים׳ פי׳ פתיל תכלת׳ ולא
פתילה׳ פי׳ והיה לכם לציצית׳ אין ציצית האמור כאן אלא לשון
ראייה׳ שנ׳ מציץ מן החרכים׳ ר״ל כשם שהוא בכבודו מציץ מן השמים לברך אותנו׳

כך אנחנו צריכין לכרוך את ה[...]
המקרא נראה אותה ונושק אותה [...] מקנו
את כל מצות ה׳ [...] שנ׳ והיה לכם לציצית וראיתם אותו [...]
כל מצותי ועשיתם אותם זו ראשונה ראייה שנייה זכירה שלישית
עשייה ולמה כך תשלב״ה [...] שח״בר יפה׳ מלמד שהראייה מביאה
לידי זכירה׳ וזכירה מביאה לידי עשייה׳ ועשייה מביאה לידי קדושה׳
שנ׳ והייתם קדושים לאל׳ ולא תתורו אחרי לבבכם׳ אחרי לבבכם
זו מינות׳ ואחרי עיניכם זו זנות׳ פי׳ אחרי לבבכם ג׳ עיניכם׳
אמ׳ רז״ל ליבא ועינא תרי סרסורי דחטאה׳ שכך הרג אתך הגר [...]
ולא תמשון בתר עיניכון זה׳ [...] שראבה׳ טלית׳
[...] בעל טלית׳ ברגמ׳ דפ״ל איתמר תולין טלית כמוה לא ינשק׳
של אדם שכל טליתו קשרה בין שני כתפיים והרי קצה הטלית
בארץ ונכנס לבית תחתיו בגבה באמצע ושופעה יורדת למטה לארץ
כמלא קומה כרוחב אותו עראי הוא ומפני שהן בגגה [...] ולא בכחות
[...] פטור אבל אסור׳ עד הנה בשביל שבה [...] ואם היה
עליה חוטין מאתמול׳ ונטה אותה היום מותר׳ פי׳ל מעליך טלית הוא
רדיד׳ ולמה נק׳ שמה טלית׳ שהוא למעלה מן הבגדים׳ ומקום שנוקב
הטלית לתלות שם החוטין צריך שירחיק אותן משפה התחתונה שלבגד
מלא קשר גודל דהיינו אורך אצבע מן הצפורן עד הפרק׳ ושיעור כשתי
אצבעות בדוחק׳ ונוהגין שמרחיקין אותו כמו כן בשפה אחרת שבאורך
הטלית ברוחב הגודל׳ והחוט הרביעי שבו כורך את הציצית צריך להעתו
ארוך כשיעור שיכול לכרוך ג׳ ציציות והכל מקום קודם [...] פוסקו
ואחר כך כורך לציצית סביב׳ והוא הנק׳ ציצית׳ ת״ר פירושו של
ציצית שכך נדרש בגמ׳ וראיתם אותו וזכרתם׳ וכ׳ שהוא מונה
שיש בו דברים שיש כנגד כל המצות שהן תרי״ג׳ והיאך הוא ציצית
עולה לשש מאות והן החוטין ח׳ קושרין למעלה וה׳ למטה הרי [...]

קשר גודל

בכל

הוא
...בשע׳ יודין שש מאות
...ת׳ ותו׳ הי״א׳ שזה הוא טעמו׳ ופירושו של
...מר׳ דשה״ג׳ הלכה׳ בספר מה״ל בשוה״כ׳ הלכה הוא עין שקורין
אותו בלע״ז בלאנ״ק והוא צבוע בזה בחלזון עם ד׳ מינים אחרים כלש׳ הרב׳ וע׳ ארגמן
הארוך׳ וע׳ באפלה׳ משולשין׳ פרו השהגא״ן׳ קרן׳ וע׳ ג״ש׳
וכמה שיעור החוליה׳ פי׳ כדי שיכרוך וישנה וישלש׳ ועוד אחל׳
כנגד אברהם יצחק ויעקב׳ לא פחות משבע׳ פי׳ כנגד ז׳ רקיעים
ואוריהם שהוא שש׳ ולמה התחיל כלבן [illegible] שיסמוך לכנף מינה׳
שהכנף תחיל׳ כלומ׳ צריך שיהא לכנף מינה׳ אלא מן הגזה שלצמר׳
פי׳ צמר שנגזזו מן הצאן חיים׳ וכיוצא בזה אם רצה לכרוך אותה
חוליות חוליות כעין שכורך בהתחלת הרשות בידו׳ פי׳ כלומ׳ כגון שעושה
בהתחלה כל החוליות המשולשין ושני שלישיהן ענף הרשות בידו׳
ואם רצה לכרוך בלא מנין חוליות עושה׳ פי׳ כלומ׳ אם אינו עושה
כל החוליות בשליש החוטין המשולשין ושני שלישיהן ענף הרשות בידו׳
ולא״ו וע׳ ננפש׳ לפרדן׳ וע׳ גודל׳ שזור׳ וע׳ האפלה׳ המין
המשולשין וע׳ כהא״י כנדה שולה׳ משיורי ש״ה׳ וע׳ במקו׳ כתאן׳
אבל אם שהחוה לפשתן התטוע פד״ר זה כשר׳ פי׳ אם היה משהחוה
לפשתן התלוש׳ הריזה פסול׳ המין׳ וע׳ אין לשחוה הא׳ הגזה׳ וע׳
מן בורישני׳ ומותר להתיר ציצית מבגד זה ולתלות בבגד אחר׳
בגמ׳ כלינו ואמרו׳ שאסור להתיר ציצית מבגד זה ולתלות בבגד אחר׳
כמו נר חנוכה שמותר להדליק נר חנוכה מנר חנוכה אחר וכו׳ הי״ג
נפסק הכנף שיש בה הציצית׳ חוץ לג׳ אצבעות׳ פי׳ סמוך לכנף
שאינו ראוי לציצית והפור׳ נקרעה בחוט של מקום שראוי להניח
בו ציצית לא יתפור שמא ישאר מחוט שלהתירה ועשה ד׳ חוטין ומצטרף
אותו חוט של התירה עמהם ויעשה ציצית׳ ורחמנא אמר ועשו להם ציצית׳
ולא מן העשוי׳ ציצ׳ בה׳ וע׳ מצוה״ה כפו׳ גרא׳ תרא׳ וירכסו׳ ועטבן׳

פרק ב׳

הכלה׳ כלות רקיע׳ כמ׳ [illegible]
יחשים׳ יל׳ פס מאגוני׳ כפירוש׳ ב[illegible]
אות דשמעתה ליה לר׳ עקיבה בפירוש׳ פי׳ כל כגשים [illegible]
כיין המזוג בשלג׳ בבל׳ רב נטל הקבה פקועיות׳ אחד של שלג [illegible] של
אש׳ ונתחלף זה בזה׳ פי׳ עירבן יל׳ אמולכה׳ דרין [illegible] יל׳ יו׳ וישבר
כי בר סורותה דאי אסה׳ אספים ׳בער׳ בעל׳ אספים אנדק בלשון
ובלש׳ ערבי עלי׳ פה הוא ורד של קרטמי׳ ולנשים אחר בלשון הקודש
חריע׳ ובלש׳ ארמי מוריקא׳ ובלש׳ ערבי עצפר׳ ונצבעין בו בגדי פשתן
ובגדי צמר גפנא לתלוה בבית חנותן׳ ורחל בה עו׳ בפתכל
בשורחל׳ נתנים מאתים׳ כלות כבשים וזה כבש הנולד מעני׳ יל׳
מודה מיש׳ ושורץ יל׳ בכלסאנגד׳ בסד׳ יל׳ גנ׳ יאן אחד׳
ומרחיצין יל׳ בגושאנגד׳ באהלא׳ בספ׳ ערך בעל׳ אהל׳ פי׳ אדום
כהולעת שני׳ בסגנדס אר׳ עקיבה׳ מאי בורית אהלא׳ והתניא הבורית
והאהל׳ תרגוע אהלא׳ והזכותי בבור כפי׳ תרג׳ ודכיתה באהלא
ידי׳ שמע מינה אהלא בורית הוא׳ ועניין נהר הוא׳ ומכבסין בו
בגדים ורוחצין בו ידים׳ כמו בנהר ובורית׳ ושמענו כי עיקרו מן העשבי׳
יל׳ אושנין׳. שיקלוט׳ יל׳ בר גירד׳ חלזון בספר ערך בעל חלזון
בס׳ גמ׳ דף ההכלה׳ תנ׳ חלזון זה גופו דומה לים׳ וברייתו דומה לדג׳
ועולה אחד מע׳ שנה׳ ובדמו צובעין תכלת׳ לפיכך דמיו יקרים וכו׳ לטורה׳
בספ׳ ערך בעל׳ יורה פי׳ הערביים חופרין בארץ׳ וכונין שם קדרה ומעמידין
מלמעלה הקדירה׳ ומדליק שם האש ומבשלין תחת הארץ׳ תנ׳ ריג
יא נאהלא׳ הקימוניא׳ בספ׳ ערך בעל׳ קמוליא נתר ובורית׳ וקמוליא
פת׳ קימוניא׳ פי׳ בעל׳ אשלג׳ בעל׳ אשלג פי׳ בגמ׳ קימוניא׳ אר׳ יהודה
שלוף חץ׳ ועשב הוא שמייבשין אותו ושוחקין אותו ורוחצין בו ידיהם
והוא מוציא את הזוהמה׳ יל׳ קליא׳ המשחירין׳ יל׳ סיאה׳ כונאין׳
נוור של שבלול׳ סבב בעל משה׳ פי׳ בגמ׳ דמשקין׳ [illegible]

[illegible]

יהודה

הציצית

[...]קטנים פטורין מן
[...]ף ומתעטפין בלא ברכה וכן
[...]כל מצות עשה שהנשים פטורות מהם אם רצו לעשות אותן
בלא ברכה אין ממחין בידם. לפי' אם כן הוא שהמצוה שהנשים
הנשים
פטורות מהן אם עושין ועשו בלא ברכה. נמצא למד שכל
כמו
שכן פטורות מקרייה שמע אין מברכין לא לפניה ולא לאחריה.
שכתב למעלה וכן כל שאר המצות. מקופלין. בלשון ערבי דולא מנוד.
יא בפי' זנד. עטוף. בספר מכלל בשורש עטף. ועניין עטף ידוע
בדברי רז"ל מתעטף ויצא לך ראה. ואומר כי עטיפה שאינה כעטיפה
ישמעאלים אינה עטיפה. והוא שמכסה שפמו וזקנו וחוטמו במצנפת
או בטליתו. המתעטף והמעוטפת. והוא הכסוי שמתכסין בו הם
עטוף. בספר ערוך בערך עטף. בר' גמ' דף ולן מגלחין כל עטיפה
וחוטמו
שאינה כעטיפה ישמעאלים אינה עטיפה פי' מכסה זקנו
במצנפתו או בטליתו. ועוד מפו' בערך גב. בער' גב בבא אילו
עטיפה
מגלחין בגמ' דסמך ל' ליעזר אות משחרב בית המקדש כל
שאינה כעטיפה ישמעאלים אינה עטיפה. עד כמה. א"ר נחמן
עד גובי דקנא. וגובי דקנא הוא שער שעל הלסתות והרי עטיפה
המעוטפת
זו למעלה מן החוטם הוא. ועדיין הישמעאלים מחזירין קצת
שלהם על פיהם ועל ראש החוטם. ועיקרה דבר' נעל שפם ועטה.
ובעה בספר התפלה בגמ' וחכמאות כל שאין בו צורת אדם אינו
וכו' המצח והגבינים והעינים והלסתות ונגבות הזקן פי' גבות
הזקן
הזקן עד שיהיו כולן כאחד שונין לצורת אדם. זה פי' רלגו"ש

בריך רחמנא דסייען

הלכות ברכות פרק ראשון

לברך אחר אכילה מזון של מצות עשה היא מן התורה לברך אחר
אכילה [...] חטה שעורה וכוסמין ושבולת שועל והשיפון ושאר

הדברים ברכה אחרינ[illegible]

יש קדר כונד׳ ומטעמה [illegible]

לארץ׳ בין פעם אחת בין כמה פעמים׳ אם יש בכל שעיוה [illegible]
רביעית חייב לברך ראשונה ובסוף ואם לאו פטור ועמח׳ יש עסקה
וכל המשנה וכ׳ כמ׳ שבא׳ בה״ל קריית שמע׳ לא יפסיק בין הברכה ובין
דבר שמברכין עליו פי׳ כגון שמדליק נר שבת או נר חנוכה׳ ובין
שבירך להדליק לא ידבר דבר עד שידליק׳ ואחר כך ידבר׳ בין
שיהא טמא שהוא יכול לעלות ממנה בן ביום פי׳ כגון הנוגעין
בשרץ או בנדה וזבה׳ או שראה קרי׳ שיכול להטהר בן ביום׳ בין
טומאה שאינה יכול לעלות ממנה בן ביום׳ פי׳ כגון זב וזבה ונדה

אבל אשה יושבת ופניה טוחות בקרקע׳ פי׳ פניה יהיו כלפי
הארץ כמו שמשתחוה׳ פי׳ פניה של מטה׳ כלו׳ מקום ערוה׳
מותר לו לברך לאחרים שלא יצאו ידי חובתן כדי להוציאן׳ פי׳
כי המצות כולן שמצוה לעשות גזרת הכתוב הן כגון קריאת הלל
ותקיעת שופר ומגלה ונוטל בהן׳ אע״פ שיצא ידי חובתו׳ חוזר
ומוציא ידי אחרים׳ והוא שאינן בקיאין בברכות׳ שאינן יכולין
להוציא ידי עצמן׳ משו׳ טעמא׳ פי׳ כיון דכל ישראל ערבין זה לזה
[illegible]
אע״ג דנפיק ידי חובתיה דנפשיה חובתא דאחרי שלא״ה דומיא
ומחוייב בדבר הוא׳ הולך הדר ומפיק להו׳ אבל כל מילי
דרשות דאי בעי עביד׳ ואי בעי לא עביד׳ כגון ברכת הלחם
וברכת היין ושאר כל מיני פירות כשותהן אינו מוציא אלא אם כן
אוכל עמהן׳ אבל ברכת הנאה שיש בה מצוה׳ כגון אכילת מצה
בליל פסח וקידוש היום׳ הרוצה מברך לאחרים׳ מצה בליל פסח
דמצוה היא׳ דכתי׳ בערב תאכלו מצות׳ וברכת היין שלקידוש היום
דכתי׳ זכור את יום השבת לקדשו׳ כיון דחובה היא אע״ג דנפיק הדר ומפיק׳
ודוקא ברכה שבתחלה כגון המוציא ועל אכילת מצה׳ ובורא

ענ׳ ברכת הנאה

פרי הגפן

כלבד·
ברך· בדא בפה וייל
אוכלין· וחיין חשוב מכלמינ
[...]תועדו לאכול פת או לשתות יין וכל אחד בא
מעצמו וכן פי' באמת היו· יושבין כל אחד מברך לעצמו וכ'
רבס"ל פי' ישיבת עראי כל אחד ואחד ישב לו כל בפ"ד זה· כל אחד
מברך לעצמו מאי טעמא· דכיון שלא נתוועדו לאכול יחד דילמא האי
מברך והאי כמעסק· לא שמע ואתי למיכל בלא ברכה· אבל אם הסבו
דודאי מסיב מכין דעתן ומאזין הברכה אחד מברך וכולן יוצאין·
רבס"ל פי' היו יושבין לעסק ונזדמן להן לאכול· אחד מברך
לכולן· ודמיין עלה האדתניא עשרה שהיו מהלכין בדרך אעפ"י שכולן
אוכלין מככר אחד· כל אחד ואחד מברך לעצמו· ואם ישבו אעפ"י
טעמא
שכל אחד אוכל מככרו· אחד מברך לכולן דוקא מיהא מתניתא
דאוכלין כשהן מהלכין· אבל אם ישבו אפי' בעסק אחד· ונזדמן להם
ואכלו· אחד מברך לכולן· ואעג"ו לא הסיבו מתחלה לאכול דהא ישבו
סתם קתני ומשמע כגון דאמרי ניכול נהמא בדוכתא פלונית·
ויפעה
דמתאן דקבעיה הסיבה לאוכלה דאמרי· ואסוקנה דא שיעיה
הויא
ההוא טבא כדנח נפשיה דאמ' ניכול לחמא בדוכתא פלונית·
קביעותא וכי הסבו דאמרי· ואחד מברך לכולן· ויש מי שאומ' הא
סתם היו יושבין כגון שכל יחשב לעצמו· ויסבו· ישבו סביבות· וכך
למיכל
יע' תקיקה הלכה
סגיא דשמעתא· אהד' רבס"ל· ויושבין לאכל לחם· תרג' ואסחרו
לחמא· השו"ל ואין בית הבליעה פנוי· רבס"ל פי' שכל המסובין לא
מצו לענות אמן שר' אחד שמע שיברך אחד להם והחייבו אחרים
אחרים
לענות אמן להוציא עצמן ידי אותה ברכה· כלות לשתות יין בבית
סכנה·
ועניין הם אומ' אפשר שיהא· פל"א מהן מלא במאכל ויבא לידי
סונים·
יע' שכבר
ידוש רבא מנואות הדא אמרה דעבותח בן מיכלא אסור לומר
כעין סכנה דנפשא· מקצר: סר' השו"ל ואין בית הבליעה

נ"א חבורים

שאסור
נומר בתוך
סכנה למה
כנו שועשה עמישה
חיים שובים

כלום לפסוק באמצע הכוונה ואין [illegible]
אחד מברך לעצמו ויהיה [illegible] ויש בכל [illegible]
ואין פנוי לענות אמן וגם עכ"ד אגמתא. וכן [illegible] עקבה
וגם סוברה בירושלמי גוי ואין ידוע. כוהרי בקפעלו בעל כה בפח
בברכה [illegible] עונין אמן אחרי כוהרי המברך. פי' הם השומרונים
הדרים בשומרון אשר באו מכותה. לא אמן חטופה ולא אמן
קטופה ולא אמן קצרה. בספ' עה בעל אמן. לא יענה אמן יתומה
או אמן חטופה או אמן קטופה. נ"ל וכן עונין אמן אחר כל ברכה וברכה
שהיה מברך היה המתענה מעין בסודרין ועונין אמן. ובגמרא ירוש'
בסו פר' ואלו דברים. איזו היא אמן יתומה. רב הונא אמ' הן הן דמחוייב
למברכה ולא ידע מהו עונה: רב כהן אמר אמחייבין הציבור לשמוע
ולשמוע כל ברכה וברכה מפי החזן ואחר כך יענה אמן ולא שמע
היא אמן יתומה. אמן חטופה שחטף ואמר אמן קודם שהכלה
הברכה מפי המברך. אמן קטופה. שפסק אמן לשנים. עד הנה דברי
בעל ערוך רבה: במסכת ברכות בפ' יונש בפניו עומדין ונ"ל
והמברך על אחת מכל המצות האמורות לא יענה אמן אחר מצותו
הרוזה בור. הר"ר אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא
אמן יתומה ולא אמן קצרה ולא יזרוק ברכה מפיו. בן עזאי אומ'
כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים. חטופה יתחטפו ימיו. קטופה
יתקטפו ימיו. קצרה יתקצרו ימיו. וכל המאריך באמן מאריכין לו
ימיו ושנותיו. ירוש' איזה הוא אמן יתומה. ר' הונא דמחוייב לברכה
והוא עונה ולא ידע מה דעונה. רב ושמואל הוו יתבי בסעודה וכל
עהד מסכ ברכות. אגמרא ירוש' אי זה הוא אמן יתומה. רב
הונא אמ' מהוא דמחוייב למברכה ועני ולא ידע מה ענה. כלום ולא
שמע הברכה. חטופה. פי' שיחטוף אותו במהרה. קטופה.
שקטפנה חלקים כגון א' מן ואמר מן. קצרה. פי'

ועיין בספרים בל"ח דף [illegible]
ואלקנו [illegible] הוא שיעור אמירת אמן.

כגון עזאי

אדמהר״ז ז״ל. בספ׳ מכלל

...את הדבר בכח ובמהרה. קטופה.

...אמן בעון קטף. עונים עניין כרותה. חטופה. יע׳ רבודה. יע׳ ט

שישמע אותו כי ברכה תמאס שורד׳ מן גופתאותן. ד״א חטופה דיגר יע׳

חטופה כיאמן רא בפתח גופה. ונה בקמץ גופה. כגון אֲמֵן קטופה

יע׳ כרותה. כגון אֲ מֵן. יען כי נון רא בחרכה נה אורד. בפי׳ רז״ל

פי׳ כגון שמחסר קריאת שאינו מוציא בפיו שההיא נכרת. כגון אָמֵי.

בספ׳ מכלל בשו׳ אמן. אמן כלומ׳ אמונה וכ׳ יתומה יע׳ ברכה או שמיעה

נשמעה. אלא אם דיגרשן. ר״ע ע״ד את הקב״ה מכיבה עלי מן הקרבנות

לכך נאמ׳ דוד זובח תודה יכבדנני. וכבדני אינו אומ׳ כן אלא וכבדנני

שני פעמים בעו׳ הזה ובעו׳ הבא. א״ר יהודה כל מי שהוא עונה אמן

בעו׳ הזה זוכה לעהאמן בעו׳ הבא. שנ׳ ברוך יי׳ לעולם ... רש׳. א״ב בע׳

הז׳ וה׳ אמן בעולם הזה ואמן בעו׳ הבא וכתוב כל המברך ברכה

שאינה צריכה לו הרי זה נושא שם לשוא. והרי הוא כנשבע לשוא

ואסור לעהאמן אחריו. פי׳ בספר הפלאה הל׳ שבועות פר׳ י״ב

השומע האזכרת השם מפי חבירו לשוא. או שנשבע לפניו לשקר

או שבירך ברכה שאינה צריכה. הוא עובר משום לא תשא את שם

יי׳ א׳ לשוא. כמו שבא׳ בהל׳ ברכות הרי חייב לנדותו. ואם לא נדוהו

הוא בעצמו יהא בנידוי וצריך להחזיר מיד. כדי שלא יהיה מכשול

לאחרים. שהרי אינו יודע שנדוהו. ואם אמ׳ שיודיעו. נמצא כל

העולם כולו בנדוי. שהרי למדן לעונש מעוה ושבועה תמיד—.

ב״ד בשהיה הנשבע חזה. או המברך לבטלה במזיד. אבל אם

היה שוגג ולא ידע שזה אסור. אינו חייב לנדותו. ואם אמ׳ שאסור

לנדותו ולא ענש הכתוב שוגג. אלא א״כ מזהירו ומתרה בו שלא

יחזירו וכו׳ ואיזהו אחר בונה ירוש׳. ב״א י״י אלהי דוד. ואומ׳ זה השם

ברכה אחרונה של קריאת שמע ב״א י״י אוהב את עמו ישראל וכ׳

ענ׳ זובח תודה יכבדני

ענ׳ ברכה בטלה גופה

וגם הלכה כך אמר׳ ונמצי׳ [illegible]
פי׳ ברכה אחרונה של פירות [illegible] יש בכל [illegible]
מקדוש ובית דינו׳ כגון ברכת המלך׳ פי׳ בספר [illegible] עזרה
בהל׳ חגיגה סל׳ ג׳ אומרת הוא קוראין במוצאי יום טוב הראשון
של חג הסוכות שהיא תחילת ימי חולו מועד של שנה שמינית
והמלך הוא שקורא באזניהם ובעזרת נשים היו קוראין וקורא
כשהוא יושב׳ ואם קרא מעומד הרי זה משובח׳ מהיכן הוא
קורא מתחלת חומש אלה הדברים עד סוף פרשה שמע׳ ומדלג
לוהיה אם שמוע ואומר אותה׳ ומדלג לעשר תעשר׳ וקורא
מעשר תעשר על הסדר עד סוף הברכות וקללות עד מלבד
הברית ופוסק׳ ומהם ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה
בבית הכנסת׳ וקורא הפרשות שאמרנו עד שהוא גומר׳
וגולל ומברך לאחריה כדרך שמברכין בבתי כנסיות׳ ומוסיף
ז׳ ברכות ואלו הן׳ רצה יי׳ אלהינו׳ מודים אנחנו לך וכו׳ אתה
בחרתנו מכל העמים עד מקדש ישראל והזמנים׳ כדרך שמברכין בתפלה׳
הרי ג׳ ברכות כמטבען׳ רביעית מתפלל על המקדש שיעמוד
וחותם בה שוכן בציון׳ חמישית מתפלל על ישראל שתעמוד
מלכותן׳ וחותם בה הבוחר בישראל׳ ששית מתפלל על הכהנים
שירצה עבודתם׳ וחותם בה מקדש הכהנים׳ שביעית מתחנן
ומתפלל כפי מה שהוא יכול וחותם בה הושיע יי׳ את עמך ישראל שעמך
צריכין להושע ברוך אתה יי׳ שומע תפלה׳ וברכת כהן גדול פי׳ בספ׳
עבודה הל׳ יום הכפורים פ״ג׳ בעת שקרא ומברך לפניה ולאחריה
כדרך שמברכין בבית הכנסת׳ ומוסיף לאחריה ז׳ ברכות ואלו הן׳ רצה
יי׳ אלהינו׳ מודים [illegible] וכו׳ סלח לנו אבינו וכו׳ וחותם בה ב״א יי׳ מוחל
עונות עמו ישראל ברחמים׳ הרי ג׳ ברכות כתקנן׳ ומברך על המקדש
ברכה בפני עצמה ויהיה עניינה שיעמוד מקדש ושכינה הזמן

וחותם

ואנו׳ של ברכה אחרונה של מלך כיצד הוא

...ן הכהנים ברכה בפני עצמה
...יהם ... ברכם. וחותם בא״י מקדש הכהנים.
ויתברך אותו בתפלה ותחנה ורנה ובקשה כמו מהו רגיל וחותם בה
60 הושיעני את עמך את שארית ישראל שעמך ישראל צריכין להושיע. בא״י
שומע תפלה׳ פרק ב׳ סדר ברכת המזון כך הוא
ראשונה ברכת הזן וג׳ במסכת בר׳ א״ר משה נחמן׳ משה
תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד עליהם המן׳ יהושע תיקן
להם ברכת הארץ בשעה שנכנסו ישראל לארץ׳ דוד ושלמה תיקנו בונה
ירושלם׳ דוד תיקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך׳ ושלמה תיקן על הבית
הגדול והקדוש הנקרא שמך עליו׳ והטוב והמטיב ביבנה תיקנוה׳
הר׳ סדר ברכת המזון כך הוא׳ בראשונה ברכת הזן׳ שנייה
ברכת הארץ׳ ג׳ בונה ירושלם׳ ד׳ הטוב והמטיב׳ ובשבת מתחיל
בנחמה ומסיים בנחמה׳ ואומר קדושת היום באמצע׳ מתחיל בנחמה
שאומר נחמנו יי׳ אלהינו בבנין עירך׳ ומסיים בנחמה שאומר והעלנו לתוכה
ושמחנו בה כי אתה הוא בעל הנחמות׳ בא״י בונה ירוש׳ תניא
ר׳ אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ׳ לא
יצא ידי חובתו׳ נחום הזקן אומר צריך שיזכור בה ברית׳ ר׳ יוסי אומר
צריך שיזכור בה תורה׳ פלימו אומר צריך שיקדים ברית לתורה׳ שזו ניתנה
בי״ג בריתות וזו ניתנה בג׳ בריתות׳ אבא אומר צריך שיאמר בה הודאה
תחלה וסוף׳ והפוחת לא יפחות מאחת׳ וכל הפוחת מאחת הרי זה מגונה׳
וכל החותם בנחיל ארצות בברכת הארץ׳ ומושיע ישר׳ בבונה ירוש׳
הרי זה מגונה׳ וכל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ׳ ומלכות
בית דוד בבונה ירוש׳ לא יצא ידי חובתו׳ תנ״ר מהו חותם בה
בונה ירוש׳ ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר מושיע ישראל ובונה ירוש׳ רבא בר
ר׳ הונא אקלע לבי רש״ג ופתח בחדא וסיים בתרתי׳ מושיע ישראל
ועונה ... האורח וי״ו מהמזון׳ וכשמברך האורח את בעל הבית

נ״ר ש״ס אדם

[illegible]
תוספו' פר' במסכת [illegible] יש בכל [illegible]
בעל הברה בוצע כדי לבצוע [illegible] עסקה
לבעל הבית· מאי מברך· יהי רצון שלא תבוש בעל הבית· לא
תבוש בעו' הזה ולא תכלם לעו' הבא· ר' תוספו' אנשים והצלח מאד
בכל נכסיכ' ויהיו נכסיך קרובין לעיר· ואל יזדקק לפניך שום
דבר חטא והרהור עבירה ועון ואל ישלוט שטן בכל מעשי ידיך
מעתה ועד עולם וכו' שיתאכל המזון שבמעיו· בספר ערוך
בער' אכל· כדי שיתאכל המזון במעיו· בברכות דף ל״ו דברים
אמ' חכמ' כמה שעור· כל זמן שאינו רעב· ואמ' חכמ' כל זמן שהוא
צמא למים ולאכלה מרובה כדי שילך ד' מילין מן המאכולה
בפר' קמ' דתמיד· שיתאכל המזון במעיו· ועוד אמ' בפר' ר'
באגמהי· יע' הר זמין כי הדס שוד· נעלם· יע' פושה·

פרק ג׳ הן חמשה מינין האמורין· חטה· ושעורה· והכוסמין·

ושיבולת שועל והשיפון· חטים· יע' גנדוס· שעורים· יע' גון·
כוסמין· יע' כארא· ושבולת שועל יע' דומב שקל· יא' גון דראז·
והשיפון יע' גון תרושה· בספ' ערוך בער' שבל· פר' שולקא· ויש אומ'
כינה העשויה כזנב שועל· יע' גון דראז· והשיפון בפ' ערון ער'
שפין בפ' בכלם· חרדל ואפונים מין זרעים· פר' קטנים· יע' גון
תרושה· לויה· יע' פרפריות· האוכל פת חייב לברך· במסכ'
תר' קדש הלכים לה'· מלמד שטעון ברכה לפנו ולאחריו· מכאן
אמ' ר' עקיבה אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך· ת״ר
אסור לאדם שיהנה מן העו' הזה בלא ברכה· וכל הנהנה מן העו' בלא
ברכה מעל· מאי תקנתו· אמ' רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדו
ברכות· כדי שלא יבוא לידי מעילה· א״ר יהודה אמ' שמואל כל
הנהנה מן העו' הזה בלא ברכה· כאלו נהנה מקדשי שמים שנ' לה'
הארץ ומלואה וגו' קמח של אחד מחמשה המינין· וכל [illegible]

נ״א כוסמת / נשין תלמוד

באגמהי·

מישור
יע׳ ספידה

והאבל קמח ומסכך׳ ועושה
ומעביר על האש׳ ויש אומ׳
כותאג
הא אל קטאיף׳ אמ׳ ליה אביי לר׳ דימי האי כובא דאר׳ שבא לווני
פרשה כמי כי חורס ירד
מאי מברכין עליה׳ אמ׳ ליה מי סבירא לך דהוא גובלין בעלמא
61 הוא׳ ומברכין עליה בורא מיני מזונות׳ ולא אמרן אלא דלא קבע
סעודתיה עליה׳ אבל קבע סעודתיה עליה מברך המוציא׳ וג׳ ברכות׳
ולעטון׳ יע׳ ניסיל׳ רך׳ יע׳ תונוך׳ לבובה׳ יע׳ מאהי זהאי׳ יא
חבובאה׳ כתשון׳ יע׳ בלופתנד׳ הריפות׳ יע׳ הריסק׳ וגרש כרמל
בשש נקודות׳ בם מכ׳ בשו גרס׳ פי׳ החטה הנשברה והנפרדת׳
פלאיש בלע׳ יע׳ ניסה׳ כרמל בפ׳ מכל בשרש ד׳ אותיות׳ ולחס
וקלי וכרמל נקראת כן השבולת כשהיא מלאה׳ והיא לחה עדיין
כל אילו מברכין עליו בורא מיני מזונות׳ בד״א כשהיה אותן המין
חשוב אבליען ולא היה טפלה לו׳ באגדה׳ למשה בר׳ מימון
אבל כיצד המין כדי לדבק׳ אותו מברך עליו בורא מיני מזונות׳ כדי
שלפה הוא העיקר׳ וקמח זה הוא הטפילה׳ של דבר שמערבין אותן
לדבק׳ או כדי ליתן ריח׳ או לצבוע התבשיל׳ הרי זה טפילה׳ אבל
אם עירב כדי ליתן טעם בתערובת׳ הרי הוא העיקר׳ לפי׳ מיני דבש
שמבשלין אותן ונותנין בה חלב חטה כדי לדבק׳ ועושין מהן מיני
מתיקה׳ אין מברך בורא מיני מזונות׳ מפני שהדבש הוא העיקר׳
ר׳ יהודה ראש הסדר ז״ל קולהס כל שיש בו מחמשת המינין
קדימא ז״ל מקאדיר מני אבר כביר כטרהא הדאהא ולא אנא
פי׳ ר׳ כל חלאוה כזית פקד צהר ויש בו ברכה׳ שלא בורא מיני
אמוכהגי׳
מזונות׳ לפה׳ יע׳ שלגם׳ כרוב׳ יע׳ כלם׳ בתערובה׳ יע׳
ופוטר
שצריך לאכול דג מליח׳ ואכל הפת עמו׳ מברך על המליח
הביאו
את הפת׳ שהפת טפילה לו וכ׳ באגמתר מתני׳
לפניו מליח ופת עמו׳ מברך על המליח ופוטר את הפת׳ באוכל גומר שאני׳

פירשו בער גניסר. שם מקום [illegible]

ומקפין את האיסטומכא. ונראה [illegible] בסעודה [illegible]

האי"ז הביאו לו מליח בתחילה ופת עמו. מליח הוא שמהכוין [illegible]

ואינו יכול לאכול מליח הקיבה עד שהוא שמן. ואוכלהו את טפילה

הפת בשביל מליח מברך ופוטר את הפת. וכן כל עיקר ועמו וגניסר

והואיל צריך למליח יותר מן הפת. פי' כגון אוכלי ענבים פירות

שאוכלין הרבה הגיסין כגון ר' יוחנן דאכל אלף מיני פירות וצריך לאכול

מליח כדי למרק אכילה שבמעיהן. או נמי דגליה לליבא. וצריכא

מילתא לאכשוריה למליח ולטורה במעט פת. ומה ט' כל סעודה שאין

בה מליח אינה סעודה. שהוא מסייע להרבות אכילה עהד אגמרב.

מסכת ברכות מתני' הביאו לפניו מליח בתחלה ופת עמו.

מברך על המליח ופוטר את הפת שהפת טפילה לו. זה הכלל כל שהוא

עיקר ועמו טפילה מברך על העיקר ופוטר הטפילה. גמ' ומי איכא

מידי דהוי מליח עיקר ופת טפלה. א"ר אחא בר עולא באוכלי פירות

גניסר שאנו. הפת שהיתה אוכלה פרנס. באגמתר פת הדומה

לקערה. רבי' האי גאון ז"ל פירש דהוא כלי שנותנין את המים לתוך

המים רותחין ומצקין לקערה שנותנין בקערה ומצקין שלושים רותחין

ושוהין עד שנוח ויהא צונן. נ"א כל הא"י עד שיפוח. בכיסנין

באגמתר פת הבאה בכיסנין של א מתל"ט סכבוסה ולמחשוב

גמיעה ללבס [illegible] חלוואה [illegible] דלך. והא דתנן רבנן [illegible] דר' חייא דאמר

פת פוטרת מכל מיני מאכל. ויין פוטר כל מיני משקין. אין טעונין

ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם. ונשא מחמת הסעודה בתוך הסעודה

פי' כגון שישלו ויין ומביאין אותו המרי ופירי שאין דרכן לבוא מחמת

הסעודה. [illegible] בהן טעונין לפניהם ולא לאחריהם. [illegible] בכיסנין

[illegible] כגון [illegible] כיצד מברכין בפת הין לפני פת הבאה בכיסנין

פי' ר' האי גאון ז"ל פי' הם כעכין והם פת בין מתובלה [illegible]

מתובלה

62

ין אוכלין בבית המשתה
כשאוכלין ממנין קינוחי׳
בכל אותו הסעודה: א״ר הונא עדי ככון זה רעב ולרעבונו אוכל
בשבוע ממנו ולא כהררה כיסנין וצריך לברך אחריה׳ והמוציא פי׳ גו הפת
עשויה כמין כיסין מלאים סוכר׳ ושקדים ואגוזים׳ כמין כעכין
ולועסין אותן בבית המשתה אחר הסעודה הביאו לפנינו מיני תרגימא
מברך עליה בורא מיני כיסנין וראויה לדבר גאון ׳וכל לחם עידס
ובשהיה עקודים׳ הרג וכל לחים [illegible] דבש הוה כיסנין ונקחים
ובקבוקי דבש׳ יש בכסמאה׳ אורז׳ יש ברגא׳ דוחן ופת דוחן
במקכתא נפת דוחן מברך שהכל ולבסוף בורא נפשות׳ וריהטא מיני
בין תבשי ביה מוחא ובין דלא תבשי ביה מוחא׳ מברכין עליו בורא
מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש׳ א״ר יוסף האי חביצא בדובשא
אי אית ביה פירורין כזית בתחלה מברך המוציא ולבסוף ג׳ ברכות
ואי לא מברך בתחילה עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת
מעין שלש׳ ור׳ ששת אמ׳ אפי׳ פירורין שאין בהן כזית׳ אמ׳ רבא
והוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא׳ ובן הילכתא׳ דוחן׳ יש גאורק
בדא בשאכל מכזית ולמעלה׳ אבל האוכל פחות מכזית׳ בין מין הפת
בין משאר אכלין׳ והשותה פחות מרביעית׳ בין מן היין׳ בין משאר
משקין׳ מברך בתחלה ברכה הראויה לאותו המין׳ ולבסוף אינו
מברך כלל׳ וזהו הלכה׳. במסכת׳ א״ר חייה בר אבא אני ראיתי את
ר׳ יוחנן שאכל זית מליח׳ ובריך עליה תחלה וסוף׳ ושמעינן מינה
הכל היכא דאיכא כזית בעי ברכה תחלה וסוף׳ אבל דליכא כזית׳ בעינן
ברכה תחלה׳ דאסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה׳ ולבסוף
לא בעי ברכה׳ וזו ברכה אחת שמעין׳ מסכת׳ [illegible] ר׳ יעקב בר
אידי א״ר יוחנן כל שהוא מחמשת המינין בתחילה מברך עליו בורא
מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש׳ א״ר אבא בר מארי א״ר

יש בכסמא׳ רכשה ריזה

יש נוסח׳ [illegible]

יש תרוה ברדה בעסח

יש ווענהו כמו

ר' יהושע בן לוי כל שהוא מ[illegible]
המין ולבסוף ברכה אחת מעין [illegible]
המחיה ועל הכלכלה ועל ארץ חמדה וכו' עד סוף דברי [illegible] שמה כו' [illegible]
על הגפן ועל פרי הגפן׃ **פרק ד׳** ונזכר קודם
שיאכל המזון במעיו מברך וכו' שיאכל המזון במעיו ועוד
אין כסף בספר עתך׃ באגמותי מתני׳ מי שאכל ושכח
ולא בירך, כן עד אימתי הוא מברך׃ רהתל עד אימתי הוא מברך׃ עד
שיתעכל המזון במעיו [illegible] שיעור שיכול ר׳ יעקב אמר כל זמן
שהוא רעב׃ ר׳ שמעון בן לקיש אמר כל זמן שצמא מחמת אכילה רבו
והיינו באכילה מרובה׃ אבל באכילה מועטה ד׳ מילין וכן היו
מסובין וכו' סוחבה דגרסינן הגמ׳ וכו' [illegible] בואי יעדן באכרה
בואי מפיה לפיה וכו' כונג בכונג׃ בירך על הפת פטר את
הפרפריות שאוכלין בהן את הפת מיתוך התבשיל והזרוע וכיוצא בהן ל
אבל על הפרפריות לא פטר את הפת בירך על מעשה קדירה פטר את
התבשיל ואם בירך את התבשיל לא פטר מעשה קדירה וכן הלכה׃
כספ עת בעל פרפרת כפר כיצד מברכין על פרפרת פת בנומה
בקערה דלית בה הוריתא דנהמא בורא מיני מזונות וכן היה בירך
על הפת המוציא פטר הפרפרת וכל מיני מאכל אבל בירך על
הפרפרת לא פטר את הפת אבל מעשה קדרה כולהו פטר׃ כפר
שנאמר את אורחותיו ואת פרפרותיו כפר עקביה הקופנה וגימטריה
פרפריות לחכמה מרסח וכו' [illegible] בעל ערוך׃
אגמותי מתני׳ בירך על היין שלפני המזון פטר את היין של
אחר המזון [illegible] על ששתה קודם אכילה פוטר את היין של פני
המזון בירך [illegible] על כך נוהגים שהיו מביאים להם יין קודם
שהן [illegible] לאכול ולשתות ואחר כך מביאין השולחן ואוכלין
ושותין כל צורכן ואחר שאכלו כל צרכן קודם שיברכו מביאין

ירד

[illegible] ונש נפש ראשונים

ונשלם פה

יל

[illegible] ל שהין מביאין פירות
[illegible] רכות על השולחן ואוכלין בלא
[illegible] ל של
[illegible] על הפרפר[illegible] פת המזון פטרא את הפרפרת שמאי
ברוך המוציא דעתיה הוה לברך על כולה פרפרת איבעיא להו ביה
63 איבעיא להו דקאתי הבא קמא בירך על הפת פטר את הפרפרת ולש
מעשה קדירה דמין פת הוא ואהן ביה שמאי למימר לא מיבעיא
פרפראות דלא פטרה לה פת אלא אפי' מעשה קדרה נמי לא פטרה [illegible]
דילמא אפוקא כלום על הפר פראות לא פטר את הפת מה הוא [illegible]
פטר אבל מעשה קדירה פטרה ואהן ביה שמאי למימר מעשה
קדירה נמי לא פטרא תיקו רבינא [illegible] ולחומרא עבדינן דפרישא
מוקמי פלוגתייהו דפרפרת לא פטרה מעשה קדירה וכבר פירשנו
למעלה כי פרפרת היא הנקרא בלע"ז [illegible] כאמרי והוא כמו זוהם
ענ[illegible] כיור ומורים וקפרי"ס וחרדל ויין קרוש וצנון וכרפס שמעלין על
השולחן לגרר המזון באיסטומכא ולפתחו ולפרדו ולטייב האוכל
[illegible] שאין הוית [illegible] נשנע הקופות [illegible] פרפרות למוכמה
רה[illegible] פרפרת פת צנומה בקערה דליה בה תוריתא דלחמא דבורא
[illegible] ואעג דעלתא בתיקו קימא לן בירך על הפת המוציא
לחם פטר הפרפרת וכל מיני מאכל מוריים יש אב כאמה
וקפרים בשפ ערך [illegible] קמח עיין בער אבין בער אבין ניר אבונות
פבט פרי עצמו קפריס היינו שומר הפרי והוא מין של אבונות הנקראין
בוטרא כמו הנך לרמון [illegible] ויין קרוש יש ברכה כוסאנדה
וצנון יש תורבי כרפס יש כרוש [illegible] יש משוורה ברך איטנן
שעשה הרג אומלייך [illegible] דברים הבאים בתוך הסעודה והם
מחמת הסעודה אינן צריכין ברכה לא לפניהם ולא אחריהם אלא
[illegible] מחמת הסעודה
ברכת המזון שבהעלה וכו' באמצאה דברים [illegible] יש נמי [illegible]
פבט בער ריפתא למכל ביה דדרכיה בישול וכל מיני בושר [illegible]
בור פיר [illegible]
מוריים
של דגים

יין ובוזינא אין ט...

דברים הבאים שלא מחמת...

חבושין ודייסא טעונין ברכה לאחריהם. ... שמה...

מזון מפטר בברכת המזון. דברים הבאים לאחר הסעודה

ואוכלין לאחר הסעודה תמרי וחמאי ומשרמוגדי דאית שהן (מיווחא כורמא ואשר)

בתוך הסעודה מברכין בין לפניהם בין לאחריהם. אבל דברים

ש[illegible] דרכן להיות באין מחמת הסעודה ואף אין מביאין אותן בתוך

הסעודה כגון האנס ו[illegible] הבא אדם בתוך הסעודה טעונין

ברכה לפניהם. [illegible] שיהיה [illegible] עיקר. כלומר כל דבר

שהוא מפרפרת מחמת הסעודה הן וכלה. שלא יאכלנו והן עם

הלחם לא מחמת הסעודה.

פרק ה׳

[illegible] נשים ועבדים חייבין בברכת המזון וג׳ אבל אין מזמנין עליהם גדולים יד חובתן

ואין מזמנין בשם. באגמרי פ׳ג׳ שלשה שאכלו כאחד ורגל

דבסוף פ׳ מלשון הזרועתין למימר קדמו מעשה אל[illegible] דאר.

ואין דאר כאחד שמזומן לחבות והיינו דקאמר לא כברך שאכלו וג׳.

מינה הני מילי. אר׳ אבי דאמר קרא גדלו לה׳ אתי וג׳ פר׳ אין גדלה

פחות משנים אחר אחד הרי ג׳. כלומר כשאתם שנים אני שלישי

עמכם. שלשה שאכלו ויצא אחד מהן לשוק קוראין לו ומזמנין עליו

כלומר קוראין לו [illegible] ויודע שאנו מזמנין עליך. שומע הוא כרוך שאכלנו

מנבחוץ. והוא דקרו ליה ועני. רחבא פר׳ ואמר אותינא

והני מילי בשלשה. אבל בי לא מדברי אלהים עד אחר וחוזרין ביהדיהן

וכך הל׳ דכיון דבען לאדכורי שם בעשרה. [illegible] לא וכלי ג׳ שאכלו קדמון

השנים ואכלו. והאחד [illegible] לא אכל מפסיק סעודתו בפני שנים

ומזמנין עליו. ו[illegible] שאכלו מיעוט ולכשיגמור השנים ברכת

המזון יחזור [illegible] צורכו ויברך בפני עצמו. ואין שנים מפסיקין

לאחד. שאם קדם האחד ואכל והשנים עדיין לא אכלו כל צרכן

אותן

...האחד ממתין עד שיאכלו
...זאת מפסיק האחד ומזמן עמהם
...והשאר לגמור סעודתן מב' המוציאין ואוכל' כמו
תחילת הסעודה · אין רשאין להפריע כלומר אין אסור ברכה להיכן
הוא חוזר כשאומ' נברך וכו' אותן המזומן שאם כברך [illegible] בן
הגדול והקדוש חייט · ואין שונין ברוך שג' מש ובהג והק חייט · ורבינו
אומר' למקום שפסק כלומ' אומרין נברך שא ברוך שג' מתחיל
ואומ' לגמור הזן ברחמיו את הכל · והו' [illegible] שפסק רבי האי [illegible]
זל ורבנן אומר' למקום שפסק פי' שפסק הוא חוזר ואומ' ברוך שאכ'
משלו · אומר [illegible] לתכונה · וש ארשסהה · הפריזות · ועבי
שרתוי · ירק · וש פבזי · עי' ושאמאהי שור' · באגמתי
כיצד מזמנין בנברך · הג' אומ' נברך וכו' · רחזל שר בג' אומ' נברך כג'
חוץ מן [illegible] אומ' ברכו · יהי שם ברוך · שאכלנו משלו · יכיר שר שניה המעשה כולה
ואם שנים [illegible] אל ימציא אדם עצמו מן הכלל אלא מג' ולמעלה
יאמ' נברך · ואקשינה עלה והוא אומ' ברכו · ונגן ומשנינן אומ' ברכו
כלומר מד' ולמעלה אומ' נברך · ואם אמ' ברכו יצא · ובא ראדא בר חבורה
אהבה לקיים דברי שמואל · ודייק מדקתני ששה נחלקין · ואומ' כל
שלשה נברך · ולא אמ' אין להם לחלק · כי ששה צריכין לומ' ברכו · שמע
מינה נברך עדיף · שמע מינה ג' שאכלו כאחת חייבין לזמן וכו'
ר' האיי זל שאין מזמנין יהושע ג' שאכלו כאחת חייבין לזמן · ויש בזאת
שאין רשאין לחלק עד שעשרה ומה הוסיף לנו · אמרבא עד שעשרה הכי קאמ'
ג' שישבו לאכול אעפ שלא התחילו בסעודה · כיון שנזקקו לאכילה זימון
אין רשאין לחלק · ולא נמנה הואי · ויש בו עוד דר' [illegible] ומינה שלשה
שבאו מג' חבורות של שלשה שלשה בני אדם שאין [illegible] · יותר מיכן
אינן רשאין שיחלק אחד מהן מחבורתו ויזמנו לעצמן · שהרי היא
משועבדת השבח [illegible] בחבורתו מן הזימון · אלא יחזור כל

64

עכ' אין זימון למפרע

ר'

בכה החיין כרך

אחד לחבורהו כדי שהזמ[illegible]
והזמינו בהדי הדדי פקע [illegible]
מחבורה שלו ראשונה ליחלק שהרי הנוהרים מזמנין [illegible] אינו הזמינן [illegible]
לעצמן ראשונה ואם היו שלש של ארבעה ראשונה שיצא אחד מכל חבורה
ויועדנו שלשתן כאחד ויזמנו לעצמן שהרי הנותרים מזמנין ולא בטל
זימון מבינייהו חבורה יש סוחבה מעלכלוה פרק ז
יש אוהגאון יש מפרשין כל האוכל הפת והלל צריך נטילת ידים תחלה ושני
בספר ר' יצחק ז"ל והתקדשתם אלו מים הראשונים והייתם קדושים
אלו מים אחרונים כי קדוש זה שמן אני יי' [illegible] זו ברכה אמ' הקב"ה
כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים וכשאני טהור כך אתם תהיו
טהורים אך האי ז"ל אין המקרא כך וקדושה היא מונה לא והתקדשתם
והייתם קדושים כי קדוש במקרא אחר הוא כי אני יי' אלהיכם והתקדשתם
והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו נפ' מי הוא יש [illegible] ומאוחר
במדרש כלומ אני יי' אלהיכם הוא דמשתמע ברכה אומר כשאתם
מקדישים במים ראשונים ובמים אחרונים ובשמן הטוב עד כאן דבר
ר' יצחק ז"ל ועוד ר' יצחק אמ' מים אמצעיים בין גבינה לבשר רשות
ניהו ונטעונין ברכה ומאי סכנה דאמ' רב יהודה בריה דר' חייא
מפני מה מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש בה ומסמא
את העינים ומשתכחא בקורטא דמלחא הואיל ושנו חכמים אחר כל
אכילתך אכול מלח ואחר כל שתייתך שתה מים וכו' באגמ' הלכות
צור עמרם בין שיגרא ז"ל מים ראשונים מצוה וטעונין ברכה אחרונים
חובה ואין טעונין ברכה מפני שחובה הן שלא יסתכנו ולא חובה
מצוה הן דהא גרסי' מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני מלח
סדומית שיש בה ומסמא את העינים וכתבו אמ' אביי ומשכחין
בקורטא בכור ולכך נוטלין ידיו ואין מברכין נטילת ידים בין
תבשיל לתבשיל רשות וכו' באגמ' מקצת פי' חובה

ומינך

רבינו... ר' יצחק ובמסכת ברכות

שני מים אמצעיים

מכאן ביעקרט ועי' כהרי"ץ אב

יע' דרש דהגדה

ואין צריך ... [illegible]

יעי' ... נוקטהויונח דר כהרי"ץ אב

ן ברכה הא חובה דלמן ״
ד מים אמצעיים שבין גבינה
...ן בין... בר אמצעיים · פי' זהו שנוטלין בין
...קמח להבשיל לנקיות בעלמא חובה קרי ליה · פי' משום תניא א
אמצעיים · באגודה קדוש ידים במקדש פי' מן הכיור שהיה
בירושלם · לחולין עד קישרי אצבעותיו רחוק מאצבעותיו עד ...ה
בלבד הוא הנקרא עד הפרק · קשרי אצבעותיו דולי הכף הפקפק ·
רשב״ל קידוש ידים לחולין עד הפרק · פי' הוא הפרק השני שבאצבע
אמצעות · דכיון דמשום סרך תרומה הוא דין הוא כמו בהונה שיגיע
במאכל דהיינו ראשי אצבעותיו · לתרומה עד לפרק · והוא הפרק חי' ...
שכנגד היד · קידוש ידים מן הכיור · פי' לפרק העליון · מקום חיבור
היד והזרוע · וכל החוצץ בטבילה חוצץ בנטילת ידים ול״ג שאלה
אי זה דבר חוצץ בטבילה ול״ג השובה גלד שעל המכה והרטייה שעליה
ושרפה ונסמך וכיוצא בהן ואספקה כול · עד הפרק · פי' השליש שבאגד
היד ולמטה · וכל החוצץ בטבילה חוצץ בנטילת ידים · וכל העולה
למקוה עולה לכשיעור רביעית · פי' כלומר מי מקוה צריך מ׳ סאה
ואם יהיו בזה מ׳ סאה יהיה לט סאה מים · וסאה אחת מי מטר ומי
שלג יצטרף לכשיעור · גם מים של נטילת ידים שהוא צריך רביעית ·
אם יהיה חצי משקל מים · ואחר מי מטר ומי שלג גם זו יצטרך
וזו היא פרושו שכל העולה במדת המקוה עולה לכשיעור רביעית ·
דבר
כל המנוי נטילת ידים אם הטביל ידו במי מקוה אינו צריך
אחר · באגודה ר' משה בריה דר' מימון ז״ל כל הצריך נטילה
ידים אם הטביל ידיו במי מקוה אינו צריך דבר אחר · ואם הטביל
במים שאין בהן שיעור מקוה · או במים שאובין שבקרקע או עשה
כלים · אין המים השאובין מטהרין את הידים אלא בטבילה ·
כל הנוטל ידיו צריך להזהר בד׳ דברים · במים עצמן שלא יהיו פסולין

עד פרק ... כמשמעו ... פרקי ... הכלה ... הפירוש אוג
עד פרק ...
...בבר גלד ... עירבי ... דיבר ... אדם ...
ע' נ' ארבעה דברים של נטילת ידים וברכה

אחד לנטילת ידים· וכשיעור [illegible]
וה׳ המים שנוטלין בכלי· ובנוטל [illegible]
אם היו· שנים· והכלי מחזיק רביעית [illegible] בן רביעית [illegible]
אעפ שהשני נוטל לאחרים מפחות מרביעית· כיון שהכלי מחזיק
רביעית· [illegible] רביעית אעפ שעכשיו אין בו רביעית דכשר דמשיורי ונטרד
רביעית [illegible]· עמוד של צואה שהתחיל להמשך ולצאת חוץ לטבעת
ולא [illegible] לחוץ אלא החזירו ועמד והלך· מביא את האדם לידי חולי
הדוקן של נפוח הבטן· אלא הרי זה· פי׳ קילוח השתנה מי רגלים
פי׳ הקשי כחשי כרכשא· פי׳ [illegible]ה טבעת· אלו דברי רחל· כל מים
שנעשה בהן מלאכה נעשו כשופכין ופסולין [illegible] אלא אתי כשר
מים שנפסלו· פי׳ כגון מים שרוחה אוחמה שבריה בקרקע שהיו להטביל [illegible] בהם· הרי
מקוה ניתן· אבל נטילה לא [illegible] לבני אלא [illegible] לשתיה [illegible]
לבני בכלים פסולין· ר׳ [illegible] ז״ל את פי׳ ר׳ יקבן· כלם שמחזיר [illegible]
לנטילת ידים· ואמר מר רב יהודאי דהלכה כמשנה זו· ושנה [illegible]
לנטול ידיהן מרביעית עד הפרק· נשתנו מראיהן או שנפסלו [illegible]
בהמה בכלים פסולין בקרקעות כשרים· פי׳ לטבילה כשרים לנטילה
ידים דהיינו בכלי פסולין· נפל להוכן קימוס דיו וקלקנתוס ונשתנו
מראיהן פסולין עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין· הדיח
בהן כלים מודחין או חדשים כשרים· מים שהנחתום מטביל בהן
את הקולסין פסולין ושהוא מדיח את ידיו בהן כשרים· בהוספתא האי
מים שנפסלו משתיית בהמה· ר׳ שמעון בן אלעזר אומר בקרקע מטמאין
ואין נוטלין מהן לידים· וא״ר מהגיה· מים ששתה מהן בהמה
בכלי נפסלין לנטילת ידים· ואם המקוה בקרקע כשרים· ולא היו
לאו שנפסלו [illegible] ששתה בן בהמה הן אלא שאינן ראויין לשתיה
בהמה· כגון שיהיה ריחן מבאיש· או עיר עכורין· שקורין להיות
כטיט הנדוק· דאמרינן לקיש כל המשלים למי מקוה משלים למי
כור·

מכללבביאה

פכ״ב פב״ל בכלים· פי׳ הפוביגה· פי׳ הוא המעי הדבוק· יג׳ פי׳·

דיוני רקוני רקוני

באך יס אך זה סכה מקעה

[illegible] והן בג ובמי בר׳

פכ״ע בעל קולסאי פי׳ ככרות לחם

מעו בעו נר׳ פי׳ טיט הנדוק יע בי״ל באמה שני׳

שיתו למקוה נמי יצא למעוטי
חמי טבריה· בספ״ ערן בעל״
[illegible] אם ישהה שם יוצאים מחנה כמו ששהם·
ובסופו אינו מטמא ואינן מכשירין וכלעולם שם מקום הוא·
עמי בהג״ עי׳ בי״ר אמה של אמת המים כדי להשקות המגדלה בית השלחין
צריכה שתהא רחבה באמות ואמה מיכן ואמה מיכן וכו׳ ועי׳ בע״ז
אין נוטלין לידים לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא
בחרשים ולא במגופת החבית וכולה בספ״ ועי׳ בהלכות תוספ׳ שכסה
מסגאות ספלין ואיירי· בשולי המחץ בספ״ ערן בעל מחי
ומחץ זה דומה לגס כלי שאמרו לשייך נסך· בס״ג מ׳ דיבם הג״ה
והמחץ והמשפך· כ׳ מאור בעגלות· וחכמי׳ אומרין וכו׳ שנחרס הן
חרשים· ועי׳ ספ״ע· במגופת החבית בספ״ ערן בעל גפ׳ כל ידים
אין נוטלין לידים לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא במגופת החבית ולא בכסוי מגופה החרשים שהוא
טוחה בה טהורה· פי׳ הטיט שעושה לבשל בקעור של כלי חרס
שפגם מגולי· ועי׳ ספ״ בממה· בספר ריב״ג ז״ל אין נוטלין לידים אלא
ממים שבכלי והוא שיש בהן רביעית ומראיהן מים· ובאין מכח
נותן· אין נותנין אלא ממים שבכלי דתנן בכל הכלים נותנין לידים
ואפי׳ בכלי גללים ובכלי אבנים ובכלי אדמה· ואין נוטלין לידים לא בדפנות הכלים
ולא בשולי המחץ ולא במגופת החבית ולא יתן לחבירו בחפניו מפני שאין
ממלאין ואין מקדישין ואין מזין מי חטאת ואין נותנין לידים אלא בכלי
וכו׳ והקוף בספ״ ערו בעל קף בפ״ח בכלאים הפיל הקוף והקיפוף
מין חיה· פי׳ בלעז שוטר· ועי׳ בנוינה· מים ראשונים צריך שיגביה ידיו
למעלה וכו׳ בספ״ ערו בעל מי בן גמ׳ דסוטה המים ראשונים צריך להגביה
ידיו למעלה· שאם יבואו המים לזרוען שלא נטלו [illegible] שהוא חוץ
לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים· ומים אחרונים צריך להשפיל ידיו
למטה שאם יצאו המים מידיו המגוהמות ויחזרו כן את זרועיו

בפרק ריב״גל א״ר חייא [illegible]
ידיו למעלה שמא יצאו מים [illegible]
אחתנים צריך שישפיל ידיו למטה. וברוקחא [illegible]
את ידיו. הנוטל צריך להגביה ידיו שלא יצאו המים חוץ לפרק ויטמאו
את הידים. המטביל ידיו אינו צריך להגביה את ידיו. א״ר אבהו כל
האוכל לחם בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא. מים ראשונים
נוטלין בין בחמין בין בצונן. ואפי׳ היתה תולדה בהן. אחרונים אין נוטלין
אלא בצונן. אבל בחמין לא מפני שמפעפעין את הידים ואין מעבירין
את הזוהמא. והוא שהיא תולדה בהן מורה. [illegible] לישנא בתרא. מים הראשונים
נוטלין בין בכלי בין על גבי קרקע ובכל [illegible]. מים אחרונים אין נוטלין
על גבי קרקע. משום דרוח רעה שורה עליהן. תולדה: פי׳ כלומר כבויה:
יעו׳ דאג זדה: בפ׳ ערו בשר פ׳ יד תולדה פי׳ כל שבריכן שלהן [illegible]
מחמי פושרין יעו׳ סגרס׳ לט יעו׳ פאר טר׳ בסוכה [illegible] דסה
מא׳ ומתנה יעו׳ שרש כונדי׳ במגרפה בתם מכלל הרג׳ [illegible]
ויה מגרותיהם יעו׳ צומ׳לה. ואסור לטבול בנטילת ידים. בפ׳ ריב״ג
א״ר זריקא א״ר אלעזר כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם. וג׳
ובר נידוי הוא. שהרי נידו את ר׳ אלעזר בן הנר. מפני שפקפק בנטילת
ידים. ובשלשה דברים מביאים את האדם לידי עניות. המשתין
מים בפני מטתו ערום. ומי שאשתו מקללתו בפניו. והמזלזל בנטילת
ידים וגו׳ צריך אדם לנגב. בפ׳ עוו בער נגבי פי׳ מיובש. והנה
חרבי הרג׳ והא נגובו יעו׳ כושר. כונדי׳ וא [illegible] כונדי׳ והרכס לנטילת
ידים ברכת המזון. בפ׳ ריב״ג אמר רב ג׳ תכיפות הן תכף לגאולה
תפלה. תכף לסמיכה שחיטה. תכף לנטילת ידים ברכה. וג״ר עמרם
כן הלכה. [illegible] ק׳ ז׳ בו״ת יעו׳ פארה כונדי׳ והאורחי יעו׳
מחמאן בשרה. ונמים טובים חייב לבצוע על שתי ככרות. וטל
שרבהן טרן ובודע אחת מהן. ואר טעמא שמברכין על שתי ככרות פי׳ משום לחם חשוב. [illegible]

[illegible]

[illegible] זה הערך רג נגובו [illegible]

[illegible] הס [illegible] [illegible] סח רא

יעו׳ [illegible] מ[illegible]

שנ׳ בשלשה דברים מביאים את האדם לידי עניות

[illegible] תכיפות הן

כתמה הגר ... והמהיין׳ יע׳ דבר כונד׳
... וראיה כונד׳ והשמש יע׳
... ון׳ יקנות יע׳ בריעני׳ ובשיטה יע׳ נקיעני׳ ומכבדין
את המקום׳ יע׳ גמרו זנו׳ ״ גמרו ולאכול מסלקין את היד(לחן) ומכבדין את
המקום׳ בגמרא׳ בית שמאי אומ׳ מכבדין את הבית ואח״כ נוטלין לידים
וכשמסלקין לאכל מרימין את השולחן ומכבדין תחתיו הסיהון ...
כדי שלא ידרכם ברגלין ואחר כך ידוק מים לידים ובית הלל אומ׳ נוטלין
לידים ואחר כך מכבדין את הבית כו׳ פירוש׳ יע׳ כורדה הא׳ בגי׳ ניס׳ פמר׳ כונד
יע׳ פוני׳ שידיק׳ יע׳ בשורד׳ וישטוף יע׳ סייל זנד׳ ואין משיחין יע׳
נה חכאויה כונד׳ ״ פלק הן
הפותפי׳ יע׳ אן שפשארט׳
חושש בגרונו׳ באגמרא סי׳ רבפס״ל ודוקא היכא דחשש ליה בגרוניה
ושרי ליה עלידי אונגרון׳ ואנגרון הוא מיא דסלקא פי׳ מאש סלק׳ יע׳ אב
לא ויגרגרה בגרונו׳ גז׳ לא יגרגר ורקה קונר לא מעלגרה כהיר׳ פי מאש סלק זגונדר
ויבתלעו ועד שנ׳ כג״ש ישתעבל קרקרה׳ ואמר׳ פשיטא דעל השמן
מברך מהודרמתא כיון דלרפואה באעי ליה׳ לא לבעי ברכה קמ״ל כיון
דאית ליה הנאה מיני באעי ברכה׳ ריב״גז״ל החושש בגרונו ושרי ליה
שמן על ידי אונגרון דהוה ליה שמן עיקר מברך עליו בורא פרי העץ
ואע״ג דלרפואה קא מכוין כיון דאית ליה מיעה באעי ברכה׳ והיכא
דשרי ליה עלידי אונגרון ואינו חושש בגרונו או נמי על ידי דיבור
אחר׳ כתובי בספערן בער כרב כפ׳ כיצד מברכין בגמ׳ על הפירות
כל שתחילתו שלקן בורא פרי האדמה׳ יע׳ כלס׳ לפת׳ יע׳ שלגם׳
חיין יע׳ לואס׳ שמעבין יע׳ נרס כונד׳ גרעוין׳ יע׳ הסהה׳ עיסה׳ יע׳
בשורד׳ הקנים המתוקים׳ יע׳ ני שכר׳ עד שיעשו יע׳ ראט בפרהמי שוד׳
ודמה למלח׳ יע׳ קנד׳ שממוצין יע׳ שי מכא׳ ... בקפ׳ ערח בער
קר׳ בפ׳ כיצד מברכין בגמ׳ והוא אומ׳ על המוגמר תנא ליה קורא לדבר
אחד והוא אגיל ומכולגאה׳ פי׳ קורא הוא הדקל שהוא רך יע׳ אן שאך׳

קפרס שלעלים ואביונות ש[illegible]

קפריסין עלין ואביונות ועיין ד[illegible]

כמיני תבואה הן חשובין והוי חזקה עלים מה[illegible]

ואמר גרדאנד

וקפריסין עיין בעל אביונות פי' עלים הוא נפיצא והוא פרחא והוא (שכופה, אול)

האילן ובלע' ושמעאל כבר' ובלעז קפרא' המרה הן לולבי נצפה

וכשהן דקין נקראין שילהיה ואוכלין אותן והן עיקרי העץ שעושה (הפרי)

פרך שמון כל

ועלין העלין אות' בורא פרי האדמה ואביונות שהן יוצאין מהן הן עיקר

הפרי ולשמברכין עליהן בורא פרי העץ וגם על הקפרס שהוא שומר

לאביונות נמי מברכינן בורא פרי העץ שהוא שומר לפרי ונקרא

עצי דפרחא ועוד נקראין אביונות בלטירא ועוד בעל קפרס היינו

ועיין בעל בבוזהא פי' אביונות

עיין בע' אביונות בספ' ערוך בעל אבין תמורות אביונות וקפריסין (כפל)

הכובש במעשרות ובגמ' דחון לן היינו בכינד מברכינן וברגמ' (כפל)

מערבין פי' אביונות פרי עצמו וקפרס היינו שומר הפרי וחוא נר (אונה)

מלש' ואונביה שגיא

שלאביונות שנקראין בוטורא' כמו הנץ לרמון עלים וע' בבל'

וע' קפרס וע' בלג כבר' אביונות וע' תמרה בבל' פס מעלים שד (כי)

קפרס בורא פרי הא' בגויד' [illegible] אסור והעלוק בזמנין (הארד)

ואביונות רא ברכה בורא פרי העץ בגויר' [illegible] המוורסה'

והעלוק במעווה דארד' באגמהר [illegible] בערבי [illegible] כבר' רבסודל

אבונות הן התמרים הקטנים הצמחים בתחילה בלא ריכוך מלש' והפר

האבונה' והקטריק הוא הכסות לחן ובהמרים הגדולים הנאותים כמו

עלים קטנים שהתמרה עליהן הסמוכות למכבדות ואין גוף להמרה'

ובגמרו הם

הפלפלין והזנגבילין באגמרו פי' פילפלי רטיבתא בורא פרי הג'

לה אורז"ל מדקא מוהבינן עץ מאכל זה פלפלין ואקימתא בלחודי

חיבשתא לא מברכין ברכה כרבא' וזנגבילא הוה תמלתא נמי הכי

וש' כושידה

רטיבתא בורא פרי האדמה' יבישתא כפלפלי ובישתא' ראש נ"ן

בנה רבן מיימון ז"ל הזנגבילין והפלפלין בזמן שהן רטיבין מברך

עליהן

טעון ברכה לא ט

אינן טעונין ברכה וג׳

בעי בשמים הבאים מארץ לין

68 לשון ונבילה דומה לתרכובת שלעצים והיא גינגברו וגם

ופלפלין בספ׳ ערו בעל פלפל פי׳ שמואל שהיה אמורא קטן ביבים

כמו שפלפל קטן מכל מיני תבלין וחריפין מכולם כך זה האמורא חריף

בגורגמ

מכל התנאין שהפליגו עלין הספה שעופשה יע׳ נאמר כי כרה גרפה

פי׳ שהיה
שבחכמים
מלש אמו
וקטן מכול
היה בעיני

יין שהקרים יע׳ ייע כי פוקה בספה יע׳ מלי׳ והבשול שעברה צורתו

כלומ׳ שעברה עליו כד׳ שעה והקובלה שכן פאין בספ׳ ערו בע׳ גבל

כס כיצד מברכין ועל הגובלות גמ׳ תאר נובלות ר׳ אליעזר ור׳ זורא

חד אמ׳ בשול כומרא כבר פי׳ בעל׳ כמר וחד אמ׳ בע׳ המרי דיקלי פי׳

הנשר מן הרוח ולא והלקבוע בירך כגון עלה מגפן וכנובלת מהאנה

ועוד בעל׳ כמר בפ׳ כיצד מברכין בגמ׳ ועל הנובלות שכן פאין שאינן

נכשרין לאכולה כלל וכותרין אותן בעבר לה הבשל ושקרו מלש המורה יע׳

ועוד בלש ושמעל קורין לכלא כמאר יע׳ אתמאור כי נארסידה כאשר מי כונוך פנהאן

שכר יע׳ בוזה והגובאי בספ׳ ערו בעל גב׳ בפ׳ כיצד מברכין

על החומץ ועל הגובאי ועל הנובלות אומ׳ שהכל מין חגבים הוא ובלעז

ברוני והוא ארבה הכשר יע׳ מלח והכמחין והפטריות אומ׳ שהכל

נהיה בדברו שאדולן מן הארץ למשוטי כמהין ופטריות בעל

פטר על הכמהין ועל הפטריות אומ׳ שהכל נהיה בדברו ויש מפן

בעל כמהין פי׳ כמהין טורא טובלי סטריה פונג׳ יע׳ קארא זמין

וקארא דרכה באגמהי מהני בירך על פירות האילנות רחול

שמע מינה שוקריאדמה רבינו האיי גאון כללא דמלתא אימור

משמיה דר׳ כל אילן דעבדי טרפיא בפירי וחשין גוואזיה

ועולן מיא בגוואזיה ומדכפיק אטרפיא מן גוואזיה אילן הן

ומברכין על פרות בורא פרי העץ וכל אילן דיבש בסיתווא

[illegible]

[illegible]
אוציה לגמרי ואטרא[illegible]
ואדנגאן בורא פרי האדמה
מברכין עליהו האדמה והכי [illegible]
שלעין מעיקרו עשב הוא לתאי נפקא מיניה [illegible] עליו בזרבה [illegible]
וכל שמתחלתו עלה ועציו עשב הוא לתאי נפקא מיניה בורא פרי העץ
ואם [illegible] הוא בורא עצי בשמים דדמו להריח והא מוזי כיון
ד[illegible] לגמרי והדר [illegible] משרשין דיליה מברכין עליה בורא פרי
ה[illegible] ובהוספה כלאים נמי בלשמועי אין שלען מעיקרן הרי זה ספק
וכל [illegible] מוצא עלין [illegible] קרו הל[illegible] ועוד ההוא נצפה דבלי
בסירות [illegible] נסואר [illegible] דיליה [illegible] רבנן וחזן אונגו
טחאנלמי שוור
דמקין מן שרשין מקין נמי מן עלין [illegible] ההוא ופי' גואיה קטיבה
או עורה כחגל ומסיקנא כל [illegible] דדשקלה לפירא הדר מופיק פירא
אחרינא זהו איל ומברכין עליה בורא פרי העץ וכל הירק [illegible]
שקולה [illegible] לפירא מאוהה גילה אין גוזזה ולא מפיק פירי אחרינא
ירק הוא ובורא פרי האדמה מברכין עליה ועל הגובאי פי' ארבע [illegible] קרא
כי [illegible] ווארק
שמוגובאי עליו על שום דאגבן דינא דמ[illegible] יין שהקריס
פי' שאין בה לא טעם יין ולא טעם חומץ כל שהוא מין קללה
כגון הנובלות והובאי וכיוצא בהן אין מברכין עליהן בתחילה נובלות
דאמרינן בהכא דאינון סהמא דברי הכל בישולי כומרא נינהו ואיכא
מאן שאין נבשרין לאכולה כלל וסמרין אותן בעפר להבשילן ויקרו
מלשון מכמורה ושנינו במעשרות בפרק ה' מכובש השוק המולח
בשר והמכמר באדמה ובתלמוד זהו גשור והוא אחסר מכמר
עיולי לבי דלא ורבי [illegible] סרי גמורי האוכלין שמברכין עליהן שהכל
והמרי דשדיין [illegible] דברי הכל בורא פרי העץ דמרי מלמולין
הם הביסאין [illegible] ועניין ברכות תמרי דשדי לתרומתא בפה
שעיפשה [illegible] נסעה שנ[illegible]ברה עורה פי' [illegible] נפקא ולאויר

עיין

עליסרה

ורא[illegible] שור בחומץ [illegible] א

שמהלכין וכארבע

פי' שם אדם

...קראנה · כמהין ...
...ועג דמארעא קא רבן...
...רוש · החמין יען · האגובאי · כי
...ולבחק ... אומה בא לארלך אות שהבל היה בדברו...
שהד אמהי ל' זבריה ז"ל · שמרים · יע' דוד האיגו [illegible] על משמר הוה / או מרבבל
69 ועוד והרעב למשמר · פולס יהוב · יע' באקלי · ואפונים · [illegible] זיתן
כעל אסן פל · אפונים · בלשון עוזיי · ולשון ערבי חמץ · של ה[illegible]
גדולים שיפין קטנים ויש חלקים · יע' גלוף · פולסן · יע' ביינדאבדי
הוו לפעון מיעון הרבה · [illegible] מה [illegible] הין לפעון מיען [illegible] רבה וכול
עלין הוא מברך · פ"ר [illegible] ומברך עלאי הזמן שירנה
רבינו האיי גאון ז"ל היו לפעון מינים הרבה · אם הין ביניהם עיקר שמן / מחמשה
וטפלה · מברך על העיקר ופוטר את הטפלה · ואפי' אורה טפלה
המין שלעך האמורים בפסוק · והעיקר ירק מברך בורא פרי הא'
עליהו[illegible] כמו שהבל ופוטר את הטפלה כגון צנון ו[illegible]
בהן עיקר וטפלה · פליגי ר' יהודה ורבנן במתני' כיד אמורא · היו·
לפניו מינין הרבה [illegible] ר' יהודה סבר אם יש בהן שבעה מברך עליה
ורבנן סברי חביב עדיף ומברך עליה · את עולא מחלוקה בשברכותיהן
שוה · כגון אתרוג וענבים · אבל אין ברכותיהן שוה כגון צנון / וזית
שאין בהן עיקר וטפלה · דברי הכל [illegible] אחד מהן נפטר בברכה חבירו · / ואב
אלא מין שבעה פוטר זולתו ולא חביב · אלא מברך עליה · וחוזר
עליה · את עולא במחלקה בשברכותיהן שוה כגון אתרוג וזית / בפסוק
דבסול פיל שעג דאתרוג [illegible] מינין שבעה היא בל המוקדם
בזה המוקדם · ארץ חטה ושעורה וגו' [illegible] וענבים ותאנים
ידוע · ומנסים בספ' עס בעל [illegible] פיל [illegible] ליה [illegible]
ונבלג [illegible] אנגבאין · יע' ארמון · [illegible]
החור · יע' [illegible] אתרוג · יע' תרונג · [illegible] יע' [illegible]
יע' בולאר או·

ויש צנון בר גופהה נוד

אגמהר רבי האיי [illegible]
לוחי׳ ואעג דעדיין לאו אור׳ יש׳ שהבו[illegible]
רשאל הגמרתני פי׳ קיטור ה[illegible]
כולו׳ דבפסולסול הדברים שדרך בעשנם להתגמר [illegible]
ל עוד [illegible] לבאן ולמאלי הגמרן ל מושך׳ פי׳ מסך
בלוי ושמעי דמברכין עלין בורא מיני בשמים׳ הואיל ומין חיה׳
רבינו האיי גאון ז״ל שנטל מין חיה׳ כגון זבאות דהוא חלבנא
דעטורא דכרא׳ וכותא בן מיני בשמים׳ שמן של אפרסמון׳
בספרון בעל אפרסמון ובכל [illegible] דכין והוא אותו על המוגמר
משחא דאפרסמון מברכין עליה [illegible] ערב׳ פי׳ שמן אפרסמון
הוא עצי ואינן שלו קטף שמן כדרכו׳ בבאה ועצי׳ ומהרגמו׳ שנף
וקטף׳ ואמרו׳ העצי אינאלו [illegible] מעצי הקטף וכל׳ יע׳ רוגן בלסאן׳
שכתשן באגמהר כבישה׳ פי׳ שכבשו החדר והורד והסילמין
בשמן׳ טחנן׳ פי׳ שטוחנין הורד והדס והסילמין [illegible]
שמן עלידי שומשמין׳ פי׳ סילמין ל יאסמין׳ יע׳ במלנד
יא בקאינדר׳ טרף דהא׳ הדס ידוע׳ יע׳ מורד הרוכל׳ יע׳
עטאר׳ נכנס לחנותו של בשם׳ באגמהר הנכנס לחנותו
של בשם וכ׳ פי׳ דחנותו של בושם נמי לריחא נבידאי כי היכא
דכרסי אינשי ויהוב עזבען מיניהן׳ השושנה׳ בספ״מב בש שושן
ו[illegible] ושמעו סוסן׳ וחילפי המים׳ באגמהר׳ נחלפי
דמיא רבינו האיי גאון ז״ל אמר לא ידעין חולפי ימאי בתשובה
רביע כלונו׳ חלפי ימי׳ קורין אותו קלנטורי׳ דג׳ בעל חלף
פי׳ הראשונים ז״ל אמרו הני חולפי דימא לא בריך לא
ודאי מאי [illegible] כי הם מהניהא כל שתחילת בריותו
עץ אינן הוא ועל כל שהוא כעניין הזה בורא עצי בשמים מברכין
עליה ואותו שמו בלעג [illegible] יע׳ גולנפר׳ מי הורד׳ יע׳ גולאב.

רוגן בלסאן ריחו חזק [illegible] בספר יוסף בן גוריון ובמעשיו [illegible]

פרק י׳

כבוש שיצא מבית האסורים ויורדי הים

[illegible] כו[illegible] ואכלו [illegible] מפני אל בחייהם במזמור

[illegible] קוס אחד א ההולכי דרכים של תעו במדבר וג'

ויצעקו אל ה' וג' וידריכם בדרך ישרה וג' יודו לה' חסדו וג' ב 10

חבוש שיצא מבית הא' וג' של יושבי חשך וצלמות וג' [illegible] לה' וג'

יודו לה' וג' ג חולה שנתרפא של כל אוכל תתעב נפ' וג' ויצעקו [illegible] וג'

ויזבחו זבח וג' יודו לה' וג' ד היורדי הים של יורדי הים באניות וג'

יעלו שמים וג' יחגו וינועו וג' ויצעקו אל ה' וג' וישמחו כי ישתוקו וג'

יודו לה' חסדו וג' וירוממוהו [illegible] וג' גוב אריוה הוא המקום

שהמלך דניאל להוכה [illegible] כבשן האש מקום שהשליך חבשו'

שם חנ' מי' ועז' יע' כורהיו אותו את הכושי כלומ' שחורים ייש

המשונין יע' בנגוניין קטנו עוטן בריה יע' כורידלה עורב

ומולכה שחרן יע' גרה זדה ובהקנין יע' בהק דדה פל' בגופ ערו

בער פל' בפר ח בכלאים הפל והקופ מין חיה וכלום אפ'כל כך

יע' פיל' וקופ' בספ' מכ' בשו קופ הקופ הוא שקורין כבעז שימיה אדם

חיה שצורה פנה דומה כצורה בני אדם והופסה בדיכמון בני

בספ ערן בער קפ בפ' ח בכלאים הפל והקופ והקיפופ מין חיה

פיר בלעז שומר יע' בנזינה' או הוירמנ' והקיפופ' בספ ערן בער

קיפופ עיין בער קדיש' בער בער קדיש בס' חלומות דפל' הרואה

כל מיני עופות יפים לחלום חוץ מקדיש וקיפופא' בפר' המפלת

באמ' המפלת מין בהמה והרי עוף ראיין עיניו הולכות לפניהם כשל אדם'

אדם כוס וינשוף תרג' קדיש וקיפופא. פיר' עיניהן לפניהן כמו

אבל שאר העופות עיניהן בצדי הראש יע' בופ' הברקים

יע' ברק הא' הדעמים יע' רעד הא' ההבנה יע' אושו נרס

להקינו דס' יע' רגזל' למודאהבריע. יע' פיימול צברמי' או לכרך

פל' כלמקום שאין בן חוגה אפי' צפים ברנס' קורין אותו כרך:

פרק וא

בספר מכלל בשן עקה הוא [illegible]
בבוה ל' טפחים והר' כדי שלא יפול הנופל [illegible]
[illegible] עוקה בספר מכלל בשן עוק [illegible] סכות עוקה
[illegible] בגבורה ונתפסה ברגלו באדם וברגל הבהמה
[illegible] בגבורה [illegible] עד שהמשא ונתפח ונופלה
[illegible] בלעז [illegible] השגעון וכו' בגמרא [illegible] הלירא דאיירי

בר"ה רחמנא ליבא בעי

הלכות מילה פרק א

בעלמא בבני מורשי [illegible] נתעלם [illegible] עד עוברה וכו'
[illegible] מן לגלגלין [illegible] סר גרשון [illegible] ההנהה וכו' שרט כרד
שבכמצות [illegible] מצוה [illegible] כח ולתקן על [illegible] ועל ברכת השם
ועל שרפת הדמים ועל [illegible] ערוה ועל הגדל ועל הדינין [illegible]
[illegible] להטיף וכו' [illegible] מהונה מילה כרדה [illegible]
בספר כתוב באמת זכר ונקבה כמו שאמר בהלכה [illegible] זכרים
ונקבות כנקבות שקטנה עניין מיתוך וכריתה כנזכר בספר מכלל
בשן [illegible] הוא העובר שמפלה האשה ונקרא כן לפי שנופל [illegible]
ושעה לקור בספר ערו [illegible] בכל הערל [illegible]
לו [illegible] ושעה לקור ובשרו [illegible] ובשר [illegible] באדם
בה נתקיים [illegible] בנגעים ושעה דק לקור [illegible] ילדה.

פרק ב בעור בספר מכלל שרש [illegible] עניינם עניין [illegible]
וכו' כתר בקרומית [illegible] הוא קנה האגם קנה שכבש במקום
וכו' כארד במ[illegible] אנסרה [illegible] במדבר [illegible]
רטייה בספר [illegible] ספלנית [illegible] מן חלבונג וכדאמרי'
אביי [illegible] ספלונית דכו להו כאיבי שבמעני [illegible] בגמרא דהבא
קיר
וחד מאני קירא ומנהג [illegible] אל תפלה [illegible]

מוחרהן

בשבע מצוה ונכנסו בניק במשמע בהלכ [illegible]

בכולהנך [illegible] [illegible] דר מוושרי

[illegible]ארן עיניה המעכבין.

[illegible] אלא אילו הן עינים המעכבין.

[illegible]ן הז' ומצינו ר' שרירא גאון ז"ל בשר החוטה את חב[illegible]

העטרה אינן נקראי' אלא אם נטל מקצתן ונשתייר מקצתן [illegible]

והנה מעתה נקראו אותן הנותרים עינים מפני שרואין [illegible]

והרג' סנפירי' עינים וע' פרדה' ואין טורפין [illegible] בספ' [illegible] בעד

טרף' ובע' ר' אליעזר אומ' אם לא הביא אם לא טרף' [illegible] ושחט' וע' [illegible]

כמון' בספ' ערן בעל' כמון [illegible] ב' בדברי האורז והכמון ובפ' בתרומה

תנור שהסיקו בכמון של תרומה' שאינו טעם כמון אלא ריח [illegible]

וע' זירה לועזי וע' ב[illegible] מכשירי' וע' אראוישה' פרק ג

מי שהורה' וע' ככר כי פותני דה[illegible] ולהטיף כלות שפך' וע' לכאורה

מאוסה' וע' אישה' שנהגנו' וע' עייב[illegible] שלא נהנה' וע' כי נגדאשה'

כלל שלדבר מלמד על כל התורה עיהנה בג' בריתות והתלה בינ'

בריתות וכו'

בריך רחמנא דסייען

בריך הוא ובריך שמו

בשם יי' אל עולם

אתחיל לכתוב פירוש ספר זמנים בעזרת בורא

שעות וזמנים

נחלקו עדותיך ס"ר כלות הורדיך של עדותיו' נאמנה וכו'.

הלכות שבת יש בכללן יש כלות עניד הקב"ה לצדיקים

[illegible] ומות ורק שלמות של להתחיל אותה [illegible] בכללן כלות בכלל

הרוג מכות [illegible] לשבות בשביעי' של ובמוצ' ב[illegible] השבות' בש

לעשות בו מלאכה' של לא תעשה כל מלאכה [illegible] של

לא תבערו אש' ד' ש' לצאת חוץ לגבול בשבת' פי' [illegible] [illegible] לצאת חוץ

חוץ [illegible] כנגד מחנה ישר' אבל חוץ מופ' אסור לצאת חוץ אותה'

שיעור מחנה

ישראל ג' פרסאות

פרק א ורוחץ [illegible]

יאסמין וכיוצא בהן כגון כנה[illegible]

[illegible] בכותל בנר כאבנים ועורות [illegible]

ערורות ואותר לכתם אעפ״שאי אפשר לכתם באותה הפרצה הדחוקה

עד שיפתחנה [illegible] עורות שנמצא כמרחיב אותה ואותר לבעול

בבתולה אעפ״ שלא בעל [illegible] ופתחה דחוקה ישנן לבעול להרחיב

[illegible] מקום [illegible] והחוק את המחובר פי׳ כגון שהיה

[illegible] כנוסה [illegible] הענבים [illegible]

המסך הסיגר [illegible] שכן דרכו להיות פי׳

כלום [illegible] דרכו [illegible] ידע ש[illegible] להפך גומא

כל המקלקל על מנת לתקן כגון שכבה או ששבר או שחפר

כדי לבנות וכמה שיעורו פי׳ כגון דירה נאה שבה [illegible] ושוה [illegible]

ומקפיד על חור קטן שבה מפני שהנכנס החמה בדירה ומקפיד

הוא [illegible] חייב ובשיעורו ש[illegible] חייב פרק ב

[illegible] שבת אצל סכנה נעשה כשאר כל המצות פי׳ כלומר

כל המצוה שבתורה [illegible] אצל סכנה נעשה [illegible] כשאר המצות

אמרו [illegible] פי׳ [illegible] ואמ׳ מהו רפואתן

כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהן פי׳ [illegible] שאנחנו

עושין ואנשים לא עשו ובידינו [illegible] ויהיו [illegible] ויעשו פעם

אחרת [illegible] לחולה שלא יהיה לו סכנה [illegible]

[illegible] החושש הוא קדם [illegible] כלומר היה חבורה בעינו

ואינו צריך אומד פי׳ [illegible] לשאול לרופא ש[illegible]

או [illegible] ויאמר לו רופא [illegible] רפואה או לא [illegible] פי׳ [illegible]

וכן מי שנשכו כלב שוטה פי׳ ה׳ דברים נאמרו בכלב שוטה

פיו פתוח וריריו נוטף ואזניו סרוחות וזנבו כפוף בין ירכותיו והמהלך

בצידי דרכים [illegible] ואין קולו נשמע [illegible]

ברשות

[illegible]

[illegible] און שלא אשר יצאו ונב

ופעמ

[illegible] ש יורדין למטה ומהפכין

[illegible] הכחוס ונבק כהעלותן ויש מכסה בדבר אבל

ובסס האויל ואפשר לעשות עד: ממקום למקום פי' ממקום

למקום שמחוץ לגבול כלומ מכפר לכפר שסמוך לגבול [illegible] עיר

ואעפ שאין שם חיצון פי' שחקיקת השיעור וקשירתן [illegible] חיצון

שבת ואעפ כן אין עושין בגויה [illegible] החושב מפני שאנו

מצווין להחיותו [illegible] פי' ששואל

אותה והיא [illegible] [illegible] יהיה איש ולא אשה

ואם שחט חיה ועוף לחולה או לחיה [illegible] עד לילה ואחר כך יבשה

היושב שיושבה על המשבר פי' כיון שהתחילה האשה [illegible]

מעשין כסא או אבן לישבה עליה [illegible] ומשבר הוא: וראיתן על

האבנים: תרג' והחזק על מתברא: א"ר נחמן את רבא כך אבוה

אמר רב [illegible] האומר בפר' הוכחה עושין לחיה בשבת [illegible] ומולדותיך

ביום הולדת אותך: ומולדותיך מוכאן שמילדין את החיה בשבת: לא

כרת שרך מיכאן שחותכין את הטבור בשבת ובמים לא רוחצת

מיכאן שמרחיצין הולד בשבת והמלח לא המלחת מיכאן שמולחין

את הולד בשבת ספר ערו ערך פי' היונק נבן חדש ועד

בן שנה אותו מרחצין בחמין ומכרכו [illegible] ומלחין בהדס יבש

שחוק [illegible] בפיס [illegible] מכרסן ועד רגלין [illegible] [illegible]

בשבת שמתחברין איבריו: כובש פרקין [illegible] במסלה [illegible]

תרגו' [illegible] כבישא [illegible] שנתבונן פי' בשברה ראשון אין

אומרין שאין אפשר שיחיה ואין מפסקין [illegible] מפסקין לחיותה

שעתי [illegible] בדקו עד חוטמיו מעין שבודקין בחוטמו [illegible]

[illegible] כאן כעמאין בבית שיהיה כמחצה על מחצה [illegible] בזה

המעיין פי' [illegible] [illegible] או [illegible] הרוצה טוהר לעשות כל

מלאכה באותן הימים הר...
שבהם שמיני ושאר הימים...
כל צדי ומונה ששה ימים ומקדש ומברך בו ברכ...
כמוצאי שבתות ואחר כך בשמיני עושה כל מלאכה כדי פרנסתו ר...
מלבשל ומלאסור. ויכרא בו ואם היה עני עושה מלאכה כדי פרנסתו
ומונה ששה ימים ומקדש שביעי וכן בשמיני עושה כלום ששה
ימים ומקדש שביעי עד שמגיע ליישוב· או שערכו מלחמה·
פי' מרחק העיר כנגד סניף נלחמו· או שצרו פתאום פי' בגון
והקיפו העיר ונשבו ואין אנו יודעין אם במלחמה באו או על עסקי
ממון כדי שלא להכשיל לעתיד לבוא שראש האסרה לחזור
לטבחו בכלי זיין· לא יבוא כעס אחרתו ונמצא בטלתן המצוה· או
רודף שהוא רודף אחריו פי' בגון ארי או זאב ודוב· נזעקין עליהן
ומחללין בשבת פי' כלומר בתפלה כמו שיתבאר בהלכות תענית פ' א
אבל אם היתה עיר שהקיפוה גוים או נהר או ספינה המטורפת בים·
וכן מתענין עליהן בשבת וזועקין ומתחננין בתפלה· מעין צרין
על עיירות גוים ג' ימים קודם לשבת פי' כדי שתתיישב דעת אנשי
המלחמה עליהן· ולא יהו מבוהלין ושוכחין בשבת· מלחמת הרשות
פי' והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול
ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו ומלחמת המצוה פי' צ' מלחמת
ז' עממים ומלחמת עמלק כמו שיתבאר בסוף ספר ברכות ומל' פ'·

פרק ג

אונין של פשתן פי' כמו אגודות של פשתן מנופץ
ונותנין אותן בקדרה של תנור ומתלבנין· ובמי גלגל הדרך פי' הן
העדשים שמרתיחין אותן על גבי הגפת· והנך דגה קרי עיגול שהיו
דינן עבין ושוין כעיגול שמתמנין יש בי נקבין שורדי·
שמתמו כלומר שחסח· בקיעי פי' זבובה שכנסי· גבבה פי'
שמגבבין מן השדה הרג' לקושש קש· לגבבה גללי· ולא מגבבין

פי' לסמוך קדרה

[illegible]

ואינה מברכת׳
רבינו מונה ראת דם׳ את
... ז׳ ימי נקיים קודם חופה׳
... ראתה דם שצריך אשה תומדת קודם
73 חופה דכלי ימים או עשור׳ ורבינו תבע את כהן שלו חביבה ורהוב
להנשא לבן ונתפייסה את רבינו ליקבור האשה ליום כל
כתובה׳ אל חביבה לרבינו ליפטר מר טל עד יום ד׳ בשבת
שבאו ז׳ ימי נקיים בהר ההוא ויומא שהתחילה לשב ז׳ ימי נקיים
רבינו וצריכה טבילה חמורה במים חיים כנסתן לחופה׳ ויהערב
מספק׳ ז׳ ימי בהר יומא ההוא ואינה מברכה על הטבילה שאין ברכה על
ולמטה הני קווא טהורה׳ פי׳ מטיבור ולמעלה טהורה׳ מטיבור
פי׳ ולמטה טמאה׳ ושיקין כל מראה דמים שמאום פי׳ ה׳
דמים מהטמאין באשה והשאר טהורים׳ וגזרו חכמי כל דם שתראה
נטמאה תהיה ספק דם זיבה כמ׳שבי׳ג פ׳ה׳ שהוא לכל שאם פי׳ בלומאם
בלילא אחד בשבוע ונפסק הדם מונה אחרין ז׳ ימי נקיים׳ ונובר
בלילי שני בשבה של שבוע אחר׳ ולהחמירן דברי חכמי׳ פי׳ כיון
שהטהר מונה ז׳ ימים של נקיים׳ וכן זה שהמצא שיולדה זכר
לא תשמש מטותה עד סוף ארבעים של בין ראתה דם בין שלא
ראתה׳ כך היו עושין׳ וטעות היא בודם׳ בלי ז׳ ימי נקיים שבזמן
הזה אשה שקן ספק׳ פי׳ ספק הן אם ימי נדה או אם ימי זיבה׳ של
ואשה בנדה טומאתה׳ טומאתה טומאה גמורה היא לכל נדה
וזיבה בנדה טומאתה׳ עד שתבוא במים לטבילה היא לעולם
בנדתה כדכתי׳ תהיה בנדתה׳ בהוייתה תהא עד שתבוא טובלת
במים במעיין או במקוה׳ ולא יקרבלה׳ פי׳ לא יקרב גופו ... יש
הנק לגופה של אשה׳ ולא יגע פי׳ יד ליד לא יגע׳ ומזגת
פי׳ אינה נותנת לידו׳ מזיגת הכוס אלא מנחת לארץ ונוט...

מלאכה שגג בספר כו׳ [illegible]
[illegible]ל׳ והזה בנדתה [illegible] דו
[illegible] כתולות [illegible] ומברך בו [illegible]
עקיבא ולומר [illegible] על [illegible]
[illegible]
בימים׳ פירוש אחר [illegible] דין ויושבת [illegible]
וקמה ונעתה אל המקום וכו׳ ועוד החמירו בנות ישראל [illegible]
בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפי׳ רואות דם טיפה כחרדל
ויושבות עליה ז׳ ימי נקיים׳ ומה החמירו בנות ישראל יותר על
החכמ׳ כלומ׳ שלא יהיה דם נדה אלא כל דם שהרואה ספק דם זבה
כלומ׳ זבה גדולה וקטנה ובנות ישראל החמירו על עצמן חומרא
יתירה כלומ׳ אפי׳ כחרדל יושבות עליה ז׳ ימי נקיים׳ בתוך ימי
מלאת כלומ׳ לג׳ לזכר ופ׳ לנקבה׳ שאין הרואה דם כרואה כתם
כלומ׳ כתם צריך שיעור ואין דם צריך שיעור׳ פרק י״ב
ואם ייחדה לו בגופה פי׳ רגיל אצלה בגופה בכל עת עושה עמה
בעילה כלומ׳ בכל עת׳ חייב עליה משום נשג״ז כלומ׳ חייב עליה
מכה מל׳ אחד בלבד׳ והשאור העון בראשו׳ הגוי שבעל ישראלית
נעשית אשה זונה ובבעילה בלבד לוקה וכו׳ פי׳ כל מי שהוא בר
קידושין הוא כל זמן שקידש ובעל לוקה׳ וכאן שאינה בת קידושין
כיון שבעל לוקה כמ״ש ~~[illegible]~~ בה׳ וכו׳ עד שיקח ויבעול׳
ועוד כל כהן הבא וכו׳ קנאין פי׳ [illegible] כתוב עוד בספ׳
אין מעמידין פי׳ [illegible] אדם המקנאין קנאתו של מקום לנקום
נקמתו ומגיען בו בשעה בעילה לפי שאין בו מורה בית דין
ובמעשה דזמרי וכזבי׳ והוא שיבעול פי׳ ארמית [illegible]
[illegible] לפגוע בו שהן ודבר זה הלכה למשה מסיני פי׳ שבועל
ארמית קנאין פוגעין בו׳ פירש פי׳ [illegible] בדברי קבלה וכו׳

סנהדרין

...מניין שהבועל אינו
...רגו כהעלם נכרי. פי' בר...
...ותו יהוה בבעל פעור. בין עומדין עד בין לא
...כרין. לא יהיה ער בחכמים ועונה בתלמידים של לא יו...
מאותו האיש בן שראוי לישב לפני חכמים. ולהקשות בחכמים.
והבן מן הגויה אינו בנו. של כי יסיר את בנך מאחרי. ששאלה
אם ישאלה השואל שזה שהתורה אמרה כי יסיר את בנך מאחרי. פסוק
זה למה נאמר. לזה שנושא בת גוים או לאשה שנשאה לגוים.
תשו' זה פסוק נאמ' לזה שנושא בת גוים. שהרב מורה צריך אות
והבן מן הגויה אינו בנו ומלמד שהנושא בת גוים. לא כזו שנשאה
לגוי. אם אשה איש היא נהרג עליו מניין שבהוא בעולה בעל
ואשה פטורה. אבל מרבין אותו מכה מל. הרי זו נהרגת. פי' אשה
נהרגה בסיף. העבדים שהטבילו אותן של העבדים שמלו
ושבלו לשם עבדות. כל מצוה שהנשים חייבות העבדים חייבין.
העבדים שהטבילו פי' בין עבדים בין שפחות. כמו שבינו בקפ
מדע הל עז' אונקלוס בר קאליקוס. יש אומ' בר קלניקס בר אחתיה
דטיטוס הרשע. נתערב ולד ישראלית של כותי שילדו כולם
במקבואה אחת. הכתוב הלמן בעדה פי' לא בעשו לא בלידה.
עמון ומואב אסורין לעולם. פי' מפני של על דבר אשר לא
קדמו אתכם. אלא לעניין ביאה בקהל פי' לענין חתנה. כי
עמוני פי' עמון שנתגייר. שנשאה מצרית פי' מצרית ראשונה.
הולד עמוני. פי' אם והיה זכר. הרי זה עמון הוא כמו אביו. ועד
סוף העולם אסור. ואם נקבה היא דור שלישי ובוא לקהל. כמו
מצרית ומצרי שדור שלישי יבוא לקהל. גר מצרי פי' שנתגייר.
שנשא עמונית. פי' שנשא עמונית שנתגיירה. אם מאחר
על יתחתן באומות. הלך אחר הזכר פי' כיון שבא אחד מן האומות
הכנעניות.

הולד הולך אחר הזכר ו[...]
אלא הכנענים · ולא האומות [...]
אחרים · וכן כנעני שבא על אחת מכל האומות [...]
לך לקנותו בעבד · והוא דאמ' יוחנן דאמר הלך אחר הפגום
שבשניהם · כגון שנשא עמוני מצרית ראשונה אם הולד בן עמוני
הוא ופסול הוא · ואם הולדה בת לא תלך אחר אביה הולכה ועמונית
והיא מותרת ליכנס בקהל מיד · דקיימא לן דהאי דכתיב לא יבוא
עמוני עמוני ולא עמונית הוא אלא מצרית היא · ועד דור שלישי
וזה הלך אחר הפגום שבשניהם ופשוטה היא ושלמא לרבנן :
זה הכלל באומות הלך אחר הזכר פי' מצרי בגיורו שנשא עמונית
בגיורה · והולדו בעם הבעם מצרי · וכן עמוני בגיורו שנשא מצרית
בגיורה · והולדן בעם הבעם עמוני · מכאן שהולך אחר האב · וכן אחד
מז' עממים שלקח אשה מאומה אחרת שאינה מז' עממים והוליד
ממנה בנים הרי הן בכלל לא תחיה כל נשמה · אבל איש מאומה אחרת
שאינו מז' עממים שלקח אשה מז' עממים · והוליד ממנה בנים
הבנים אינן בכלל לא תחיה כל נשמה · הלך אחר האב · ושלמא דרבנן :
מחלוקת חכמי' גר עמוני שנשא מצרית הולד עמוני · אם בן
הוא אסור לבוא בקהל לעולם כאביו · ואם בת היא מותרת לבוא בקהל
מיד כעמונית · גר מצרי שנשא עמונית הולד מצרי שאסור
לבוא בקהל עד ג' דורות · הולך אחר הפחות מן הבא מן העבד או
מן הגוי או מן השפחה או מן הגויה הרי הוא כאמו · ואין מיחסין
על האב · ומדברי רשב"ג עמוני שנשא מצרית הולד עמוני
ואם נקבה היא אסורה לבוא בקהל עד ג' דורות · הולד הולך אחר
הפגום שבשניהן · וגר עמוני שנשא גיורת עמונית הולד מצרי
כאביו · ולא שרינן לבוא בקהל עד ג' דורות · הולד הולך אחר הפגום ·
הולד מצרי פי' אם יהיה זכר הרי הוא כשאביו · ודור שלישי יבוא

בקהל

זך
[...]מונים · פי׳ שם מגדל
[...]בי שם · בחור יו׳ יע׳ בר
[...] ד[...]לאו עורע הסדי
[...]ת · וכן מפורש על ידי עזרא · ואשר לא עזבן את בערותי
כלומ׳ בטה שע היה והשבע להן שלא ירעו ולא יקחו · שמקודם עזרא
נושאין ונותנין דרך חרעה · ובשביל זה השביע להן שלא ירעו ולא יקחו ·
אם פגעו בו קנאין · כלומ׳ מקנאין בשביל הקב״ה שלבקנאו את הקב׳ ·

נג

פרק יב · מילה היתה במצרים וכו׳ כלומ׳
מקודם בידי אברהם אבינו היתה · אבל בימינו ברית מילה · חוץ משבט
לוי · ועל זה נאמ׳ כי שמרו אמרתך ובר׳ ינ׳ · אמרתך ברית מילה ·
כי במילה נאמ׳ לאברהם של׳ ויאמר אלהים אל אברהם · וטבילה
היתה במדבר וכו׳ מפני של׳ וקדשתם היום ומחר וגו׳ · כלומ׳ ג׳ בסיון
היתה בסיון מתן תורה היתה · וקרבן של׳ וישלח את נערי בני יש׳ וגו׳
קרבן
כלומ׳ בכורי ישרא׳ · עד שלא עבדו העגל בכורי ישרא׳ הקריבום וכו׳
ואחר כן לוים הקריבום שלא לקחו את הלוים תחת כל בכור בבני יש׳ ·
והסרטנים יע׳ כפנאה גרפתן · גז הסרטנים כבודה אחרי · ע״ג בפאי ירדן
ופשוט כול באבזולין · שמטבילין אותו בשבת · כלומ׳ אין דנין
לא בשבת ולא ביום טוב ולא בלילה · ואם הטבילוהו כלומ׳ עברו הרי
ואמ׳
זה גר · בא ונתגייר בבית דין של פלאונו נאמ׳ כלומ׳ קרוב היה
אצל עצמו של שופטין עדים · שמקצה גרתה פגא · כלומ׳ אינו כגר
ולא כעבד כנעני · אלא כל המצות שחייבין בנשים חייבין וכו׳
לא דוחין אותו אחר שטבלו מכל מקום · כלומ׳ אע״פ שבפני הדיוטות
הטבילו מיך שבפני ג׳ הוי׳ שאין דנין בשחוב מג׳ · ובשביל זה לא
דוחין · אע״פ שבנה שלמה במה לשקוץ וכמוכבני עמון · כלומ׳ לא מנע
שלמה אותם · כאילו הוא בנה · ומצוה להחזיר אבדתו אחר שטבל
משום של׳ ואת אבדת אחיך · ואע״פ שגזלה סולין · כלומ׳ שבשביל

טל׳ ותב׳ ונשמת׳ ברית מ[illegible]

אמ׳ וישלח נערי ישרא׳ כלומ׳ בכור׳ ישראל הי׳

...ר נהגיון · וקשה הד...
אביהן · והאם נמוף היו בהן...
גׄ · ומהו קרבן הגר גׄ כפׄא מהם...
ועדיין לא הביאו קרבנו · ואעפׄ שהוא אסור לאכול בקדשים עד...
קרבנו אינו מחסורי כפרה · קרבן שבנו להיות גר גמור · ולהיות ככל
כשירי ישראל · ומפני זה אינו אוכל בקדשים שעדיין לא נעשה כבשורי
ישראל · וכיון שהביא כפרתו · ונעשה ישראל כשר אוכל בקדשים פריה
אחת · בשחרית אוכל בקדשים לערב · ויביא פרידה שעיה שקרבן
שלגר עולה בהמה · או שני בני יונה · או שתי תורים ושניהן עולה ·
כמשפט במעשה הקרבנות ·

פרק ו׳

עולה · לעׄ סבבי · דוים · לעׄ אנדוקנין · דחופין · לעׄ מונדפעיגמן ·
כלומ׳ הגונס דוחפין בשרא · ומסוחפין לעׄ כשהגשן · כלומ׳ הקוים
מושכין ישראל לעפר · ומטורפין לעׄ שכסההגשן · כלומ׳ מטרפין ·
ואינו כדאי · פיׄ אינו כדאי להשהות בנרתם · או אינו כדאי להשהות
בנרתם · מצות קלות · פיׄ לא תעשה ועשה · חמורות · פיׄ מיתה
בית דין או כרת · ארוס · לעׄ סבב רפאנד · לטרדו · לעׄ באווארה
כרדן אוירא · בחבלו אוס אמשכס · מן הנע הושע · בחבלו · פיׄ
חוט · בעבותו · לעׄ ברמן הא · שיר גׄ חוטין · ואין הקבׄה מביא
עליהן רוב הפורענות · פיׄ כשחכמין ישראל אינו מביא עליהן רוב פורענות
כדי שלא יכלו · אין משהין אלא מולין אותו מיד · ואם היה מהול
מטיפין ממנו דם ברית · פיׄ אין משהין המצוה · ומשהין אותו
עד שירפא רפואה שלימה · כלומ׳ משום סכנה מילה · פיׄ שהמוס
מרגא רגו · פיׄ מכאיבין המכה · מטבלין אותו · שרׄ ומברך אחר
הטבילה שאינו יכול לומ׳ אקבׄו שעדיין לא נתקדש · מגלגלין עמו
כלו בׄ חדש · פיׄ אם חכמו עדיין הן בגבולה דהם הן · וחימור דאגבולה
עד יבׄ חדש · ולשאת מפני הולד שלא יהא בה מעט אחר יותר על יבׄ חדש ·

עונן

הלך
...דיקים וג׳ ואם
...ין ונותן דם אין נחכין
...עמהל כו... ...פיר לגר תושב· עם שאר
...שנצטוו בני נח· פי׳ ז׳ מצות נצטוו בני נח· הל׳ מל׳ ומל׳ מ׳
ט׳ שלשה דברים נצטווה אדם הראשון על ע״ז ועל ברכת השם
ועל שפיכת דמים ועל גלוי העריות ועל הגזל ועל הדינין· הוסיף
לנח אבר מן החי· הגוים אין אסור עליהן וג׳ כמ׳ ש׳ והבא בהל׳
מל׳ ומל׳ פ״ט על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק בא׳ ו׳ לג׳·
איש את אביו· זו אשת אביו· ואת אמו כמשמעה· ודבק באשתו ולא
באשת חבירו· ולא בזכור· והיו לבשר אחד· להוציא בהמה חיה ועוף
שאין הוא׳ ואת אחותו בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לו לאשה·
ואם נתגייר הוא אינו חייב על אחת מהן פי׳ אם בעל באחת מהן
אינו חייב משום ערוה· אלא כבא על הפנויה· ואם עשא אחת
מהן אינו אסור לו לפי דין תורה· כמו שאמר ההלכה· והולכה: מפרשין
וע׳ גולא כוואשין· כמ׳ שבינו כדי שלא יאמרו באנו· שארו מאבין·
פי׳ אחות אבין· הלכה למעשה אם היו· גוי אחד ושמו חמדן·
ויש לו אחות ושמה המטב· ויש לו בן ושמו יהרבן· ואחר כך נתגיירו·
מותר לו ליהרבן לקח המטבון· אעפ׳ שנולדו חמדן זה והמטב בכרס אחד
פי׳ תאומים נולדו· אעפ׳ שודאי שזו המטב אחותו של חמדן מאבין
הוא· הנושא גיורת ובתה הגיורת· פי׳ נשא אשה ובתה בין ישראל
בין גר כמו שבינו בפ׳ ומותר בשאר האב׳· העבד מותר לישא
אמו כשהוא עובד פי׳ מל׳ וטבל לשם עבדות· כל מצוה שהנשים
חייבות בהן הן חייבין· והם העבדים שבינו ענינם פ׳ י״ב שיצאו מכלל
הגוים· ולכלל ישראל לא באו· שכבר יצא מכלל הגוים שכ׳ שמל
וטבל לשם עבדות· וקיבל עליו מצות שהנשים חייבות בהן· ואין
העריות אסורות על הגוים אסורין עליו פי׳ אותן העריות שאסורות
על הגוים

טע׳ שבע מצות שנ׳ בני נח

76

טע׳ על כן יעזב איש את אביו ואת אמו

...עון יומו ומשה אבין ואחו

אסורה על העבד · ומב...

שיהיה קרוב · עוקן אדם · פי' [illegible]

עבדים להחלה פי' עבדים כנענים · אבל בעבד עברי

יכול ליתן לו שרב שפחה כמו שיתבא בספר קניין בהל' עבדים ·

ואינו יכול ליתן לו שרב שפחה ולא ליתן שפחה אחת לשני עבדים

העבדים · כדרך שנותן לכנעני שלא יתן לו אשה · ואינן צריכין שום

דבר · פי' אין צריכין קידוש וכתובה אלא הרי הן כבהמות שנ' שבו

לכם פה עם החמור · פי' עם דומה לחמור · בלקח טוב · וירא את המקום

מרחוק · מה ראה ענן קשור בהר · אמ' לו אמ' ליצחק אתה כלום רואה ·

אמ' לו אני רואה ענן קשור בהר · אמ' לו לעבדיו אתם רואים כלום ·

אמרו לו לאו · אמ' להם שבו פה עם החמור · עם הדומין לחמור · מה

חמור אינו רואה · אף אתם אין רואין · פירוש אחר · ואחר כך

בעבודת אהבה · כלו' מקודם כר עון רבים שלאחר כן הוא בא

בעבודת אהבה · שמא ירום לבם לא משום שנ' ורם לבבך וג'

ויבעט · כלו' יבעט · אלא כל האומות כלן שנ' ומשלם לשונאיו אל

פניו · כדי לחבבן · כלו' חביבתו של הקב"ה כלבן שלגר · ויראה בי שאם

בא העבד על זכר ובהמה יהרגו כלו' אם שניהם זכר הם יהרגו ·

אבל אין הורגין את הבהמה שלא נצטוו בהריגת בהמה אלא ישראל

אבל עבד שבא על הבהמה נהרג עליה · אלא הרי הן כבהמות כלו'

לענין אישות · או שארנה מיוחדת אחת היא · כלו' שאין אישות להן

פרק טו

המחזיר גרושתו ובא עליה בפני עדים

בשעת ייחוד ובמלה שהוא בועל לשם זנות לא לשם קידוש · אם

היה במזיד חייב מלקות · בשוגג פטור מכלום · אבל אם לא פירש

שהוא לשם זנות אינו חייב · שחזקה היא שבעל לשם קידוש עד

שיפרש ויאמר שהוא לשם זנות כמ' שבאו' בפ' ו' מהל' גטין ·

פירש יו

...הם בעליות ... כבשאר ... ומחוה · ... שקרוי · אבן פה החמור

...ישראל הולד כשר
...בא אותו· ועוד כשיתגייר
...מ׳ שכ״ב בה״ל גטין פ״י·
...דל כגון אחר יהיה חייב· שאין לך כל חייבי לאוין שאין
לא יקחו עד שיקח ובעול כמ״ש יתבא בפ׳ י״ג כל כהן וכו׳ המחזיר גרושתו
77 פי׳ גירשה אשה ונשאת לשני· וגירשה בעל השני ונשאת לבעל
הראשון שהרי אינה ערוה פי׳ איסורי לאוין הוא שלא יוכל בעלה
הראשון וכו׳ כדי לטהר את בנו· פי׳ כמו קידושין בפ׳ האומ׳ לחבירו צא
וקדש לי אשה וכו׳ בסוף הפרק ר׳ טרפון אומ׳ יכולין הן ממזרים ליטהר·
כיצד ממזר שנשא שפחה הולד עבד· שחררו נמצא הבן בן חורין
ר׳ אליעזר אומ׳ הרי זה עבד וממזר· גמ׳ אמ׳ ר׳ יהודה אמ׳ שמואל הלכה
כר׳ טרפון ואי בעו לן ר׳ טרפון לכתחלה קאמ׳ דישא שפחה ...ין
דילמא דאיעבד· ואסיקנא דלכתחלה קאמ׳ ודוקא ממזר לשפחה אבל
ממזרת לעבד לא אין נוחיים· והיינו דאמ׳ ר׳ יהושע בן לוי כסף מטהר
ממזרים דכתי׳ וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אותם·
שאר ממזרות פי׳ צד חירות· ועד כשרות פי׳ צד עבדות
שעבד הבא על בת ישראל הולד כשר כמ״ש בר״ג מזה הפרק·
שיש תקנה· י״ע כי פלון נשאלה אייד· ובא בעלה עליה פי׳ בא
עליה בעל הראשון הולד ממזר מדרבנן ואם בא בעל שני עליה ובעל
ראשון קיים הולד ממזר ודאי· וכיוצא בהן פי׳ כגון או ממזר·
ואינה נאמנה להורות את בנה שלא פי׳ בעניין ירושה אינו בנו·
אבל האב שהוחזק שזה בנו ואמ׳ בנו זה ממזר הוא נאמן· ואם יש
לו לבן בנים אינו נאמן וכו׳ אם יש לו לבן בנים לעניין ייחוס אינו נאמן
האב לעניין ירושה כיצד דינו· הלשון בספר משפטים הנקרא
כ״ד· אבל נאמן הוא על מה שהוחזק בן בנו לומר אינו בנו ולא יירשנו
ונראה לי שאפילו היו לבן בנים אעפ״י שאינו נאמן לומ׳ עליו אינו בנו לעניין ייחוס
ואין מחזיקין אותו ממזר על פיו· נאמן הוא לעניין ירושה לא יירשנו·

...לא במוהו' פי' כמו...
עצמו בבת' שרא' כך בע...
שלפ' שבא עליה ארוסה בבית ח...
לו ובא עליה ארוסה בבית חמיו' שאפי' היה בחזקה בע' שר'...
אב ובא עמו ואמ' בע' זה ממזר נאמן הוא' קל' וחומ' לזה שלא ילדה ואמ'
מעולם לא בא עליה שהולד ממזר' חמיו' פי' אבין של אשה'
ואם נישאת לכהן לא תצא' פי' אם מת הארוס מותר להנשא לכהן'
ואין העובר משהה פי' הבעל' ג' שהלך ממדינה' ואסרו כל הספיקות
פי' שתוקי ואסופי' ומותר לישא בתה' לומ' הכהן מותר לו לישא'

דין תורה הוא' שספק ממזר פי' ספר טהרה בהל' כפל

דבר ידוע שכל אילו הטומאות ויוצא בהן משום ספק' הרי הן של
דבריה' ס' ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמאה טומאה ודאית' אבל
כל הספיקות בין בטומאות בין במאכלות אסורות בין בעוונות ובשבועות
אין להן אלא מדב' סופ' כמ' שבי' בהל' איסורי ביאה' דין תורה שלא
יבוא ממזר וכ' ממזר ודאי לא יבוא בקהל' ולא ספק' לבוא זה בזה פי'
באישות' מותר להאריך נבלות כדרכה' לבד אשר בש' הה' וכ'
ולהחזיר לו אבדה של' לכל אבדת אחיך וג' מחצה למחצה
להחיות וכ' של' וחי אחיך עמך' פי' מחצה למחצה טר' מסכת
יומא בפ' בא יום כפור' ושאלינן נמי מחצה למחצה למאי הילכ' ואמ'
שמעון בן לקיש הכי דאמר אי נמי דנגחיה תורא דידן לתורא דידיה
שמע' אם תאמ' שזה הרעק נתגדל והוה לה ונגח שורו של ישראל
לשורו יכת' ראיה אות' התינוק שהוא יושב ונשקול נזק שורו'
לפיכך אם נגח שור של ישראל לשור של גוים פטור' וזה כתו' בבבא
קמא' ולמ' נאמ' הנה צריך להביא ראיה שהרי יהודי' ופושטין לא
צריך לנזק אלא דנגחיה תורא דידן פלגא ושלם' כעולא יהן לכון
אלא חצי נזק' ואידך פלגא נימא לה אעבאותו ההינוק אותו ראיה
דלאו ישראל אנו נשקול כדאמרו' המוציא מחבירו עליו הראיה'

ומנין

78

...אסור בכל אשה. מפני
...אסור בכל אשה. שהרי
...שזנתה ונבדקה ואמרה זה בן כש׳
...אותו הבן הכשר אסור בקרובת אותו כהן לבדו ואינו אסור בכל
אשה. כך זה השתוקי והאסופי אינן אסורות בכל אשה אלא כל שהיה
אביה או אחיה קיים כשנתעברה בו אמו וכל אשה שנתגרשה או
נתאלמנה. והשאר נשים מותרות לו. והרי נאמ׳ ואם היה הדין שכל מי
שאינו אבין בודאי אסור בכל אשה שאפשר שתהיה ערוה עליו. לא
היו באים למדה הזאת לעולם וג׳ יש מותהאג נבודר כי הורה בפירוש
א׳ התלוי ומצא הארץ זמה וג׳ שהותחל יש כי פי״ד ה אומד׳
גו והחתל לא [illegible] הלה או בידי רשות הר׳ כמ׳ שכת׳ בהל׳ שבת פ׳ י״ד.
חיה. יש קבלה. נשים שילדו בבית אחד. אשת כהן ואשת לוי
ואשת כהן ואשת ממזר. והולידו אותן והיה חיה אחת והערבו הולדות
נאמנת חיה לומ׳ זה בן האשה כשבעלה כהן. וזהו בן האשה שבעלה
לוי. וכן כהן או ממזר. כמו שאמ׳ חכמ׳ נאמנת על הבכור. חיה. ואמו. אבין.
חיה לאלתר. שאומרת זה יצא ראשון. אמו כל שבעה שעדיין
אבין מכיר בן שלא יצא מתחת ידי אמו לירכו בריה מיכן ואילך
מוטל על אבין להכיר לעולם של יכיר לבוא זה בזה. פיר׳ לאישות
פירוש אחר. ואם לא נבדקה אמו. כלומ׳ לא נשאלה. שתוקי
כלומ׳ שולין אותו מי הוא אביו. שותק ואינו מדבר ~~[illegible]~~ ומכיר אמו. אמו
אסופי כלומ׳ כל העם מספקין עליו ואין יודעין בן מי הוא לא אבין ולא
אמו. שאין הבעל יכול להכחישה בדבר זה. כלומ׳ שהוא במדינה הים
היתה. מי שהרגו אינו נהרג עליו. כלומ׳ אין הורגין מספק. במומין
ומפקחין יש לאין כוונאין. והרי הוא לעניין נזקין ככל ספק של
כלומ׳ שור שלנו שנגח לשור של גוים ומה אין לנו ליתן כלום. אבל שור
גוים שנגח לשור שלנו ומה גובין כל הנזק. ואם שור של זה אסופי

שי׳ שלשה נאמנין על הבכור

לא יתן חצי המה: וחצי
שלנו הראויה· כלומ' ואמ' הביא
חצי האחר· ואם יגור שלנו זה שיגרו ... של
אומ' לו הביא ראייה שאתה ישראל עד שנתן לך· שהמוציא מחבירו
עליו הראייה· יראה לי שכל מדינה שיש בה שפחה או גויה כלומ'
כל הקבוע כמחצה על מחצה הוא· כל אשה שהיה אביה עד כשנתעברה
בו: כלומ' כל אשה פנויה שאין לה אביה ואחיה כלל בשר זו כשנתעברה
בו ואמן מותרת היא לו· נאמנת היה לומ' כלומ' ג' נאמנת הן· חיה
ואמו ואביו חיה לאחר· אותו כל שבעה· ואביו לעולם· חיה· מפני
שעדיין לא הוחזק· ואמו כל שבעה ברשותה היא עדיין· ואביו
משמאל ועד לעולם· עד שלא מן איש ברשות אביה הוא·
פרק ו' שנה וכיצד מקרסמין את הקבה· הכוס·
כשם שיש בתים ושבילין לאיש· כך יש בתים ושבילין לאשה
כמשביל בפה והוא המקום שיש בו בתים של אשה ובשבילין·
עטרה· פי' שורת בשר במקום מילה בגובה משפיע ויורד
עד סופי הקפיקות פי' שרוקי ומוכי· מוהרה עד מיד· פי' לפתוע
דכאי· לבוא בקהלי· פי' באישה· הרי זה פסול פי' פסול מלבוא
בקהל· או למעלה מעטרה פי' שאר הגיד· שבהן ההבשל פי'
ובשבילין ההבשל שנה ששאלו חכמי מדן ממצרים או שנכרת
העטרה או למעלה מעטרה אין כאן יעני בה שאר הגיד פלא סבב
אין יסמה למעלה והן יסמיה למטה ואין כאן. לדלך מעני אופר
יפרוש לעי· סמי יסמה אוסס· ורגע ודיגר אכר· על גואב
למעלה מעטרה אבדאי· הוא שאר הגיד· ושמא הוא קול עקב
נגעלה מעטרה הואן יכון על נקד החת אלאהליל בינים מן גהה על רוי
בנים בחותם לא יכון מקאבל ומעורבל עטרה לאנה אין כאן מוזי להא פהן
פסול· כמא קאל נקב למעלה מעטרה שכנגדן למעלה בתוך העטרה פסול·
באשד יש

כמרגב

[...]לה מלכה· שנו[...]
[...]י והמסה· יע' גוד אונד אירא·
[...]וש [...] או שסה· יע' לאוהנד·
[...] ממעכו· פי' בלא ידיעה אנחנו· ואם הערים· פי' לקח
יזגור ואנחנו יודעין שמסרס אותו· אינו מוכרח ואינו נוהג· פי' שידו
וגופו כידה וגופה· והמסרס את הנקבה בין באדם פטור וכ' שאלה
מאי טעמא שהמסרס את הנקבה פטור· תשו' מפני שהאיש מצווה
על פריה ורביה כמ' שכ' בספר נשים בהל' אישות פר' טו· האיש מצווה
על פריה ורביה אבל לא האשה· ומצות עשה לאיש הוא של פרו ורבו·
נתוק· פי' נתק לגמרי תלוין בכיס· וכרות· פי' כרותין שהביצים
תלוין בהן כלו' בכיס כרתו ומעורין כמקודם ואינו נתוקין לגמרי·
19 פירוש אחר שכבר נתבשל שכבת זרע· כלו' דם הוא וכשבין
יע' אספדה גמה תתבשל ונעשה שכבת זרע· וכשבין נכויין· שנכרתה העטרה
כלו' העטרה עצמה כולה· או למעלה מעטרה כלו' כלפי פנים חתי'
העטרה עצמה פסול· ואם נכרת מראש העטרה· כלו' בהקף העטרה
ונשתייר ממנה וכ' אפי' כחוט השערה מוקף לכל הגיד· כלו' בהקף כשר·
נכרת הגיד למעלה מעטרה· כלו' העטרה עצמה לשלום אלא גיד
כלפי פנים הוא· פי' כלו' נכרת חוץ מעטרה כקולמוס או כמרזב בתוך
הגיד ועטרה לשלום הוא· נקב למטה מעטרה כשר· כלו' הגיד הוא
כלפי מטה· כלו' כלפי הארץ· נקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה
וכ' כלו' למטה כלפי הארץ בתוך הגיד והוציא ראשו בתוך העטרה
עצמה כלפי מעלה פסול· נסתם שביל שכבת זרע· כלו' אם חתמו
שמחיצה כקליפת השום שחוצץ בין שביל שמשתין בו פסול· ואם
מטיל מים משני מקומות· משביל המים ומשביל שכבת זרע כשר·
זה הכלל· אם יוצא שכבת זרע ממקומו כשר· אסור להפסיד איברי
הזרע· כלו' הגיד והביצים והשבילין שהן חוטי ביצים· וענין הכתוב
ובארצכם לא תעשו· כלו' לא יעשה זאת בישראל·

[illegible] המקרש לוקה מן הת[illegible]

[illegible] בארץ בין בחו לארץ [illegible]

שנה כדי שלא תלד ופטור

הל שגגות פר טו ואיזהו כהן משוח זה כהן גדול שנמשח בשמן [illegible]

או המרובה בבגדים פי' בספר עבודה בגדי כהן הדיוט הן ארבעה

כלים כתנת ומכנסים ומגבעת ואבנט בגדי כהונה גדולה והן ח' כלים

הארבעה של כהן ומעיל ואפוד וחשן וציץ או שמינוהו ועבר יע

כי גומא שהנד אורא ומעון שד פי' כהן שהיה ממונה לעבוד והיה

עובד ואחר כך נראה בו מום או שהיה עובד ביום הכפורים ונראה קרי

או שראה קרי ביום הכפורים איש עובד באורך יום הכפורים מפני

שעבר ואחר יום הכפורים שבטל חוזר לקיומו כלומ' עובד כמה שהיה

וכן כהן משוח מלחמה ספר שופטים הל מלכים ומל פר ז' אחד מלחמת

מצוה וא' מלחמת רשות ממנין כהן לדבר אל העם בשעת המלחמה

ומושחין אותו בשמן המשחה וזהו הנקרא משוח מלחמה ולמדינן

רבינו בכמה בגדים כהן גדול משמש כך שנו רז"ל כהן גדול בח' כלים

משמש והדיוט בד' ואילו הן בגדים של כהן הדיוט כתנת ומכנסים

ומגבעות ואבנט ומוסיף עליהן כהן גדול חשן ואפוד ומעיל וציץ

ואת מוצא בהן שכמו הקרבן מכפר כך היו הבגדים מכפרים

הדע לך שכן א"ר סימון כל אחד ואחד מדרש לעצמו והכך מכפר

כיצד הכתנת היה מכפר על לובשי כלאים מה טעם מפני שהיא

עשויה צמר ופשתים והיא של כלאים ויש אומ' על שנאת חנם היא מכפר

מעין אתה למד אלא בשעה ששנאו אחיו את יוסף על ידי שהיה

מפורש מהן בכתנת פסים ומכנסים היו מכפרין על גילוי ערוה

מה טעם אלא שהן עשויין לכסות בשר ערוה ומגבעות היה

מכפרת על רוח גסה שהמגבעות נתונה על הראש ואף רוח הגסה

עולה למעלה מן הראש הבוא מגבעות ותכפר עליו אבנט היה

מתכפרת על גנבות היו נכתמות ואף האבנט הלז מבפנים

[illegible] בגדים של

כהן גדול ונ"כ

כהן הדיוט ונ"כ

אחד מהן מכפר

של ענין אחד

[illegible]

80

ה שאין נעשין אלא
זה על מה מכפר· על
וג אפוד היה מכפר· על
אפוד ותרפים· ומעיל היה מכפר על לשון הרע
אדם משמיע קולו על חבירו ואומר עליו להורגו· והתקין האלהים
את המעיל שהוא עשוי זוגין ופעמונים של זהב· והיה כהן גדול
מסיע וקול הולך שכן נשמע קולו· אמר האלהים יבוא קול ויכפר על
מעשה קול· והציץ היה מכפר על חלול השם· למה שהיה מכפר
על חלול השם· למה שהיו ח' בגדים מכפרים על ישראל כקרבנות:
לפיכך כיון שבא האלהים להזהיר את משה על אהרן ועל בניו·
הוריזהיר אף על הבגדים· מעין ממה שקרו בקח את אהרן ואת
בניו וגו' אין איסור חל על איסור· אלא אם כן היה בו איסור בבת
אחת: או איסור כולל· או איסור מוסיף· ופירושם איסור בבת
אחת: הוא שיחולו שני האיסורין כאחת· כגון שבא על אשה
ואשה בתו ואשת אחיו ואשת אחי אביו בחיי בעליהן שהוא
חייב משום שאר· ומשום אשת איש· מפני ששני האיסורין באין
כאחת: וכן הבא על אמו שהיא אשת אביו בין בחיי אביו·
בין לאחר מותהן· חייב שתים· משום אמו· ומשום אשת אביו·
וכן הבא על אחותו שהיא בת נשואת אביו· חייב משום אחותו·
ומשום בת נשואת אביו· וכן העושה אבר מן החי ונעשה טרפה
בנטילתו· חייב משום טרפה· ומשום אבר מן החי· ששני איסורין
באין כאחת: איסור כולל הוא כגון האוכל דברים האסורין
ביום הכפורים· שהוא חייב משום אוכל דבר האסור· ומשום
אוכל ביום הכפורים· וכן האוכל בפסח תרומה של חמץ· חייב
משום לא יאכל חמץ· ומשום הזר לא יאכל קדש· וכן טמא
שאכל קדשים טמאים· חייב משום בכל קדש לא תגע· ומשום

על איסור
איסור מ
ושרדין א
כולל או איסו
מוסיף מס
במק יבמי
כגר וארק
וגבאומ
בעל איסור

... המו...

...ין · והבשר אשר יגע בכל ...

...נה: הענבים מן הערלה או מ...

אשר יצא מגפן היין מחרצנים ...

לא יאכל· או משום פן הקדש המ״ה· וכן זר שאכל מחלב מן

הקדשים · חייב משום חלב· ומשום וזר לא יאכל כי קדש הם·

איסור מוסיף· שיהיה דבר האיסור יהיה בו צד היתר ויבא איסור

אחר ויוסיף בו איסור על איסורו· כגון חלב נותר מן הקדשים

שהוא חייב עליו משום חלב· ומשום נותר· ומשום טמא· ואם היה

ביום הכפורים· ואכלו שהוא טמא חייב ה׳· כמו שנתבאר בהל׳ מאכלות

אסורות פרק ארבעה עשר· וכן כהן גדול שבא על אשה שהיא

אלמנה· ונעשית גרושה· ונעשית זונה· ובא עליה כהן גדול אחר כך·

וכן ההולש חלב מן הטרפה חייב ג׳ מתוך שנוסף איסור [illegible]

בבשרה· נתוסף אף בחלבה· וכן החלב מותר להקדש ואסור להדיוט

נתוסף בו איסור הדיוט· מתוך שנאסר עליו· [illegible]

משום זונה או גרושה [illegible] משום דבר אחר חייב· ונפסלה לכהונה·

של לכהן הדיוט· והוא מוזהר בלא יחלל כמו שבארנו פ״ג· כהן שנשא

ספק חלוצה· שיר ספק חלוצה מדרבנן קל הוא ומותר· כמו שאמר בהל׳

יבום וחליצה בפ״ו החולץ במעוברת וכו׳ בפ״ג וכן האשה שהלך בעלה

וזרקה למדינת הים וכו׳ נכו׳ בפ״ח ואם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם·

ואפי׳ היו כהנים יש החליצה שחלץ היחידי מספק חליצה· וחליצה אסורה

לכהן מדרבנן· ובספק חליצה לא גזרו· ועדיין היא מותרת לאכול תרומה

כלומר [illegible] היא· ואין לה [illegible] ובת כהן [illegible]

[illegible] לחם· אבל אם נשבה סדר זה [illegible] לוקה [illegible]

אלמנה וגרושה וחללה זונה· נבעלה לבהמה פי׳ נבעלה לבהמה שלא

[illegible] כדרכה באונס הרי זו מותרת לכהונה· כהן גדול [illegible]

שהיא [illegible] עיין זה הלכה כמו שבארנו בהל׳ יבום וחליצה פרק ו׳:

[illegible]

וידחה לא יקח׳
אה׳ פי׳ עשה שליבמה יבוא
יקח והוא אשה בבתוליה יקח׳
והאיסורי לאוין גזרו חכמ׳ שלא יבוא עליה בביאה שניה׳ והרי
ביאה האסורה׳ ואין שם מצוה׳ שאין מצוה עשה לא בביאה ראשונה 81
בלבד׳ ואינו עושה שתי נשים פי׳ בספר עבודה הל׳ כלי המקדש
פס׳ ואינו נושא שתי נשים׳ ואם נשא שתים אינו יכול לעבוד ׳פי׳ ביום
עד
הכפורים של נכפר בעדו ובעד ביתו׳ ביתו ולא שתים׳ ביום הזה
שיגרש אחת׳ וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמין אשתו׳ ואם גירש אותה
מותרת להנשא לשאר העם׳ בספר שופ׳ הל׳ מל׳ ומל׳ פ׳ אבל אשתו
של מלך אינו נושא אלמנתו או גרושתו של מלך אחר ואינו חולץ׳ של
וירקה בפניו וזה בזיון׳ ואמ׳ רבה אין שומעין לו׳ שהמלך פי׳ אבן
ורבו שמחלו כבודו מחול׳ שמחל על כבודו אין כבודו מחול׳ והואיל
ואינו חולץ ואינו מייבם׳ וכן כיון שאי אפשר ליבם את אשתו אין
חולצין לה׳ ואלו השבו לעולם בזיקתה׳ שישא בעולה וכ׳ זוחבה כדרך׳
ע
בעולה נבעלה לאחר׳ ואחר כך נשא אותה כהן גדול׳ אנס נערה או פתה
הל׳ נערה בתולה בפ׳ ענייני׳ כמ׳ שבי׳ בהל׳ גירושין פ׳ ו׳ ואם
נישאה לכהן אחר תצא ויתן השני פי׳ אם מת כהן זה ונשאה כהן אחר
תצא׳ יתן עליה קול גרושה מכמה שנים׳ כמ׳ שבי׳ בהל׳ גירושין פ׳ י׳
וכן מי שהוחזקה ׳ספר נשים הל׳ נערה בתולה פ׳ א׳ כהן גדול שאנס
בתולה או פתה אותה׳ הרי זה לא יכנוס מפני שהוא מצווה לישא את
הבתולה׳ ובשעה שישא זו אינה בתולה׳ ואם כנס יוציא בגט׳
כהן גדול שנשא בעולה מעין שאינו לוקה פי׳ מפני שהוא מאיסורי עשה
ואינו מחויבי לאוין כמ׳ שבי׳ בפ׳ א׳ מהל׳ איסורי ובעולה לכהן גדול׳
ועוד כהן גדול שנשא בעולה הרי זו כחללה׳ כמו שיתבא׳ בפר׳ י״ט׳
פירוש אחר אחד כהן גדול המשוח בשמן המשחה וכ׳ בהל׳ כלי
המקדש׳ והעולה לא נעשה שמן אחר׳ חוץ ממה שעשה משה רבינו׳

והוא אסור בבעי להונה
לוקה בלא קידוש שהרי אומ'
שוקדש ובעול. כלומ' אם בעל...
כלומ' כל איסורי לאוין צריך קידוש ובעילה ואחר כך לוקה ...
יקחנו עד שיקח ויבעול חוץ מכהן גדול לאלמנה משום של לא יח זב'
שאין איסור חל על איסור. כלומ' בהמה טמאה שמתה אינו חייב
עליה משום בהמה טמאה ומשום נבלה. שלא אחד בא על הנבלה.
כהן גדול שנשא בעולה אינו לוקה וכ' כל לאו שבא מעשה. הרי הוא
כעשה. ואינו לוקה עליו. והרי לאו זה בא מוהוא אשה בבתוליה יקח.

פרק יח

או שנבעלה לאדם שהיא אסורה
להנשא לו פי' כלומ' ואינו צריך קידוש. ומפני שאין הקידושין תופסין
בערוה. לא הזכירו הרב מורה צדק זצ"ל נשאו או קידשה. איסור השוה
בכל. פי' בין בכהן בין בישראל. או שנבעלה לחלל פי' חלל בא על
היהודית. ועשה אותה האשה זונה. ונפסלה לכהונה. כמ' שאומ' בזה הפרק
הלכה ג' מיכאן. ואי זה היא חלל'. כלומ' זו שנולדה מאיסורי כהונה
והאשה נעשית חללה. והבן חלל. והבועל הנדה אעפ"י שהיא בכרת.
פי' שאין בכרת כמ' שכת' בה"ד. אבל כאן שאין אשה אוסרת
את שהיא. או שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו פי' כגון
ערוות ובעם שיולד מהן ממזרים. ואינה מיוחדת לכהנים.
פי' שלה. ומהו שמיוחדת לכהנים. פי' ד' נשים מיוחדות לכהן
שהוא איסור להן. כלומ' איסור לאוין שוה לכל בין לישראל בין לכהן.
אבל הנבעלה לאחד מאיסורי לאוין פי' אעפ"י שנעשית זונה אם בעל
אחד מהן. גר עמוני ומואבי שנשא בה ישראל. אעפ"י שעשו אותה זונה
הרי בערבהן מותרת לכהן לכתחלה כמ' שיתבאר פר' יט' קדשה.
שהפקירה עצמה לכל. פי' אם היה נקרה נקרה הוא חייב מכה מר'.
וכן ובמה שבא עליה זר נעשה זונה. כלומ' שבא על זקוקה ליבם והעברה
מביאה ראשונה הולד כשר. לפי שאינה מאיסור כהונה ונעשה זונה

אס' זבנן

...והמשוחררה שאין חלל...
...ונה...
...אין השוני פי' המגרה
...א ע' הריזן זונה פי' והבן שיולד
...פי' אלא אינן כשרים כמ' שכת' בפר' טו' גר ועבד הבא על בת
82 ישראל הולד כשר ואינה בת ישראל פי' אם היתה בת ישראל צריכה
שתהיה בת ג' שנים ויום אחד והאילונית מותרת לכהן ואינה זונה
פי' רמב"ם נראין לא פרק בין כהן לישראל דר' פי' מצות פריה ורביה
ולדבר פי' ומפני זה חלוקה לא יחלק לישראל ולא לכהן ולנו לישא אילונית
אלא אם כן יש לו אשה ובנים מפורש בסיפרא אשה זונה לא אות זו
אילונית וחכמי אומ' אין זונה אלא גיורת ומשוחררת והלכה כחכמים הוא
מפני שנחלקו בו חכמי התלמוד את הרב מורה צדק והאילונית מותרת
לכהן ואינה זונה אבל בענין פריה ורביה אין הפרש בין כהן לישראל
איסור השוה לכל פי' בין לכהן בין לישראל וכהן שבא עליה ראשונה
עשה אותה זונה בא עליה ביאה שניה עשה אותה חללה כמ' שיתבאר
בגיטין כמ' שכת' בהל' יבום פס' וכן החולץ וכו' והרי היא קטנה נאמ'
פי' כמ' שכת' בספר נשים בהל' אישות פס' נאמן האב לומ' על בתו קודש
שהבגור שהיא מקודשת ואסורה על הכל אינו נאמן שהחזיקה גרושה
פי' אם היתה הבת גדולה אינו נאמן האב בין לענין קידוש בין לענין
גטי אבל לא לפסלה משום זונה פי' כל ... היה נאמן לענין
שבויה אינו נאמן לענין זונה ועוד אם נאמן האב לענין שבויה
הרי הכה נעשית לזונה המיר לשמרו פי' אם הולכין לביתו בער
ובע' ביתן הולכין התחלה ואם יודעין מבורהו הבעל יודע תחלה
שנתבשק יש מחבוק כרדה אומד' כמ' שכת' זה פרק השבויה
ועוד כל הבעלה ונשטף יצ' פיול כרר' והם ירשים מהם
פי' גוים וריאים מושרל' לא אם כן העיד לה פי' אלא אב ראה
וישרא' אחר שלא נטמאה פירוש אחר בין שהיתה שם עדות עדות
שלא נטמאה מלשהוה כלו' זו עדות עידי טומאה היא ולא מפני כשרים

יש נטרוהי רחמנא וחננא

שלא אשה זונה אילונית

והו[...]ן אשה או שפחה או ג[...]
כנשיה אשה זונה׳ ופס[...]
אותו שנטמאה. וחיק בעלה כהן [...] זונה [...]
עליה משום זונה וגם כלומ׳ בעוד כשר משום זונה׳ ובעוד פסול משום
ספק זונה׳ שהכל כשרים לעדות טומאה׳ עיר שבאה במצור׳
כלומ׳ שהקיפוה גוים׳ פרק יט זה שעלה מאיסורי
כהונה׳ פי׳ בעם ובנות שיולד מאיסורי כהונה׳ הבנות נקראו חללה
ובעם חלל׳ בין זה שחללה פי׳ מת כהן זה ונתאלמנה ונשאו אותה כהן
אחר׳ וילדה הוולד חלל׳ או שנשא בעולה פי׳ כהן גדול שנשא בעולה
בקידוש ובא עליה הרי זו חללה׳, ועוד נשים האסורות לכהנים שנבעלו
ובקידושין. וכן אם בעל בעולה ׳פי׳ כהן גדול שבעל בעולה׳
אחת מחוייבי לאוין׳ פי׳ כגון ממזרת ונתינה׳ כמ׳ שבי״ט פר׳ י״ח אבל
הנבעלה׳ לפי שהיא מאיסורי כהונה׳ פי׳ משום שנעשית זונה
מפני ביאה ראשונה שנעשה לה נעשה זונה׳ פסק שנשא גרושה׳
פי׳ בין עצמו גירש והחזירה׳ בין שנשא גרושה אחר׳ הולד כשר׳
פי׳ זה הולד שנולדה כשר הוא׳ אבל ולד שנולד בפעם אחרת חלל הוא׳
אבל שווה בכל פי׳ בין בכהן בין בישראל׳ כבר בי״ג פר׳ י״ג החלוצה׳
ספק גיורת או משוחררת׳ פי׳ כגון בקול גיורה או משוחררת הן׳
אינו אוכל בתרומה׳ פי׳ משום [illegible] מחולה
פי׳ משום חומרי כהנים׳ כבר בי״ב בפ״ק [illegible] שהרי [illegible]
[illegible] הרי הוא כ[illegible] שישראל נקרא [illegible]
יאכל קדש׳ כמ׳ שבי״ט פר׳ י״ח מיכאן׳ הכ״ר בודקין ד׳ אמהות
שהן ח׳ כלאחת מהן אמה שלה׳ אמה ואם אמה׳ בודקין שלא יהיו
ממזרות׳ או אחת מן הפסולות להקהל׳ ואם אבי אמה של אשה זו שהוא
נושא׳ ואמה שלאם אביה׳ ואם אבי אביה שלגר׳ שהוא נושא ואמה
לויה וישראלית ובא כהן לכנוס מוסיפין עליהן עוד אחת אם אמה בכל
זוג וזוג׳ כגון אמה ואם אמה ואמה׳ ובזונה מומרי כנינן זונה

פי׳ המשובעה

[illegible] שיקדש ויבעול.
[illegible] ומה ארוסה הרי זו ספק אמתה
[illegible] כי עשה אותה זונה אם נולדה בה
[illegible] שבעלו זונה אין הפרש בין מעובר ראשון ובין מעובר שני
83 ובין אדומי. בנותיהן כשרות לכהונה פי' משום שהוא שלישי.
לפי' אם היתה בת גר אם נשא ישראל חללה והוליד בת אותה הבת מותרת
לכהונה. [illegible] כי [illegible] מלשון הבהרת בם. מצה.
[illegible] ריב ומצה. הפוסל פסול שורה בעיבאו. פוסל פסול
[illegible] האומה הקדושה [illegible] ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש.
[illegible] ובעבור ההיה [illegible] פי' ונתן לך רחמים
[illegible] חסדים [illegible] ושמרו [illegible] והגבעונים. ספר שמואל. וגבעון
שם מקום [illegible] כמו שכתוב בספר יהושע אשר לא היתה עיר אשר השלימה
[illegible] ישראל בלתי החוי יושבי גבעון. ולא נתגיירו. [illegible]
[illegible] ערער. [illegible] גדולה יחרף [illegible] שהורעה.
[illegible] שכקרה אומר בלשון ערבי [illegible] רע עקרה לא ילדה. כמו
שבת זה פרק משפחה שקרא. אבל אם נתערב בה חלל ודאי פי'
בודק [illegible] ושנינו זה הלכה אחת למד ממשפחה שקרא עליה ערעור
אשת מחזיר ואשת חלל פי' אשה שנשאת למחזיר או לחלל [illegible]
שנבעלה למחזיר [illegible] לחלל נעשית זונה. [illegible] פי' [illegible] ואסורות
לכהונה [illegible] שכל [illegible] בתרומה [illegible]
[illegible] כשרות [illegible]
[illegible] בתרומה [illegible] קונסו [illegible]
פרק ב
משנה [illegible] לבני אהרן ולא בנות אהרן.
בכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין לא בקדשי הגבולין בם זרעים הגר
בהל' מתנות כהונה [illegible] מעשר שבגבולין [illegible] ושדה אחוזה [illegible]
כגון התרומה וחלה שהן [illegible] והשאר דמיהן [illegible] הוא.
ועוד בהל' תרומות [illegible] התרומה בזמן הזה [illegible] עד [illegible] מדבריהן. ועוד
הל' בכורים עם שאר מתנות שבגבולין [illegible] מתנות [illegible] זוכין בהן.

...אין לתרומות פר' ג'
כ...ד הל' תרומות פט"ז תרומה...
...תורה באכילה אלא לכהן ש...
...בין ונבוה ונדוה ויולדה. לכך שטבלו מותרין לאכילה. אשר...
שמשין. שאין ממנין סנהדרין אלא כהנים לוים וישראלים מיוחסין ...
מעין של והתי' זבו שם עמך. כלות בדומין עמך. ואין מעלין פי' תרומה
שנים שהעידו שזה שבא אב כהן או שקורא בתורה ראשון או חלק
בבית הגרנות אין אותו אומרין כהן מיוחס הוא. ליוחסין פי' לומ'
בחזקה מחזיקין אותו בכהונה. ולא על פי עד אחד. ויאמר שזה
כהן מיוחס הוא אין שומעין לו. כהן מיוחס שאמ' פי' זה כהן מיוחס
היה לפניו ואחר כך הלך למדינה אחרה ובא ועמו בנו ואומ' בנו
הוא זה וכהן הוא. אין מעלין פי' אין שומעין לו שזה מיוחס
שהיתה כשרה פי' כשרה לכהן כלומ' לא חללה או גרושה או זונה הי'
זו המיוחסת פי' זו המותרת כלומ' הכשרה. ובדין זה פי' איש
נאמנין על פי עצמן עד שיביאו עדים. שמא חלל הוא ובן חלל
ירושלמי פי' שמא זה הבן חלל הוא. ומאשה אחרה הוא ולקח יורשתו אבין
מבית הספר פי' כגון התינוקות שהן בבית הספר ללמד תורה או
כהב' ואחד מהן כהן ומבקשין להאכילו בתרומה וחוששין שמא נגע
בטומאה ומוציאין אותו עד תינוקות מבית הספר מלפני המלמד
בעוד יום ומטבילין אותו להאכילו בתרומה ואותו הקטן מעיד
מה שראה. נאמנין אותו נאמן הגדול לומ' זכור אני בדברים
שקטן מדב' סוף. נאמן הגדול לומ' מה שראה בקטנותו וחלק תרומה
שבזמן הזה מד' סופר הי'. פירוש אחר. גזרה כקמיעין מעלין
תרומה על גבי תורה נביאים וכתובים. ועכבר תושלבא וכהגן ישא כשא
שיצא תינוק מבית הספר יטבל ואחר כך יאכל. ספר טהרה הל'
שאר אבות הטומאות פט' בראשונה היו מעתין ככרות של תרומה בין
שלספרים ואומרין זה קודש וזה קודש ובאין עכברין ומקרעין את הספרים.

לפ"ך

כי הקדש נטמ
נמצאו כל כהני הקדש
מי שהיו ידיו טהורות ונגע
כי ... ש שנעשו ידיו שניות ומטמאין את התרומה ואף
המשקין ואע"פ שאין הידים מתטמאות אלא מראשון לטומאה כמ
שבת: הרי הן מתטמאות מן הספר. בודלין יע גורם שוואה גז 94
הבדלו מתוך העדה. ויצא עליו. פי' על בני. מרמו. פי' מכם
התרומה. והיה אחד מהן כהן. פי' בעל הראשון היה כהן. עליהם. פי'
על אביהן. הוא אונן. פי' הוולד. והם פי' אביהן. אונן. וע' אנדיהם הוא
שוא. שניהן במשמר. פי' כאחד כשמה. וע' הפרה. ביום אחד הוא
אונן עליהן. פי' הולד אונן על אביהן. ובית אב. פי' במשמר אחד כלומ
בשבוע אחד. במשמרן. פי' לעבוד. ואין מעלבין אנשי משמר עלין.
ואם באו לחלוק אין חולקין אותו ומדיחין אותו זה על זה. כלומ' כד
משמרות הן. כל משמר ומשמר מעבידים בשבת אחד. זהו עני' משמר
אחד. בית אב אחד פי' שחלו שני המשמר לעבוד ביום אחד
זהו עניין בית אב אחד והיו בזה שני אנשי משמרות שעובדין ביום אחד.
שני כהנים שנערבו ולדותיהן נוטלין חלק אחד מהן אבל של זה.
כלומ' הכהנים נחלקין לכד חלקים. וכן הלוים. וכן הישראל. וידעים היו
הכהנים והלוים והישראלים שבכל משמר ומשמר: ספר עבודה
הל' כלי המקדש פר' ג': כל ראש משמר ומשמר מחלק משמרו לבית
אבות עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת:
והאחר ביום אחריו. והאחר ביום שלאחריו. והאחר ביום שלאחריו.
ולכל בית אב ואב ראש אחד ממונה עליו. משה רבי' חלק הכהנים
לח' משמרות. ד' מאלעזר וד' מאיתמר. וכן היו עד שמואל הנביא.
ובימי שמואל הרואה חלקים הוא ודוד המלך לכד משמרות. ועל
כל משמר ומשמר ראש אחד ממונה. ועולין לירושלם לעבודה משמר
בכל שבת. וביום השבת ביום השבת הן מתחלפין משמר יוצא.
והאחר שהוא אחרין נכנס עד שיגמרו וחוזרין חלילה..

שמע הרואה וכ'
שמר בכל שבת ובכל ...
ובורה ובליום מימי השבת ...
מחלקין אותו· פירוש אחר ואין אוכלין אותו בקדשים
עי' כלומר פי' בספר זרעים· יש שהן קדשי קדשים אין נאכלין אלא
לזכרי כהונה ובעזרה· ויש שהן קדשים קלים אינן נאכלין אלא בירושלים·
ויש שהן נאכלין בגבולין· כלומר וקצה בירושלים· ומקצה בכל מקום· והוא
אשר שבגבולין בתרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז· והמתנות:
כלומר הזרוע והלחיים והקבה· ופדיון הבן· ופטר חמור· ושדה חרמין·
ושדה אחוזה· וגזל הגר· וכשעלו בימי עזרא וכו' כלומר בבית שני עלו
ישראל לירושלים ולא עלו כולם· חלה והתרומה אינה של תורה ואפי' בארץ
ישראל של בבאכם אל הארץ· כלומר ביאת כולכם· ולא ביאת מקצתכם·
והטבילנו לאכול תרומה· כלומר יש מפר' שהתינוק יצא מבית הספר
באשפה· ושמא נגע בשרץ שאשפה בחזקת השרץ הוא· בשביל
זה היו מטבילין אותו· הוא אונן עליהן וכו' מ"ש לא אכלו באונ'·
כלומר שאין אונין אלא בלב· ואינו כאבל שאין אונן אלא יום אחד של
ואכלו חטאת ביום היותו בשני וכו'· אלא משה תיקן שבעה ימי
האבל לשבעה ימי המשתה· כרוכין אחריה· כלומר שדבקין אחריה·
הוא אין מתטמא להן· כלומר שאין מתטמאין בספק· ועולה
במשמר [illegible] כלומר כל המשמרות [illegible] אנשים במשמר
אחד וכל משמר בשבוע אחד וכל [illegible] אנשים אחד וזה [illegible] אנשים
קורא ביה אב אחד· כלומר אם יהיה כן זה במשמר אחד [illegible]
אחד ונוטל חלק אחד שהולך מעלה אחד ואם [illegible]
חלק ונוטל חלק אחד·

פרק כא

וכל הדברים האלו אסורין בחיבור לאוין פי' הדברים האלו אסורין
בין בערוה מן העריות בין באיסורי לאוין ואעפ"י שהיא ערוה·
פי' אעפ"י שהנדה כשאר ערוה היא· אעפ"י שמעשה זה אסור·
פי' מעשה המסוללות אסור· מאפיל בטליתו· פי' נותן טליתו

...ן לדבר זה פי׳ ...
... ואדו כבדים׳
...מו בשעת תשמיש ׳הי
שכל ההקדש שהם ...ן וכתו בתורה אשה כי תז׳ ויל׳ זכ׳
כל יקדש עצמו בשעת תשמיש ׳כגון הא דאמרין שאלו את אימא שלום
אשתו של ר׳ אליעזר׳ מפני מה בניך יפין ביותר׳ אמ׳ להן אינו מספר עמי
לא בתחילת הלילה ולא בסוף הלילה׳ אלא בחצי הלילה׳ וכשהוא מספר
עמי מגלה טפח ומכסה טפח׳ ודומה כמי שכפאו שד׳ ואמרה לו מה
טעם׳ אמ׳ לה שמא אתן עיני באשה אחרת׳ ונמצאו בניו באים לידי
ממזרות׳ וכגון ההוא דאמ׳ הנה נחלת י״י בנים שכר פרי הבטן׳
מעני מגלה טפח׳ אימא שלום׳ פי׳ שם אשה היא׳ ודרך קדושה
לשמש באמצע הלילה׳ פי׳ מסכת שבועות׳ לא בתחלת הלילה
שמא ראה אשה לפני שעבר׳ ועדיין יהיה בלבו׳ ולא בסוף הלילה
כד מפרש שלא יתן עינו באשה אחר עמידתו׳ המהפך׳ יע׳ לוער׳
כלומ׳ במקום ערוה׳ כמו שפי׳ בעל ערוך בער׳ הרף׳ נוקטן שבורא אורא׳
יא חלדה כונא׳ הבן הגדול והבת הגדולה פי׳ כלומ׳ בגרן׳ ואם
היתה הבת בושה לעמוד פי׳ אעפ׳ שעדיין קטנה היא׳ משהגיעו לכלל
נתקדשה
אין ושיעס עמהן׳ אלא בכקונהן׳ או שנשאת פי׳ אמ׳ רבא ואם
אעפ׳ שאין בושה לעמוד מפני ערומה כלומ׳ שנעשית אשת איש׳
ואסור לישן עמהן בקירוב בשר אעפ׳ שהיא קטנה ואין בושה לעמוד
לפני ערומה׳ וכן פירש רחמ׳ ... פי׳ מערבוב
זו אם זו ... עלזו ... המסובלנה ... שפירי...
ויש אומ׳ ... החכות׳ פי׳ בספר ... שרש ... המסובלנה פי׳
... עם זו׳ מאמ׳ יע׳ הארוך כונא׳ ואין שקנ... עסה
... ודרך קדושה לשמש באמצע הלילה׳ פי׳ עד שישכח
בעולה
מאותה אשה שראה בלוס׳ ועוד כשיראה אשה בבקר ישכח
אשה אן ערותו׳ והיא רואה פי׳ רואה כבעלה היא לו׳
חצופה׳ יע׳ שוף׳ דרי׳

נר׳ עשות פנים
תורא
לפתה אשה׳ פי׳
י׳ ולא נשא אותה ונולד
בתשמיש המטה׳ של שבת ויש פוס׳ שמו. בבקר וד׳ ...
עד כיהנו הרמה ודבעא קנה לה׳ מיכן אומ׳ חכמ׳ אכסנאי
אסור בתשמיש המטה׳ אכסנאי כלומ׳ זה שבא הוא
ואשתו לבדוק בקרובים בתשמיש אסור׳ עד שיחזרו לביתם׳
ואכסנאי יע׳ גריב ומהמאן׳ שידור בבית חמיו׳ פי׳ כל
זמן שעומדין דרין בבית אחד אסור׳ ובזמן שאחד מהן בבית
ואחד בעליה׳ או כל אחד מהן בבית עצמו מותר לדור׳
אמ׳ חסדא אסור לאדם שישמש מטתו ביום שנ׳ ואהבת לרעך
כמוך׳ שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו׳ אמ׳ הונא ישראל
קדושים הן׳ ואין משמשין מטותיהן ביום׳ אמ׳ רבא אם היה בית
אפל מותר׳ לא יהלכו בנות ישראל פרועי ראש בשוק פי׳ אין
עליה רדיד כשאר הנשים׳ ששערה מכוסה במטפחתה׳ כמו
שבא׳ בספר נשים בהל׳ אישות פל׳ כ״ד׳ ואי זו היא ד״ת יהודית׳
ותלך אשה בשוק ובנה אחריה׳ פי׳ כלומ׳ בזמן שבנה
מלפניה מותר׳ ... יע׳ אפקוז כונגד׳ ד״א יע׳ כלמך
כובא׳ מורה׳ יע׳ באל דקא׳ שוחטי הילדים׳ ספר ישעיה׳
סעופי׳ יע׳ שאלהא׳ יסיע׳ יע׳ ורג׳רדי׳ שהוא מכירה
אסור׳ פי׳ מטר שזה בגד מאותה אשה היא׳ כלומ׳ אותה אשה׳
ואם היה נשוי מותר׳ פי׳ אם היה נשוי מותר שיאחוז באומה
וישהין׳ ואם לא היה נשוי לאחוז באומה ומשהין׳ אלא בשעה
שהוא נדרך׳ פי׳ ובלבד שיהיה נשוי׳ שכן אוחזוה׳ פי׳ כלומ׳
חסידים הן עצמן אוחזים דרך הקדושים׳ מלוה׳ יע׳ קרץ
לבגדן׳ יע׳ בבולגיה אישאן׳ לא נסתכל במילה שלו׳ פי׳ כגון
רבינו הקדוש שמעולם לא נסתכל במילה שלו׳ וזהו הקדוש׳

היאגדחיה